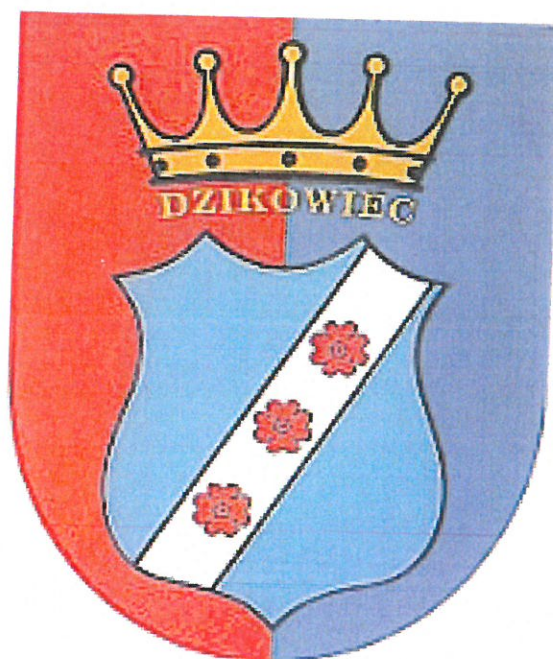

**RADA GMINY
D Z I K O W I E C**
ul. Dworska 62
36-122 DZIKOWIEC
woj. podkarpackie
tel./fax 17 744 21 09, 17 22 74 508

Załącznik nr 1
do Uchwały XLVIII/257/2018
z dnia 10 września 2018 r.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016 – 2022

Sierpień 2018

BC Consulting
28-230 Połaniec, ul. Działkowców 29

PRZEWODNICZĄCY RADY

Edward Klecha

Wstęp.....	7
1. Cele programu rewitalizacji.....	9
1.1 Cele Programu rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec	9
1.2 Metodologia diagnozy stanu społeczno-gospodarczego Gminy Dzikowiec	10
2. Struktura lokalnego programu rewitalizacji.....	14
2.1 Zakres Lokalnego Programu Rewitalizacji	14
3. Zgodność programu z innymi dokumentami strategicznymi.....	17
3.1 Dokumenty krajowe	17
3.2 Dokumenty regionalne	18
3.3 Dokumenty lokalne.....	20
3.4 Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	26
3.5 Gminny program wspierania rodziny na lata 2016-2018	28
4. Diagnoza opisowa Gminy Dzikowiec	29
4.1 Rys historyczny	29
4.2 Sfera przestrzenno-funkcjonalna	30
4.2.1 Położenie i ogólna charakterystyka	30
4.2.2 Położenie i układ funkcjonalny gminy Dzikowiec	30
4.2.3 Uwarunkowania przyrodniczo-kulturowe	32
4.3 Sfera społeczna	37
4.3.1 Struktura demograficzna i społeczna	37
4.3.2 Bezrobotni	41
4.3.3 Bezpieczeństwo.....	42
4.3.4 Infrastruktura edukacyjna.....	45
4.3.5 Infrastruktura ochrony zdrowia	47

4.3.6	<i>Infrastruktura pomocy społecznej</i>	48
4.3.7	<i>Instytucje kultury</i>	49
4.3.8	<i>Infrastruktura sportowa i rekreacyjna</i>	50
4.3.9	<i>Grupy wsparcia</i>	51
4.3.10	<i>Organizacje pozarządowe</i>	59
4.3.11	<i>Frekwencja wyborcza mieszkańców</i>	60
4.4	<i>Sfera gospodarcza</i>	61
4.4.1	<i>Aktywność zawodowa</i>	61
4.4.2	<i>Aktywność gospodarcza</i>	63
4.4.3	<i>Możliwości budżetowe gminy</i>	64
4.5	<i>Strefa środowiskowa</i>	67
4.5.1	<i>System gospodarki odpadami</i>	67
4.6	<i>Sfera techniczna</i>	70
4.6.1	<i>Infrastruktura komunikacyjna</i>	70
4.6.2	<i>Infrastruktura wodno-kanalizacyjna</i>	71
4.6.3	<i>Elektroenergetyka</i>	72
4.6.4	<i>Ciepłownictwo</i>	73
4.6.5	<i>Gazyfikacja</i>	73
5.	<i>Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji</i>	74
6.	<i>Określenie wskaźników diagnozujących stopień degradacji gminy</i>	78
6.1	<i>Wskaźniki przestrzenno-funkcjonalne</i>	78
6.1.1	<i>Wskaźnik oceny podsystemu przestrzenno-funkcjonalnego dotyczący infrastruktury drogowej</i>	78
6.1.2	<i>Wskaźnik oceny podsystemu przestrzennego dotyczącego obecności obiektów publicznych na danym obszarze</i>	79
6.2	<i>Wskaźniki społeczne</i>	80
6.2.1	<i>Wskaźniki oceny podsystemu społecznego dotyczące bezrobocia</i>	81
6.2.2	<i>Wskaźniki oceny podsystemu społecznego dotyczące ubóstwa</i>	83

6.2.3	<i>Wskaźniki oceny podsystemu społecznego dotyczące bezpieczeństwa.....</i>	85
6.2.4	<i>Wskaźniki oceny podsystemu społecznego dotyczące obciążenia demograficznego</i>	87
6.2.5	<i>Wskaźnik oceny podsystemu społecznego dotyczący aktywności mieszkańców w życiu publicznym</i>	89
6.3	Wskaźniki gospodarcze	91
6.3.1	<i>Wskaźniki oceny podsystemu gospodarczego dotyczące przedsiębiorczości mieszkańców</i>	91
6.4	Wskaźniki techniczne	94
6.4.1	<i>Wskaźniki oceny podsystemu technicznego dotyczące zwodociągowania i skanalizowania.....</i>	94
7.	Wyniki analizy wskaźnikowej dla poszczególnych obszarów gminy	97
8.	Promocja gminy	107
9.	Raport z konsultacji społecznych.....	108
9.1	Informacje dotyczące przeprowadzonych konsultacji.....	108
9.2	Ocena potrzeby wdrożenia Lokalnego Programu Rewitalizacji	108
9.3	Określenie obszaru rewitalizacji.....	109
9.4	Przyczyny zdegradowania obszaru Gminy Dzikowiec	110
9.5	Wskazanie osiągnięcia zamierzonych efektów w procesie rewitalizacji	116
9.6	Proponowane nowe inicjatywy gospodarcze powstałe w związku z procesem rewitalizacji	117
10.	Potencjał i bariery Gminy Dzikowiec.....	119
11.	Założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec	122
11.1	Charakterystyka obszaru rewitalizacji.....	122
12.	Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	125
12.1	Podstawowe przedsięwzięcia inwestycyjne	125
RPO WP 2014-2020: Oś priorytetowa VIII. Integracja Społeczna, Działanie 8.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych		129

12.2	Projekty uzupełniające dające efekt synergii.....	139
12.3	Identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych.....	141
13.	Planowany efekt rewitalizacji oraz cele i kierunki działań mające na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk	146
13.1	Wizja obszaru po rewitalizacji	146
13.2	Cele rewitalizacji	147
14.	Planowane działania rewitalizacyjne w latach 2016-2022 wraz ze źródłami finansowania	151
15.	Planowane rezultaty osiągnięć	153
16.	Komplementarność przedsięwzięć rewitalizacyjnych	156
16.1	Wymogi dotyczące komplementarności.....	156
16.2	Komplementarność przestrzenna.....	157
16.3	Komplementarność problemowa.....	158
16.4	Komplementarność międzyokresowa.....	160
16.5	Komplementarność źródeł finansowania.....	161
16.6	Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	163
17.	Ramy finansowe.....	164
17.1	Planowane źródła finansowania procesu rewitalizacji	165
18.	Komunikacja społeczna	170
18.1	Mechanizmy włączenia mieszkańców.....	171
18.2	Udział interesariuszy w procesie tworzenia PR	171
18.3	Sposób włączenia interesariuszy w procesie wdrażania PR.....	174
19.	System wdrażania, monitoringu i oceny skuteczności działań oraz wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Programu Rewitalizacji.....	179
20.	Podsumowanie	183
	Spis tabel	183
	Spis wykresów.....	185
	Spis ilustracji	186

Wstęp

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz.446 z późniejszymi zmianami.) Gmina Dzikowiec podjęła decyzję dotyczącą przygotowania, koordynowania i tworzenia warunków do wdrożenia i prowadzenia procesu rewitalizacji, stanowiącego zadania własne Gminy. W celu zrealizowania działań rewitalizacyjnych powstał niniejszy dokument, którego autorem jest Gmina Dzikowiec. Gmina Dzikowiec przystępując do przeprowadzenia rewitalizacji, zgodnie z powyższą ustawą, oraz z Wytycznymi w zakresie Rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020 Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 roku zobowiązana jest do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Proces wskazania tych terytoriów, zgodnie z zapisami w ustawie, jest obwarowany konkretnymi, opisanymi poniżej wymogami.

Mianem obszaru zdegradowanego ustawa określa obszar znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, na którym oprócz powyższych negatywnych zjawisk społecznych występuje również, co najmniej jedno z poniższych negatywnych zjawisk:

- gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw,
- środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska,
- przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej, jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej, jakości terenów publicznych,
- technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa powyżej, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego Gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni Gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców Gminy.

Zgodnie z definicjami obszar zdegradowany, jak i obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia na każdym z nich występowania koncentracji opisanych wyżej negatywnych zjawisk.

Wyznaczenie tych obszarów następuje na podstawie przeprowadzonej diagnozy potwierdzającej spełnienie wyżej opisanych przesłanek, oraz analizy wskaźnikowej. Niniejszy dokument zawiera opisową charakterystykę Gminy, analizę szczegółowych danych dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Gminy.

Należy podkreślić, że wybór obszarów zdegradowanych i obszarów przeznaczonych do rewitalizacji opiera się na zasadach partycypacji społecznej. W celu określenia potrzeb mieszkańców na terenie Gminy, przeprowadzono ankietyzację, założono przeprowadzenie spotkań konsultacyjnych ze społecznością lokalną i jednostkami oraz organizacjami działającymi na terenie Gminy. Zakłada się, że efektem przeprowadzonych konsultacji społecznych będzie wybór i akceptacja przez interesariuszy rewitalizacji obszarów zdegradowanych wymagających działań naprawczych. Następny etap prac obejmować będzie działania nakierowane na nadanie obszarom zdegradowanym nowych funkcji w celu zwiększenia ich funkcjonalności i poprawy, jakości życia mieszkańców Gminy. Zakłada się przyjęcie projektów, co, do których będzie możliwe zapewnienie finansowania, a w przypadku założeń współfinansowania zewnętrznego, zapewnienie wkładu własnego i płynności finansowej.

1. Cele programu rewitalizacji

1.1 Cele Programu rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec

Zasadniczymi celami *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec* na lata 2016-2022 jest ożywienie społeczno-gospodarcze uznanych za zdegradowane obszarów na terenie gminy, aktywizacja mieszkańców związanych, na co dzień z życiem społeczno-kulturalnym, którzy mogliby zmobilizować do działania mniej aktywnych mieszkańców gminy. Chodzi przede wszystkim o pełne wykorzystanie potencjału społecznego, jaki posiada Gmina Dzikowiec. Ponadto, ważną rolą Programu będzie z pewnością zaktywizowanie mieszkańców gminy, którzy z różnych względów nie decydują się na remonty i modernizacje swoich własności i nie angażują się w życie społeczne i kulturalne terenu. Kolejnym ważnym celem Programu będzie poprawa warunków do otworzenia na terenie gminy własnej działalności gospodarczej przez osoby będące obecnie bezrobotne i zatrudnienie osób bezrobotnych z jej terenu, a także poprawa bezpieczeństwa mieszkańców i możliwości komunikacyjnych na obszarze rewitalizowanym.

W wyniku realizacji działań rewitalizacyjnych znacznie podniesie się również estetyka terenów objętych rewitalizacją.

Wszystkie wyżej opisane efekty działań rewitalizacyjnych pozwolą z jednej strony na przeciwdziałanie uciążliwym problemom społecznym i gospodarczym na obszarach zdegradowanych, a z drugiej strony pozwolą wykorzystać istniejący znaczny potencjał rozwojowy tych obszarów.

Rewitalizacja to proces kompleksowy oraz długotrwały. Dotyczy on wybranych obszarów zamieszkanym przez grupę społeczną, dotkniętą określonymi problemami. Kompleksowa rewitalizacja obejmuje sferę społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną. Aby proces ten mógł przynieść założone rezultaty, konieczna jest jego konsekwentna realizacja oraz czas – tylko wówczas możliwy jest widoczny rozwój społeczno-gospodarczy terenu rewitalizowanego i całej Gminy

Cele wdrożenia Programu to przede wszystkim:

1. pobudzenie aktywności środowisk lokalnych;
2. przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych dysfunkcjami społecznymi obszarach;
3. zwiększenie szans mieszkańców na zatrudnienie oraz samozatrudnienie;
4. polepszenie, jakości życia mieszkańców;

5. stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego;
6. trwała odnowa obszaru, poprawa ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy poprzez zastosowanie wysokiej, jakości rozwiązań architektonicznych i urbanistycznych;
7. odnowa lub wzmocnienie atutów rozwojowych obszarów wiejskich.

1.2 Metodologia diagnozy stanu społeczno-gospodarczego Gminy Dzikowiec

W celu delimitacji obszarów zdegradowanych zastosowano metodę analizy wskaźnikowej. Przeprowadzono ją w oparciu o określone kryteria umożliwiające dokonanie analizy zróżnicowania zjawisk i procesów zachodzących w gminie oraz identyfikacji problemów. Katalog tych wskaźników został opracowany z uwzględnieniem specyfiki gminy Dzikowiec, w szczególności wiejskiego charakteru - głównym źródłem dochodu mieszkańców większości sołectw są gospodarstwa rolne, gmina charakteryzuje się również małą gęstością zaludnienia. Metoda analizy wskaźnikowej polega na zebraniu i analizie danych statystycznych z zakresu: demografii, rynku pracy, pomocy społecznej, bezpieczeństwa i innych, które są niezbędne do wyznaczenia wartości wskaźników w sferze społecznej. W tym celu pozyskano dane dotyczące: demografii ludności, liczby ludności, liczby przyznawanych zasiłków pomocy społecznej, oraz ich przyczyn, liczby stwierdzonych przestępstw i wykroczeń, liczby bezrobotnych ogółem i liczby długotrwale bezrobotnych, liczby aktywności społecznej i udziału w życiu publicznym, liczby podmiotów gospodarczych aktywnych i wykreślonych oraz inne dane, które były niezbędne do przeprowadzenia analizy.

Na potrzeby przeprowadzenia analizy wskaźnikowej wykorzystano pomocniczy podział administracyjny gminy na poszczególne sołectwa. W skład gminy Dzikowiec wchodzi 8 sołectw: Dzikowiec, Kopcie, Lipnica, Mechowiec, Nowy Dzikowiec, Płazówka, Spie oraz Wilcza Wola. Niestety, jeśli chodzi o sołectwo Spie oraz Wilcza Wola, tworzą one jedną wieś, a ze względu, że większość danych statystycznych gromadzona jest właśnie z uwzględnieniem podziału na wsie, nie ma możliwości uwzględnienia w analizie sołectw Spie oraz Wilcza Wola osobno. Fakt ten wymusił podział całej gminy Dzikowiec na siedem, a nie osiem jednostek i przedstawianie sołectwa Spie oraz Wilczej Woli wspólnie. Wspomniane sołectwa w dalszej części dokumentu będą przedstawiane, jako Wilcza Wola, ze względu na to, iż oba sołectwa formalnie, czyli zgodnie z Wykazem urzędowych nazw miejscowości i ich części z 2015 roku należą do jednej wsi, a mianowicie wsi Wilcza Wola.

Przeprowadzona analiza objęła:

- zebranie bezwzględnych danych liczbowych w odniesieniu do poszczególnych jednostek analitycznych,
- przyporządkowanie jednostkom analitycznym liczby mieszkańców,
- odniesienie nominalnych wartości wskaźników do liczby mieszkańców jednostki analitycznej lub innej wskazanej wielkości,
- odniesienie wyników uzyskanych dla jednostek do wartości referencyjnej
- interpretację wyników,
- podsumowanie i wskazanie obszarów o największym nasileniu zjawisk negatywnych.

Diagnoza została przygotowana w oparciu o dane statystyczne dotyczące całej Gminy w zakresie zjawisk demograficznych, związanych z bezrobociem, opieką zdrowotną, kulturą i oświatą, ubóstwem, bezpieczeństwem publicznym, rozwojem gospodarczym (w tym działalnością gospodarczą mieszkańców Gminy), oraz innych istotnych z punktu widzenia niniejszego dokumentu.

Prace związane z opracowaniem *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec* na lata 2016-2022 zostały zapoczątkowane ze względu na wynikającej z oczekiwań społecznych potrzebę, która zdiagnozowana została poprzez przeprowadzenie badania ankietowego, które zapoczątkowane zostało decyzją Wójta o przystąpieniu do opracowania programu. *Lokalny Program Rewitalizacji* będzie stanowił podstawę formalną do ubiegania się o środki funduszy strukturalnych na projekty rewitalizacyjne w okresie programowania 2014-2020 w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2014- 2020, którego głównym celem jest inteligentny, zrównoważony rozwój zwiększający spójność społeczną i terytorialną przy wykorzystaniu potencjału podkarpackiego rynku pracy, stanowi narzędzie realizacji polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa Podkarpackiego. Dokument uwzględnia cele tematyczne zdefiniowane przez Komisję Europejską oraz odpowiada na zidentyfikowane wyzwania regionu w zakresie stymulowania rozwoju społecznego i gospodarczego, w powiązaniu z celami nakreślonymi przez Strategię Europa 2020.

LPR dla Gminy Dzikowiec został opracowany w oparciu o wytyczne w zakresie rewitalizacji w *Programach Operacyjnych na lata 2014 – 2020* Ministra Rozwoju z dnia 02.08.2016 roku.

Podstawowymi przesłankami powstania LPR były:

1. Potrzeba aktywizacji społecznej i gospodarczej obszarów wiejskich.

2. Stymulowanie współpracy środowisk lokalnych, przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego; zachęcanie do rozwijania nowych form aktywności gospodarczych, zwiększenie potencjału kulturalnego gminy, nadanie obiektom i terenom zdegradowanym nowych funkcji, które podniosą jakość życia mieszkańców obszarów zdegradowanych, oferując im wsparcie i możliwość samodzielnego działania społeczno-gospodarczego i kulturalnego.

3. Adaptacja i rewaloryzacja infrastruktury niezbędnej do prowadzenia działalności społecznej przy równoczesnej trosce o ochronę środowiska naturalnego i zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy.

Przystępując do opracowywania *Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec*, autorzy starali się w oparciu o posiadane dokumenty oraz wyniki konsultacji społecznych w możliwie największym stopniu poznać otoczenie oraz zrozumieć zachodzące w nim procesy. Szczególny nacisk położono na poznanie problemów, potrzeb oraz oczekiwań mieszkańców gminy.

Proces opracowania *Lokalnego Programu Rewitalizacji* obejmował następujące fazy: przygotowawczą, diagnozowania i projektowania. W ramach fazy prac przygotowawczych powołano Zarządzeniem Wójta Gminy Dzikowiec Zespół ds. Rewitalizacji Gminy Dzikowiec w skład, którego wchodzi 9 osób i został powołany zarządzeniem Wójta nr 83/2016 z dnia 19.12.2016 r. W skład Zespołu weszli przedstawiciele kluczowych jednostek organizacyjnych Gminy, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców. Zadaniem Zespołu jest gromadzenie i analizowanie danych i informacji związanych z zakresem ich działania oraz przedstawienie propozycji projektów do realizacji i obszaru rewitalizacji. W trakcie fazy diagnozowania przeprowadzono czynności związane z diagnozą obecnego stanu Gminy Dzikowiec, które pozwoliły na wskazanie najbardziej problemowych dla gminy obszarów i identyfikacji kluczowych problemów. Diagnoza została przeprowadzona w trzech obszarach funkcjonalnych: przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Faza projektowania polegała na porządkowaniu przedłożonych materiałów otrzymanych z UG oraz przeprowadzeniu konsultacji społecznych, których uczestnikami byli przedstawiciele władz, radni, mieszkańcy gminy, przedstawiciele organizacji pozarządowych i przedsiębiorcy. W ramach konsultacji społecznych przeprowadzono badanie ankietowe, które miało na celu poznanie oraz hierarchizację celów rewitalizacji i potrzeb mieszkańców w zakresie realizacji inwestycji. Na podstawie zebranych informacji dokonano weryfikacji zidentyfikowanych problemów oraz wyodrębniono konkretne zadania do rewitalizacji. Określono sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej w trakcie realizacji programu. Na etapie weryfikacji LPR przez Zespół ds. Rewitalizacji przy UMWP wskazane zmiany przygotował Zespół ds. Rewitalizacji Gminy

Dzikowiec, który po dokonaniu pogłębionych analiz uzgodnił je z Wójtem oraz przedstawił do zaakceptowania Radzie Gminy. Po opracowaniu, skompletowaniu i uporządkowaniu zebranych materiałów, dokument został przekazany Radzie Gminy do analizy i uchwalenia. Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem otwartym i elastycznym, co oznacza możliwość zgłaszania projektów do realizacji, jak również wprowadzania korekt do programu w kolejnych okresach jego realizacji.

Program Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec został przygotowany, jako istotny element całościowej wizji rozwoju gminy. W dokumencie została ustalona hierarchia potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych. Dokonano odpowiedniego doboru narzędzi i interwencji do potrzeb i uwarunkowań każdego obszaru rewitalizacji.

2. Struktura lokalnego programu rewitalizacji

2.1 Zakres Lokalnego Programu Rewitalizacji

Rewitalizacja to proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowany terytorialnie i prowadzony przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.

Cechy Lokalnego Programu Rewitalizacji:

- a) **Kompleksowość** – program złożony z różnorodnych projektów obejmujących kilka sfer życia: społeczną oraz gospodarczą i/lub przestrzenno-funkcjonalną i/lub techniczną i/lub środowiskową, wzajemnie ze sobą powiązanych, tak, aby w efekcie synergii tych projektów zmaksymalizować oddziaływanie na sytuację kryzysową obszaru rewitalizacji.
- b) **Koncentracja programu** – działania programu rewitalizacji skupiają się na wybranym obszarze gminy wskazanym, jako obszar rewitalizacji, w którym zdiagnozowano największą koncentrację negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych i/lub przestrzenno-funkcjonalnych i/lub technicznych i/lub środowiskowych i który jednocześnie ma istotny wpływ na rozwój gminy.
- c) **Komplementarność** projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych – konieczność wzięcia pod uwagę podczas tworzenia i realizacji programu rewitalizacji wzajemnych powiązań między projektami. Dotyczy to w szczególności komplementarności przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania. Oznacza to, że planowane do realizacji działania powinny przyczyniać się do rozwiązywania wspólnych problemów danego obszaru, umożliwić współpracę różnych instytucji, być logicznie zaplanowane w czasie oraz zapewniać umiejętne łączenie finansowania z różnych źródeł bez ryzyka podwójnego finansowania.
- d) **Realizacja zasady partnerstwa i partycypacji** – program rewitalizacji jest wypracowany i zatwierdzony przez władze gminy, jednak koniecznym jest, aby na każdym etapie LPR (począwszy od przygotowania dokumentu, przez wdrażanie, monitoring realizacji lub ewentualną aktualizację dokumentu) uczestniczyły wszystkie grupy interesariuszy rewitalizacji, w tym szczególnie społeczność obszarów rewitalizacji, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i inni użytkownicy tego obszaru.

Skumulowane siły i ujęcie interesów wszystkich grup społecznych jest warunkiem udanej rewitalizacji.

Elementy Lokalnego Program Rewitalizacji:

- a) szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji, obejmująca analizę negatywnych zjawisk oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru;
- b) opis powiązań gminnego programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy
- c) opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji;
- d) cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk;
- e) opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w szczególności o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym;
- f) mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- g) szacunkowe ramy finansowe gminnego programu rewitalizacji wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych;
- h) opis struktury zarządzania realizacją gminnego programu rewitalizacji, wskazanie kosztów tego zarządzania wraz z ramowym harmonogramem realizacji programu;
- i) system monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji;
- j) określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 150 oraz z 2015 r. poz. 1322);
- k) określenie niezbędnych zmian w uchwale dot. Zespołu ds. Rewitalizacji
- l) wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania;
- m) wskazanie sposobu realizacji programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego;
- n) załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji.
- o)

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016 – 2022 jest przygotowany i opracowany zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020, Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016

roku, a także zgodnie z Ustawą z dnia 9 października o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777).

3. Zgodność programu z innymi dokumentami strategicznymi

3.1 Dokumenty krajowe

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

W Strategii zawarte są rekomendacje dla polityk publicznych. Stanowi ona podstawę dla zmian w systemie zarządzania rozwojem, w tym obowiązujących dokumentów strategicznych (strategii, polityk, programów) oraz weryfikacji pozostałych instrumentów wdrożeniowych. Celem głównym projektowanych działań rozwojowych jest stworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Odbywać się to będzie poprzez skoncentrowanie działań o charakterze prawnym, instytucjonalnym i inwestycyjnym na trzech celach: (I) trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną; (II) rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony; (III) skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dzikowiec wpisuje się w poniższe cele i kierunki rozwoju:

Obszaru konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:

Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony:

- Obszar: Spójność społeczna
- Obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie

Ponadto w obszarach wpływających na osiągnięcie celów Strategii, LPR Gminy Dzikowiec wpływa na „Kapitał ludzki i społeczny”

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej obejmuje swym zasięgiem 5 województw: warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, świętokrzyskie i podkarpackie. Dokument ten wyznacza kluczowe wyzwania stojące przed makroregionem.

LPR wpisuje się w cel Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego, poprzez realizację określonych w tym obszarze działań:

- rozwój kompetencji społecznych,
- stworzenie systemu zachęt do podejmowania działalności gospodarczej i powstawania nowych miejsc pracy.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK)

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju jest najważniejszym dokumentem strategicznym w kraju dotyczącym zagospodarowania przestrzennego. W dokumencie tym założono cele, kierunki i zasady wdrażania publicznych polityk rozwojowych mających istotny wpływ terytorialny, łącząc elementy zagospodarowania przestrzennego z czynnikami rozwoju społeczno-gospodarczego.

Cele polityki przestrzennej kraju realizowane przez LPR gminy Dzikowiec:

- cel nr 2: Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
- cel nr 6: Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego

3.2 Dokumenty regionalne

Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020

LPR poprzez zaplanowane liczne działania rewitalizacyjne obejmuje wiele płaszczyzn życia społeczno-gospodarczego mieszkańców gminy Dzikowiec. Zadania mające na celu m.in. poprawę układu komunikacyjnego wsi, poprawę, jakości budynków użyteczności publicznej, w tym również obiektów/budynków o znaczeniu kulturowym, sportowym, termomodernizację budynków są w sposób bezpośredni lub pośredni zgodne z następującymi celami zaplanowanymi w strategii województwa podkarpackiego:

- cel 1: Rozwijanie przewag regionu w oparciu o kreatywne specjalizacje, jako przejaw budowania konkurencyjności krajowej i międzynarodowej.
 - Priorytet 1.3 Turystyka – cel: budowa konkurencyjnej, atrakcyjnej oferty rynkowej opartej na znacznym potencjale turystycznym regionu
 - Priorytet 1.5 Instytucje otoczenia biznesu – cel: rozwój przedsiębiorczości poprzez ofertę instytucji otoczenia biznesu
- cel 2: Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego, jako czynników: innowacyjności regionu oraz poprawy poziomu życia mieszkańców
 - priorytet 2.3 Społeczeństwo obywatelskie- cel: wzmocnienie podmiotowości obywateli, rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększenie ich wpływu na życie publiczne.

- priorytet 2.6 Sport powszechny – cel: zwiększenie aktywności ruchowej oraz rozwoju psychofizycznego mieszkańców
- cel 3: Podniesienie dostępności oraz poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej, jako element budowania potencjału rozwojowego regionu.
 - priorytet 3.1 Dostępność komunikacyjna – cel: poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności przestrzennej województwa ze szczególnym uwzględnieniem Rzeszowa, jako ponadregionalnego ośrodka wzrostu.
 - priorytet 3.4 Funkcje obszarów wiejskich – cel: obszary wiejskie- wysoka, jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.
- cel 4: Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów z poszanowaniem środowiska naturalnego sposobem na zapewnienie bezpieczeństwa i dobrych warunków życia mieszkańców oraz rozwoju gospodarczego województwa.
 - priorytet 4.2 Ochrona środowiska – cel: osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu środowiska oraz zachowanie bioróżnorodności poprzez zrównoważony rozwój województwa.

Strategia Rozwoju Powiatu Kolbuszowskiego na lata 2014-2020

Wizja powiatu kolbuszowskiego brzmi – „Powiat Kolbuszowski – powiatem świadomym swej tożsamości, przyjaznym inwestorom i mieszkańcom, atrakcyjny turystycznie, otwarty na rozwój i współpracę.”

Rozwój powiatu kolbuszowskiego opiera się na trzech głównych obszarach strategicznych, w które wpisują się projekty rewitalizacyjne na obszarze gminy Dzikowiec.

1. Obszar strategiczny nr 1: Przedsiębiorczość
 - Priorytet tematyczny 1.1 Rozwój przedsiębiorczości i inicjatyw gospodarczych, cele operacyjne zgodne z działaniami LPR:
 - Tworzenie warunków dla zwiększenia poziomu inwestycji.
 - Priorytet tematyczny 1.2 Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, cele operacyjne zgodne z działaniami LPR:
 - Wspieranie rozwoju infrastruktury instytucjonalnej służącej małej i średniej przedsiębiorczości.
 - Wspieranie i podejmowanie działań służących uzbrajaniu i rozwojowi terenów inwestycyjnych.
2. Obszar strategiczny nr 2: Infrastruktura i środowisko

- Priorytet tematyczny 2.1 Infrastruktura techniczna, cele operacyjne zgodne z działaniami LPR:
 - Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej powiatu, rozwój i poprawa układu komunikacyjnego poprzez m. in.:
 - wspieranie rozwoju szybkich dojazdów do głównych węzłów komunikacyjnych,
 - poprawę nawierzchni dróg powiatowych oraz rozwijanie infrastruktury około drogowej zwiększającej bezpieczeństwo mieszkańców i użytkowników dróg w postaci chodników, ścieżek rowerowych, oświetlenia,
 - wspieranie działań na rzecz komunikacji zbiorowej.
 - Dostosowanie infrastruktury w zakresie bezpieczeństwa.
 - Rozwój infrastruktury edukacyjnej, sportowej, opieki zdrowotnej i społecznej.
 - Priorytet tematyczny 2.2 Ochrona środowiska, cele operacyjne zgodne z działaniami LPR:
 - Promocja i wspieranie rozwiązań proekologicznych i zdrowego trybu życia.
3. Obszar strategiczny nr 3: Kapitał społeczny
- Priorytet tematyczny 3.1 Edukacja, cele operacyjne zgodne z działaniami LPR:
 - Rozwój bazy dydaktycznej, jej rozbudowa i doposażenie.
 - Priorytet tematyczny 3.2 Kultura, sport i turystyka, cele operacyjne zgodne z działaniami LPR:
 - Rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej.
 - Dbłość o zachowanie dziedzictwa kulturowego, w tym zabytkowe obiekty.
 - Rozwój techniczny infrastruktury turystycznej.
 - Wspieranie działań na rzecz rewitalizacji obszarów zdegradowanych.
 - Priorytet tematyczny 3.4 Rynek pracy, cele operacyjne zgodne z działaniami LPR:
 - Inicjowanie działań na rzecz wzrostu zatrudnienia.

3.3 Dokumenty lokalne

Strategia Rozwoju Gminy Dzikowiec na lata 2014-2020

Strategia Rozwoju Gminy Dzikowiec na lata 2014 – 2020. Jest ona planem zamierzeń pokazującym kierunki rozwoju gminy wraz z proponowanymi konkretnymi zadaniami inwestycyjnymi.

Wizja strategii jest to ujęta w sposób najbardziej syntetyczny deklaracja władz samorządowych, co do kierunków przyszłego rozwoju gminy. Określenie misji rozwoju gminy sprowadza się do sprecyzowania istoty działalności gminy na rzecz społeczności lokalnej. Strategia Rozwoju Gminy Dzikowiec zakłada, że do 2020 roku będzie obszarem rozwoju społeczno-gospodarczego i aktywizacji zawodowej, przyjaznym społeczności lokalnej i przybyszom/gościom. Będzie to miejsce o silnej tożsamości i lokalnym patriotyzmie, kultywujące dziedzictwo lokalne z rozwiniętą infrastrukturą techniczną i publiczną w oparciu o zachowanie norm bezpieczeństwa i ekologii oraz zasad zrównoważonego rozwoju i będzie koncentrować się wokół pięciu pól strategicznych, którymi są:

- Turystyka,
- Przedsiębiorczość
- Sport, kultura, rekreacja
- Oświata
- Polityka społeczna

Gmina zakłada, że osiągnięcie na jej obszarze stanu zrównoważonego rozwoju oraz oparcie jej rozwoju na współpracy z podmiotami zewnętrznymi, racjonalnej gospodarce zasobami naturalnymi, rozwoju społeczno-gospodarczym i infrastrukturalnym, będącym podstawą wysokiej, jakości życia mieszkańców.

Priorytety, cele i kierunki działań Gminy Dzikowiec

1. Priorytet strategiczny nr 1: Wykorzystanie warunków potencjału turystycznego do rozwoju potencjału turystycznego Gminy.
 - Cel strategiczny 1.1. - Podniesienie atrakcyjności turystycznej gminy skutkujące zwiększeniem dochodów gminy i mieszkańców z turystyki
2. Priorytet strategiczny nr 2: Tworzenie warunków dla rozwoju nowych podmiotów gospodarczych gminie
 - Cel strategiczny 2.1. - Utworzenie w gminie nowych przedsiębiorstw skutkujące poszerzeniem lokalnego rynku pracy
3. Priorytet strategiczny nr 3: Zapewnienie wszechstronnego rozwoju intelektualnego i fizycznego mieszkańców
 - Cel strategiczny 3.1. - Wzrost zainteresowania mieszkańców różnymi aspektami działalności kulturalnej
 - Cel strategiczny 3.2. - Poprawa poziomu zdrowotności mieszkańców poprzez rozwijanie aktywności sportowej i rekreacyjnej

4. Priorytet strategiczny nr 4: Zapewnienie odpowiedniego poziomu edukacji dzieci i młodzieży poprzez rozwijanie ich potencjału intelektualnego.
 - Cel strategiczny 4.1. - Utrzymanie wysokiego poziomu kształcenia w szkołach
5. Priorytet strategiczny nr 5: Tworzenie warunków godnego życia dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji
 - Cel strategiczny 5.1. - Zapewnienie opieki osobom starszym i niezaradnym życiowo.

Strategia Rozwoju Gminy Dzikowiec na lata 2014 – 2020 jest planem osiągnięcia długofalowych zamierzeń Gminy Dzikowiec. Implikuje ona przejście z obecnej sytuacji do pożądanego stanu wyrażonego w wizji rozwoju. Strategia Rozwoju Gminy Dzikowiec jest jednym z najważniejszych dokumentów przygotowywanych przez samorząd gminny. Określa ona priorytety i cele polityki rozwoju społeczno-gospodarczego niniejszej jednostki samorządu terytorialnego. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że Strategia łączy różne aspekty rozwojowe Gminy, zatem Program Rewitalizacji (ukierunkowany przede wszystkim na rozwój społeczny i gospodarczy Gminy) jest dokumentem operacyjnym, podrzędnym w stosunku do Strategii Rozwoju Gminy. Strategia Rozwoju Gminy Dzikowiec na lata 2016 – 2022 jest dokumentem, który wskazuje strategiczne kierunki działań na rzecz likwidacji istniejących problemów w sferze: społecznej, gospodarczej, infrastrukturalnej, ekologicznej i przestrzennej, na których powinna być skoncentrowana uwaga władz lokalnych w perspektywie do 2020 roku, aby lepiej zaspokajać zbiorowe potrzeby mieszkańców. Już w tym miejscu widoczna jest spójność najważniejszego dokumentu strategicznego, obowiązującego na terenie Gminy Dzikowiec z Programem Rewitalizacji, który jest wieloletnim programem działań w sferze społecznej i ekonomicznej, ale także przestrzennej, infrastrukturalnej, środowiskowej oraz kulturowej, zmierzającym do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju. Aspekty związane z rewitalizacją znalazły się we wszystkich zasadniczych częściach Strategii Rozwoju Gminy Dzikowiec na lata 2014 – 2020 tj. zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej. W części diagnostycznej strategii przedstawiono kwestie odnoszące się do rozwoju społecznego, gospodarczego, środowiskowego, przestrzennego oraz związane z dostępem do usług publicznych. Szczegółowej analizie poddano między innymi zagadnienia lokalnego rynku pracy, w tym strukturę bezrobocia, przemiany gospodarcze, aktywność społeczną, stan środowiska przyrodniczego oraz potencjał kulturowy Gminy. Przekroje analizy są zasadniczo skorelowane z podstawowymi wymiarami rewitalizacji. W części kierunkowej wizja rozwoju do 2020 dla

Gminy Dzikowiec zakłada, że - Gmina Dzikowiec w 2020 roku będzie dążyć do rozwoju społeczno-gospodarczego i aktywizacji zawodowej, stworzy miejsce przyjazne społeczności lokalnej i przybyszom/gościom, miejsce kultywujące dziedzictwo lokalne. Gmina będzie dążyć do rozwijania infrastruktury technicznej w oparciu o zachowanie norm bezpieczeństwa i ekologii oraz zasad zrównoważonego rozwoju. Gmina deklaruje, że zadba również o współpracę z podmiotami zewnętrznymi, w oparciu o racjonalną gospodarkę zasobami naturalnymi, rozwoju społeczno-gospodarczego i infrastrukturalnego, będącym podstawą wysokiej, jakości życia mieszkańców. W Strategii Rozwoju zostały określone obszary strategiczne oraz w ich ramach poszczególne cele strategiczne. Program Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016- 2022 wpisuje się we wszystkie wymienione obszary i cele strategiczne i ma na celu:

Zapewnienie wysokiego standardu życia mieszkańcom Gminy; Działania rewitalizacyjne ukierunkowane są przede wszystkim na aktywizację i integrację społeczno-zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów. Mają doprowadzić do zapewnienia wysokiego standardu życia mieszkańcom Gminy m.in. poprzez pobudzenie aktywności społecznej oraz zapewnienie odpowiedniej oferty edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjno-sportowej, dlatego też należy stwierdzić, że zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne są niezbędne do tego, aby zrealizować cel wyznaczony w Strategii.

Stworzenie na terenie Gminy korzystnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości, sprzyjającej tworzeniu nowych miejsc pracy oraz wspieranie procesów restrukturyzacji rolnictwa i rozwoju turystyki; Jak wcześniej wskazano, jednym z głównych celów rewitalizacji jest aktywizacja zawodowa mieszkańców obszarów zdegradowanych. Aby to osiągnąć w Programie Rewitalizacji przewidziano m.in.: szkolenia i kursy dla osób bezrobotnych, co wskazuje na zgodność celów Programu Rewitalizacji z celami wyznaczonymi w Strategii Rozwoju Gminy Dzikowiec. Realizacja zadań wyznaczonych w Programie Rewitalizacji bezpośrednio przyczyni się do osiągnięcia celu Strategii w obszarze Gospodarki.

Zachowanie walorów środowiska naturalnego i kulturowego; Na jakość życia mieszkańców terenów zdegradowanych, znaczący wpływ ma, jakość środowiska naturalnego. Dlatego też rewitalizacja nie może pomijać tego obszaru. W odniesieniu do sfery środowiskowej, w ramach działań rewitalizacyjnych przewidziano m.in. termomodernizację budynków oraz instalację odnawialnych źródeł energii – zadania te w znaczący sposób wpłyną na poprawę jakości środowiska na terenie rewitalizowanym, ale również na teren całej Gminy Dzikowiec. Zatem zadania przewidziane w Programie Rewitalizacji są w pełni zgodne z powyższym celem strategicznym.

Rozwój infrastruktury technicznej na terenie Gminy; W ramach niniejszego celu strategicznego przewidziano m.in. następujące cele operacyjne: — budowa, przebudowa i termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, — budowa i modernizacja sieci wodno-ściekowej, — budowa instalacji z zakresu odnawialnych źródeł energii. Działania zaplanowane do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji są w pełni zgodne z ww. celem strategicznym i celami operacyjnymi oraz przyczynią się do ich pełnej realizacji. W ramach rewitalizacji zaplanowano, bowiem m.in. termomodernizację budynków, montaż instalacji odnawialnych źródeł energii, a także zagospodarowania terenów zieleni. Wszystkie te inwestycje znacząco wpłyną na poprawę sfery technicznej obszarów rewitalizowanych oraz na jakość życia mieszkańców. Strategia Rozwoju Gminy Dzikowiec na lata 2014 – 2020 stanowi rdzeń planowania na terenie Gminy Dzikowiec. Program Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022 rozwija zapisy Strategii i konkretyzuje zarówno cele, jak i przedsięwzięcia służące rewitalizacji.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2009-2015

Podobnie jak w przypadku Strategii Rozwoju Gminy, we wszystkich zasadniczych częściach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych znalazły się aspekty związane z rewitalizacją tj. zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej. Część diagnostyczną niniejszej Strategii podsumowuje analiza SWOT, która w syntetyczny sposób prezentuje szanse i mocne strony, które mogą przyczynić się do poprawy funkcjonowania osób i rodzin na terenie Gminy Dzikowiec, jak również zagrożenia oraz słabe strony, które mogą utrudnić zmianę na lepsze. W analizie SWOT, zwłaszcza w słabościach Gminy zawarto szereg uwarunkowań problemowych, które mogą stanowić uzasadnienie dla podjęcia działań rewitalizacyjnych:

- wysoka stopa bezrobocia wśród osób młodych i długotrwale bezrobotnych;
- mała liczba przedsiębiorców na terenie gminy;
- brak zaplecza kulturowego;
- duża liczba osób starych na terenie gminy;
- niski przyrost naturalny;
- duże rozproszenie terytorialne społeczności uczniowskiej;
- luki edukacyjne rodziców;
- ograniczony dostęp do specjalistów, np. logopeda, psycholog;
- brak chęci do zmiany swojej trudnej sytuacji rodzinnej;

- długa procedura skierowania osób na leczenia antyalkoholowe;
- przyzwolenie społeczne na spożywanie przez nieletnich papierosów i alkoholu;
- narastająca agresja wśród nieletnich;
- przenoszenie młodzieży w nowe środowisko szkolne (brak szkół średnich na terenie gminy);
- zły wzór płynący od rodziny;
- brak atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.

Wszystkie cele zawarte w Strategii można uznać za ściśle powiązane tematycznie z podstawowymi celami rewitalizacji.

Działania rewitalizacyjne ukierunkowane są przede wszystkim na aktywizację i integrację społeczno-zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów. Mają doprowadzić do zapewnienia wysokiego standardu życia mieszkańcom Gminy m.in. poprzez pobudzenie aktywności społecznej oraz zapewnienie odpowiedniej oferty edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjno-sportowej a także doradztwo specjalistyczne, dlatego też należy stwierdzić, że zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne są niezbędne do tego, aby zrealizować cele wyznaczone w Strategii.

Jako obszar rewitalizacji objęty Lokalnym Programem Rewitalizacji wyznacza się teren o największym skupieniu negatywnych zjawisk społecznych, w tym w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz obszar, na którym oprócz w/w problemów występuje minimum jedno z negatywnych zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. Kwestie społeczne mają, więc niebywale znaczenie i traktowane są priorytetowo. Zgodnie z powyższym LPR nie może pominąć w swych założeniach, realizacji celi Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Gminie.

Na chwilę obecną dokument jest w trakcie aktualizacji

Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Dzikowiec na lata 2013 – 2020

Cele strategiczne wyznaczone w planie to:

1. Rozwój społeczno-gospodarczy gminy Dzikowiec bez wzrostu zapotrzebowania na energię końcową.
2. Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych z instalacji wykorzystywanych na terenie gminy Dzikowiec, a także emisji pochodzącej z transportu.
3. Zwiększenie efektywności wykorzystania/wytwarzania energii oraz wykorzystywanie

odnawialnych źródeł energii.

4. Rozwój gospodarki lokalnej wykorzystującej energooszczędne technologie.
5. Poprawa ładu przestrzennego, rozwój zrównoważonej przestrzeni publicznej

Działania przewidziane do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022 są w pełni zgodne z ww. celami i przyczynią się do ich pełnej realizacji. Wśród nich po pierwsze należy wymienić termomodernizację budynków mieszkalnych, która bezpośrednio przyczyni się do realizacji celu, jakim jest Poprawa, jakości powietrza poprzez zwiększenie efektywności energetycznej obiektów z terenu Gminy Dzikowiec. Przedmiotowa inwestycja pośrednio wpłynie także na zmniejszenie poziomu niskiej emisji w Gminie Dzikowiec poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. Dzięki termomodernizacji budynków zwiększy się ich efektywność energetyczna, co wpłynie na ograniczenia zapotrzebowania na paliwa potrzebne do ogrzania obiektów, a to z kolei przełoży się na ograniczenia poziomu niskiej emisji na obszarze przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego. W ramach działań rewitalizacyjnych przewidziano także montaż instalacji odnawialnych źródeł energii, co bezpośrednio wpisuje się w cel Wspieranie wytwarzania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, a pośrednio również wpłynie na zmniejszenie poziomu niskiej emisji w Gminie Dzikowiec poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.

3.4 Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, (Nr VI/37/2011) przedstawia zadania własne gminy wynikające z art. 4 ustawy z dn. 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi. Zgodnie z wyżej wymienioną ustawą zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi wykonuje się poprzez odpowiednie ukształtowanej polityki społecznej. Gminy Program zawiera równocześnie zadania własne gminy w obszarze profilaktyki i terapii narkomanii zapisane w ustawie z dn. 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii oraz wybrane działania w ramach lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie – zgodnie z ustawą z dn. 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Celem strategicznym Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest szeroko rozumiane zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych w Gminie, a także zmniejszenie rozmiarów już istniejących problemów alkoholowych.

Celami szczegółowymi są działania na rzecz zmniejszenia indywidualnych zagrożeń wynikających z picia alkoholu, ochrona stabilności życia rodzinnego a także działanie zmierzające do zwiększenia bezpieczeństwa w środowisku lokalnym. programu jest realizacja zadań w zakresie:

1. Zwiększenia dostępności pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem od alkoholu;
2. Udzielenie pomocy rodzinom, w których występują problemy uzależnień, pomocy psychospołecznej i prawnej a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania i przemocy w rodzinie w szczególności dla dzieci i młodzieży;
4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych, przeciwdziałaniu i przemocy w rodzinie oraz współpraca z organizacjami pozarządowymi i innymi jednostkami pożytku publicznego w obszarze profilaktyki i rehabilitacji uzależnień;
5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów ustawy o przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego;
6. Wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie Centrów Integracji Społecznej

Działania rewitalizacyjne mają na celu przede wszystkim poprawę, jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych Gminy, ale również aktywizację i integrację społeczno-zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów. Mają generować zmiany, które zapewnią coraz wyższy standard życia mieszkańcom Gminy, lepsze zdrowie i kondycję psychiczną m.in. poprzez między innymi walkę ze zjawiskiem alkoholizmu, pobudzenie aktywności społecznej oraz zapewnienie dostępu do specjalistów i terapeutów, ale również dostęp do odpowiedniej oferty edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjno-sportowej, dlatego też należy stwierdzić, że zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne są niezbędne do tego, aby zrealizować cele wyznaczone w Strategii.

3.5 Gminny program wspierania rodziny na lata 2016-2018

Celem programu jest skuteczne i kompleksowe wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w procesie przywracania ich zdolności do prawidłowego społecznego funkcjonowania.

W celu realizacji powyższego założenia sformułowano następujące cele szczegółowe:

1. Wzrost społecznej świadomości roli rodziny, jako podstawowego środowiska funkcjonowania człowieka
2. Wspieranie rodziny w wychowaniu dziecka oraz pełnienie funkcji opiekuńczej i wychowawczej
3. Praca z rodziną w celu zapobiegania sytuacji kryzysowych.

Działania rewitalizacyjne mają na celu przede wszystkim wzrost jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych, aktywizację i integrację społeczno-zawodową mieszkańców a tym samym prowadzić do poprawy standardu życia mieszkańców obszarów zdegradowanych, program ten realizuje cele Strategii Rowiązywania Problemów Społecznych jak również strategii Rozwoju Gminy.

4. Diagnoza opisowa Gminy Dzikowiec

4.1 Rys historyczny

Ślady pierwszego osadnictwa z terenu gminy sięgają połowy XVI w. Miejscowość Dzikowiec powstała w drugim etapie kolonizacji Puszczy Sandomierskiej. W momencie pojawienia się na terenie dzisiejszego Dzikowca pierwszych osadników w połowie XVI w., cały obszar leżący po obu stronach rzeki Olszynki należał do wsi Wola Raniżowska, a wcześniej do Raniżowa. Akt lokacyjny osady wydany zaś został w roku 1566. Rejon Dzikowca zamieszkały był przez plemię Lasowiaków, utrzymujących się z rzemiosł opartych na surowcu drzewnym. Jak w innych częściach puszczy, produkowano tu maź, smołę, dziegieć, wytapiano żelazo, zajmowano się bartnictwem. W wyniku przywileju lokacyjnego nadanego wsi, na początku XVII w. odnotowano gwałtowny wzrost liczby ludności oraz rozwój wsi, spowolniony dopiero w latach 1655-1660 w wyniku najazdu wojsk szwedzkich.

Odbudowa wsi i kontynuacja, przerwanego działaniami wojennymi, rozwoju gospodarczego wiąże się z tzw. kolonizacją józefińską, przeprowadzoną w 1783 r. przez rząd austriacki. W wyniku zasiedlenia, na obszarach dawnych królewskich w Galicji, na granicy istniejącej wsi powstała osada niemiecka Wildenthal (Nowy Dzikowiec). Wraz z napływem osadników upowszechnieniu uległy niemieckie wzorce gospodarowania, w następstwie których unowocześnieniu uległy metody uprawy roli i organizacja lokalnej gospodarki. W roku 1833, w wyniku zorganizowanej przez władze austriackiej licytacji, dobra Dzikowiec nabyli wspólnie: Józef Błotnicki i Jan Piotrkowski. W XIX w. teren parafii Dzikowiec obok ludności chłopskiej zamieszkiwały więc również rodziny szlacheckie.

Pierwsza wojna światowa niekorzystnie wpłynęła na losy ludności Dzikowca. Na sile zyskało określenie „nędza galicyjska”, a głód i upadek gospodarczy spowodował nasilenie procesów emigracyjnych wśród mieszkańców. Podkreślenie położenia terytorium w czasach zaborów jest o tyle istotne, iż stanowi ono często czynnik determinujący obecnie jakość życia mieszkańców oraz kształt zaawansowania gospodarczego danego terytorium.

W wyniku przegranej w bitwie pod Kolbuszową w 1939 r. wieś i gmina Dzikowiec zostały zajęte przez wojska niemieckie, a na terenie gminy utworzone zostało gospodarstwo rolne, tzw. Liegenschaft na użytek armii niemieckiej, a Dzikowiec włączony został do gminy Kolbuszowa.

W latach 1975-1998 gmina stanowiła część województwa rzeszowskiego. Ostateczny kształt administracyjny dzisiejszej gminy nadała reforma z roku 1973, kiedy to siedzibą władz gminnych została miejscowość Dzikowiec.

4.2 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

4.2.1 Położenie i ogólna charakterystyka

Pełna diagnoza obecnej sytuacji gminy Dzikowiec jest niezbędna w celu ustalenia jej potencjału, a następnie określenia, czy oraz w jakim stopniu jest on wykorzystywany. Jej celem jest ponadto wskazanie obszarów wymagających rewitalizacji oraz zdefiniowaniu problemów społecznych występujących w sferze przestrzennej, społecznej, gospodarczej oraz kulturowej. Szerokie rozpoznanie i identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych pozwoli w dalszej perspektywie czasowej na delimitację obszarów problemowych i przygotowanie projektu rewitalizacji o złożonym, kompleksowym charakterze oraz większym zasięgu oddziaływania.

4.2.2 Położenie i układ funkcjonalny gminy Dzikowiec

Gmina Dzikowiec położona jest w północno - zachodniej części województwa podkarpackiego w powiecie kolbuszowskim. Położona jest na terenie dawnej Puszczy Sandomierskiej, na trasie Kolbuszowa - Sokołów. Jest ona oddalona o ok. 8 km od Kolbuszowej - siedziby powiatu oraz o ok. 30 km od Rzeszowa - siedziby województwa. Pod względem powierzchni gmina zajmuje około 122 km² i liczy 6628 mieszkańców (stan w roku 2014). Zgodnie z podziałem administracyjnym siedzibą gminy jest wieś Dzikowiec, w której w roku 2015 zamieszkiwało 1291 mieszkańców.

Pod względem wielkości powierzchni gmina Dzikowiec stanowi 15,72% powierzchni powiatu kolbuszowskiego i plasuje się na 4 miejscu w powiecie kolbuszowskim. Mniejsze są jedynie gminy: Niwiska (95 km²) i Raniżów (97 km²). W obrębie gminy znajduje się: 8 miejscowości, 7 sołectw. Poniższe zestawienie przedstawia podział administracyjny gminy:

Rys. 1 - Mapa województwa podkarpackiego z podziałem na powiaty

Tabela 1 - Powierzchnia poszczególnych miejscowości gminy Dzikowiec

SOŁECTWA (NAZWA)	POWIERZCHNIA (ha)	POWIERZCHNIA (%)
Dzikowiec	1 407,47	11,57
Kopcie	1 067,30	8,77
Lipnica	3 869,52	31,81
Mechowiec	602,39	4,95
Nowy Dzikowiec (Osia Góra)	214,90	1,77
Płazówka	291,07	2,39
Spie	1 571,11	12,91
Wilcza Wola	3 142,24	25,83
R A Z E M	12 166,00	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Dzikowiec na lata 2016-2026.

Gmina od północnego zachodu graniczy z gminą Majdan Królewski, od północy z gminą Bojanów (powiat stalowowolski), od północnego wschodu z gminą Jeżowe (powiat

nizański), od południowego wschodu z gminą Raniżów, od południa z gminą Kolbuszowa, a od zachodu z gminą Cmolas.

Rys. 2 - Położenie gminy Dzikowiec na tle powiatu kolbuszowskiego
Źródło: Infopowiat.pl

W skład gminy wchodzi 8 sołectw: Dzikowiec, Kopcie, Lipnica, Mechowiec, Nowy Dzikowiec, Płazówka, Spie, Wilcza Wola, a także wieś nie posiadająca statusu sołectwa - Osia Góra leżąca w obrębie sołectwa Nowy Dzikowiec.

4.2.3 Uwarunkowania przyrodniczo-kulturowe

Pod względem fizjograficznym gmina Dzikowiec leży w makroregionie Kotliny Sandomierskiej i w obrębie następujących mezoregionów: Równiny Tarnobrzeskiej i Płaskowyżu Kolbuszowskiego (zajmuje większą jego część). Charakterystyczne dla tego terenu jest dominacja polodowcowych form staro glacialnych, między innymi: wzgórz morenowych, pagórków wydmy, dolin o łagodnych zboczach, równin akumulacyjnych oraz zagłębień po dawnych jeziorach - obecnie osuszonych lub zamienionych w sposób naturalny w torfowiska.

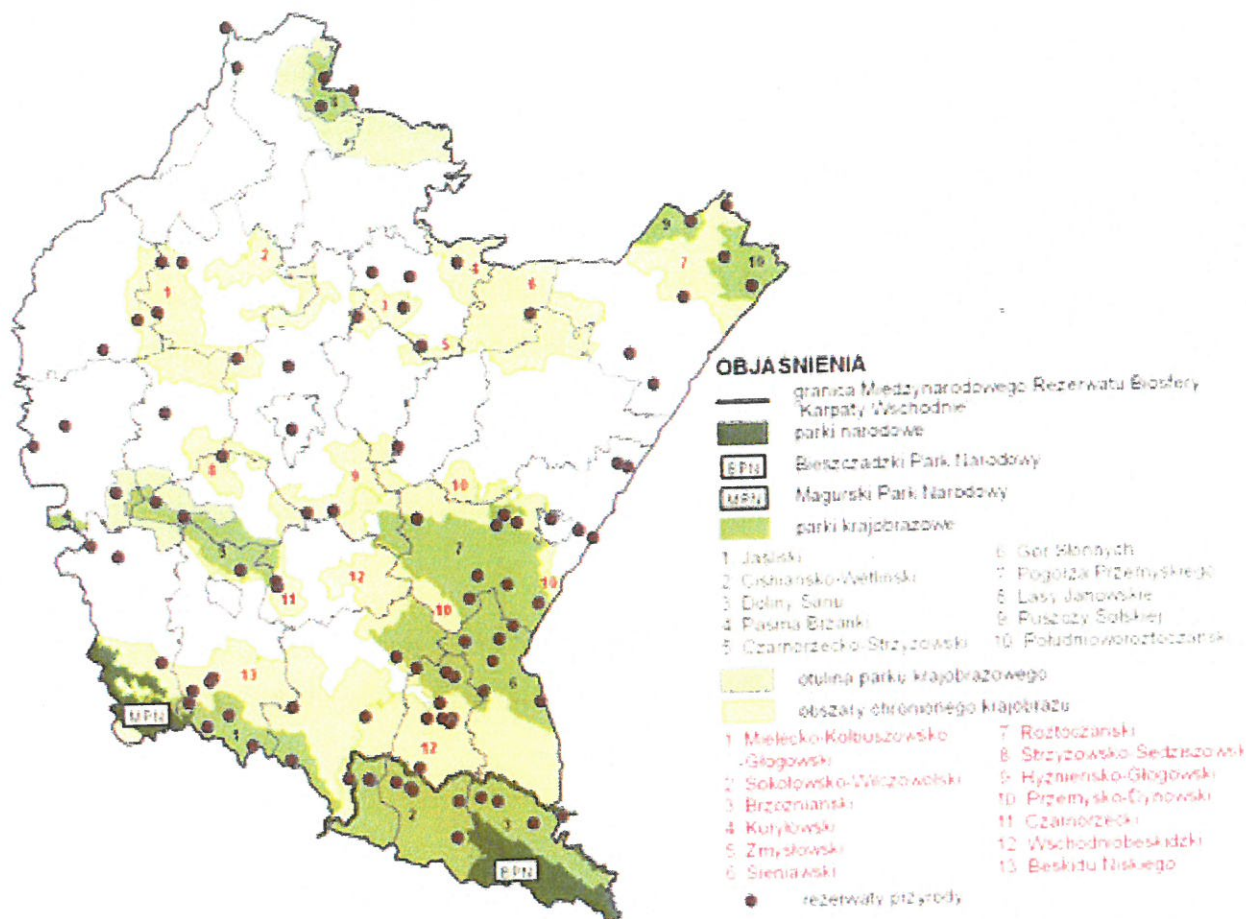
Gmina Dzikowiec jest regionem zróżnicowanym pod względem przyrodniczym. Dominującym walorem przyrodniczo - krajobrazowym jest doliny rzeczne rzeki Łęg oraz jej dopływów. Na jednym z nich - Zyzodze - w latach osiemdziesiątych zbudowana została zapora wodna oraz zbiornik retencyjny w Wilczej Woli. Zalew, oprócz funkcji zaporowej, pełni

funkcję rekreacyjną, komponując się jednocześnie z otaczającym krajobrazem, i podwyższając atrakcyjność turystyczną i inwestycyjną gminy.

Teren gminy wykazuje dwudzielność krajobrazową, będącą wynikiem zróżnicowania warunków naturalnych i sposobu zagospodarowania. Część południową gminy zajmuje Płaskowyż Kolbuszowski charakteryzujący się dużymi deniwelacjami terenu oraz powierzchniowymi glinami polodowcowymi i piaskami eolicznymi. Ze względu na uwarunkowania naturalne tereny północnej części gminy są, w przeważającej części, użytkowane rolniczo i cechuje ją zagęszczenie sieci osadniczej. Część północna - Równina Tarnobrzeska charakteryzuje się mniejszymi deniwelacjami terenu (wydmy, piaszczyste równiny, zagłębienia bezodpływowe). Przeważającą część obszaru północnej części gminy zajmują tereny zalesione (głównie bory sosnowe). Sieć osadnicza ma charakter tradycyjny (osadnictwo tradycyjne wzdłuż rzek).

Obszar gminy Dzikowiec cechuje wysoki stopień zalesienia. Tereny leśne stanowią 39% obszaru gminy, co daje wartość wyższą od średniej krajowej. W ciągu w ostatnich 15 obserwowany jest ponadto sukcesywny wzrost powierzchni zalesionej. Szacuje się, iż na chwilę obecną zajmuje ona blisko 50% całego obszaru gminy. Proces ten uwarunkowany jest zmianą charakteru obszarów uprzednio użytkowanych rolniczo w tereny o charakterze ekstensywnym (łąki), bądź też całkowitego zaniechania produkcji roślinnej, w skutek czego postępuje proces wtórnej sukcesji leśnej. Kompleksy leśne będące w przeważającej części pozostałością po

Puszczy Sandomierskiej, nadają terenowi swoisty "puszczański" charakter, przez co stanowią czynnik warunkujący rozwój gminy w oparciu o ruch turystyczny.

Rys. 3 - Położenie gminy Dzikowiec na terenach objętych ochroną przyrody
Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego

Gmina Dzikowiec leży w obszarze Sokołowski-Wilczowski Obszaru Chronionego Krajobrazu (2), powołanego w celu ochrony siedlisk leśnych oraz flory i fauny występującej na jego terenie. Teren charakteryzuje się wysoką bioróżnorodnością. Na jego terenie można napotkać bory mieszane, fragmenty grądów oraz buczyny karpackiej. W lasach podstawowym gatunkiem jest sosna zwyczajna, zajmująca ponad 70 % drzewostanu. Największy obszar porastają bory mieszane świeże i bory mieszane wilgotne, na wzniesieniach - bory suche. W dolinach rzecznych i ich rozlewiskach - łągi i olsy.

W północnej części gminy utworzony został rezerwat leśno-krajobrazowy "Wilcza Wola", obejmujący obszary leśne oraz otaczające stawy, użytkowane obecnie w celach hodowlanych. Rezerwat stanowi siedlisko bytowania licznych ptaków wodnych, w tym objętego ścisłą ochroną gatunkową, bociana czarnego. Na terenie gminy wyznaczono także 57 drzew o znacznych walorach przyrodniczych, które umieszczono w wykazie projektowanych

pomników przyrody. Ze względu na dobry stan czystości środowiska oraz naturalność krajobrazu, obszar gminy jest terenem o dużej bioróżnorodności. Kompleksy leśne gminy Dzikowiec i terenów sąsiednich są ostoją dla wielu gatunków zwierząt. Doliny, starorzecza, rozlewiska, oczka wodne, a nawet stawy są miejscem występowania bogactwa roślin wodnych, ptaków wodnych (brodzących) oraz innych rzadkich gatunków zwierząt.

W miejscowości Dzikowiec znajduje się urządzony w stylu angielskim, park podworski podlegający, ze względu na wartość estetyczną, kulturową i dydaktyczną, ochronie. Teren obfituje w liczne gatunki flory i fauny podlegające ochronie prawnej oraz przewidywane do podjęcia ochrony. Występuje tu wiele okazów rzadkich drzew, np. kasztan jadalny, platan, tulipanowiec, sosna wejmutka, kasztanowiec purpurowy, buk parkowy, wiąz szypułkowy. Na uwagę zasługują pomniki przyrody, wśród których dominują drzewa położone na terenach dworsko-parkowych w Dzikowcu, tj. dwa dęby szypułkowe, lipa szerokolistna i jesion wyniosły.

Oprócz wartościowych uwarunkowań krajobrazowo-przyrodniczych, na terenie gminy Dzikowiec znajdują się, interesujące pod względem historycznym i architektonicznym, obiekty objęte ochroną konserwatorską.

Rys. 4 - Budynek dworku Błotnickich w Dzikowcu

Źródło: <http://atlasrezydencji.pl/dzikowiec-dwor-blotnickich/>

Na terenie parku dworskiego w Dzikowcu znajduje się wzniesiony w XIX w. dwór rodzinny Błotnickich wraz z otoczonym aleją tujową. Stawem i tarasem widokowym. Budynek w stylu klasycystycznym zbudowany został na planie prostokąta. Na uwagę zasługują specyficzne elementy architektoniczne obiektu, zwłaszcza centralnie umieszczona weranda zwieńczona trójkątnym tympanonem. Niezwykłość budowli podkreśla ponadto oryginalny ryzalit (występ z lica w elewacji budynku w jego części środkowej), do którego prowadzą ukryte za kamienną balustradą schodki oraz głęboki, cienisty portyk wsparty na czterech filarach.

Ze względu na położenie gminy w obrębie obszarów chronionych, jednostka dysponuje wysokim potencjałem rozwojowym, zwłaszcza w oparciu o sektor turystyczny. Stan zasobów przyrodniczych gminy oceniany jest na chwilę obecną jako dobry, należy jednak pamiętać, że wraz z jej rozwojem zwiększeniu może ulec presja wywierana na środowisko naturalne. Potencjalnych przyczyn wzrostu skali oddziaływania na środowisko, upatrywać można zarówno wśród czynników o charakterze biotycznym (związanych z zaburzeniem stanu międzygatunkowej równowagi biologicznej), jak również czynników abiotycznych, mogących radykalnie przekształcać warunki naturalne, stwarzając tym samym zagrożenie zakłóceniem struktury i liczebności gatunkowej na danym obszarze. Wobec powyższego, na etapie planowania strategicznego w gminie Dzikowiec, szczególnego uwzględnienia wymagają procedury nakierowane na ochronę środowiska przyrodniczego, zrównoważony rozwój obszarów chronionych, a przede wszystkim, identyfikację możliwych do określenia środowiskowych skutków realizacji działań inwestycyjnych.

4.3 Sfera społeczna

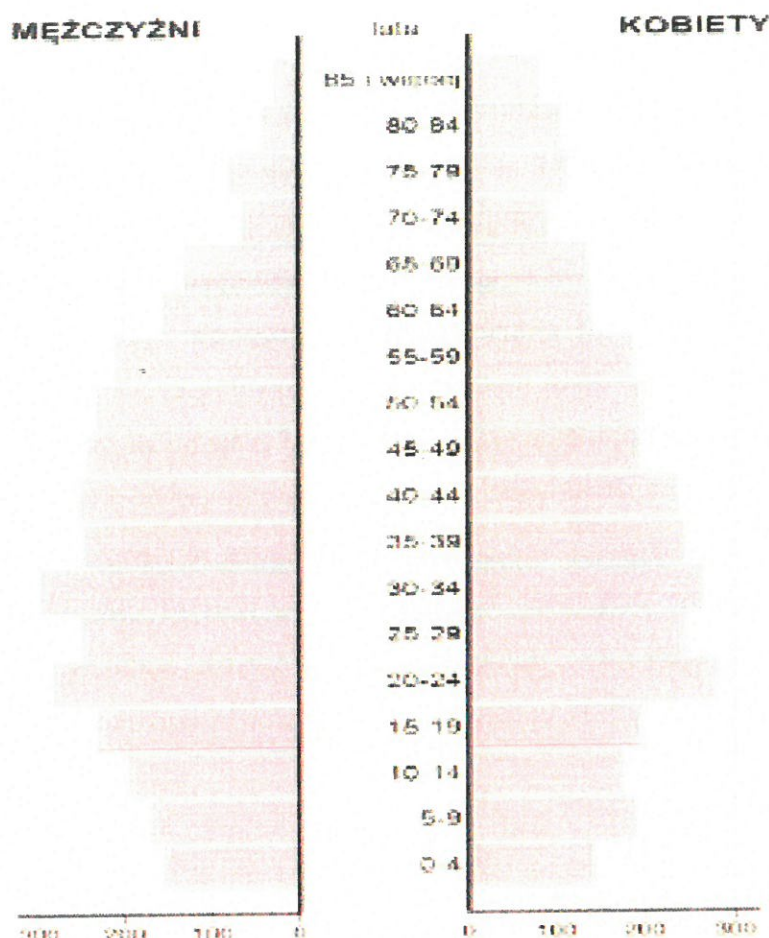
4.3.1 Struktura demograficzna i społeczna

Według danych z roku 2015 gminę Dzikowiec zamieszkiwało 6628 mieszkańców, co stanowi ponad 10% liczby ludności w powiecie kolbuszowskim. W strukturze ludności gminy nie zanotowano istotnych dysproporcji pomiędzy płciami - 50,1% ogólnej liczb mieszkańców stanowią kobiety, a 49,9% mężczyźni. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 54 osób/km², co oznacza, że jest niższa zarówno w porównaniu z powiatem kolbuszowskim (81 osób/km²) jak również ponad dwukrotnie niższa w porównaniu do województwa podkarpackiego (119 osób/km²).

Tabela 2 - Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy Dzikowiec

Sołectwo	Liczba mieszkańców
Dzikowiec	1291
Lipnica	1199
Kopcie	689
Mechowiec	662
Wilcza Wola	2058
Płazówka	106
Nowy Dzikowiec	323

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Dzikowiec.

Wykres 1 - Gmina Dzikowiec – ludność wg płci i wieku, 2014 r.

Źródło: Stat.gov.pl

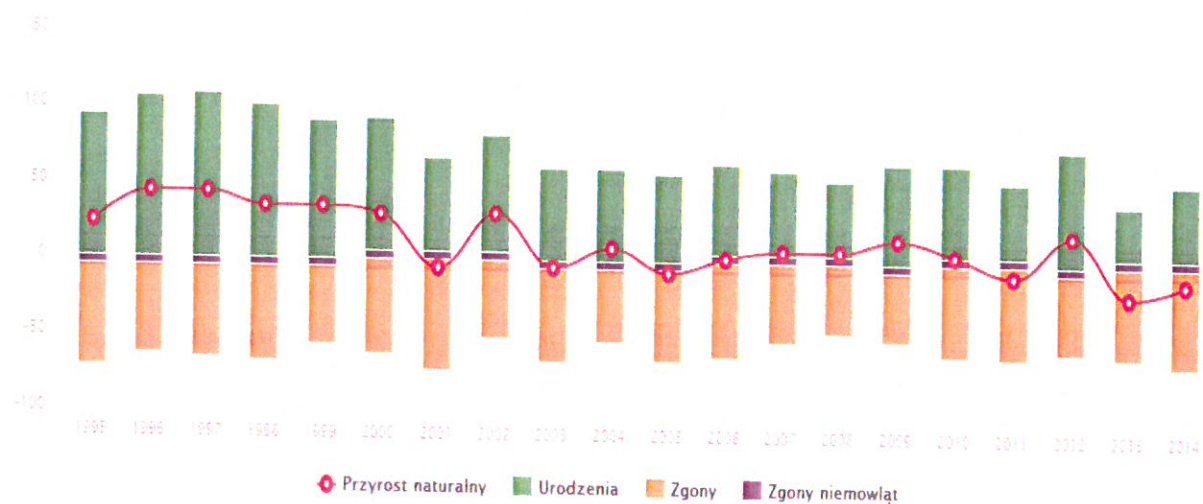
Analiza powyższych danych wskazuje, iż najliczniej zamieszkaną miejscowością gminy jest Wilcza Wola, którą w 2015 zamieszkiwało ponad 30% wszystkich mieszkańców gminy (2048). Kolejnymi pod względem liczby ludności miejscowościami są Dzikowiec, zamieszkały przez 22,60% ogólnej liczby ludności gminy oraz Lipnica, którą zamieszkuje 18,79% ludności.

W latach 2002-2015 liczba mieszkańców zmalała o 0,4%. Średni wiek mieszkańców wynosi 37,9 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa podkarpackiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski. Analiza struktury wiekowej mieszkańców gminy wydaje się korzystna. Średni wiek mieszkańców wynosi gminy 37,9 lat, co oznacza, że jest niższy od średniego wieku mieszkańców województwa podkarpackiego (39,6) lat oraz niższy od średniego wieku mieszkańców całej Polski (40,6 lat). W 2015 roku wśród ogółu mieszkańców gminy Dzikowiec 65,43% to ludność w wieku

produkcyjnym, 18,54% w wieku przedprodukcyjnym, a 16,03% mieszkańców to ludność w wieku poprodukcyjnym¹.

Struktura wiekowa mieszkańców gminy nosi znamiona struktury o charakterze zastojowym, charakteryzującej się niskim udziałem grupy w wieku przedprodukcyjnym oraz znacznym udziałem ludności w wieku produkcyjnym. Typ zastojowy charakterystyczny jest dla społeczeństw o niskim przyroście naturalnym oraz dość wysokim wzroście gospodarczym. W prawdzie na chwilę obecną nie obserwuje się trendu wskazującego na znaczne starzenie się społeczeństwa, lecz w przypadku utrzymywania się przyrostu naturalnego minimum na poziomie zerowym, istnieje zagrożenie utraty stanu zastępowalności pokoleń i w konsekwencji – przewagi ludności w wieku poprodukcyjnym nad innymi grupami wiekowymi.

W roku 2014 w Gminie Dzikowiec zanotowano ujemny przyrost naturalny (-12), co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców skutkowało wskaźnikiem równym -1.8. Pod względem przyrostu naturalnego gmina Dzikowiec odbiega więc od wartości charakterystycznych dla województwa podkarpackiego, gdzie zanotowano dodatni przyrost naturalny (0.7%). Poniższy wykres przedstawia wskaźnik przyrostu naturalnego w gminie Dzikowiec w latach 1995-2014.

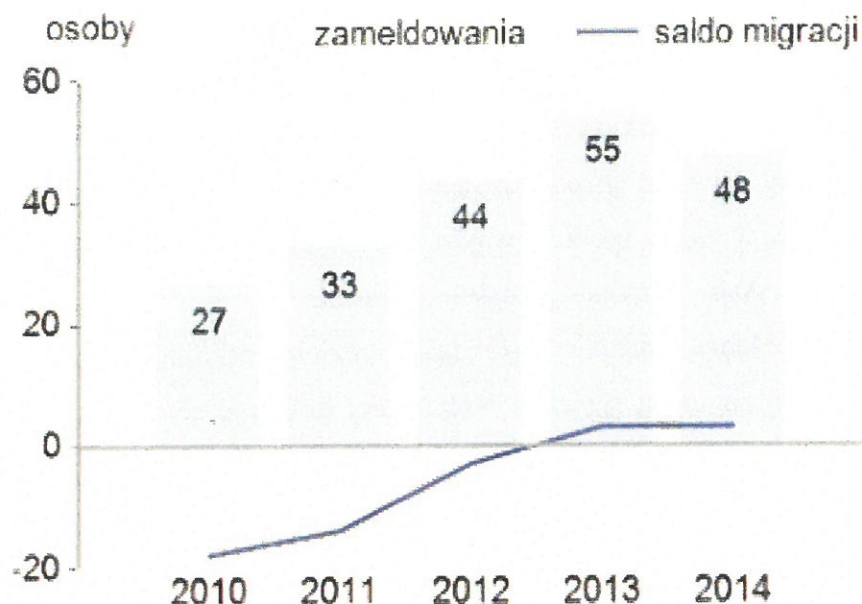

Wykres 2 - Przyrost naturalny w gminie Dzikowiec w latach 1995-2014

Źródło: Dane GUS

Na przełomie dwóch ostatnich analizowanych lat zauważalny jest niższy niż dotąd przyrost naturalny (-21 w 2013 i -12 w 2014 r.). W prawdzie pod względem przyrostu naturalnego gmina Dzikowiec prezentuje się stosunkowo dobrze, na przełomie analizowanych lat obserwuje się obniżenie jego poziomu.

¹ Dane UG Dzikowiec.

Wykres 3 - Migracje na pobyt stały w gminie Dzikowiec w roku 2014

Źródło: Stat.gov.pl

Prowadzone przez demografów badania i analizy wskazują, że trwający od kilkunastu lat spadek rozrodczości jeszcze nie jest procesem zakończonym i dotyczy w coraz większym stopniu kolejnych roczników młodzieży. Wśród przyczyn tego zjawiska wymienia się: zwiększone zainteresowanie zdobywaniem wykształcenia, trudności na rynku pracy, zmniejszenie świadczeń socjalnych na rzecz rodziny, brak w polityce społecznej filozofii umacniania rodziny i generalnie trudne warunki społeczno - ekonomiczne. Zgodnie z opiniami ekspertów w najbliższych latach należy liczyć się z dalszym spadkiem urodzeń.

Od 2010 r. w gminie obserwuje się wzrost liczby zameldowań. Zauważalny jest również równoległy trend wzrostu wartości salda migracji, definiowanego jako różnica między napływem (imigracja) a odpływem (emigracja) ludności z danego obszaru w określonym czasie, mogącego wskazywać na wzrost atrakcyjności gminy Dzikowiec. Pod względem salda migracji gmina Dzikowiec zajmuje wysokie, drugie zaraz po gminie Cmolas, miejsce w powiecie kolbuszowskim. Przewaga zameldowań nad wymeldowaniami jest czynnikiem determinującym potencjalnie szereg pozytywnych pod względem skutków zjawisk, zwłaszcza w sferze ekonomicznej. Bezpośrednim następstwem wzrostu salda migracji może okazać się obniżenie poziomu bezrobocia i pobudzenie rozwoju gospodarczego gminy. Należy jednak pamiętać, iż pozytywnych następstw społeczno-ekonomicznych można spodziewać się jedynie w wyniku dalszego wzrostu salda migracji. W sytuacji, gdy liczba osób opuszczających gminę przewyższy skalę emigracji, a dodatkowo utrzyma się ujemny przyrost naturalny, na terenie gminy może zostać zainicjowany trudny do zahamowania proces wyludniania się gminy.

4.3.2 Bezrobotni

Analiza danych dotyczących struktury wiekowej mieszkańców gminy Dzikowiec skłania ku konkluzji, iż liczebność w poszczególnych grupach wiekowych stwarza potencjalnie korzystne warunki rozwoju gospodarczego. Ponad 60% ludności zakwalifikować bowiem można jako osoby w wieku produktywnym. Istotnym problemem, mimo systematycznego obniżania się jego skali, pozostaje jednak bezrobocie.

Skalę problemu obrazuje po części poziom bezrobocia rejestrowanego, które definiowane bywa na różne sposoby. Najczęściej definiuje się je poprzez stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do liczby ludności w wieku produkcyjnym. Według stanu z 2015 r. na terenie gminy Dzikowiec zarejestrowanych było 274 osób, z czego ponad połowę stanowiły kobiety (142). Poważnym problemem jest zjawisko defaworyzacji na lokalnym rynku pracy – ponad 90% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych stanowią osoby znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy (m.in. osoby do 30 roku życia, powyżej 50 roku życia i osoby bezrobotne długotrwale). Pod względem struktury wiekowej, najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby do 30 roku życia (115). Dużym problemem niezmiennie pozostaje długość pozostawania bez pracy. W gminie Dzikowiec ponad połowę bezrobotnych (174) stanowią osoby dotknięte bezrobociem długotrwałym, tj. pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy. Struktura osób pozostających bez pracy na terenie gminy wymaga podjęcia kompleksowych działań aktywizacyjnych, skoncentrowanych głównie na podnoszeniu konkurencyjności zawodowej, profesjonalnym doradztwie oraz pośrednictwie pracy. Brak podjęcia działań wobec kategorii osób w szczególnej sytuacji zawodowej, skutkować może pogłębianiem się niekorzystnego zjawiska defaworyzacji na rynku pracy oraz, powiązanych z nim bezpośrednio, problemów natury psychologicznej oraz intensyfikację zjawisk społecznych o charakterze patologicznym.

Należy pamiętać, iż przedstawione powyżej liczby nie obrazują w pełni skali problemu. O wiele trudniejsze jest bowiem rozpoznanie tzw. bezrobocia ukrytego (utajonego), które nie figuruje w żaden sposób w oficjalnej ewidencji statystycznej, a określenie jego skali możliwe jest jedynie za pomocą danych szacunkowych. W dyskursie naukowym problem bezrobocia ukrytego w sposób szczególny wiązany jest z terenami wiejskimi i związane jest z istnieniem nadwyżek w sektorze rolniczym. Część rolników posiadających niewielkie gospodarstwa rolne nie jest bowiem w stanie utrzymać się z uzyskiwanych dochodów, nie może podjąć zatrudnienia zawodowego bądź też znajduje zatrudnienie bez umowy o pracę (tzw. na czarno). Biorąc pod uwagę wysoką rezerwę osób w wieku produkcyjnym oraz skalę zatrudnienia w rolnictwie

(52,2%), przypuszcza się, iż skala zjawiska na wśród mieszkańców gminy Dzikowiec jest wysoka.

W miejscowości Dzikowiec w roku 2015 liczba osób pozostających bez pracy wynosiła 274 i była niższa o 59 osób w stosunku do roku poprzedniego. Obniżenie liczby osób bezrobotnych na terenie Dzikowca nie powinno być jednak traktowane jako jednoznaczny wskaźnik poprawy stanu zatrudnienia wśród mieszkańców miejscowości. Jednym z możliwych przyczyn obniżenia niniejszej liczby jest z dużym prawdopodobieństwem wzrost skali migracji zarobkowej osób w wieku produkcyjnym, a także postępujący proces depopulacji gminy.

Powyższe przypuszczenie potwierdza fakt, iż pomimo stosunkowego obniżenia się skali bezrobocia w Dzikowcu, niezmiennym problemem pozostaje struktura bezrobotnych w miejscowości. W roku 2015 20% wszystkich bezrobotnych były osoby powyżej 50 roku życia (57 osób). Należy podkreślić również, że liczba osób zagrożonych marginalizacją na rynku pracy ze względu na wiek, w roku 2015 wyniosła 57, tj. o 12 osób więcej niż w roku 2011.

Tabela 3 - Liczba bezrobotnych powyżej 50. roku życia i poniżej 25. roku życia w miejscowości Dzikowiec w latach 2011-2015

Liczba Rok bezrobotnych	2011	2012	2013	2014	2015
L. bezrobotnych powyżej 50 r. życia	45	54	53	49	57
L. bezrobotnych poniżej 25 r. życia	105	110	120	77	68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Dzikowiec.

Istotną informację dostarcza także informacja na temat liczby osób bezrobotnych poniżej 25. roku życia, wśród których skala bezrobocia, po znacznym wzroście w latach 2011-2013, systematycznie spada. Podobnie, jak w przypadku spadku ogólnej liczby osób pozostających bez pracy na terenie miejscowości, trend ten z dużym prawdopodobieństwem jest konsekwencją emigracji zarobkowej ludzi młodych i zmniejszenia ogólnej liczby ludności.

4.3.3 Bezpieczeństwo

W myśl ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym jednym z podstawowych zadań gminy jest zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym również zadania z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego, rozumianego jako ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie oraz mienie obywateli przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, stanowi bez wątpienia jedno z priorytetowych obszarów działalności samorządu gminnego. Poziom

bezpieczeństwa mieszkańców oraz niski stopień przestępczości są jednym z czynników świadczących o rozwoju i atrakcyjności gmin. Wskaźniki określające poziom ładu społecznego w danej gminie stanowią ponadto często miernik powodzenia przedsięwzięcia dla potencjalnych inwestorów. Poniższe dane przedstawiają skalę przestępstw zanotowanych przez policję w poszczególnych miejscowościach gminy Dzikowiec:

Tabela 4 - Liczba przestępstw w poszczególnych miejscowościach gminy Dzikowiec w latach 2011-2015

Rok	Dzikowiec	Nowy Dzikowiec	Osia Góra	Lipnica	Mechowiec	Płazówka	Kopcie	Wilcza Wola	Razem
2011	23	0	0	8	13	1	5	38	88
2012	11	0	1	11	13	1	8	31	76
2013	19	1	0	12	13	2	7	23	77
2014	22	0	3	15	12	3	10	46	111
2015	5	1	0	5	5	3	16	20	55

Źródło: Dane Komendy Powiatowej Policji w Kolbuszowej.

Dane pozyskane ze statystyk Komendy Powiatowej Policji w Kolbuszowej wskazują, że na przełomie lat 2011-2015 ilość przestępstw zanotowanych na terenie gminy Dzikowiec ulegała znacznym zmianom. Niepokojącym faktem jest wzrost ogólnej liczby przestępstw z 88 w 2011 r. do 111 w roku 2014. Powyższe zestawienie wizualizuje w wyraźny sposób obszary w sposób szczególny wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych. Ilość popełnianych na danym terenie przestępstw, zwłaszcza o charakterze kryminalnym, stanowi bowiem wyraźny wskaźnik stopnia degradacji społecznej gminy Dzikowiec. Uwagę zwraca szczególnie skala zdarzeń odnotowanych na terenie miejscowości Wilcza Wola, w której w ich liczba w 2014 r. wzrosła o ponad 21% w stosunku do roku i aż o połowę w stosunku do roku poprzedniego². Tak wysoka liczba przestępstw w porównaniu z pozostałymi miejscowościami, świadczy z dużym prawdopodobieństwem o wysokim poziomie złożoności problemów społecznych wśród mieszkańców gminy i stanowi sygnał do podjęcia działań w kierunku eliminacji zarówno zachowań o charakterze patologicznym, jak również intensyfikacji działań prewencyjnych. Ograniczenie poziomu przestępczości wymaga podejścia kompleksowego, oddziałującego

² Tak wysoka liczba przestępstw jest zapewne związana w pewnym stopniu ze stosunkowo najwyższą liczbą mieszkańców tej miejscowości w porównaniu z pozostałymi miejscowościami gminy Dzikowiec.

bezpośrednio i jednocześnie na sferę społeczną, gospodarczą i techniczną, możliwego na chwilę obecną jedynie dzięki objęciu obszaru gminy programem rewitalizacji. Wyjątkowo niekorzystna sytuacja występuje również w miejscowości Dzikowiec, gdzie w latach 2012-2014 obserwuje się wyraźną tendencję wzrostową, oraz miejscowości Kopcie, w której za wyjątkiem roku 2012, gdzie zanotowano niewielki spadek ilości zanotowanych przestępstw w stosunku do roku poprzedniego, we wszystkich analizowanych latach skala wydarzeń systematycznie wzrasta.

Analiza powyższych danych świadczy o konieczności objęcia gminy kompleksowym programem naprawczym. Szczególnie niekorzystnie w skali gminy wypadają miejscowości Wilcza Wola, Dzikowiec i Kopcie, zwłaszcza jeżeli uwzględnione zostaną analizowane wcześniej dane na temat skali ubóstwa oraz liczby osób objętych procedurą Niebieskiej Karty.

Tabela 5 - Liczba wykroczeń zanotowanych w poszczególnych miejscowościach gminy Dzikowiec w latach 2011-2015

Rok	Dzikowiec	Osia Góra	Lipnica	Mechowice	Plazówka	Kopcie	Wilcza Wola	Mandaty karne	Ogółem
2011	19	4	9	7	0	4	49	Brak danych	92
2012	13	0	20	14	0	9	55	7	118
2013	13	1	11	9	2	11	38	92	177
2014	20	2	13	8	1	9	48	78	179
2015	12	0	8	11	1	8	29	107	176

Źródło: Dane Komendy Powiatowej Policji w Kolbuszowej.

Wskaźnikiem degradacji gminy Dzikowiec jest również liczba wykroczeń zanotowanych przez policję wykroczeń. Powyższe zestawienie wskazuje, że na ich skala (łącznie z liczbą mandatów karnych) w latach 2011-2014 ulega znacznemu zwiększeniu (z 92 w roku 2011 do 179 w roku 2014). Podobnie jak w przypadku skali przestępczości, liczba zanotowanych wykroczeń jest najwyższa w miejscowości Wilcza Wola, gdzie we wszystkich analizowanych latach liczba zdarzeń jest najwyższa w gminie. Liczba zanotowanych wykroczeń jest ponadto stosunkowo wysoka w miejscowości Dzikowiec, w której za wyjątkiem roku 2012, zajmuje pod tym względem drugie miejsce w gminie zaraz po Wilczej Woli. Na uwagę zasługuje liczba wykroczeń w miejscowości Kopcie, gdzie w latach 2011-2013 zanotowano jej systematyczny wzrost, a od w dwóch ostatnich latach utrzymuje się na podobnym poziomie.

4.3.4 Infrastruktura edukacyjna

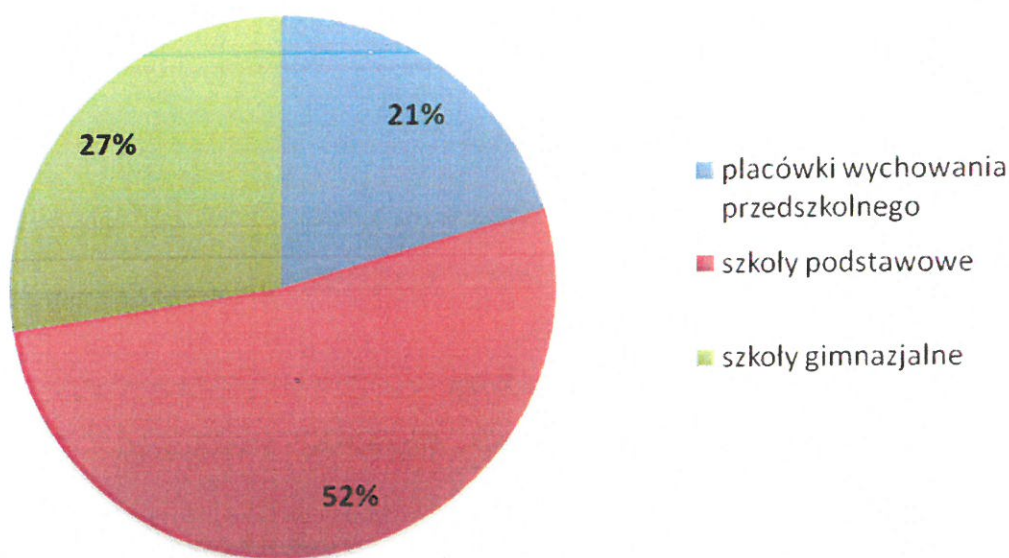
Według stanu bieżącego na terenie gminy Dzikowiec funkcjonują następujące placówki oświatowe:

1. Zespół Szkół im. Ks. Prałata Stanisława Sudoła w Dzikowcu w skład, którego wchodzi:
 - Gimnazjum,
 - PSP,
 - Przedszkole Samorządowe,
2. Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Wilczej Woli w skład, którego wchodzi:
 - Gimnazjum,
 - Publiczna Szkoła Podstawowa,
3. Publiczna Szkoła Podstawowa w Spiach,
4. Publiczna Szkoła Podstawowa w Kopciach,
5. Publiczna Szkoła Podstawowa w Lipnicy,
6. Publiczna Szkoła Podstawowa w Mechowcu,
7. Samorządowe Przedszkole w Dzikowcu,
8. Samorządowe Przedszkole w Mechowcu.

Tabela 6 - Liczba dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół w Gminie Dzikowiec

Lata	Dzieci	Młodzież
2010/2011	245	475
2011/2012	257	457
2012/2013	234	433
2013/2014	218	402
2014/2015	204	388

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Wykres 4 - Udział uczniów poszczególnych etapów kształcenia w ogólnej liczbie uczniów na terenie gminy Dzikowiec w roku szkolnym 2014/2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie stat.gov.pl

W 2014 r. wszystkie (6) działające na terenie gminy szkoły podstawowe były jednostkami publicznymi prowadzonymi przez samorząd gminny. Szkoły te dysponowały łącznie 32 oddziałami edukacyjnymi. W roku 2014 łączna liczba uczniów wynosiła 388 (co stanowiło 10,67% liczby uczniów szkół podstawowych w powiecie kolbuszowskim), a liczba absolwentów szkół podstawowych była natomiast równa 70. Od roku 2009 obserwowalny jest ustawiczny spadek liczby uczniów w szkołach. W roku szkolnym 2014/2015 liczba uczniów była niższa o 14 uczniów w stosunku do roku poprzedniego, o 45 w porównaniu z rokiem 2012 i aż 113 w stosunku do roku 2009. W dwóch funkcjonujących na terenie gminy gimnazjach, podobnie jak w szkołach podstawowych, również zauważalna jest wyraźna tendencja spadkowa. W roku szkolnym 2014/2015 uczęszczało do nich 204 uczniów, tj. o 14 osób mniej w porównaniu z rokiem poprzednim i o 30 – w porównaniu z rokiem szkolnym 2012-2013.

Tabela 7 - Kadra pedagogiczna w szkołach i przedszkolach w Gminie Dzikowiec w latach 2011-2014

Lata	2011	2012	2013	2014
Ilość etatów	68,3	65,47	64,15	64,79

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Dzikowiec na lata 2016-2026.

Szkoły i przedszkola usytuowane na terenie gminy posiadają wykwalifikowaną kadre pedagogiczną. Jak wskazuje powyższe zestawienie ilość etatów w placówkach oświatowych od 2011 r. utrzymuje się na podobnym poziomie.

4.3.5 Infrastruktura ochrony zdrowia

Na terenie Gminy Dzikowiec podstawową opiekę zdrowotną nad mieszkańcami sprawuje Samodzielny Publiczny ZOZ Kolbuszowa poprzez:

- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Lipnicy,
- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Wilczej Woli,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „PROMYK” w Dzikowcu.

Tabela 8 - Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w gminie Dzikowiec w roku 2014

PLACÓWKI AMBULATORYJNEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ	
Zakłady opieki zdrowotnej	
Ogółem	3
Publiczne	2
Niepubliczne	1
Placówki podległe samorządowi terytorialnemu	
Przychodnie	2
Podstawowa opieka ogólnozdrowotna - porady	
Porady ogółem	22439
Porady udzielone przez przychodnie podległe samorządowi terytorialnemu	10615
Ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady lekarskie	
Ogółem	24459
Apteki i punkty apteczne	
Apteki ogólnodostępne	1
Mgr farmacji	1
Punkty apteczne	
Punkty apteczne	2
Mgr farmacji	1
Apteki – wskaźniki	

Celem działania Ośrodka jest udzielenie świadczeń zdrowotnych służących zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu i poprawie zdrowia oraz realizowanie zadań z zakresu promocji zdrowia. Ośrodek udziela świadczeń zdrowotnych w zakresie podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej w warunkach ambulatoryjnych lub domowych, w miejscu zamieszkania lub pobytu potrzebujących tych świadczeń.

W zakresie rehabilitacji na terenie gminy Dzikowiec usługi świadczy ponadto Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Burkiewicz Izydora Centrum Fizjoterapii, funkcjonujący w Pawilonie Sportowym w Dzikowcu. Ponieważ wachlarz usług medycznych w gminie, głównie w przypadku badań specjalistycznych jest niewystarczający, pacjenci zmuszeni są korzystać z usług przychodni w Kolbuszowej i Nowej Dębie.

Największym problemem służby zdrowia w gminie są braki kadrowe, zbyt mała liczba poradni specjalistycznych, ograniczone godziny przyjęć pacjentów, a także brak nowoczesnego sprzętu diagnostycznego oraz zły stan techniczny budynków.

4.3.6 Infrastruktura pomocy społecznej

Instytucją świadczącą pomoc w zakresie wsparcia społecznego na terenie Gminy Dzikowiec jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzikowcu, który realizuje statutowe zadania wynikające z ustaw dotyczących pomocy społecznej oraz przepisów wykonawczych wydanych na ich podstawie oraz Uchwał Rady Gminy. Ośrodek swoim działaniem obejmuje mieszkańców wszystkich sołectw wchodzących w skład gminy. W Ośrodku zatrudniona jest profesjonalna kadra, realizująca cele i zadania wynikające z ustaw.

Najważniejszym celem działania pomocy społecznej jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Do zadań ośrodka pomocy między innymi należy przyznawanie i wypłacanie zasiłków pieniężnych; udzielanie pomocy rzeczowej; schronienia, posiłku, ubrania - osobom tego pozbawionym; świadczenie usług opiekuńczych w domu; pokrywanie wydatków na świadczenia zdrowotne; sprawienie pogrzebu; opłacenie składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i zdrowotne oraz udzielenie pomocy mającej na celu życiowe usamodzielnienie się i integrację ze środowiskiem.

Istotnym zadaniem jest również praca socjalna rozumiana jako działalność zawodowa, ukierunkowana na środowiskową pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu

zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Realizacja powyższych zadań jest wyzwaniem trudnym, ze względu na potrzebę uwzględnienia nie tylko aktualnych, doraźnych potrzeb osób i rodzin, lecz także uwzględnienie modelu pomocy, polegającego na aktywizacji beneficjentów pomocy do samodzielnego radzenia sobie z problemami przy wykorzystaniu indywidualnego potencjału.

Ze względu na brak na terenie gminy specjalistycznych domów pomocy społecznej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzikowcu pełni również usługi z zakresu pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym poprzez organizację opieki domowej, a także pomocy instytucjonalnej, kierując osoby tego wymagające do domów pomocy społecznej usytuowanych na terenie powiatu lub województwa.

Pomoc środowiskowa zakłada współdziałanie służb socjalnych z wieloma podmiotami, stąd, w ramach realizacji zadań pomocy społecznej Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzikowcu współdziała między innymi z:

- Placówkami służby zdrowia,
- Gminną Komisją Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Powiatowym Urzędem Pracy w Kolbuszowej,
- Policją,
- Sądem Rodzinnym oraz kuratorami społecznymi,
- Szkołami,
- Organizacjami społecznymi,
- Radą Gminy,
- Sołtysami,
- Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kolbuszowej.

4.3.7 Instytucje kultury

Na terenie gminy Dzikowiec funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna w Dzikowcu z filiami w Mechowcu, Lipnicy i Wilczej Woli. Rolę inicjatora i koordynatora inicjatyw kulturalnych jest działające od 2007 roku Samorządowe Centrum Kultury, którego podstawowym zadaniem jest zaspokajanie potrzeb i aspiracji kulturalnych społeczeństwa poprzez tworzenie i upowszechnianie różnych dziedzin kultury oraz sztuki w tym przede wszystkim amatorskiej, a także podtrzymywanie tradycji kulturowych regionu. Przy Samorządowym Centrum Kultury działają następujące organizacje kulturalne: Kapela Ludowa

„Dzikowanie”, Klub Seniora, Zespół Tańca Orientalnego „Satore”, Teatr Środowiskowy „Malwa”, Zespół Pieśni i Tańca, Chór „Bel Canto”. Działalność centrum kultury ukierunkowana jest ponadto na rozwijanie talentów i zainteresowania - prowadzone są zajęcia umuzykalniające i warsztaty plastyczne dla dzieci i młodzieży.

Życie kulturalne gminy urozmaicane jest dzięki imprezom o charakterze cyklicznym, są to:

- „Jagodowe specjały” – impreza organizowana w pierwszą niedzielę lipca, mająca na celu promocję produktów lokalnych gminy Dzikowiec, między innymi: serów kozich, produktów rybnych, miodów oraz wikliniarstwa;
- „Święto kapusty” – organizowane na początku września folklorystyczne święto wsi Mechowiec;
- Piknik rodzinny w Kopciach – koniec września;
- Festyn rodzinny „Pożegnanie lata” w Spie – koniec września.

Należy zaznaczyć, że oprócz wymienionych powyżej cyklicznych wydarzeń kulturowych, gmina Dzikowiec nie dysponuje atrakcyjną ofertą kulturalną, co w znaczny sposób utrudnia integrację społeczną wśród społeczności lokalnej oraz obniża atrakcyjność turystyczno-inwestycyjną terenu.

Ważną rolę w kształtowaniu życia kulturalnego gminy pełnią organizacje o charakterze tradycyjnym. Na terenie gminy działa 6, nieposiadających osobowości prawnej, kół gospodyń wiejskich, których aktywność koncentruje się głównie wokół lokalnej działalności artystycznej.

4.3.8 Infrastruktura sportowa i rekreacyjna

Na terenie gminy funkcjonuje także 2 Ludowe Kluby Sportowe – to jest LKS "Zryw" w Dzikowcu oraz LKS "Łęg" Kopcie. Kluby te powstały na bazie Ludowych Zespołów Sportowych i funkcjonują w celu upowszechniania kultury fizycznej i sportu szczególnie poprzez piłkę nożną. W klubach sportowych funkcjonujących na terenie gminy działają łącznie 4 sekcje sportowe, nad którymi pieczę sprawuje 6 wykwalifikowanych trenerów sportowych.

Problemem gminy Dzikowiec jest uboga baza rekreacyjno-sportowa. Potrzeby mieszkańców w obszarze aktywności fizycznej są zaspokajane głównie dzięki stadionowi w Dzikowcu oraz salom sportowym usytuowanym w szkołach na terenie gminy oraz boiskom przyszkolnym, co powoduje sezonowe problemy z organizacją zajęć ruchowych. W celu dalszego rozwoju infrastruktury sportowej niezbędne są dalsze inwestycje ukierunkowane

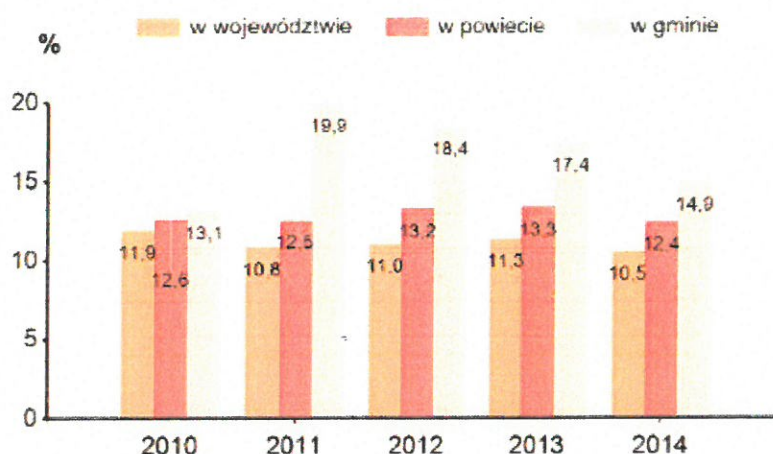
zarówno na powstawania nowych obiektów sportowych, jak również doposażenie już istniejących. Problemem gminy jest ponadto brak dostatecznych możliwości aktywizacji fizycznej osób starszych, co przyczynia się do postępowania procesów wykluczenia społecznego.

4.3.9 Grupy wsparcia

Problem bezrobocia wywiera często znaczący wpływ na inne sfery społeczne, zwiększając istotnie ryzyko wystąpienia zjawisk o charakterze dysfunkcyjnym.

Wraz z rozpoczęciem w Polsce procesu przekształcenia gospodarki centralnie planowanej w gospodarkę rynkową, problem ubóstwa zarówno w teorii, jak i w praktyce nabrał nowego znaczenia. Przemiany gospodarcze spowodowały istotne przesunięcia w rozkładzie dochodów, co spowodowało postępujący proces materialnego rozwarstwiania się społeczeństwa. Ubóstwo, będące jednym z problemów najczęściej kwalifikującym rodziny i osoby do przyznania świadczeń z zakresu wsparcia społecznego, ma charakter zarówno indywidualny jak i społeczny. Aby umożliwić przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, na terenie gminy działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzikowcu, który jest jednostką organizacyjną gminy. Prowadzi on między innymi działania związane z przeciwdziałaniem zjawiskom patologicznym i wykluczeniem społecznym.

UDZIAŁ OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI OGÓŁEM

Wykres 5 - Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w gminie Dzikowiec roku 2014

Źródło: Statgov.pl

Analiza powyższych danych wskazuje, iż w 2014 r. wśród ogólnej liczby mieszkańców gminy Dzikowiec z pomocy społecznej korzystało 14,9% mieszkańców. Pomimo systematycznego obniżania się od roku 2011 skali korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, liczba jej beneficjentów na terenie gminy jest wyższa o 2,5% w stosunku do powiatu kolbuszowskiego oraz o 4,4% w porównaniu do skali korzystania z pomocy w skali województwa podkarpackiego.

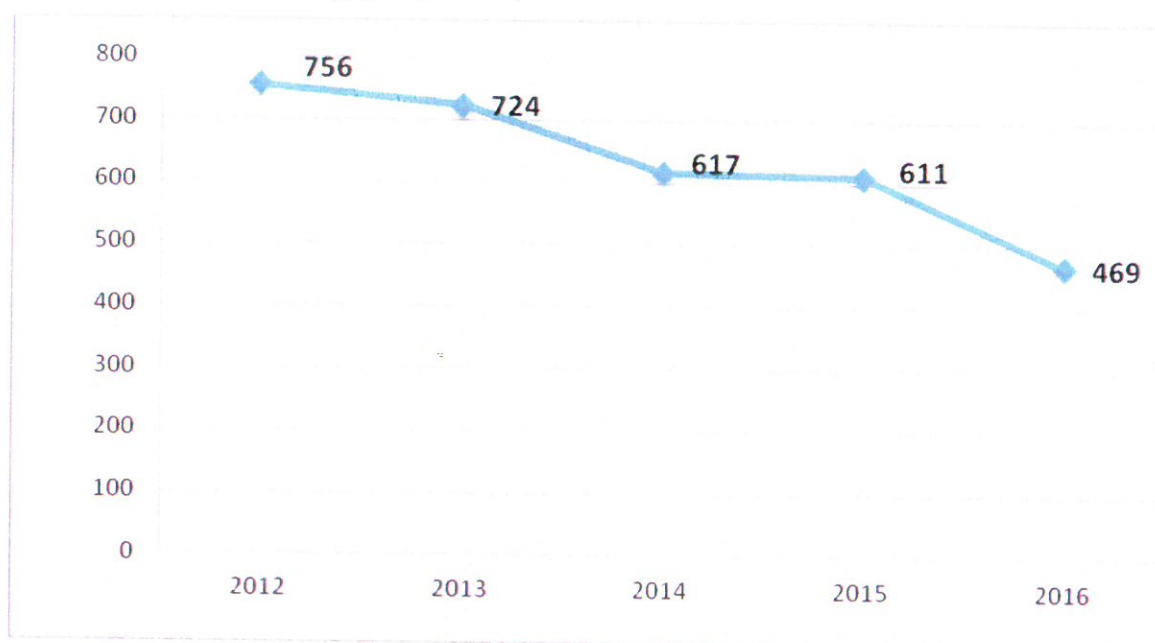
Tabela 9 - Wydatki budżetu gminy Dzikowiec na pomoc społeczną

Lata	Kwota
2009	501 475,00
2010	863 488,00
2011	819 257,00
2012	817 170,00
2013	787 161,00
2014	740 342,00
2015	974 243,00

Źródło: Dane GOPS w Dzikowcu

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dzikowcu wskazują na wzrost skali środków przeznaczonych z budżetu gminy na pomoc społeczną. W 2015 kwota ta wyniosła 974 243,00 zł i była wyższa od 233 901,00 zł w stosunku do roku poprzedniego.

Pośrednim miernikiem skali problemów społecznych występujących na terenie gminy jest ponadto liczba osób objętych pomocą.

Wykres 6 - Liczba osób, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej w gminie Dzikowiec w latach 2012-2016

Źródło: Dane GOPS w Dzikowcu

Od roku 2012 obserwuje się powolny spadek liczby świadczeń przyznanych z tytułu pomocy społecznej. Spadek skali wsparcia, nie może być jednak traktowany jako miernik poprawy jakości życia mieszkańców. Analiza głównych przesłanek kwalifikujących osoby i rodziny do przyznania form pomocy na przełomie powyżej przedstawionych lat, wskazuje, iż niezmiennie najwięcej beneficjentów pomocy to osoby dotknięte problemem ubóstwa i bezrobocia. Znaczna część świadczeń przyznawana jest ponadto w związku z potrzebą ochrony macierzyństwa i wielodzietności. Obniżanie się skali wsparcia stanowi zatem z dużym prawdopodobieństwem, wypadkową procesu depopulacji gminy oraz znacznego obniżenia poziomu dzietności.

Poniższe zestawienie obrazuje przyczyny udzielonej w 2015 r. mieszkańcom gminy Dzikowiec pomocy społecznej, z uwzględnieniem miejscowości objętych programem rewitalizacji.

Tabela 10 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w wybranych miejscowościach gminy Dzikowiec wraz z powodem przyznania pomocy w roku 2015

Powód przyznania pomocy	Liczba osób korzystających z pomocy w 2015 r.	Dzikowiec	Kopcie	Lipnica	Mechowice	Płazówka	Wilcza wola	Spie	N.Dzikowiec i Osia Góra
Razem	611	106	89	126	76	13	145	29	27
Ubóstwo	313	56	46	53	52	9	65	19	13
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	2	0	0	0	1	0	1	0	0
Bezrobocie	237	41	32	28	20	10	75	18	13
Niepelnosprawność	183	30	23	50	31	3	27	17	2
Długotrwała lub ciężka choroba	228	23	60	63	25	1	35	11	10
Przemoc w rodzinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	284	52	30	72	44	0	59	19	8
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	41	4	8	6	9	6	6	2	0
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Alkoholizm	4	0	0	1	1	0	0	2	0
Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	2	1	0	1	0	0	0	0	0

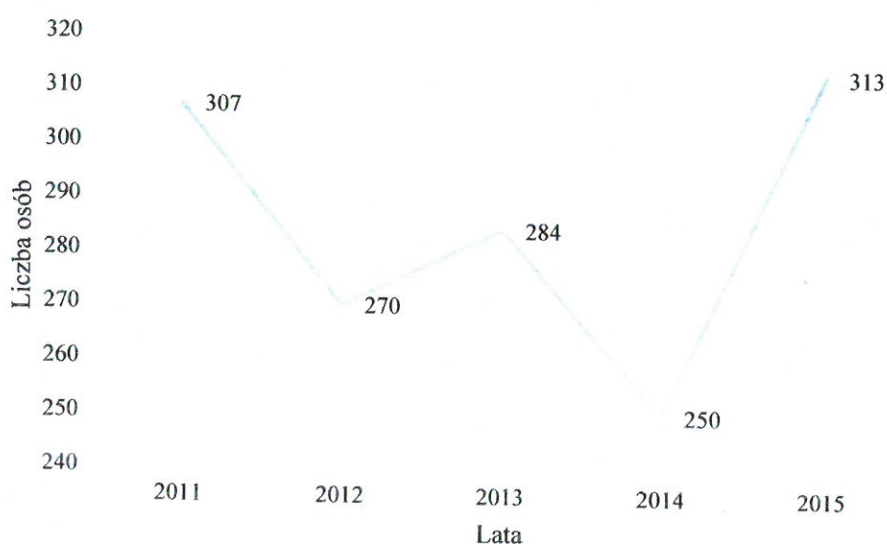
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Dzikowcu

Spośród wszystkich (611) osób objętych pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dzikowcu w 2015 r., najliczniejszą grupę stanowiły osoby dotknięte problemem ubóstwa (51,23%). Problem ten w dużej mierze skorelowany jest ze zjawiskiem bezrobocia i bywa z nim często połączony procesem sprzężenia zwrotnego. Brak możliwości podjęcia zatrudnienia przynosi reperkusje w postaci obniżenia poziomu życia oraz podnosi znacznie ryzyko marginalizacji społecznej, co w konsekwencji stanowi często czynnik utrudniający zdobywanie potrzebnych kwalifikacji zawodowych i obniżający konkurencyjność na rynku

pracy. Minimalizacja zjawiska ubóstwa stanowi jedno z najważniejszych wyzwań rozwojowych gminy Dzikowiec i wymaga podjęcia szeregu złożonych i wielkoobszarowych działań. Oprócz negatywnych konsekwencji w wymiarze jednostkowym, problem ubóstwa powoduje szereg niekorzystnych zmian społecznych, choćby ze względu na tendencję do, opisanego socjologicznie, zjawiska ‘dziedziczenia biedy’, bądź ‘wyuczonej bezradności’. Wśród mieszkańców ujętych w zestawieniu miejscowości, skala ubóstwa utrzymuje się na podobnym poziomie.

Drugą, najczęściej kwalifikującą do udzielenia pomocy, przyczynę stanowi potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, będącej uzasadnieniem 46,48% wszystkich udzielonych form pomocy. Problem wielodzietności i ochrona macierzyństwa wiąże się głównie z zapewnieniem rodzinom pomocy w formie zasiłku celowego, celowego specjalnego, dożywiania dzieci w szkole i w przedszkolu oraz zasiłku na zakup żywności lub posiłku, które w przypadku niskich dochodów rodziny stanowią podstawę do przyznawania zasiłków okresowych z pomocy społecznej zgodnie z art.38 ustawy o pomocy społecznej.

Kolejnymi, pod względem częstości występowania przesłankami do udzielenia wsparcia, są bezrobocie (38,79%), długa lub ciężka choroba (37,31%) oraz niepełnosprawność (29,95%), które w przypadku niskich dochodów rodziny stanowią podstaw do przyznawania zasiłków okresowych z pomocy społecznej zgodnie z art.38 ustawy o pomocy społecznej.

Wykres 7 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w gminie Dzikowiec w latach 2011-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GOPS Dzikowiec

Pomimo systematycznego spadku liczby beneficjentów pomocy społecznej w gminie Dzikowiec, w roku 2015 odnotowano stosunkowo wysoki wzrost skali osób korzystających ze wsparcia z tytułu ubóstwa. Zwiększony problem ubóstwa związany jest również ze zmianą przepisów prawa w zakresie kryterium dochodowego z pomocy społecznej wprowadzonej od dnia 01.10.2015r. z kwoty 456 zł na kwotę 514 zł na osobę w rodzinie co spowodowało zwiększenie liczby osób zakwalifikowanych do powodów przyznania w zakresie ubóstwa. Powyższe zestawienie oraz przedstawione wcześniej szczegółowe dane uwzględniające przyczyny przyznania świadczeń w latach poprzednich, wskazują, że ubóstwo jest jednym z głównych przyczyn obniżenia jakości życia mieszkańców gminy, a co za tym idzie, postępu procesu degradacji społecznej jednostki.

W celu przeprowadzenia analizy porównawczej, poniżej zaprezentowane zostało zestawienie przedstawiające skalę oraz główne przesłanki kwalifikujące osoby i rodziny do wsparcia ze strony instytucji pomocy społecznej w roku 2016.

Tabela 11 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w wybranych miejscowościach gminy Dzikowiec wraz z powodem przyznania pomocy w roku 2016

Powód przyznania pomocy	Liczba osób korzystających z pomocy w 2016 r.	Dzikowiec	Kopcie	Lipnica	Mechowice	Plazówka	Wilcza wola	Spie	N.Dzikowiec i Osia Góra
Razem	469	88	77	79	57	15	116	26	11
Ubóstwo	239	41	35	41	42	8	51	14	7
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	1	0	0	0	1	0	0	0	0
Bezrobocie	137	32	15	15	15	6	42	7	5
Niepełnosprawność	155	22	21	39	23	4	30	14	2
Długotrwała lub ciężka choroba	151	21	32	47	14	1	25	6	5
Przemoc w rodzinie	4	2	2	0	0	0	0	0	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	238	45	30	59	33	1	50	18	2
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	27	2	6	4	9	6	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do	1	0	0	0	0	0	0	1	0

życia po opuszczeniu zakładu karnego									
Alkoholizm	5	2	1	1	0	0	1	0	0
Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Dzikowcu

W 2016 r. objętych pomocą społeczną zostało 469 mieszkańców gminy, przy czym we wszystkich analizowanych miejscowościach, skala wsparcia utrzymuje się na podobnym poziomie. Podobnie jak w roku poprzednim, dwiema najczęstszymi przyczynami przyznania wsparcia jest ubóstwo (50,96%) oraz potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietności (50,75%). Istotnym problemem, jak wskazują powyższe dane, jest ponadto niepełnosprawność (33,05%), długotrwała lub ciężka choroba (32,20%) oraz bezrobocie (29,21%).

Należy zaznaczyć, iż wymienione powyżej problemy stanowiły niezmiennie przyczynę przyznania wsparcia od roku 2012. Pozwala to, z jednej strony na efektywną diagnozę głównych problemów społecznych występujących na terenie gminy Dzikowiec oraz ułatwia opracowanie długoterminowych planów działania, z drugiej zaś strony, sugeruje konieczność intensyfikacji działań w celu ich zwalczania i przeciwdziałania.

Analiza danych pochodzących z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wskazuje ponadto na wysoce dotkliwy społecznie problem, jaki stanowi przemoc rodzinna. Analiza danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dzikowcu z 2016 r. wskazuje, że liczba świadczeń przyznanych z tytułu przemocy w rodzinie zwiększyła się czterokrotnie w stosunku do roku 2012. Problem przemocy w rodzinie ten skorelowany jest często z innymi dysfunkcjami rodzinnymi, związanymi między innymi z występowaniem uzależnień czy bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Należy mieć jednak na uwadze, iż względu na wstydlivy charakter problemu oraz związane z nim zagrożenie stygmatyzacją ofiar przemocy w społeczności lokalnej, wszelkie dane liczbowe w niniejszym zakresie nie odzwierciedlają w pełni faktycznej skali problemu.

Wskaźnikiem obrazującym w sposób pośredni skalę przemocy w rodzinie na terenie gminy jest liczba osób objętych procedurą Niebieskiej Karty stanowiącej instytucjonalny instrument przeciwdziałania przemocy w rodzinie, obejmujący ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy rodzinnej. Obowiązek prowadzenia procedury Niebieskiej Karty na przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, nakłada ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Zgodnie z ustawą procedura wszczynana jest w sytuacji, gdy dany podmiot w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych powziął podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie. Poniższe zestawienie przedstawia liczbą osób objętych procedurą Niebieskiej Karty na terenie miejscowości objętych programem rewitalizacji.

Tabela 12 - Liczba osób objętych procedurą Niebieskiej Karty w wybranych miejscowościach gminy Dzikowiec w latach 2012-2015

Miejscowość	Lata			
	2012	2013	2014	2015
Dzikowiec	7	6	4	6
Lipnica	0	0	0	4
Kopcie	2	8	0	5
Mechowiec	10	2	4	0
Plazówka	0	0	2	0
Wilcza Wola	13	10	13	2
Spie	4	0	0	0
Nowy Dzikowiec i Osia Góra	0	2	2	0

Źródło: Dane GOPS w Dzikowcu

Analiza powyższych danych dla miejscowości Dzikowiec wskazuje na stosunkowo stałą liczbę osób objętych procedurą. Pomimo nieznacznego spadku liczby ofiar przemocy rodzinnej, z 7 w 2012 r. do 6 w roku 2015, należy zaznaczyć, iż teren miejscowości Dzikowiec charakteryzuje się najwyższą, w stosunku do ujętych w zestawieniu miejscowości, liczbę ofiar objętych procedurą. Brak tendencji spadkowej w niniejszym obszarze, podkreśla konieczność podjęcia skuteczniejszych działań nakierowanych na zwiększenie wykrywalności przemocy rodzinnej, kampanie edukacyjne na temat możliwości uzyskania pomocy (dla ofiar przemocy, lecz także jej sprawcy) oraz zwiększenie skali poradnictwa rodzinnego.

W miejscowości Lipnica, pomimo braku objętych procedurą osób w latach 2012-2014, w roku 2015 zanotowano wzrost ich liczby o 4 osoby. Pomimo najniższej, w stosunku do pozostałych miejscowości, skali zjawiska, jego pojawienie się stanowić powinno sygnał do intensyfikacji działań mających na celu zapobieganie przemocy w rodzinie.

W miejscowości Kopcie, po krótkotrwałej minimalizacji liczby osób objętych procedurą Niebieskiej Karty w roku 2014, w roku następnym liczba podwyższyła się pięciokrotnie.

4.3.10 Organizacje pozarządowe

Na terenie gminy Dzikowiec działa łącznie 18 organizacji pozarządowych, z których najwięcej zarejestrowanych jest w miejscowości Dzikowiec (5) i Wilcza Wola (5). Organizacje pozarządowe w gminie Dzikowiec to:

- 1) Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Dzikowiec „Nasza Szansa” w Dzikowcu,
- 2) Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Wsi w Lipnicy,
- 3) Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich „Prymule” w Mechowcu,
- 4) Stowarzyszenie Kultury Fizycznej w Dzikowcu,
- 5) Klub Sportowy w Kopciach,
- 6) Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich Gminy Dzikowiec „Przystań” w Dzikowcu,
- 7) Stowarzyszenie Przyjaciół Zespołu Szkół w Wilczej Woli „Warto pomóc Szkole” w Wilczej Woli,
- 8) Ochotnicza Straż Pożarna w Kopciach,
- 9) Ochotnicza Straż Pożarna w Płazówce,
- 10) Ochotnicza Straż Pożarna w Dzikowcu,
- 11) Ochotnicza Straż Pożarna w Lipnicy,
- 12) Ochotnicza Straż Pożarna w Nowym Dzikowcu,
- 13) Ochotnicza Straż Pożarna w Wilczej Woli,
- 14) Ochotnicza Straż Pożarna w Płazówce,
- 15) Ochotnicza Straż Pożarna w Mechowcu,
- 16) Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Dzikowcu,
- 17) Gminny Związek Kółek i Organizacji Rolniczych w Starym Dzikowcu,
- 18) Kółko Rolnicze w Lipnicy,
- 19) Towarzystwo Przyjaciół Dzikowca w Dzikowcu.

Ważną rolę w kształtowaniu życia kulturalnego gminy pełnią również organizacje o charakterze tradycyjnym. Na terenie gminy działa 6, nieposiadających osobowości prawnej, kół gospodyń wiejskich, których aktywność koncentruje się głównie wokół lokalnej działalności artystycznej.

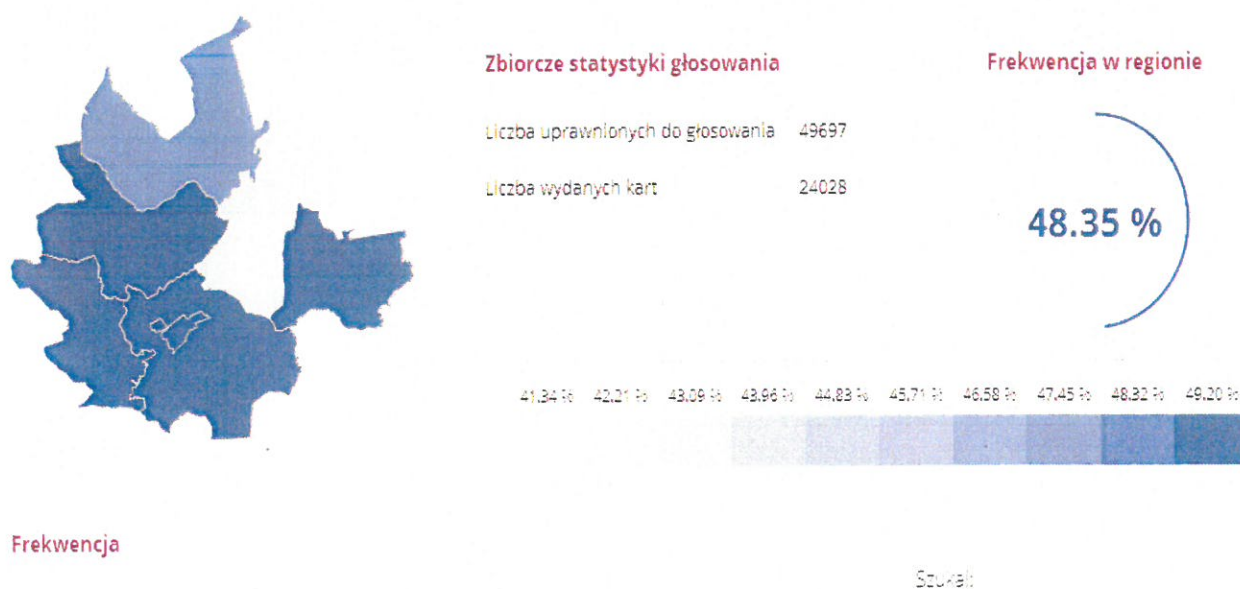
Pomimo stosunkowo wysokiej liczby organizacji o charakterze obywatelskim, rozwój partycypacji na terenie gminy utrudniany poważnie ze względu na brak miejsca odpowiedniego do prowadzenia działalności oraz organizacji spotkań obywatelskich.

4.3.11 Frekwencja wyborcza mieszkańców

Na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej można stwierdzić, iż frekwencja wyborcza na terenie gminy Dzikowiec jest dość wysoka. Wizualizację frekwencji wyborczej w wyborach na Sejm RP w 2015 r. przedstawia poniższe zestawienie:

Frekwencja w wyborach do Sejmu RP w gminie Dzikowiec wyniosła 41,34%, oznacza to, że na 5198 osób uprawnionych do głosowania, do wyborów przystąpiło 2149 osób. Frekwencja w gminie jest zatem niższa zarówno w porównaniu do powiatu kolbuszowskiego (48,35%), jak również w porównaniu do frekwencji w województwie Podkarpackim (50,43%).

Frekwencję w wyborach do Sejmu w gminie Dzikowiec w skali powiatu kolbuszowskiego przedstawia poniższy rysunek:

Rys. 5 - Frekwencja w wyborach do Sejmu - Gmina Dzikowiec

Źródło: Dane Państwowej Komisji Wyborczej: pkw.gov.pl

Powyższa wizualizacja wskazuje, że frekwencja w gminie Dzikowiec była najniższa w skali całego powiatu kolbuszowskiego. Zdecydowanie większą frekwencję zanotowano w gminie podczas wyborów Prezydenckich i jest to typowa w skali kraju tendencja. Na 5113 osób uprawnionych do głosowania, do wyborów przystąpiło 2482 osób. Frekwencja w gminie wyniosła zatem 48,54% i była niższa niż w powiecie kolbuszowskim (53,28%) oraz niższa w porównaniu do województwa Podkarpackiego (55,65%). Wizualizację frekwencji wyborczej w gminie Dzikowiec w wyborach prezydenta w 2015 r. przedstawia poniższy rysunek:

Rys. 6 - Frekwencja w wyborach prezydenckich- Gmina Dzikowiec

Źródło: Dane Państwowej Komisji Wyborczej: pkw.gov.pl

Przeciwnie do wyborów do Sejmu RP, w wyborach prezydenckich gmina Dzikowiec zaliczała się do jednostek o najwyższej frekwencji wyborczej.

4.4 Sfera gospodarcza

4.4.1 Aktywność zawodowa

Wśród mieszkańców gminy Dzikowiec w 2015 r. struktura wiekowa przedstawiała się w następujący sposób:

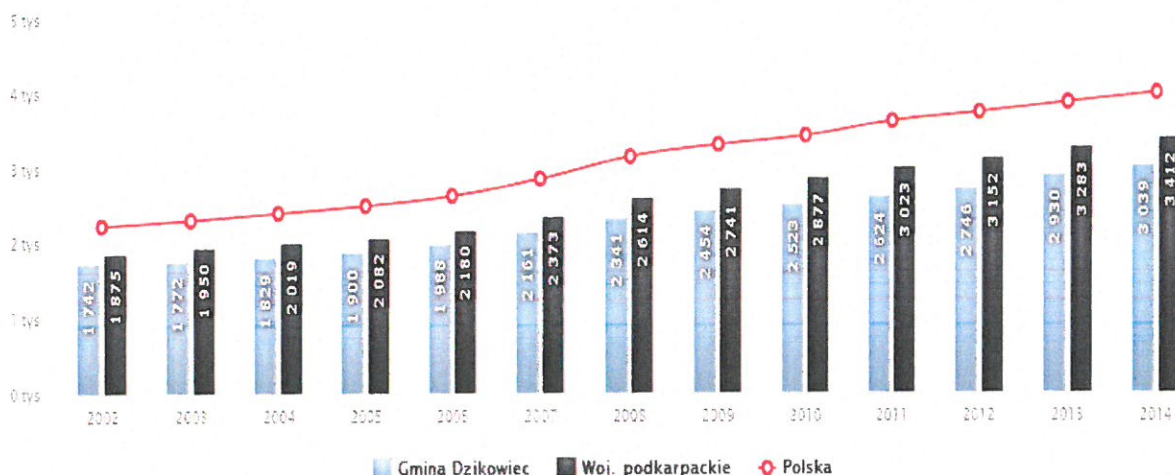
- Ludność w wieku przedprodukcyjnym – 17,54%,
- Ludność w wieku produkcyjnym – 65,43%,
- Ludność w wieku poprodukcyjnym – 18,03%.

Przeważająca część mieszkańców gminy to ludność w wieku produkcyjnym, co z jednej strony może być traktowane jako czynnik determinujący rozwój gminy, z drugiej zaś podkreśla konieczność rozwoju lokalnego rynku pracy.

Analiza danych dotyczących rynku pracy na terenie gminy wskazuje, że 52,2% aktywnych zawodowo jej mieszkańców pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 14,0% w przemyśle i budownictwie, a 9,8% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja). 0,7% mieszkańców znajduje ponadto zatrudnienie w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

W 2014 r. na 1000 mieszkańców gminy, aktywne na Rynku pracy pozostawało 43 osoby, przy czym w strukturze zatrudnienia nie zaobserwowano istotnych dysproporcji pomiędzy płciami - spośród wszystkich pracujących osób 52,1% stanowiły kobiety, a 47,9%- mężczyźni³.

Istotną kwestią jeśli chodzi o rozwój gospodarczy danego obszaru, a tym samym aktywność zawodową, jest wysokość zarobków. Na wykresie nr 6 zaprezentowano wysokość zarobków w gminie Dzikowiec oraz to jak kształtowała się ona na przestrzeni lat.

Wykres 8 - Średnie miesięczne wynagrodzenie w gminie Dzikowiec w latach 2002-2014

Źródło: polskawliczbach.pl

Analiza poziomu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gminie Dzikowiec wskazuje, że w latach 2002-2014 nastąpił widoczny wzrost zarobków zarówno mieszkańców gminy, jak i w skali województwa podkarpackiego. Poziom średniego wynagrodzenia wśród mieszkańców gminy pozostaje jednak niezmiennie niższy od średniej regionalnej i krajowej. Stosunkowo wysokiego poziomu wynagrodzenia nie należy jednak postrzegać jako wskaźnika

³ Portal polskawliczbach.pl

świadczącego o ogólnym poziomie zamożności – dane dotyczą bowiem jedynie ludności czynnej zawodowo. Istnieje ponadto ryzyko, iż powyższe dane są zawyżane przez osoby uzyskujące najwyższe wynagrodzenie.

Problemem mieszkańców gminy Dzikowiec jest ubogi rynek pracy oraz brak nowych miejsc zatrudnienia, co powoduje, że na zatrudnionych mieszkańców, ponad połowa pracujących, bo 512 osób, znajduje zatrudnienie poza gminą.

4.4.2 Aktywność gospodarcza

Według danych www.stat.gov.pl w roku 2014 na terenie gminy Dzikowiec zarejestrowanych było 232 podmioty gospodarcze. Bazę ekonomiczną Gminy stanowi drobny handel, usługi oraz rzemiosło. Jest też wiele indywidualnych gospodarstw rolnych, rozdrobnionych i nisko dochodowych. Lokalną bazę tej gminy stanowi przede wszystkim 232 zarejestrowanych jednostek gospodarczych, z których większość prowadzi działalność handlową i usługową w następujących branżach: materiałów budowlanych, meblarskich, handlu drewnem, mechaniki pojazdowej, usług transportowych, usług budowlanych, wyrób parkietów oraz w branży spożywczej, mięsnej i gastronomicznej. Jednym z większych zakładów jest Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska i Piekarnia. Ponadto na terenie gminy istnieje Zakład Usług Komunalnych, Stacje Paliw oraz funkcjonuje Szkoły Podstawowe, gimnazja i ośrodki zdrowia. Poniższe dane wskazują, że na terenie Gminy Dzikowiec od roku 2010 istnieje mała aktywność w samozatrudnieniu i tworzeniu nowych miejsc pracy w obszarze pozarolniczej działalności gospodarczej.

Tabela 13 - Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Dzikowiec w latach 2010-2014

Liczba podmiotów gospodarczych	Lata				
	2010	2011	2012	2013	2014
	223	221	216	227	232

Źródło: Bank Danych Lokalnych.

Gmina posiada znaczny potencjał w postaci malowniczego Zalewu „Maziarnia” w Wilczej Woli, obejmujący obszar 160 ha, który rokrocznie w okresie letnim staje się centrum wypoczynku weekendowego dla mieszkańców Podkarpacia.

Pomimo bogatych warunków przyrodniczych i bazy turystycznej sprzyjającej rozwojowi agroturystyki na terenie gminy istnieje problem bezrobocia. Możliwe rozwijanie w kwestii bezrobocia może nastąpić poprzez zmotywowanie mieszkańców do pracy a w szczególności

długotrwale bezrobotnych do podejmowania działań w rozwój agroturyzm poprzez rozpoczynanie działalności gospodarczych. Wyposażenie gminy w podstawowe elementy infrastruktury jak sieć telekomunikacyjna, drogi, które są remontowane i modernizowane, sieć gazowa i oczyszczalnia ścieków – stanowią podstawy przyszłego rozwoju gminy i jej mieszkańców.

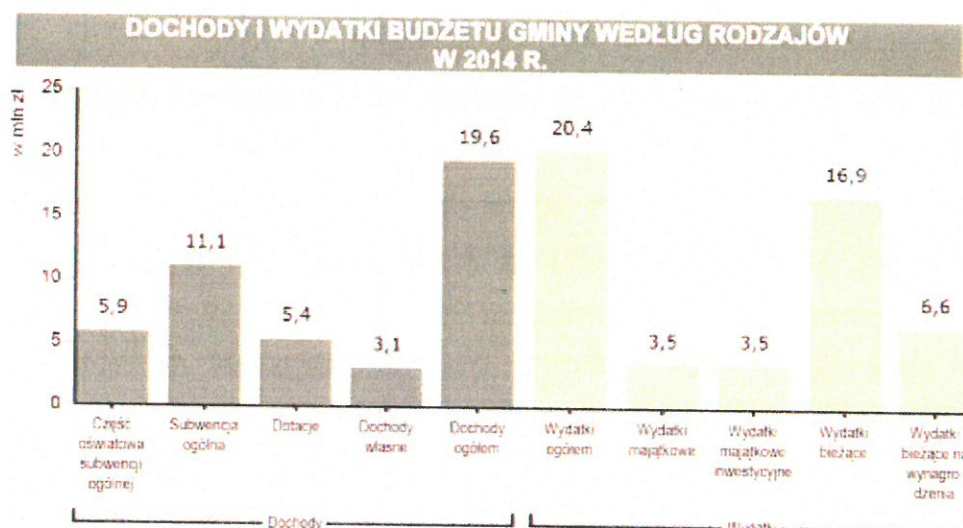
Gmina Dzikowiec to typowa gmina wiejska. Mieszkańcy w głównej mierze ukierunkowani są na działalność rolniczą z wykorzystaniem miejscowych zasobów. Powierzchnia upraw stanowią przeważnie gleby klas VI, V i VI gleby mało żyzne co ma duży wpływ na niską dochodowość rolnictwa. Niedostosowanie się do wymogów rynku, niestabilność cen produktów rolnych oraz brak rynku zbytu wytwarzanych produktów rolnych jest podstawowym zagrożeniem dla rozwoju rolnictwa na terenie gminy Dzikowiec, oraz przyczyną ograniczania produkcji rolnej. Działalność rolnicza na terenie gminy prowadzona jest w formie gospodarstw indywidualnych, z przewagą gospodarstw o powierzchni od 2 do 5 ha. Znaczna ilość mieszkańców pozostaje w zatrudnieniu poza rolnictwem w tym również w miejscowych zakładach pracy. Największym pracodawcą na terenie gminy jest Urząd Gminy wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi (szkoły). Funkcjonuje kilka przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 10 osób, zdecydowaną większość stanowią jednak małe firmy zatrudniające po kilka osób.⁴

4.4.3 Możliwości budżetowe gminy

Budżet gminy jest corocznym planem finansowym dochodów i wydatków oraz przychodów i wydatków jednostki samorządu terytorialnego. Uchwalany jest w formie uchwały budżetowej stanowiącej podstawę gospodarki budżetowej gminy. Wyłączną kompetencję do uchwalania budżetu gminy oraz do dokonywania w nim zmian w trakcie roku budżetowego posiada Rada gminy (organ stanowiący). Wyłączna inicjatywa uchwałodawcza w stosunku do budżetu gminy przysługuje organowi wykonawczemu. Konstrukcja treści budżetu wyznaczana jest przez zespół zasad budżetowych, wśród których najważniejsze znaczenie mają zasady: jedności, jawności, uprzedniości, równowagi, szczegółowości. Dochody budżetowe stanowią jeden z głównych czynników warunkujących możliwości rozwoju gminy. W roku 2014 gmina Dzikowiec osiągnęła dochody w wysokości

⁴ Źródło: *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Dzikowiec na lata 2016-2026.*

19608271,95zł. Wydatki wyniosły natomiast 20 418054,32 zł, co oznacza, że budżet został przekroczony o 809 782,40 zł.

Wykres 9 - Dochody i wydatki budżetu gminy według rodzajów w 2014 r.

Źródło: Stat.gov.pl

W roku 2014 skala wydatków budżetu gminy przewyższała dochody 809 782,40 zł. Największy udział miały dochody pochodzące z subwencji ogólnej (11,1 mln zł), dotacji (5,4 mln zł) oraz dochodów własnych (3,1 mln zł). Największe wydatki gmina Dzikowiec poniosła w związku z wydatkami bieżącymi (16,9 mln zł) oraz z racji wydatków bieżących na wynagrodzenia (6,6 mln zł). W 2014 roku dochody gminy na 1 mieszkańca wynosiły 3016 zł.

Tabela 14 - Dochody budżetu gminy według działów w %.

Dział	Lata		
	2012	2013	2014
Ogółem	100,0	100,0	100,0
Rolnictwo łowiectwo	0,9	1,2	1,3
Transport i łączność	1,1	-	0,2
Gospodarka mieszkaniowa	1,5	3,7	0,8
Administracja publiczna	0,7	0,4	0,4
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona p.poż.	-	0,2	0,5
Różne rozliczenia	48,8	54,7	57,1
Oświata i wychowanie	0,5	0,8	2,3

Pomoc społeczna	18,4	19,8	22,2
Edukacyjna opieka wychowawcza	1,1	2,7	1,1
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	15,1	3,8	0,2
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,8	0,3	0,1
Dochody od osób prawnych i fizycznych	11,0	11,0	13,2
Pozostałe	0,3	1,5	0,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Stat.gov.pl.

Największe dochody na przełomie analizowanych lat gmina Dzikowiec osiągnęła z tytułu różnych rozliczeń, których znaczną część stanowiła subwencja oświatowa. Drugim, pod wpływem dochodowości działem były pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, gdzie w latach 2012-2014 zanotowano regularną tendencję wzrostową, wynoszącą odpowiednio – 18,4%, 19,8% i 22,2%. Pod względem wysokości dochodów budżetu gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca, gmina Dzikowiec uplasowała się na 6. pozycji w powiecie i aż 159 miejscu w skali województwa.

Tabela 15 - Wydatki budżetu gminy według rodzajów w %

Dział	Lata		
	2012	2013	2014
Ogółem	100,0	100,0	100,0
Rolnictwo łowiectwo	1,2	1,3	1,3
Transport i łączność	5,4	11,0	8,5
Gospodarka mieszkaniowa	8,7	5,6	6,0
Administracja publiczna	7,3	7,9	0,4
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona p.poż.	1,0	1,3	3,0
Oświata i wychowanie	35,7	36,7	37,2
Pomoc społeczna	24,5	22,6	23,0
Edukacyjna opieka wychowawcza	1,7	3,3	2,0
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	8,8	2,3	3,8

Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2,0	3,2	3,2
Kultura fizyczna	0,5	0,8	1,3
Działalność usługowa	0,3	0,3	0,1
Ochrona zdrowia	0,3	0,3	0,3
Pozostale	2,6	3,5	2,3

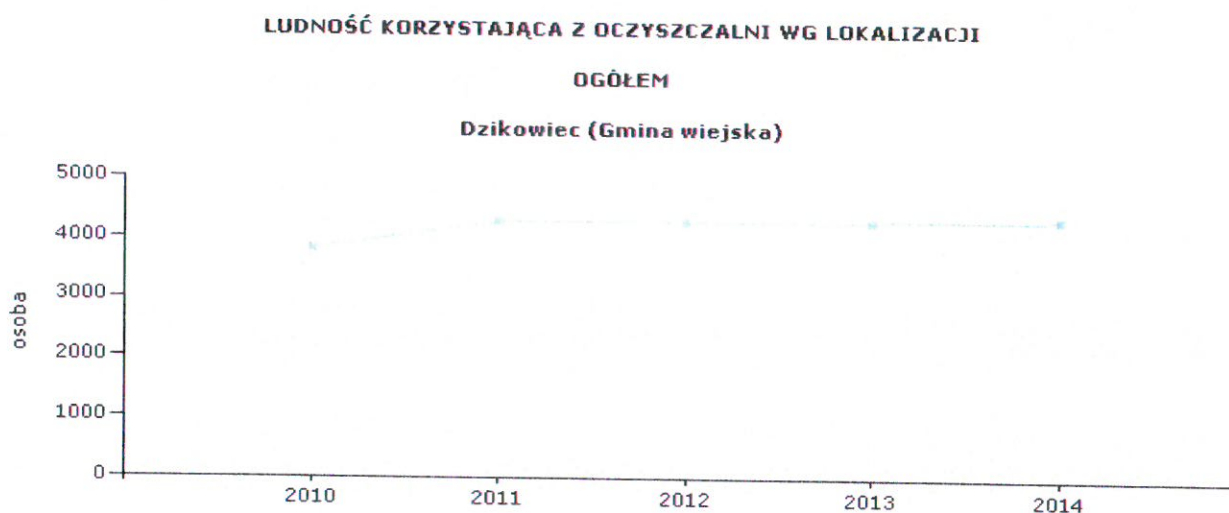
Źródło: Stat.gov.pl.

W 2014 roku wydatki gminy Dzikowiec na 1 mieszkańca wynosiły 3140 zł. Największe wydatki gmina Dzikowiec poniosła w związku z oświatą i wychowaniem (wynosząco odpowiednio- 40,1%, 38% oraz 35% z ogółu wydatków) oraz pomocą społeczną i zadaniami w zakresie polityki społecznej (19,4%, 17,4% oraz 18,3% z ogółu wydatków gminy). Pod względem wysokości wydatków budżetu gminy na 1 mieszkańca, gmina Dzikowiec w roku 2014 zajęła 4 pozycję w powiecie kolbuszowskim oraz 78 lokatę w województwie Podkarpackim.

4.5 Strefa środowiskowa

4.5.1 System gospodarki odpadami

Na terenie gminy działają 2 oczyszczalnie ścieków o charakterze mechaniczno-biologicznym o łącznej przepustowości 680 m³/d. Na ogólną liczbę mieszkańców w roku 2014, z oczyszczalni korzystało 4326 z nich, tj. o 31 osób więcej w stosunku do roku 2013 i 2012, gdzie liczba ta utrzymywała się na stałym poziomie. Pod względem liczby osób korzystających z oczyszczalni ścieków, gmina Dzikowiec plasuje się na 3. miejscu w powiecie kolbuszowskim i 68. w województwie podkarpackim.

Wykres 10 - Liczby ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w latach 2010-2014

Pomimo systematycznego wzrostu skali korzystania z systemu odprowadzania ścieków, w gminie Dzikowiec poważnym problemem pozostaje skala korzystania ze zbiorników bezodpływowych. Pomimo określonych procedur eksploatacji szamb, kontrola, zarówno ich przestrzegania, jak również stanu zbiorników (szczelności) jest często utrudniona. W związku z kosztami usług asenizacyjnych, powszechną praktyką jest odprowadzanie części ścieków bezpośrednio do gruntu, co przyczynia się do degradacji środowiska naturalnego.

Ze względu na rozproszoną zabudowę, przyłączenie do sieci kanalizacyjnej wszystkich gospodarstw domowych jest niemożliwe lub też nieopłacalne. Na uwagę zasługuje ponadto fakt, iż na terenie gminy nie funkcjonuje system indywidualnych oczyszczalni przydomowych, które ze względu na większą szczelność i odporność na czynniki zewnętrzne, stanowi bezpieczniejszą alternatywę dla szamb. Charakterystykę systemu oczyszczania ścieków w gminie wizualizuje poniższe zestawienie.

Tabela 16 - Charakterystyka systemu oczyszczania ścieków w gminie Dzikowiec w 2014 r.

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Wartość
Wielkość oczyszczalni komunalnych w RLM	Osoba	5653
Ilość ścieków odprowadzonych ogółem	dam ³	81,0
Odprowadzane w czasie doby o kanalizacji	dam ³	0,2
Oczyszczane razem	dam ³	81
Ścieki oczyszczane mechanicznie	dam ³	0
Ścieki oczyszczane biologicznie	dam ³	81
oczyszczane biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków ogółem	%	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych.

W latach 90-tych na terenie gminy funkcjonowała jedna oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna o przepustowości 50 m³/dobę. Od 2011 r. jednostka korzysta z dwóch mechaniczno-biologicznych oczyszczalni ścieków, tj. oczyszczalni w Nowym Dzikowcu o przepustowości Q_{śrd} 430 m³/dobę a Q_{dmax} 559 m³/dobę oraz oczyszczalni w Wilczej Woli o przepustowości Q_{śrd} 250 m³/dobę a Q_{dmax} 300 m³/dobę.. Ilość ścieków odprowadzanych ogółem wzrosła z 57 dkm³ na rok, do 81 dkm³ na rok w 2014 r.

Zgodnie z art.3 ust.2 pkt. 10 ustawy z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach , jednym z zadań gminy jest dokonanie corocznej analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi, w celu weryfikacji możliwości technicznych i organizacyjnych gminy w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi.

Ze względu na położenie gminy na terenie obszarów chronionych, nie zostało tu zorganizowane składowisko śmieci. Od 1 lipca 2013 gmina Dzikowiec wprowadziła nowy system gospodarowania odpadami komunalnymi, obejmując nim właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy. W wyniku zorganizowanego przetargu, w roku 2014 odbiorem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych odebranych z terenu gminy Dzikowiec zajmują Dębickie Zakłady Komunalne DEZEKO z Dębicy.

Na terenie gminy Dzikowiec działają dwa punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, które zlokalizowane są na oczyszczalni na Nowym Dzikowcu i na oczyszczalni w Wilczej Woli. Niniejsze punktu odbioru umożliwiają, w zamian za uiszczoną przez właścicieli nieruchomości opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi, dostarczenie odpady określanych powszechnie jako problemowe, są to głównie: bioodpady, przeterminowane leki, chemikalia, baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektroniczny, odpady budowlane, zużyte opony oraz tzw. odpady wielkogabarytowe. Gmina nie dysponuje możliwością przetwarzania odpadów komunalnych . Wszystkie odpady nieselektywnie zbierana są i przekazywane do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Zmieszanych Odpadów Komunalnych w Kozodrzy.

Tabela 17 - Ilości odpadów komunalnych wytworzonych na terenie gminy w okresie od 01 stycznia do 31 grudnia 2014 r.

1.	Zmieszane odpady komunalne	Ilość
2.	Zmieszane odpady z betonu , gruzu ceglanego , odpadów materiałów	5,6
3.	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	1,5
4.	Opakowania z papieru i tektury	3,2

5.	Opakowania ze szkła	36,8
6.	Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny inny niż	2,5
7.	Zużyte opony	9,2
8.	Odpady wielkogabarytowe	8,6
9.	Opakowania z tworzyw sztucznych	18,1
10.	Urządzenia zawierające freony i opakowania z metali, metale	0,2
Razem		351,6

Źródło: Dane UG w Dzikowcu (dzikowiec.itl.pl).

Analiza Zmiany prawne w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi zdają się nie eliminować w pełni obszarów problemowych w niniejszej sferze. Brak składowiska odpadów oraz konieczność uiszczania opłaty w związku z ich odbiorem powoduje problemem tzw. dzikich wysypisk. Konieczna jest zatem intensyfikacja działań w kierunku edukacji ekologicznej, poprzez promowanie wśród mieszkańców idei selektywnej zbiórki odpadów, ich segregacji oraz znaczenia recyklingu odpadów wtórnych.

4.6 Sfera techniczna

4.6.1 Infrastruktura komunikacyjna

Sieć drogowa na terenie gminy Dzikowiec jest stosunkowo dobrze rozwinięta. Gmina posiada połączenie ze stolicą powiatu Kolbuszowa poprzez drogę wojewódzką nr 875 Mielec –Kolbuszowa-Sokołów Małopolski-Leżajsk. Większość jednostek osadniczych skomunikowana jest dzięki sieci dróg powiatowych. Dopelnienie sieci stanowią drogi gminne oraz lokalne i gospodarcze.

Sieć drogowa na terenie gminy składa się z dróg następujących kategorii:

- wojewódzka nr 875 Mielec – Kolbuszowa –Leżajsk o długości 4,9 km;
- powiatowe nr 35356 Kolbuszowa Dln. – Kopcie nr 35357, Cmolas –Mechowiec –

Dzikowiec nr 35359, Komorów –Lipnica nr 35360Lipnica –Dzikowiec nr 35361, Raniżów –Lipnica – Kopcie nr 35362, Kopcie –Wilcza Wola –Bojanów nr 35363, Krzątka – Spie nr 35364, Wilcza Wola –Wola Raniżowska nr 35374, Stary Dzikowiec –Widelka o łącznej długości 47,516.

- gminne o łącznej długości 97,520 km.

- inne (lokalne, gospodarcze, wewnętrzne, niepubliczne).

Pomimo stosunkowo dobrze rozwiniętej sieci komunikacyjnej, problemem gminy Dzikowiec jest stan techniczny sieci drogowej, który należy ocenić jako niezadowalający. Niepokojąca jest zarówno ilość dróg nieutwardzonych masą bitumiczną, jak również stan techniczny nawierzchni dróg, które wykazują braki nośności skutkujące postępującą degradacją pod wpływem ruchu pojazdów. W celu przedłużenia trwałości istniejących konstrukcji, a co za tym idzie, podniesienia jakości życia mieszkańców gminy i bezpieczeństwa w ruchu drogowym, konieczne jest podjęcie działań z zakresu bieżącego utrzymania dróg (w szczególności odwodnienie powierzchniowe i odprowadzenie wód), a także dalsza rozbudowa infrastruktury drogowej. Poprawy wymaga ponadto stan techniczny oznakowania.

Modernizacji w gminie Dzikowiec, ze względu na brak rozdzielenia przestrzeni ruchowej dla różnych rodzajów ruchu, wymaga również drogowa infrastruktura towarzysząca. Jej brak dotyczy szczególnie tzw. niechronionych uczestników ruchu – rowerzystów i pieszych, którzy przy braku wydzielonych ścieżek, czy chodników korzystają z jezdni dróg. Obecny stan wymaga zatem podjęcia działań w celu uzupełnienia istniejących ciągów chodnikowych oraz ich dalszej rozbudowy.

4.6.2 Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

W 2015 łączna długość kanalizacji wodociągowej wynosiła 81,92 km. Na 1472 budynków mieszkalnych, do sieci kanalizacyjnej podłączonych było 99,18% z nich. Wyżej opisany stan pozwalał na dostarczenie wody 89,46% ludności gminy.

Gmina Dzikowiec posiada sieć kanalizacyjną o długości 108,20 km z 1115 podłączeniami do budynków mieszkalnych oraz mieszkania zbiorowego. Gmina Dzikowiec była skanalizowana w 77%, co oznacza, że wśród ogólnej liczby mieszkańców w danym roku (6632) z kanalizacji korzystało 5132. W roku 2015 wszystkie sołectwa w gminie (8) podłączone były do sieci kanalizacyjnej. Na terenie gminy utworzona została Aglomeracja Wilcza Wola, z terenu której ścieki komunalne są zbierane, a następnie przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych. W początkowym etapie istnienia aglomeracji, zostało nią objętych jedynie 630 mieszkańców, których zabudowania znacznie wyznaczały poza jej granice. Do terenu Aglomeracji włączeni zostali ponadto turyści w liczbie 115, którzy regularnie przyjeżdżają na teren Gminy Dzikowiec. Na chwilę obecną, na 1472 budynki mieszkalne, do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest 73,43% z nich. Charakterystykę sieci kanalizacyjnej w gminie Dzikowiec w roku 2015 przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 18 - Charakterystyka sieci kanalizacyjnej w gminie Dzikowiec w roku 2015

Długość zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej	Km	108,20
Budynki mieszkalne podłączone do zbiorczej sieci kanalizacyjnej	szt.	1081
Sołectwa posiadające zbiorczą sieć kanalizacyjną	szt.	8
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	liczba osób	5653

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Dzikowiec.

4.6.3 Elektroenergetyka

Na terenie gminy Dzikowiec, dystrybucja energii elektrycznej realizowana przez Spółkę PGE Dystrybucja, będącą operatorem systemu dystrybucyjnego dla niniejszego obszaru. W skład systemu elektroenergetycznego gminy Dzikowiec wchodzi: stacja GPZ (Główny Punkt Zasilania), sieci wysokiego napięcia (WN), średniego napięcia 15 kV (SN) i niskiego napięcia 0,4 kV (NN) oraz stacje transformatorowe 15 kV/0,4 kV. Obszar gminy zasilany jest dzięki następującym stacjom elektroenergetycznym (GPZ):

- 110/15/6 kV Nowa Dęba zlokalizowanej na obszarze gminy Nowa Dęba;
- 110/15 kV Kolbuszowa zlokalizowanej na obszarze gminy Kolbuszowa;
- 110/15 kV Sokołów zlokalizowanej na obszarze gminy Sokołów Małopolski.

Analiza danych pochodzących z przedsiębiorstwa energetycznego PGE Dystrybucja S.A. Oddział Rzeszów gmina Dzikowiec zasilana jest przez 147,1 km napowietrznych i kablowych linii energetycznych. Struktura linii energetycznych wskazuje, że największy udział (60,7%) stanowią linie o napięciu 0,4 kV. Na terenie gminy znajdowały się ponadto 43 stacje transformatorowe niskiego i średniego napięcia, będących własnością głównego dystrybutora energii oraz 2 stacje transformatorowe średniego i niskiego napięcia. Sieć energetyczna zasilająca obszar gminy w energię elektryczną pozwala zarówno na dotrzymanie norm niezawodności zasilania, jak również utrzymanie jakości dostarczanej energii oraz ciągłości zasilania.

4.6.4 Ciepłownictwo

Na chwilę obecną gmina Dzikowiec nie jest wyposażona w centralny system ciepłowniczy. Jednorodzinne budynki mieszkalne oraz obiekty użyteczności publicznej zlokalizowane na terenie gminy ogrzewane są za pomocą indywidualnych kotłowni spalających węgiel, gaz, drewno oraz olej opałowy. Według danych za rok 2015 w centralne ogrzewanie na analizowanym obszarze wyposażonych było 53,4% ogółu mieszkań. W związku z typowo rolniczym charakterem obszaru gminy, znaczne rozproszenie zabudowy oraz stosunkowo niskie zapotrzebowanie na ciepło, realizacja przedsięwzięcia związanego z uruchomieniem przedsiębiorstwa ciepłowniczego obsługującego mieszkańców gminy, uznawana jest za zbyt kosztowną i nieuzasadnioną ekonomicznie.

4.6.5 Gazyfikacja

Przedsiębiorstwem zaopatrującym gminę Dzikowiec w gaz ziemny jest PGNiG Obrót Detaliczny sp. z o. o. 33-100 Tarnów. Długość sieci gazowej na terenie Gminy wynosi 96987 metrów bieżących (stan na rok 2012). W roku 2014 z sieci gazowej korzystało łącznie 37,2% odbiorców, tj. niewiele ponad 25% mniej w porównaniu ze skalą powiatu kolbuszowskiego. Na chwilę obecną, do sieci gazowej dostępu nie posiada jedynie miejscowość Osia Góra. Największy udział w ogólnej liczbie odbiorców (ponad 96%) stanowiły gospodarstwa domowe wykorzystujące gaz ziemny m.in. w celu centralnego ogrzewania. W ostatnich latach obserwuje się także wzrost liczby odbiorców wśród podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie gminy Dzikowiec. Działania gazyfikacyjne na terenie gminy na chwilę obecną zostały zakończone, a dalsza rozbudowa sieci gazowej prowadzona jest w oparciu o indywidualne umowy przyłączeniowe. Realizacja inwestycji związanych z budową sieci gazowej na analizowanym obszarze kontynuowana będzie sukcesywnie, w zależności zapotrzebowania i po spełnieniu przez indywidualnych odbiorców technicznych warunków przyłączenia do sieci gazowej oraz zawarcia porozumienia z dostawcą gazu.

5. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Obszar zdegradowany wyznaczono na podstawie pogłębionej analizy wskaźnikowej dotyczącej sfery przestrzenno-funkcjonalnej, społecznej, gospodarczej, technicznej i środowiskowej poszczególnych jednostek urbanistycznych Gminy Dzikowiec. Jako jednostkę urbanistyczną wyznaczono sołectwo, ze względu na fakt, że większość danych wykorzystywanych w przedmiotowej analizie, zbierana jest na potrzeby lokalnych i regionalnych statystyk właśnie w podziale na sołectwa. Według przyjętego podziału wyróżniono siedem sołectw: Dzikowiec, Kopcie, Lipnica, Mechowiec, Spie, Nowy Dzikowiec, Płazówka oraz Wilcza Wola. Jeśli chodzi o miejscowość Osia Góra to nie posiada ona sołectwa i podlega pod sołectwo Nowy Dzikowiec. W analizie pod uwagę wzięto łącznie szereg wskaźników dotyczących sfery przestrzenno-funkcjonalnej, społecznej, gospodarczej, technicznej oraz środowiskowej. Wykaz wskaźników zastosowanych w procesie delimitacji obszarów zdegradowanych wraz z metodologią ich obliczania przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 19 - Wykaz zastosowanych wskaźników podsystemu przestrzenno-funkcjonalnego

WSKAŹNIKI PODSYSTEMU PRZESTRZENNEGO-FUNKCJONALNEGO			
Kryterium	Wskaźnik	Metodologia	Uwagi
Infrastruktura drogowa	Drogi gminne przypadające na poszczególne miejscowości	$\frac{\text{Długość drogi gminnej liczona w km przypadająca na daną miejscowość}}{\text{Długość wszystkich dróg w gminie liczona w km}}$	-
Obiekty publiczne	Liczba obiektów publicznych przypadająca na stu mieszkańców	$\frac{\text{Liczba obiektów publicznych w danej jednostce urbanistycznej}}{\text{liczba mieszkańców danego obszaru liczona w setkach}} * 100\%$	-

źródło: opracowanie własne

Tabela 20 - Wykaz zastosowanych wskaźników podsystemu społecznego

WSKAŹNIKI PODSYSTEMU SPOŁECZNEGO			
Kryterium	Wskaźnik	Metodologia	Uwagi

Bezrobocie	Stopa bezrobocia	$\frac{\text{Liczba osób bezrobotnych}}{\text{liczba osób w wieku produkcyjnym}} * 100\%$	Osoby w wieku produkcyjnym- osoby w wieku 18-59 lat w przypadku kobiet/64 lata w przypadku mężczyzn,
	Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych	$\frac{\text{Liczba osób długotrwale bezrobotnych}}{\text{liczba osób bezrobotnych danego obszaru}} * 100\%$	Osoby długotrwale bezrobotne – osoby bezrobotne przez okres min 12 m-cy
Ubóstwo	Odsetek osób korzystających z GOPS w ogólnej liczbie mieszkańców	$\frac{\text{Liczba osób korzystających z pomocy GOPS}}{\text{liczba mieszkańców danego obszaru}} * 100\%$	-
	Odsetek osób korzystających z GOPS z powodu ubóstwa	$\frac{\text{Liczba osób korzystających z GOPS z powodu ubóstwa}}{\text{łączna liczba osób korzystających z GOPS na danym obszarze}} * 100\%$	-
Bezpieczeństwo	Liczba przestępstw przypadająca na stu mieszkańców	$\frac{\text{Liczba przestępstw na danym obszarze}}{\text{liczba mieszkańców danego obszaru}} * 100\%$	-
	Liczba przeprowadzonych postępowań w sprawach o wykroczenia na stu mieszkańców	$\frac{\text{Liczba postępowań o wykroczenie na danym obszarze}}{\text{liczba mieszkańców danego obszaru}} * 100\%$	-
Obciążenie demograficzne	Stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym	$\frac{\text{Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym na danym obszarze}}{\text{liczba osób w wieku produkcyjnym na danym obszarze}} * 100\%$	Jako: <ul style="list-style-type: none"> osoby w wieku przedprodukcyjnym traktuje się osoby niepełnoletnie w wieku 0-17 lat, osoby w wieku produkcyjnym traktuje się osoby w wieku 18-59 w przypadku kobiet/64 lata w przypadku mężczyzn, osoby w wieku poprodukcyjnym traktuje się osoby w wieku 60 lat w

			przypadku kobiet/65 lat w przypadku mężczyzn i więcej.
	Stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym	$\frac{\text{Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na danym obszarze}}{\text{liczba osób w wieku produkcyjnym na danym obszarze}} * 100\%$	j.w.
	Stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadającą do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym	$\frac{\text{Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na danym obszarze}}{\text{liczba osób w wieku przedprodukcyjnym na danym obszarze}} * 100\%$	j.w.
	Stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby mieszkańców	$\frac{\text{Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na danym obszarze}}{\text{liczba osób zamieszkująca na danym obszarze}} * 100\%$	j.w.
Aktywność w życiu publicznym	Liczba osób uczestniczących w wyborach prezydenckich przypadająca na stu mieszkańców uprawnionych do głosowania	$\frac{\text{Liczba mieszkańców danego obszaru biorąca udział w wyborach prezydenckich}}{\text{liczba mieszkańców danego obszaru uprawniona do głosowania w wyborach prezydenckich}} * 100\%$	-

źródło: opracowanie własne

Tabela 21 - Wykaz zastosowanych wskaźników podsystemu gospodarczego

WSKAŹNIKI PODSYSTEMU GOSPODARCZEGO			
Kryterium	Wskaźnik	Metodologia	Uwagi
Aktywność gospodarcza	Wzrost aktywności gospodarczej	$\frac{\text{Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej}}{\text{Liczba dotyczących zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej}} * 100\%$	Uwzględnione zostały jedynie prywatne podmioty gospodarki narodowej
	Spadek aktywności gospodarczej	$\frac{\text{Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej}}{\text{Liczba dotyczących zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej}}$	j.w.

	Średnia ilość wyrejestrowanych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2011-2016	$\frac{x_{2011} + \dots + x_{2016}}{N}$	X ₂₀₁₁ – ilość wyrejestrowanych przedsiębiorstw w roku 2011 N-liczba sołectw w gminie Dzikowiec
--	--	---	---

źródło: opracowanie własne

Tabela 22 - Wykaz zastosowanych wskaźników podsystemu technicznego

WSKAŹNIKI PODSYSTEMU TECHNICZNEGO			
Kryterium	Wskaźnik	Metodologia	Uwagi
Infrastruktura wodno-ściekowa	Zwodociągowanie	$\frac{\text{Liczba przyłączy wodociągowych na danym obszarze}}{\text{Liczba mieszkańców danego obszaru}} * 100\%$	-
	Skanalizowanie	$\frac{\text{Liczba przyłączy kanalizacyjnych na danym obszarze}}{\text{Liczba mieszkańców danego obszaru}} * 100\%$	-

źródło: opracowanie własne

Wyniki analizy wskaźnikowej dla siedmiu jednostek urbanistycznych objętych badaniem czyli sołectw Dzikowiec, Kopcie, Lipnica, Mechowiec, Nowy Dzikowiec, Płazówka, oraz Wilcza Wola, przedstawiono w kolejnym rozdziale. Analiza polegała na obliczeniu wartości wszystkich wskaźników zaprezentowanych w tabelach 1,2,3 oraz 4 dla poszczególnych miejscowości, zgodnie z przedstawioną metodologią, a następnie przeprowadzeniu porównania z przyjętą wartością referencyjną. Przyjętą wartością referencyjną dla wszystkich wskaźników była wartość danego wskaźnika dla całej gminy Dzikowiec. W celu umożliwienia wskazania w gminie Dzikowiec obszarów gdzie występuje największe nasilenie negatywnych zjawisk o charakterze przestrzenno-funkcjonalnym, społecznym, gospodarczym oraz technicznym, dokonano podsumowania, które polegało na zliczeniu dla każdego z badanych obszarów (siedmiu miejscowości) liczby wskaźników osiągających wartości niekorzystne wobec wartości referencyjnej. Miejscowości, które osiągnęły największe skumulowanie negatywnych zjawisk we wszystkich sferach, ze szczególnym uwzględnieniem najważniejszej sfery społecznej zostały sklasyfikowane jako obszar zdegradowany.

6. Określenie wskaźników diagnozujących stopień degradacji gminy

6.1 Wskaźniki przestrzenno-funkcjonalne

Przy wyznaczaniu obszaru zdegradowanego najważniejszą rolę odgrywa podsystem społeczny, ale oprócz niego są jeszcze cztery inne podsystemy, które również są ważne i ich zignorowanie mogłoby się przyczynić do wskazania niewłaściwego obszaru jako terenu zdegradowanego. Z tego też względu zgodnie z dokonanym wcześniej podziałem na jednostki, którymi są sołectwa zbadano je pod kątem nasilenia negatywnych zjawisk nie tylko w sferze społecznej, ale i również gospodarczej, technicznej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej.

6.1.1 Wskaźnik oceny podsystemu przestrzenno-funkcjonalnego dotyczący infrastruktury drogowej

Wskaźnikiem, który został wybrany, aby ocenić sołectwa pod względem przestrzenno-funkcjonalnym jest ilość dróg na terenie danej jednostki, mierzona w kilometrach i przypadająca na stu mieszkańców danego obszaru. Jest to istotny wskaźnik, który pokazuje jak sołectwa skomunikowane są z resztą gminy. Niskie wartości tego wskaźnika dla sołectwa to nie tylko utrudnienia mieszkańców związane z dojazdem do innych miejscowości, to również bariera dla lokowania nowych przedsiębiorstw na terenie danego sołectwa, a nawet kwestie związane z bezpieczeństwem jego mieszkańców, ponieważ nie rozwinięta sieć dróg na terenie danej jednostki może np. wpływać na czas dojazdu wszelakich służb ratowniczych czy też strzegących porządku publicznego. Wartości wskaźnika dotyczącego infrastruktury drogowej obliczono wg zaprezentowanego wzoru:

$$W_{infr.drogowa} = \frac{A}{B}$$

A – ilość dróg liczona w kilometrach przypadająca na dany obszar

B – ilość mieszkańców na danym obszarze liczona w setkach

Tabela 5 - Wskaźnik oceny podsystemu przestrzenno-funkcjonalnego dotyczący infrastruktury drogowej w 2015 roku

L.p.	Jednostka	Ilość dróg na danym obszarze liczona w km przypadająca na 100 mieszkańców
1	Gmina	1,47
2	Dzikowiec	1,45
3	Lipnica	0,85
4	Kopcie	2,55
5	Mechowiec	0,88
6	Wilcza Wola	1,59
7	Płazówka	3,27
8	Nowy Dzikowiec	1,32

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Dzikowiec

Okazuje się, iż jeśli chodzi o infrastrukturę drogową najgorsza sytuacja panuje w sołectwie Dzikowiec, Lipnica, Mechowiec i Nowy Dzikowiec. W tych sołectwach ilość dróg przypadająca na mieszkańców jest niższa lub znacznie niższa od wartości referencyjnej czyli wskaźnika dla całej gminy Dzikowiec.

6.1.2 Wskaźnik oceny podsystemu przestrzennego dotyczącego obecności obiektów publicznych na danym obszarze

Jeśli chodzi o podsystem przestrzenno-funkcjonalny oprócz infrastruktury drogowej warto także zwrócić uwagę na ilość obiektów publicznych na terenie gminy i ich rozmieszczenie. Na terenie gminy Dzikowiec łącznie występuje dwadzieścia siedem obiektów publicznych. Obiekty publiczne, czyli szkoły, przedszkola, centra, domy pomocy, urzędy i biblioteki są potrzebne wszędzie i znacząco wpływają na jakość życia ludzi żyjących na danym obszarze, a ich brak jest bardzo negatywnie odczuwany. Ze względu na to, że brak dostępności do wszelkiego rodzaju obiektów publicznych bardzo negatywnie wpływa na jakość życia lokalnej społeczności, wykorzystany został wskaźnik, który przedstawia ilość obiektów publicznych na danym obszarze przypadającą na jego stu mieszkańców. Wartości wskaźnika dotyczącego infrastruktury drogowej obliczono wg zaprezentowanego wzoru:

- Liczba obiektów publicznych przypadająca na 100 mieszkańców

$$W_{\text{obektów pub.}} = \frac{A}{B}$$

A - Liczba obiektów publicznych w danej jednostce urbanistycznej

B - Liczba mieszkańców danego obszaru liczona w setkach

Tabela 23 - Wskaźnik oceny podsystemu przestrzennego dotyczącego obecności obiektów publicznych na danym obszarze w 2015 roku

L.p.	Jednostka	Liczba obiektów publicznych przypadająca na 100 mieszkańców
1	Gmina Dzikowiec	0,41
2	Dzikowiec	0,39
3	Lipnica	0,50
4	Kopcie	0,29
5	Mechowiec	0,45
7	Wilcza Wola	0,34
8	Płazówka	0,94
9	Nowy Dzikowiec	0,62

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Dzikowiec.

Wartości wskaźnika dotyczącego dostępności obiektów publicznych jednoznacznie wskazują sołectwa, które wypadają negatywnie na tle całej gminy. Okazuje się, iż najgorsza sytuacja panuje w sołectwie Dzikowiec, Kopcie oraz Wilcza Wola, ponieważ to tam liczba obiektów publicznych w odniesieniu do liczby mieszkańców tych sołectw jest znacząco niższa niż dla całej gminy Dzikowiec.

Podsumowując analizę dotyczącą obszaru przestrzenno-funkcjonalnego można powiedzieć, że najbardziej problematycznym obszarem w tym zakresie jest sołectwo Dzikowiec, ponieważ to ono jako jedyne wypadło negatywnie zarówno podczas analizy wskaźników dotyczących infrastruktury drogowej jak i obecności obiektów publicznych.

6.2 Wskaźniki społeczne

Zgodnie z Instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego, do analizy w ujęciach przestrzennym, społecznym, gospodarczym, technicznym oraz środowiskowym jednostkami są miejskie jednostki urbanistyczne. Ich brak nie wyklucza jednak innych możliwości wskazania obszarów zdegradowanych. Możliwe jest wskazanie innego typu jednostek np. sołectw. Uwzględniając fakt, że wyznaczone do analizy jednostki powinny być wyznaczone w sposób odpowiadający istniejącym powiązaniom funkcjonalnym, na terenie Gminy Dzikowiec do diagnozy czynników i zjawisk kryzysowych jako typ jednostki przyjęto

sołectwa. W celu przedstawienia sytuacji społecznej w Gminie Dzikowiec i jej poszczególnych sołectwach określono kilka najbardziej charakterystycznych dla niej zjawisk kryzysowych i przedstawiono je za pomocą wybranych wskaźników. Dla każdego użytego wskaźnika oprócz przedstawienia ich wartości dla poszczególnych sołectw obliczona została również wartość wskaźnika właściwa dla całej gminy, która stanowi punkt odniesienia, tzw. wartość referencyjna. Wyniki analizy zaprezentowano w poniższych tabelach. Wartości wskaźników, które były niższe aniżeli wartość referencyjna zaznaczone zostały kolorem czerwonym.

6.2.1 Wskaźniki oceny podsystemu społecznego dotyczące bezrobocia

Problem bezrobocia jest jednym z najbardziej poważnych problemów społecznych z jakimi boryka się gmina Dzikowiec. Mimo, iż skala tego zjawiska zmniejsza się, nadal jest to istotny problem społeczny, generujący rozwój innych obszarów problemowych (na przykład ubóstwa). Z problemem bezrobocia borykają się wszystkie miejscowości w gminie, a o jego zasięgu oraz randze świadczą wyniki konsultacji społecznych, gdzie ubogi rynek i brak miejsc pracy są najczęściej wskazywaną przez mieszkańców wszystkich miejscowości przyczyną problemów społecznych i ekonomicznych gminy oraz degradacji jej obszaru. Należy wspomnieć, że spośród wszystkich mieszkańców gminy, którzy mają zatrudnienie, ponad połowa pracuje poza gminą Dzikowiec.

Wartości wskaźników dot. bezrobocia obliczono wg zaprezentowanych wzorów:

- Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców

$$W_{bezrob.} = \frac{A}{B} * 100\%$$

A - liczba osób bezrobotnych w danej jednostce urbanistycznej

B - ogólna liczba mieszkańców danej jednostki urbanistycznej

- Stopa bezrobocia

$$W_{stopa\ bezrob.} = \frac{A}{B} * 100\%$$

A - liczba osób bezrobotnych w danej jednostce urbanistycznej

B - liczba osób w wieku produkcyjnym w danej jednostce urbanistycznej (wiek 18-60/65 lat)

- Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych

$$W_{\text{długotrwa.bezrob.}} = \frac{A}{B} * 100\%$$

A - liczba osób długotrwale bezrobotnych (pow. 12 m-cy) w danej jednostce urbanistycznej

B - ogólna liczba osób bezrobotnych w danej jednostce urbanistycznej

Wartości przedstawiają sytuację bezrobocia w gminie Dzikowiec przedstawione zostały w tabeli poniżej.

Tabela 24 - Wskaźniki dotyczące bezrobocia w gminie Dzikowiec w 2015r.

L.p.	Jednostka	Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców	Stopa bezrobocia	Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych
1	Gmina Dzikowiec	4,13%	6%	42,70%
2	Dzikowiec	4,73%	6%	45,90%
3	Lipnica	2,75%	4%	39,39%
4	Kopcie	4,50%	7%	41,94%
5	Mechowiec	4,83%	7%	31,25%
6	Wilcza Wola	4,50%	8%	47,17%
7	Płazówka	5,66%	9%	33,33%
8	Nowy Dzikowiec	1,55%	2%	20,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Dzikowiec.

Stopa bezrobocia na terenie gminy Dzikowiec w przybliżeniu jest równa 6% i jest to jeden z wyższych wskaźników bezrobocia wśród gmin powiatu kolbuszowskiego. Ponieważ stopa bezrobocia jest jednym z najważniejszych wskaźników, dla każdej jednostki negatywnie oceniona została jego wartość, która plasowała się nie tylko na poziomie równym wartości referencyjnej, ale również ta która się z nią zrównywała. W celu dokonania takiej oceny wyjątkowo w tym przypadku zastosowano zaokrąglenie do całości. Istotny jest także wskaźnik dotyczący odsetka liczby osób długotrwale bezrobotnych wobec ogólnej liczby bezrobotnych. Wśród bezrobotnych gminy Dzikowiec ponad 40% nie może znaleźć zatrudnienia przez okres co najmniej 12 miesięcy.

Analiza problemów społecznych przedstawiona w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dzikowiec, wskazuje na zasadnicze problemy występujące na terenie Gminy Dzikowiec w zakresie bezrobocia. Bezrobocie w Gminie Dzikowiec ma wiele

przyczyn i jest zjawiskiem złożonym. Podstawową jego przyczyną jest ograniczona liczba miejsc pracy u miejscowych pracodawców. Ponadto niskie kwalifikacje, brak wykształcenia, wyuczona bezradność często „dziedziczona” po rodzicach sprzyjają wysokiemu odsetkowi tego zjawiska. Wiele osób z grona bezrobotnych korzysta z różnych form pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dzikowcu, gdyż ze względu na swój wiek (przeważnie ok. 50 lat) trudno jest im znaleźć pracę. Istotny problem w Gminie Dzikowiec stanowi bezrobocie wśród ludzi młodych. Coraz częściej zdarza się, że kończą oni szkoły ponadgimnazjalne i nie kontynuują nauki na studiach ze względów finansowych. Wielu z nich nie znajduje pracy i z tego powodu zmuszeni są do zarejestrowania się w Powiatowym Urzędzie Pracy. Bardzo często ograniczają się tylko do złożenia podpisu, biernie czekając na pracę. W związku z tym, konieczne jest podejmowanie działań mających na celu uświadomienie, że w poszukiwaniu pracy najważniejsza jest aktywność oraz wychodzenie wyzwaniom naprzeciw. Istotnym problemem są także wyjazdy za granicę w poszukiwaniu pracy (zwłaszcza młodych ludzi), co prowadzi do spadku liczby mieszkańców Gminy. Trzeba też zauważyć, że dane statystyczne Powiatowego Urzędu Pracy nie do końca odzwierciedlają faktyczną sytuację w sferze bezrobocia na terenie Gminy Dzikowiec. Oprócz faktycznie zarejestrowanej liczby osób bezrobotnych jest wiele takich, które swojego statusu osoby bezrobotnej nie zgłaszają do PUP. Wiele osób pracuje „na czarno”, inne wyjeżdżają za granicę, są również tacy, których nie stać na dojazd do Urzędu Pracy w celu złożenia tzw. „podpisu” dlatego też nie widnieją oni w rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy. Należy zaznaczyć, że brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. dysfunkcji społecznych, przestępczości czy uzależnień), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Długotrwałe występowanie tych efektów bezrobocia w konsekwencji wpłynie bezpośrednio na wzrost wydatków Gminy Dzikowiec na pomoc społeczną w zakresie likwidacji lub minimalizacji tych zjawisk, jak również na pogorszenie wizerunku i atrakcyjności osiedleńczej oraz inwestycyjnej Gminy. Konieczne jest zatem podejmowanie działań, zmierzających do ograniczenia bezrobocia (szkolenia, staże, praktyki itp.). Aktywizacja osób bezrobotnych przyczyni się do zmniejszenia liczby mieszkańców dotkniętych ubóstwem i innymi negatywnymi zjawiskami społecznymi, a to z kolei przełoży się na spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej.

6.2.2 Wskaźniki oceny podsystemu społecznego dotyczące ubóstwa

Wśród poważnych zjawisk kryzysowych podsystemu społecznego obecnych na terenie gminy Dzikowiec, niewątpliwie należy wziąć pod uwagę poziom ubóstwa mieszkańców.

Wskaźnikiem najlepiej opisującym jego poziom jest liczba osób korzystających ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Przyczyny udzielania świadczeń społecznych w gminie Dzikowiec mogą mieć różnorakie podstawy, jak np. ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność opiekuńczo-wychowawcza, długotrwała choroba, wielodzietność itp. W związku z powyższym, istotne dla ustalenia skali problemu jest uwzględnienie liczby udzielanych zasiłków z tytułu ubóstwa w stosunku do wszystkich świadczeń społecznych na danym obszarze. W tym przypadku świadczenia z pomocy społecznej przyznawane są osobom lub rodzinom, których dochód jest równy lub niższy stawce określonej w ustawie o pomocy społecznej. Wartości wskaźników dot. ubóstwa obliczono wg zaprezentowanych wzorów:

- Liczba mieszkańców gminy Dzikowiec korzystających z GOPS

$$W_{GOPS} = \frac{A}{B} * 100\%$$

A - liczba osób korzystających z GOPS w danej jednostce urbanistycznej

B - ogólna liczba mieszkańców danej jednostki urbanistycznej

- Odsetek mieszkańców korzystających z GOPS z powodu ubóstwa wobec liczby mieszkańców korzystających z GOPS (%)

$$W_{ubóstwa} = \frac{A}{B} * 100\%$$

A- liczba osób korzystających z GOPS z powodu ubóstwa w danej jednostce urbanistycznej

B- łączna liczba osób korzystających z GOPS na danym obszarze

Tabela 25 - Wskaźniki dotyczące ubóstwa w gminie Dzikowiec w 2015r.

Lp.	Nazwa jednostki urbanistycznej	Mieszkańcy gminy Dzikowiec korzystających z GOPS (%)	Mieszkańcy gminy Dzikowiec korzystających z GOPS z powodu ubóstwa
1.	Gmina Dzikowiec	9,22%	51,23%
2.	Dzikowiec	8,21%	52,83%
3.	Lipnica	10,51%	42,06%
4.	Kopcie	12,92%	51,69%
5.	Mechowiec	11,48%	68,42%
7.	Wilcza Wola	7,34%	48,55%
8.	Płazówka	13,21%	64,29%

9.	Nowy Dzikowiec	8,36%	48,15%
----	----------------	-------	--------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Dzikowiec.

Pomimo systematycznego spadku liczby beneficjentów pomocy społecznej w gminie Dzikowiec, w roku 2015 odnotowano stosunkowo wysoki wzrost liczby osób korzystających ze wsparcia z tytułu ubóstwa. Dane uwzględniające przyczyny przyznania świadczeń w latach poprzednich, wskazują, że ubóstwo jest jednym z głównych powodów obniżenia jakości życia mieszkańców gminy, a co za tym idzie, jej społecznej degradacji.

Wielu mieszkańców Gminy Dzikowiec boryka się z problemami społecznymi, co znajduje odzwierciedlenie w liczbie beneficjentów pomocy społecznej. Zjawiska takie jak bezrobocie i ubóstwo z jednej strony są wynikiem określonych procesów społeczno-gospodarczych, z drugiej zaś same potrafią generować nowe problemy w postaci uzależnień czy przemocy w rodzinie. Ich rozwiązanie wymaga kompleksowego podejścia do zastanej rzeczywistości, ze szczególnym uwzględnieniem osób, które zagrożone są wykluczeniem społecznym. Jak pokazują dotychczasowe doświadczenia łatwo stać się beneficjentem systemu pomocy społecznej, o wiele trudniej jednak na powrót stać się samodzielnym oraz odpowiedzialnym za własny los i zapewnić godne warunki życia sobie i swojej rodzinie. Dlatego też konieczne jest podejmowanie działań profilaktycznych, terapeutycznych oraz edukacyjnych. Przyczyną wielu problemów społecznych jest opisane powyżej bezrobocie z tego względu konieczne są również działania, zmierzające do jego ograniczenia (szkolenia, staże, praktyki itp.). W wielu przypadkach osoby korzystające z pomocy społecznej zagrożone są wykluczeniem społecznym. Dlatego należy podejmować działania mające na celu aktywizację społeczną, która umożliwi integrację mieszkańców z poszczególnych grup wiekowych dotkniętych różnymi problemami. Działania rewitalizacyjne w dużym stopniu przyczynią się do zmniejszenia zjawiska zubożenia w społeczności gminnej zwłaszcza na obszarach kryzysowych – zdegradowanych.

6.2.3 Wskaźniki oceny podsystemu społecznego dotyczące bezpieczeństwa

Analiza wskaźników w zakresie przestępczości diagnozuje stopień bezpieczeństwa publicznego poszczególnych obszarów oraz nasilenie patologii społecznych. W celu określenia poziomu bezpieczeństwa gminy Dzikowiec i poszczególnych sołectw pod uwagę wzięte zostały trzy wskaźniki.

Wartości wskaźników dotyczących bezpieczeństwa obliczono wg zaprezentowanych wzorów:

- Liczba przestępstw przypadająca na stu mieszkańców:

$$W_{przestępczości} = \frac{A}{B}$$

A - liczba przestępstw w danej jednostce urbanistycznej

B - ogólna liczba mieszkańców danej jednostki urbanistycznej

- Liczba przeprowadzonych postępowań w sprawach o wykroczenia przypadająca na stu mieszkańców

$$W_{przestępczości} = \frac{A}{B}$$

A - liczba postępowań o wykroczenia na danym obszarze

B - ogólna liczba mieszkańców badanej jednostki urbanistycznej

Tabela 26 - Wskaźniki dotyczące poziomu bezpieczeństwa w Gminie Dzikowiec w 2015r.

Lp.	Nazwa jednostki urbanistycznej	Liczba przestępstw na 100 mieszkańców	Liczba przeprowadzonych postępowań w sprawach o wykroczenia na 100 mieszkańców
1	Gmina Dzikowiec	0,83	1,04
2	Dzikowiec	0,39	0,93
3	Lipnica	0,42	0,67
4	Kopcie	2,32	1,16
5	Mechowiec	0,76	1,66
6	Wilcza Wola	0,85	1,23
7	Płazówka	2,83	0,94
8	Nowy Dzikowiec	0,31	brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Dzikowiec.

Na wysokość wskaźnika określającego poziom przestępczości ma wiele czynników o charakterze społecznym, jak np. bezrobocie, ubóstwo, gęstość zaludnienia, a w przypadku ludzi młodych również brak alternatyw spędzania wolnego czasu i możliwości rozwoju zainteresowań. Należy mieć tu jednak na uwadze, że miejsce popełnienia wykroczenia czy przestępstwa nie zawsze jest zbieżne z miejscem zamieszkania osoby popełniającej wykroczenie czy przestępstwo.

6.2.4 Wskaźniki oceny podsystemu społecznego dotyczące obciążenia demograficznego

W diagnozie służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego niezbędnym elementem jest uwzględnienie wskaźników struktury wiekowej ludności które pozwala na ocenę potencjału kapitału społecznego danej jednostki oraz jej perspektyw rozwojowych. Wskaźniki obciążenia demograficznego mają za zadanie ukazanie tendencji demograficznych na poszczególnych obszarach, poprzez określenie wzajemnych relacji pomiędzy liczbą ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym. Wartość przedmiotowych wskaźników dla jednostek urbanistycznych Gminy Dzikowiec przedstawia poniższa tabela.

Wartości wskaźników dotyczących bezpieczeństwa obliczono wg zaprezentowanych wzorów:

- Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym

$$W_{\text{obciąż. nr 1}} = \frac{A}{B} * 100\%$$

A - liczba osób w wieku nieprodukcyjnym

B - liczba osób w wieku produkcyjnym na danym obszarze

- Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym

$$W_{\text{obciąż. nr 2}} = \frac{A}{B} * 100\%$$

A - liczba osób w wieku poprodukcyjnym

B - liczba osób w wieku produkcyjnym na danym obszarze

- Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym

$$W_{\text{obciąż. nr 3}} = \frac{A}{B} * 100\%$$

A - liczba osób w wieku poprodukcyjnym

B - liczba osób w wieku przedprodukcyjnym na danym obszarze

- Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców

$$W_{\text{obciąż. nr 4}} = \frac{A}{B} * 100\%$$

A - liczba osób w wieku poprodukcyjnym

B - liczba mieszkańców danego obszaru

Przy czym jako:

- osoby w wieku przedprodukcyjnym traktuje się osoby niepełnoletnie w wieku 0-17 lat,
- osoby w wieku produkcyjnym traktuje się osoby w wieku 18-59/64 lata,
- osoby w wieku poprodukcyjnym traktuje się osoby w wieku 60/65 lat i więcej.

Tabela 27 - Wskaźniki obciążenia demograficznego dla gminy Dzikowiec w 2015r.

Lp.	Nazwa jednostki urbanistycznej	Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców
1	Gmina Dzikowiec	53	25	85	16
2	Dzikowiec	53	25	87	19
3	Lipnica	53	27	101	18
4	Kopcie	69	20	42	14
5	Mechowiec	50	23	86	15
6	Wilcza Wola	53	24	83	14
7	Płazówka	63	40	173	25
8	Nowy Dzikowiec	brak danych	25	brak danych	17

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Dzikowiec

Analizując powyższe dane niepokoić może fakt, iż na terenie gminy Dzikowiec wskaźnik określający liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym, przypadających na sto osób w wieku produkcyjnym jest wyższy od 50 i świadczy o przewadze osób wykluczonych z rynku pracy nad tymi, które się na nim znajdują. Starzenie się społeczeństwa to proces nieodwracalny, generujący również konsekwencje natury ekonomicznej (rosnącą liczbą wydatków na koszty utrzymania dzieci i osób starszych, przypadających na jedną osobę pracującą). Powyższe dane liczbowe odzwierciedlają zmiany, które zachodzą w społeczeństwie Gminy Dzikowiec i które, z dużym prawdopodobieństwem, będą nasilać się w przyszłości. Wartość wskaźnika liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób wieku przedprodukcyjnym wskazuje na ogólny problem starzenia się społeczeństwa gminy. Brak urodzeń zdeterminowany jest niewątpliwie przez współczesny trend przesuwający granicę wieku w którym zakłada się rodzinę. Niewątpliwie dużą rolę przy zakładaniu rodziny odgrywa również aspekt ekonomiczny. Brak perspektyw zatrudnienia oraz niesatysfakcjonująca stopa życiowa powodują, że wiele młodych osób emigruje z gminy do większych miast albo odkłada decyzję

posiadania dzieci na później. Zmiany zachodzące w strukturze wiekowej mieszkańców, bez podjęcia odpowiednich działań, mogą pociągać za sobą następujące problemy:

- spadek zapotrzebowania na usługi przedszkolne w kolejnych latach w związku ze spadkiem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, a także spadek liczby uczniów uczęszczających do szkół podstawowych i gimnazjów. Może to mieć negatywne konsekwencje w postaci konieczności racjonalizacji sieci szkół, których utrzymanie będzie nieefektywne w stosunku do liczby uczniów do nich uczęszczających,
- silny wzrost liczebności osób starszych, który prawdopodobnie pociągnie za sobą nasilenie się problemów społecznych dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków Gminy w zakresie opieki społecznej.

Gmina powinna zatem rozwijać usługi skierowane do starszych grup wiekowych. Niezbędna jest także likwidacja barier architektonicznych oraz tworzenie łatwo dostępnej komunikacji. Na analizowanym obszarze, część mieszkańców boryka się z wykluczeniem społecznym. Trzeba też pamiętać, że społeczeństwo Gminy Dzikowiec starzeje się, w związku z tym konieczne jest podejmowanie działań mających na celu aktywizację społeczną, która umożliwi integrację mieszkańców w różnym wieku i dotkniętych różnymi problemami.

Gmina Dzikowiec chce się rozwijać, musi więc przede wszystkim podejmować działania zmierzające do dalszego pozyskiwania nowych mieszkańców (zwłaszcza osób młodych i młodych rodzin) oraz dostosowywania panujących warunków do potrzeb osób starszych. Aby to osiągnąć, należy przede wszystkim zwiększyć atrakcyjność życiową terenów Gminy poprzez rozwój podstawowej infrastruktury. Planowanym celem niniejszych zadań jest zachęcanie obecnych, jak i potencjalnych mieszkańców do osiedlania się na tym terenie. Efektem zaplanowanych działań będzie wzrost przyrostu naturalnego oraz salda migracji, a w konsekwencji wzrost liczby mieszkańców Gminy.

6.2.5 Wskaźnik oceny podsystemu społecznego dotyczący aktywności mieszkańców w życiu publicznym

O potencjale i sile kapitału społecznego świadczy także zaangażowanie obywatelskie, którego przejawem jest aktywność w zakresie współdecydowania o życiu publicznym m.in. poprzez udział w wyborach. W roku 2015 miały miejsce wybory prezydenckie, a dzięki danym otrzymanym z Okręgowej Komisji Wyborczej możliwe było przedstawienie udziału

mieszkańców gminy Dzikowiec i jej poszczególnych sołectw w życiu publicznym. Wartości wskaźników dotyczących aktywności społecznej obliczono wg zaprezentowanych wzorów:

- Liczba osób uczestniczących w wyborach prezydenckich w przeliczeniu na 100 uprawnionych do głosowania

$$W_{\text{frekwencji wyborczej}} = \frac{A}{B}$$

A - liczba osób biorących udział w wyborach prezydenckich

B - ogólna liczba mieszkańców uprawnionych do głosowania w danej jednostce urbanistycznej

Ze względu na to, że nie w każdym sołectwie podczas wyborów znajdował się okręg wyborczy, dane dla niektórych jednostek musiały zostać zagregowane i być poddane wspólnej ocenie. Taka sytuacja miała miejsce w przypadku sołectwa Płazówka oraz Kopcie, a także w przypadku sołectwa Dzikowiec i Nowy Dzikowiec.

Tabela 28 - Wskaźniki dotyczące frekwencji w wyborach parlamentarnych i prezydenckich w 2015r. dla gminy Dzikowiec

Lp.	Nazwa jednostki urbanistycznej	Liczba osób uczestniczących w wyborach prezydenckich w przeliczeniu na 100 uprawnionych do głosowania
1	Gmina Dzikowiec	49
2	Dzikowiec i Nowy Dzikowiec	48
3	Lipnica	44
4	Kopcie i Płazówka	53
5	Mechowiec	49
6	Wilcza Wola	50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Dzikowiec.

Podczas wyborów Prezydenckich w gminie Dzikowiec odnotowano dużą frekwencję, albowiem na 5113 osób uprawnionych do głosowania, do wyborów przystąpiło 2482 osób. Frekwencja w gminie wyniosła zatem 48,54% i była niższa niż w powiecie kolbuszowskim (53,28%) oraz niższa w porównaniu do województwa Podkarpackiego (55,65%). W przypadku

wyborów prezydenckich sołectwa z najniższą frekwencją w porównaniu do wartości referencyjnej to Dzikowiec oraz Nowy Dzikowiec, a także Lipnica.

6.3 Wskaźniki gospodarcze

6.3.1 Wskaźniki oceny podsystemu gospodarczego dotyczące przedsiębiorczości mieszkańców

Sytuacja w gminie Dzikowiec dotycząca przedsiębiorczości jej mieszkańców została przedstawiona za pomocą kilku wybranych wskaźników. Dokonując analizy stanu kryzysowego podsystemu gospodarczego, szczególną uwagę należy zwrócić na liczbę nowo otwartych i zlikwidowanych podmiotów, ze względu na ten fakt, wskaźnikami w zestawieniu dotyczą właśnie liczby nowo otwartych oraz wyrejestrowanych przedsiębiorstw. Często mimo prób indywidualnego zarobkowania, podejmowanych przez mieszkańców, sytuacja gospodarczo-ekonomiczna gminy i jej mieszkańców prowadzi do konieczności zamknięcia własnej działalności. Jeśli zatem przy pomocy takich wskaźników jak liczba nowo zarejestrowanych lub wyrejestrowanych przedsiębiorstw na stu mieszkańców uda się wskazać w gminie obszary problematyczne w tym zakresie, będzie również możliwe wskazanie obszarów gdzie otoczenie nie sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości, a tym samym sytuacja gospodarcza jest najgorsza. Gmina Dzikowiec jest gminą wiejską w której przeważającą formą utrzymywania się jest prowadzenie gospodarstwa rolnego oraz praca w prywatnych przedsiębiorstwach na terenie gminy i powiatu kolbuszowskiego, pomimo tego samozatrudnienie staje się coraz bardziej popularnym sposobem na również na obszarach wiejskich. Wartości wskaźników dotyczących aktywności społecznej obliczono wg zaprezentowanych wzorów:

- Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców

$$W_{przedsiębiorczości_1} = \frac{A}{B}$$

A - liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na danym obszarze

B - ogólna liczba mieszkańców na danym obszarze w setkach

- Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców

$$W_{przedsiębiorczości_2} = \frac{A}{B}$$

A - liczba nowo wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na danym obszarze

B - ogólna liczba mieszkańców na danym obszarze w setkach

- Średnia ilość wyrejestrowanych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców (lata 2011-2016)

$$W_{\text{przedsiębiorczości}_3} = \frac{x_{2011} + \dots + x_{2016}}{N}$$

X_n - liczba wyrejestrowanych przedsiębiorstw w roku n

N - liczba sołectw w gminie Dzikowiec

Tabela 29 - Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości mieszkańców gminy Dzikowiec w 2015r.

Lp.	Nazwa jednostki urbanistycznej	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	Średnia ilość wyrejestrowanych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2011-2016
1	Gmina Dzikowiec	0,33	0,26	0,28
2	Dzikowiec	0,23	0,23	0,36
3	Lipnica	0,50	0,25	0,21
4	Kopcie	0,15	0,00	0,29
5	Mechowiec	0,76	0,60	0,33
6	Wilcza Wola	0,30	0,30	0,28
7	Płazówka	0,00	0,00	0,16
8	Nowy Dzikowiec	0,00	0,00	0,05

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Dzikowiec i www.bdl.stat.gov.pl

Jeśli chodzi o pierwszy wskaźnik który pokazuje jak bardzo ludzie na danym obszarze są chętni do tworzenia nowych przedsiębiorstw można zauważyć, iż najgorsza sytuacja panuje w sołectwie Dzikowiec, Kopcie oraz Wilcza Wola, gdzie wartości wskaźnika znalazły się znacząco poniżej wartości referencyjnej, zła sytuacja panuje również w sołectwach Nowy Dzikowiec oraz Płazówka, gdzie w roku 2015 nikt z mieszkańców nie zdecydował się na otwarcie działalności gospodarczej.

Drugi wskaźnik to liczba wyrejestrowanych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Wskaźnik ten jest bardzo ważny ponieważ wskazuje jak zmienia się sytuacja na danym obszarze jeśli chodzi o obszar gospodarki. W przypadku kiedy dla danego sołectwa wartość wskaźnika jest wyższa od wartości referencyjnej, świadczy to o niekorzystnych

zmianach w zachodzących na jego terenie. Z taką sytuacją w gminie Dzikowiec można spotkać się w przypadku sołectwa Mechowiec oraz Wilcza Wola. Jednakże jest to ujęcie statyczne, pokazujące sytuację jedynie w roku 2015, warto więc przeprowadzić analizę również dla lat wcześniejszych, aby mieć pełny obraz tego, w jakich sołectwach likwidowanych jest najwięcej przedsiębiorstw. Wyniki takiej analizy przedstawiono w tabeli nr 13, natomiast wykorzystane do niej dane zaprezentowano w tabeli nr 14.

Tabela 30 - Średnia ilość wyrejestrowanych przedsiębiorstw w przeliczeniu na stu mieszkańców w latach 2011-2016

Nazwa jednostki urbanistycznej	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Średnia ilość wyrejestrowanych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2011-2016
Gmina Dzikowiec	20	25	8	21	17	19	0,28
Dzikowiec	6	3	5	6	3	5	0,36
Lipnica	5	4	0	3	3	0	0,21
Kopcie	2	2	0	4	0	4	0,29
Mechowiec	4	3	1	0	4	1	0,33
Wilcza Wola	3	12	2	8	7	8	0,28
Płazówka	0	0	0	0	0	1	0,16
Nowy Dzikowiec	0	1	0	0	0	0	0,05

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.bdl.stat.gov.pl

Okazuje się, iż na przestrzeni sześciu lat, począwszy od roku 2011 najwięcej przedsiębiorstw likwidowano w sołectwach Dzikowiec (najgorsza sytuacja), a także Kopcie oraz Mechowcu. Zestawiając uzyskane w ten sposób wyniki, z wartościami wskaźników pokazującymi ilość nowo otwartych przedsiębiorstw na danym obszarze, okazuje się, iż najgorsza sytuacja panuje w sołectwie Dzikowiec oraz Kopcie, ponieważ oprócz tego, że na przestrzeni kilku lat średnio likwidowano tam najwięcej przedsiębiorstw to dodatkowo były sołectwami w których niechętnie zakładano nowe podmioty w stosunku do reszty gminy Dzikowiec.

Zgodnie z analizą działalności gospodarczej Strategii Rozwoju Gminy, główne niedogodności istniejące w sferze gospodarczej wynikają z niewystarczającego wsparcia zewnętrznego w tym specjalistycznego (doradztwo, konsultacje dot. założenia działalności

gospodarczej i możliwości finansowania projektów inwestycyjnych), a także z braku obecności kapitału zewnętrznego na terenie Gminy Dzikowiec.

Niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych jest główną przyczyną powstawania bezrobocia, które z kolei pociąga za sobą wiele negatywnych zjawisk w sferze społecznej (ubóstwo, dysfunkcje społeczne, duża liczba beneficjentów pomocy społecznej). Konieczne jest zatem podejmowanie działań mających na celu przyciągnięcie inwestorów na teren Gminy, jak również zachęcenie obecnych mieszkańców do zakładania działalności gospodarczej (w tym przede wszystkim przez osoby bezrobotne). Działania te pozwolą na ograniczenie bezrobocia oraz liczby beneficjentów pomocy społecznej, z drugiej zaś strony przyczynią się do wzrostu dochodów Gminy i jej możliwości inwestycyjnych, a także do wzrostu atrakcyjności mieszkaniowej niniejszej jednostki samorządu terytorialnego (jednym z głównych czynników branych pod uwagę przy wyborze miejsca zamieszkania jest możliwość znalezienia pracy oraz odległość od zakładu pracy).

6.4 Wskaźniki techniczne

6.4.1 Wskaźniki oceny podsystemu technicznego dotyczące zwodociągowania i skanalizowania

W ramach sfery technicznej pod uwagę należy wziąć w szczególności stan techniczny gminnych i prywatnych obiektów budowlanych oraz braki czy niedostateczne funkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska. Podstawową zabudowę na terenie Gminy Dzikowiec stanowią domy jednorodzinne wolnostojące, gdzie źródła ciepła mają charakter dowolny. Stosowane są rozwiązania indywidualne, jednak z przewagą wykorzystania węgla. System ciepłowniczy oparty o tradycyjne kotłownie na paliwa stałe (węgiel, miał węglowy, koks), a także nagminne spalanie w domowych piecach paliw niskiej jakości oraz odpadów, w tym tworzyw sztucznych, gumy i tekstyliów, jest powodem wysokiej emisji substancji szkodliwych, która negatywnie wpływa na jakość powietrza oraz zdrowie mieszkańców. Zjawisko to jest nasilone ze względu na to, że duża część budynków nie została poddana termomodernizacji, co przekłada się na ilość zużywanego paliwa do celów grzewczych oraz ilość gazów i pyłów emitowanych do powietrza. Znaczący problem w sferze technicznej dotyczy starych budynków mieszkalnych. Znaczna część mieszkańców to osoby bezrobotne, które nie posiadają środków na opłaty remontowe - co skutkuje stopniowym niszczeniem budynków. Należy podkreślić, że sytuacja finansowa oraz warunki mieszkaniowe

osób zamieszkujących obiekty w złym stanie technicznym bezpośrednio wpływa na ich złą sytuację społeczną. Zła kondycja ekonomiczna oraz nieodpowiednie warunki mieszkaniowe powodują izolację społeczną, bierność mieszkańców w życiu społecznym oraz problemy w relacjach rodzinnych. Trzeba wspomnieć, że w chwili obecnej wielorodzinne budynki wymagają kompleksowej termomodernizacji, a także przebudowy podstawowej infrastruktury, w tym przede wszystkim kanalizacyjnej z tego też względu w celu wskazania najbardziej problemowych obszarów z punktu widzenia sfery technicznej użyto wskaźników, które wykorzystywały właśnie liczbę przyłączy kanalizacyjnych oraz wodociągowych na danym obszarze przypadających na jego stu mieszkańców. Wartości wskaźników dotyczących infrastruktury wodno-ściekowej obliczono wg zaprezentowanych wzorów:

- Liczba przyłączy wodociągowych na 100 mieszkańców w roku 2015

$$W_{\text{wodociągowanie}} = \frac{A}{B}$$

A – Liczba przyłączy wodociągowych na danym obszarze

B – Liczba mieszkańców na danym obszarze w setkach

- Liczba przyłączy kanalizacyjnych na 100 mieszkańców w roku 2015

$$W_{\text{skanalizowanie}} = \frac{A}{B}$$

A – Liczba przyłączy kanalizacyjnych na danym obszarze

B – Liczba mieszkańców na danym obszarze w setkach

Tabela 31 - Wartości wskaźników dotyczących infrastruktury wodno-ściekowej w 2015r.

L.p.	Jednostka	Liczba przyłączy wodociągowych na 100 mieszkańców w roku 2015	Liczba przyłączy kanalizacyjnych na 100 mieszkańców w roku 2015
1	Gmina	23,60	16,82
2	Dzikowiec	25,79	24,63
3	Lipnica	24,94	19,18
4	Kopcie	23,22	14,51
5	Mechowiec	21,45	16,01
7	Wilcza Wola	15,86	8,65
8	Płazówka	34,91	0,00
9	Nowy Dzikowiec	17,96	14,24

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Dzikowiec

Wartości wskaźników pokazują, że za wyjątkiem sołectwa Płazówka problem z niedostateczną infrastrukturą wodociągową jest równoznaczny z problemem w zakresie niedostatecznej kanalizacji. Dzięki wartościom obu wskaźników, można wskazać obszary, które są problemowe ze względu na sferę techniczną, a są to sołectwa: Kopcie, Mechowiec, Wilcza Wola, Płazówka oraz Nowy Dzikowiec.

7. Wyniki analizy wskaźnikowej dla poszczególnych obszarów gminy

Zgodnie z definicją ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015r. przez obszar zdegradowany rozumie się obszar, w którym występuje kumulacja negatywnych zjawisk społecznych, warunkujących funkcjonalność niniejszego terenu oraz negatywne zjawiska w co najmniej jednej ze sfer życia:

- przestrzenno-funkcjonalnej – obejmującej problem niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług społecznych bądź ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, a także niskiego poziomu sieci komunikacyjnej oraz niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych.
- gospodarczej – gdzie główne obszary problemowe koncentrują się wokół niskiego stopnia przedsiębiorczości oraz słabej kondycji przedsiębiorstw lokalnych,
- środowiskowej – kumulującej negatywne zjawiska związane z przekroczeniem standardów jakości środowiska oraz obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.
- technicznej – będącej płaszczyzną dla występowaniu problemów w postaci degradacji stanu technicznego obiektów architektonicznych oraz braku odpowiednich rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów użyteczności publicznej, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

W ramach wyłonienia obszaru zdegradowanego w gminie Dzikowiec przeanalizowano kolejno podsystem przestrzenno-funkcjonalny, społeczny, gospodarczy, oraz techniczny. Ze względu na brak odpowiednich danych statystycznych sfera środowiskowa musiała zostać pominięta przy wyznaczaniu obszaru zdegradowanego. Obszar zdegradowany został wyznaczony poprzez podsumowanie analiz dla wszystkich podsystemów. Podsumowanie polegało na zliczeniu negatywnych zjawisk w każdym podsystemie i wskazaniu tych jednostek dla, których wystąpiła ich największa kumulacja. Uwzględniono na tym etapie zalecenie stosowania jednakowych wag i każdy problem w danym podsystemie był powodem przyznania jednego punktu, dlatego też nie potrzebne były dodatkowe obliczenia, a jedynie proste zliczanie.

W związku z powyższym, dokonano zbiorczego zestawienia wszystkich analizowanych wskaźników opisujących sytuację przestrzenno-funkcjonalną, społeczną, gospodarczą, techniczną i środowiskową badanych jednostek terytorialnych gminy, które zostało przedstawione w tabelach nr 16, 17, 18, 19 i 20.

Tabela 32 - Zestawienie wskaźników podsystemu przestrzenno-funkcjonalnego służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Dzikowiec

Ilość zjawisk negatywnych			2	1	1	1	1	0	1
Kryterium	Wskaźnik	Gmina Dzikowiec (wartość referencyjna)	Dzikowiec	Lipnica	Kopcie	Mechowiec	Wilcza Wola	Płazówka	Nowy Dzikowiec
Infrastruktura drogowa	Ilość dróg na danym obszarze liczona w km przypadająca na 100 mieszkańców	1,47	1,45	0,85	2,55	0,88	1,59	3,27	1,32
Obecność obiektów publicznych	Liczba obiektów publicznych przypadająca na 100 mieszkańców	0,41	0,39	0,50	0,29	0,45	0,34	0,94	0,62

Źródło: opracowanie własne

Tabela 33 - Zestawienie wskaźników podsystemu społecznego służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Dzikowiec

Ilość zjawisk negatywnych:			8	5	7	6	5	9	3
Kryterium	Wskaźnik	Gmina Dzikowiec (wartość referencyjna)	Dzikowiec	Lipnica	Kopcie	Mechowice	Wilcza Wola	Płazówka	Nowy Dzikowiec
Bezrobocie	Udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców	4,13%	4,73%	2,75%	4,50%	4,83%	4,50%	5,66%	1,55%
	Stopa bezrobocia	6%	6%	4%	7%	7%	8%	9%	2%
	Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych	42,70%	45,90%	39,39%	41,94%	31,25%	47,17%	33,33%	20,00%
Ubóstwo	Mieszkańcy gminy Dzikowiec korzystający z GOPS (%)	9,22%	8,21%	10,51%	12,92%	11,48%	7,34%	13,21%	8,36%
	Mieszkańcy gminy Dzikowiec korzystających z GOPS z powodu ubóstwa	51,23%	52,83%	42,06%	51,69%	68,42%	48,55%	64,29%	48,15%
Bezpieczeństwo	Liczba przestępstw na 100 mieszkańców	0,83	0,39	0,42	2,32	0,76	0,85	2,83	0,31
	Liczba przeprowadzonych postępowań w sprawach o wykroczenia na 100 mieszkańców	1,04	0,93	0,67	1,16	1,66	1,23	0,94	brak danych
Obciążenie demograficzne	Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym	53	53	53	69	50	53	63	brak danych
	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym	25	25	27	20	23	24	40	25
	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	85	87	101	42	86	83	173	brak danych
	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców	16	19	18	14	15	14	25	17
Aktywność mieszkańców w życiu publicznym	Liczba osób uczestniczących w wyborach prezydenckich w przeliczeniu na 100 uprawnionych do głosowania	48,54	47,64	43,76	53,42	49,43	50,09	53,42	47,64

Źródło: opracowanie własne

Tabela 34 - Zestawienie wskaźników podsystemu gospodarczego dla wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji Gminy Dzikowiec

Ilość zjawisk negatywnych:			2	0	2	2	2	1	1
Kryterium	Wskaźnik	Gmina Dzikowiec (wartość referencyjna)	Dzikowiec	Lipnica	Kopcie	Mechowiec	Wilcza Wola	Płazówka	Nowy Dzikowiec
Przedsiębiorczość mieszkańców	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	0,33	0,23	0,50	0,15	0,76	0,30	0,00	0,00
	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców	0,26	0,23	0,25	0,00	0,60	0,30	0,00	0,00
	Średnia ilość wyrejestrowanych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2011-2016	0,28	0,36	0,21	0,29	0,33	0,28	0,16	0,05

Źródło: opracowanie własne

Tabela 35 - Zestawienie wskaźników podsystemu technicznego dla wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji Gminy Dzikowiec

Ilość zjawisk negatywnych:			0	0	2	2	2	1	2
Kryterium	Wskaźnik	Gmina Dzikowiec (wartość referencyjna)	Dzikowiec	Lipnica	Kopcie	Mechowiec	Wilcza Wola	Płazówka	Nowy Dzikowiec
Infrastruktura wodno-ściekowa	Liczba przyłączy wodociągowych na 100 mieszkańców w roku 2015	23,60	25,79	24,94	23,22	21,45	15,86	34,91	17,96
	Liczba przyłączy kanalizacyjnych na 100 mieszkańców w roku 2015	16,82	24,63	19,18	14,51	16,01	8,65	0,00	14,24

Źródło: opracowanie własne

Analiza powyższych wskaźników przedstawia skalę nasilenia zjawisk degradujących poszczególne obszary gminy, wskazując miejscowości o największej koncentracji negatywnych bądź niekorzystnych zjawisk o charakterze przestrzenno-funkcjonalnym, społecznym, gospodarczym oraz technicznym.

Za występowanie wartości stanu kryzysowego na badanym obszarze, przyznano po 1 punkcie, przy czym liczba punktów dla każdego z obszarów wynika z liczby wskaźników, diagnozujących stan kryzysowy.

Tabela 36 - Zestawienie liczby kryzysowych zjawisk dla jednostek urbanistycznych Gminy Dzikowiec

	Dzikowiec	Lipnica	Kopcie	Mechowiec	Wilcza Wola	Płazówka	Nowy Dzikowiec
Liczba negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych	2	1	1	1	1	0	1
Liczba negatywnych zjawisk społecznych	8	5	7	6	5	9	3
Liczba negatywnych zjawisk gospodarczych	2	0	2	2	2	1	1
Liczba negatywnych zjawisk technicznych	0	0	2	2	2	1	2
Razem	12	6	12	11	10	11	7

Na podstawie analizy i oceny wartości badanych wskaźników dla zdiagnozowanych jednostek, wynika, że obszarami wymagającymi szczególnego wsparcia, czyli tymi w których następuje największe nasilenie negatywnych zjawisk w każdej z analizowanych sfer są sołectwa:

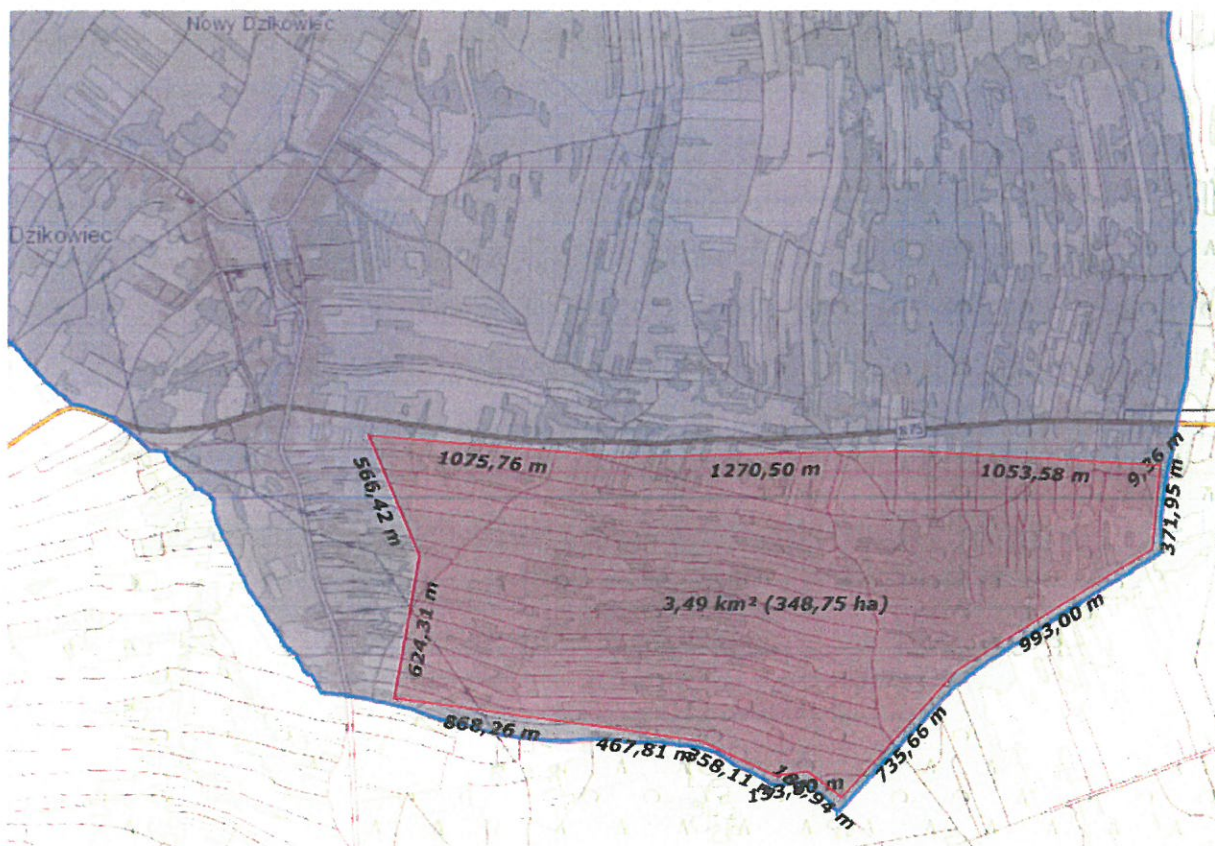
- Dzikowiec,
- Kopcie.

W związku z powyższym biorąc pod uwagę wszystkie składowe analizy, **jako obszar zdegradowany ocenia się sołectwa Dzikowiec i Kopcie.**

W wyniku przeprowadzonej delimitacji jako obszar zdegradowany Gminy Dzikowiec wskazano obszary – we sołectwach **Dzikowiec** oraz **Kopcie**. Granice obszaru zdegradowanego pokrywają się z granicami administracyjnymi tych sołectw.

Zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji, obszarem rewitalizacji jest całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Wytyczne stawiają jednak obostrzenia dot. wyznaczania obszarów objętych rewitalizacją, a mianowicie obszar rewitalizacji nie może stanowić więcej niż 20% powierzchni gminy oraz nie może być zamieszkały przez więcej niż 30% mieszkańców danej gminy.

Ze względu na to, że fragment obszaru zdegradowanego nie jest zamieszkany i nie będą tam podejmowane żadne działania rewitalizacyjne zdecydowano się na jego wyłączenie z obszaru rewitalizacji. Wyłączona część to głównie tereny leśne, zadrzewione oraz uprawy rolne, znajdujące się na terenie sołectwa Dzikowiec. Część, którą wyłączono z obszaru rewitalizacji to powierzchnia 348,75 ha (3,49 km²). Wyłączenie oznacza, że obszar rewitalizacji z 2474,77 ha (sołectwo Dzikowiec i Kopcie) zmniejszył się o 348,75 ha i po wprowadzonych zmianach teren rewitalizacji obejmuje powierzchnię 2126,02 ha, co stanowi 17,48% powierzchni całej gminy Dzikowiec. Obszar podlegający wyłączeniu zaprezentowany został na poniższej grafice. Zaznaczenie koloru czerwonego to obszar podlegający wyłączeniu z terenu gminy Dzikowiec, natomiast zaznaczenie koloru niebieskiego pokrywa się z granicami administracyjnymi gminy Dzikowiec.

Rys. 7 - Teren sołectwa Dzikowiec podlegający wyłączeniu z obszaru rewitalizacji,

Źródło: opracowanie własne, na podstawie map udostępnianych pod adresem:
<http://mapy.geoportal.gov.pl/imap/>

Wobec powyżej przedstawionych warunków, biorąc pod uwagę:

- przeprowadzone konsultacje społeczne ze wszystkimi interesariuszami, w tym również badanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców,
- analizę wskaźnikową obszaru zdegradowanego

- funkcje społeczno-gospodarcze poszczególnych miejscowości
- stan zagospodarowania terenu umożliwiający przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych

Władze gminy wskazują jako obszar przeznaczony do rewitalizacji podobszary w sołectwach Dzikowiec oraz Kopcie, których łączna liczba ludności stanowi **29,87 %** ludności gminy Dzikowiec oraz **17,48 %** powierzchni tejże gminy.

Wskazanie sołectw Dzikowiec oraz Kopcie jako obszaru, który wymaga rewitalizacji jest jak najbardziej zasadne, czego potwierdzeniem może być porównanie wartości wskaźników dla obu sołectw z wartościami referencyjnymi dla Województwa Podkarpackiego. Zgodnie z „Instrukcją przygotowania programów rewitalizacji w zakresie wsparcia w ramach regionalnego programu operacyjnego województwa podkarpackiego na lata 2014-2020” obszar rewitalizacji powinny charakteryzować minimum cztery wskaźniki spośród dziewięciu wskazanych w niej kategorii (maksymalnie po 1 z każdej kategorii) dla których wartości oszacowane dla tego obszaru są mniej korzystne niż wartości referencyjne dla województwa podkarpackiego. Na potrzeby porównania wartości wskaźników dla sołectw Dzikowiec i Kopcie obliczono dodatkowo jeden wskaźnik, który nie był wcześniej uwzględniany w procesie delimitacji, a mianowicie „Frekwencja w wyborach samorządowych”. Uzyskane wartości zostały zaprezentowane w poniższej tabeli. Kwestia syntetycznego ujęcia danych dla poszczególnych sołectw (Dzikowiec i N.Dzikowiec oraz Kopcie i Płazówka) wyjaśniona została w niniejszym dokumencie w rozdziale dot. delimitacji.

Tabela 37 - Frekwencja wyborcza dla sołectw Dzikowiec oraz Kopcie

lp.	Miejscowość	Liczba osób biorąca udział w wyborach samorządowych (2014)	Liczba mieszkańców danego obszaru	Frekwencja w wyborach samorządowych
1.	Dzikowiec i Nowy Dzikowiec	704	1614	43,62%
2.	Kopcie i Płazówka	313	795	39,37%

Źródło: opracowanie własne

W celu weryfikacji spełniania przez wskazany obszar rewitalizacji (sołectwo Dzikowiec oraz Kopcie) wymogów zawartych we wcześniej wspomnianej „Instrukcji”, przeprowadzone zostało porównanie, które zaprezentowano w poniższej tabeli. Czerwonym kolorem zostały zaznaczone wartości mniej korzystne od wartości referencyjnej dla całego województwa.

Tabela 38 – Porównanie sołectw Dzikowiec oraz Kopcie z wartościami referencyjnymi dla Województwa Podkarpackiego (2014 r.)

lp.	Wskaźnik	Wartości dla sołectw Dzikowiec oraz Kopcie, wskazanych jako obszar rewitalizacji	Wartości referencyjne dla Województwa Podkarpackiego
Kategoria: Integracja społeczna			
1.	Frekwencja w wyborach samorządowych	49,18%	50,87%
Kategoria: Pomoc społeczna			
2.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	9,85	6,1
Kategoria: Podmioty gospodarcze			
3.	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania - ogółem	0,20	0,7
Kategoria: Ochrona środowiska			
4.	Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	21,11%	68,70%

Zródło: opracowanie własne

Dane zawarte w powyższej tabeli jednoznacznie potwierdzają słuszność wskazania sołectwa Dzikowiec oraz Kopcie jako obszaru, który wymaga podjęcia odpowiednich działań rewitalizacyjnych. W każdej z czterech wybranych kategorii wskaźniki potwierdzają, iż obszar wymagający rewitalizacji charakteryzuje gorsza sytuacja w porównaniu do Województwa Podkarpackiego.

Zgodnie z Instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego, po wyznaczeniu obszaru zdegradowanego wskazano obszar przeznaczony do rewitalizacji. Obszar

wskazany do rewitalizacji powinien obejmować całość lub część obszaru zdegradowanego, należy jednak pamiętać, iż obszar do rewitalizacji nie powinien być wyznaczany jedynie na podstawie danych ilościowych, pokazujących najbardziej intensywną degradację. Bardzo ważne jest uchwycenie wskaźników jakościowych oraz powiązań funkcjonalnych obszarów. Dlatego też w ramach opracowywania LPR zadbano o przeprowadzenie szeroko zakrojonych konsultacji społecznych. Konsultacje społeczne polegały na zorganizowaniu spotkań konsultacyjnych, udostępnieniu dokumentu do wglądu lokalnej społeczności oraz przeprowadzeniu badania kwestionariuszowego, w ramach którego każdy mógł wskazać na najważniejsze problemy i działania konieczne do podjęcia. Wszystkie działania podjęte w ramach konsultacji społecznych pozwoliły na dogłębne zdiagnozowanie problemów i zjawisk kryzysowych na terenie gminy i poszczególnych sołectw. Pierwszym etapem przeprowadzonych konsultacji było spotkanie z mieszkańcami całej Gminy, które pozwoliło na wyjaśnienie istoty rewitalizacji. Spotkanie przeprowadzone zostało w sposób umożliwiający łatwe zrozumienie prezentowanych treści. Aby zachęcić mieszkańców do aktywnego udziału w spotkaniu, została również przygotowana wizualizacja w której wykorzystano różnorodne formy graficzne. Po wyjaśnieniu istoty rewitalizacji i przedstawieniu podstawowych pojęć w tym zakresie, drugim krokiem było przeprowadzenie debaty, która miała na celu ustalenie, jakie według mieszkańców obszary powinny zostać uznane za zdegradowane oraz jak duża ich część powinna zostać wytypowana do rewitalizacji. Debata miała również na celu wstępne ustalenie koniecznych do podjęcia przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Na spotkaniu mieszkańcy wskazali problemy i zadania konieczne do realizacji, które zostały przedstawione poniżej:

- bezrobocie;
- ubóstwo;
- problem alkoholizmu;
- małe zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne;
- brak oferty spędzania wolnego czasu przede wszystkim dla dzieci i osób starszych;
- nieodpowiedni stan obiektów na terenie gminy
- zły stan infrastruktury drogowej i okołodrogowej;
- nie wystarczająco wykorzystana infrastruktura kanalizacyjna (mieszkańcy niechętnie podłączają się do kanalizacji z względu na koszty);
- niedostateczne wykorzystanie OZE. mieszkańcy zaproponowali również działania jakie należałoby podjąć aby rozwiązać ww. problemy:

- remont i budowa obiektów w których mogliby integrować się mieszkańcy (np. budowa świetlic wiejskich, remonty remiz, remont szkół, termomodernizacja budynku urzędu gminy);
- szkolenia dla osób bezrobotnych (np. na kierowców kategorii c+e z przewozami);
- modernizacja infrastruktury drogowej i okołodrogowej;
- zagospodarowanie wolnych terenów na potrzeby oferty spędzania wolnego czasu i integracji mieszkańców (np. place zabaw, siłownie na świeżym powietrzu, odnowa kapliczek) i organizacja spotkań dla osób starszych;
- oznakowanie ścieżek rowerowych i przeprawy promowej w celu rozwijania funkcji turystycznej przedmiotowego obszaru;

Trzecim etapem konsultacji społecznych było przeprowadzenie badania kwestionariuszowego. W kwestionariuszu każdy mieszkaniec Gminy, chętny do współtworzenia Programu Rewitalizacji, mógł anonimowo wypowiedzieć się na temat problemów, jakie według niego występują na terenie Gminy Dzikowiec, obszarów gdzie koncentracja negatywnych zjawisk społecznych jest największa oraz koniecznych do przeprowadzenia zadań rewitalizacyjnych.

Analiza wyników uzyskanych dzięki przeprowadzonym konsultacjom społecznym została opracowana i uwzględniona w niniejszym dokumencie oraz zamieszczona w poniższych rozdziałach.

8. Promocja gminy

Rolę głównego koordynatora inicjatyw integrujących społeczność lokalną oraz działań promujących teren gminy Dzikowiec jest działające od 2007 roku Samorządowe Centrum Kultury, którego podstawowym zadaniem jest zaspokajanie potrzeb i aspiracji kulturalnych społeczeństwa poprzez tworzenie i upowszechnianie różnych dziedzin kultury oraz sztuki w tym przede wszystkim amatorskiej, a także podtrzymywanie tradycji kulturowych regionu. Przy Samorządowym Centrum Kultury działają następujące organizacje kulturalne: Kapela Ludowa „Dzikowianie”, Klub Seniora, Zespół Tańca Orientalnego „Satore”, Teatr Środowiskowy „Malwa”, Zespół Pieśni i Tańca, Chór „Bel Canto”. Działalność samego Centrum jak również organizacji przy nim funkcjonujących Działalność centrum kultury ukierunkowana jest ponadto na rozwijanie talentów i zainteresowania - prowadzone są zajęcia umuzykalniające i warsztaty plastyczne dla dzieci i młodzieży, dzięki centrum odgrywa istotną rolę w rozwoju i integracji społeczności lokalnej gminy Dzikowiec.

Promocja gminy odbywa się ponadto dzięki organizowanym na jej terenie kulturalnym wydarzeniom cyklicznym, są to:

- „Jagodowe specjały” – impreza organizowana w pierwszą niedzielę lipca, mająca na celu promocję produktów lokalnych gminy Dzikowiec, między innymi: serów kozich, produktów rybnych, miodów oraz wikliniarstwa;
- „Święto kapusty” – organizowane na początku września folklorystyczne święto wsi Mechowiec;
- Piknik rodzinny w Kopciach – koniec września;
- Festyn rodzinny „Pożegnanie lata” w Spiach – koniec września.

Należy zaznaczyć, że oprócz wymienionych powyżej cyklicznych wydarzeń kulturowych, gmina Dzikowiec nie dysponuje atrakcyjną ofertą kulturalną, co w znaczny sposób utrudnia zarówno integrację społeczną wśród społeczności lokalnej, jak również efektywną promocję gminy.

9. Raport z konsultacji społecznych

9.1 Informacje dotyczące przeprowadzonych konsultacji

Niniejszy raport został opracowany na podstawie badania kwestionariuszowego przeprowadzonego wśród mieszkańców gminy Dzikowiec w marcu 2016 roku. Mieszkańcy gminy poproszeni zostali o wypełnienie kwestionariusza niezbędnego w celu przygotowania dokumentu Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2020. Ankieta dotycząca opinii mieszkańców gminy przeprowadzona została na grupie 92 respondentów.

W kwestionariuszu mieszkańcy zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytania, dzięki którym możliwa będzie ocena zasadności realizacji określonych rodzajów działań inwestycyjnych związanych z procesem rewitalizacji w gminie. Udział mieszkańców w badaniu był niezbędny zarówno dla przeprowadzenia efektywnej diagnozy lokalnej, jak również w celu ubiegania się o wsparcie finansowe ze środków Unii Europejskiej oraz budżetu państwa w perspektywie 2014-2020 na realizację procesu rewitalizacji w gminie tzn. wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych.

Zapowiadany Lokalny Program Rewitalizacji stanowi dla mieszkańców gminy realną szansę na kompleksowe rozwiązanie istniejących problemów, składających się na ogólny obraz zdegradowanego obszaru.

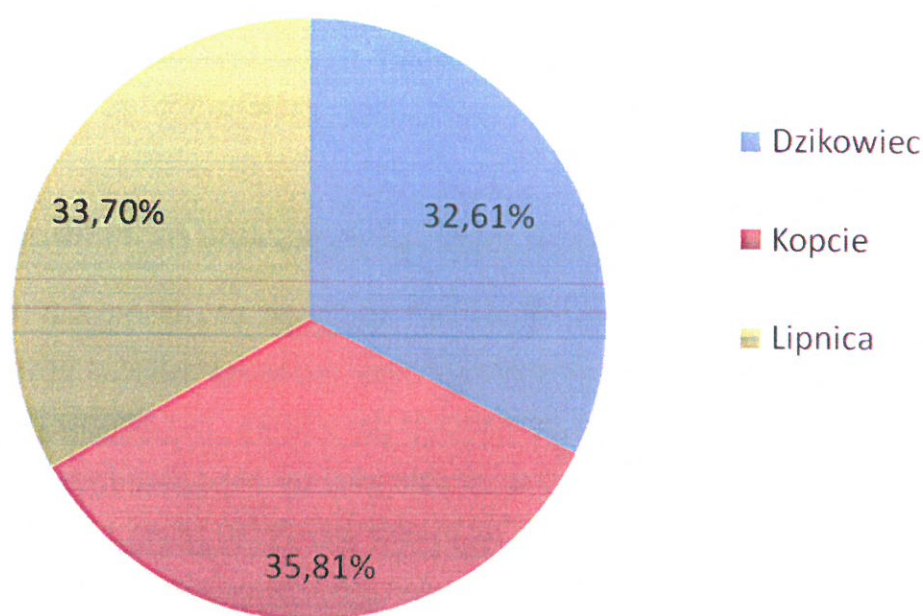
9.2 Ocena potrzeby wdrożenia Lokalnego Programu Rewitalizacji

Podstawowym celem służącym skutecznej diagnozie potrzeb lokalnych w gminie Dzikowiec, w kontekście programu rewitalizacji, było uzyskanie pełnego obrazu stosunku mieszkańców, zarówno do samej idei rewitalizacji, jak również rozpoznanie ogólnej oceny potrzeby podjęcia działań rewitalizacyjnych. W celu ustalenia powyższej kwestii respondenci poproszeni zostali o udzielenie odpowiedzi na pytanie: czy Pan(i) zdaniem gminie potrzebny jest program ożywienia gospodarczego, społecznego i przestrzenno-środowiskowego w postaci Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec?

Wszyscy objęci badaniem respondenci wyrazili pozytywną opinię na temat potrzeby podjęcia działań rewitalizacyjnych na terenie gminy. Większość mieszkańców (82,61%) opowiedziała się zdecydowanie za koniecznością przeprowadzenia kompleksowego programu ożywienia społeczno-gospodarczego, natomiast 16,30% wyraziło umiarkowane poparcie dla niniejszej idei.

9.3 Określenie obszaru rewitalizacji

Jedną z kwestii, których wyjaśnienia władze gminy oczekiwały w procesie konsultacji społecznych, było określenie przez mieszkańców tych obszarów gminy, które w ich mniemaniu, w sposób szczególny wymagają podjęcia działań naprawczych. Respondenci poproszeni zatem zostali o udzielenie odpowiedzi na pytanie: Jaki obszar gminy powinien być Pana(i) zdaniem poddany procesowi rewitalizacji? (Proszę podać zakres terytorium-jego granice oraz jaki jest Pana(i) związek z tym terenem (np. miejsce zamieszkania, dawne/obecne miejsce pracy, miejsce prowadzenia działalności gospodarczej, miejsce rekreacji i wypoczynku). Wśród respondentów opowiadających się za potrzebą poddania terenu gminy Dzikowiec procesowi rewitalizacji, można wyróżnić trzy podstawowe kategorie odpowiedzi, podobne pod względem oczekiwanego zasięgu terytorialnego przyszłych działań rewitalizacyjnych.

Wykres 11 - Wskazane przez mieszkańców gminy obszary wymagające rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji

Analiza powyższych danych wskazuje, iż obszarami najbardziej zdegradowanymi, a przez to, w sposób szczególny wymagającymi objęcia programem rewitalizacji, są miejscowości Dzikowiec, Kopcie i Lipnica. Jednoznaczne wskazanie niniejszych obszarów

przez mieszkańców gminy, stanowi wyraźny wskaźnik sygnałny postępującego procesu ich społecznej, gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej degradacji.

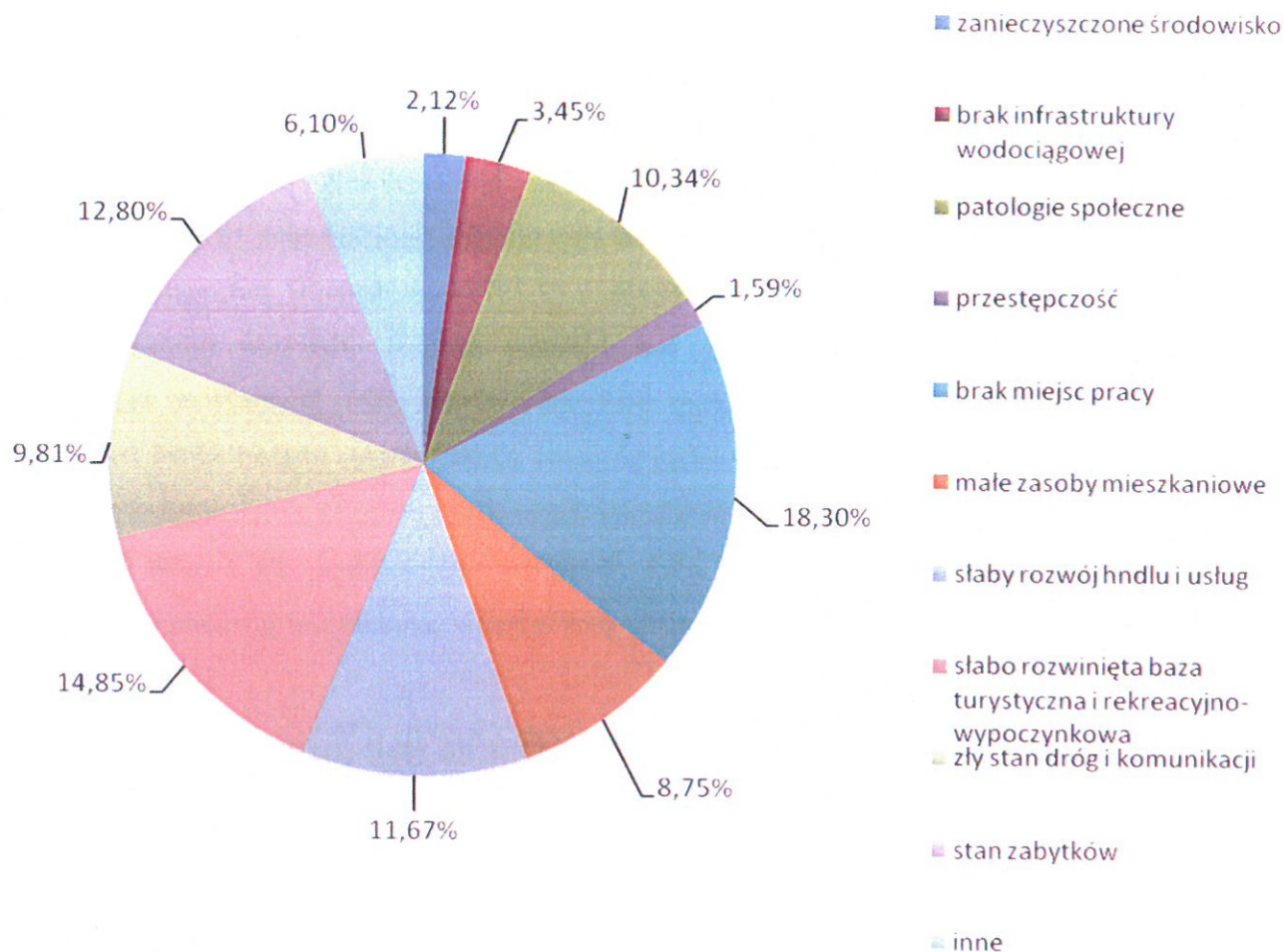
Rozkład ilościowy poszczególnych kategorii odpowiedzi jest bardzo zbliżony. Najwięcej osób (35,81%) opowiedziało się za koniecznością poddania rewitalizacji miejscowości Kopcie, którą 19 osób wskazało jako miejsce zamieszkania, 10 – zamieszkania i pracy, a 3 jako miejsce rekreacji i wypoczynku. 33,70% mieszkańców wskazało na potrzebę inicjacji procesu odnowy na terenie wsi Lipnica, będącej miejscem zamieszkania 27 respondentów, dla 4 natomiast miejscem rekreacji i wypoczynku. Stosunkowo najmniej, tj. 32,61% mieszkańców za najbardziej zdegradowany uznało obszar miejscowości Dzikowiec. Miejscowość jako miejsce pracy i zamieszkania wskazało 11 osób, 15 z nich zamieszkiwało jej obszar, lecz znajdowało zatrudnienie poza miejscem zamieszkania, dla 2 osób Dzikowiec stanowił miejsce zatrudnienia, dla 1 miejsce prowadzenia działalności gospodarczej, a dla 1 miejsce wypoczynku.

9.4 Przyczyny zdegradowania obszaru Gminy Dzikowiec

Ilościowa ocena potrzeby objęcia gminy działaniami rewitalizacyjnymi wskazuje, iż zdaniem jej mieszkańców, jednostkę charakteryzuje wysoki stopień zdegradowania. Przyczyny tego stanu rzeczy mają charakter złożony i dotyczą wielu sfer życia, między innymi: jakości życia społecznego, rozwoju gospodarczego oraz warunków środowiskowych. Spośród, zaproponowanych w kafeterii odpowiedzi, czynników degradujących środowisko gminne, respondenci wybrali te, które ich zdaniem w największym stopniu wpływają na obecny stan.

Obszar Gminy zdaniem jej mieszkańców charakteryzuje się wysokim poziomem bezrobocia, wiążącym się bezpośrednio z niewystarczającą ilością miejsc pracy (18,30%). Część ankietowanych zwróciła dodatkowo uwagę na słabo rozwiniętą bazę turystyczno-rekreacyjną i wypoczynkową (14,85%) Wpływ na stan gminy ma ponadto niezadowalający stan istniejących zabytków, co w połączeniu z przyczynami wymienionymi powyżej, stanowi czynnik wpływający negatywnie na poziom atrakcyjności terenu, utrudniając rozwój gminy w oparciu o ruch turystyczny.

Dane umożliwiające określenie czynników wpływających na degradację obszaru, uzyskano na podstawie odpowiedzi na pytanie: Dlaczego Pan(i) zadaniem ten obszar gminy jest zdegradowany?

Wykres 12 - Przyczyny degradacji obszarów wymagających rewitalizacji wskazane przez mieszkańców gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji

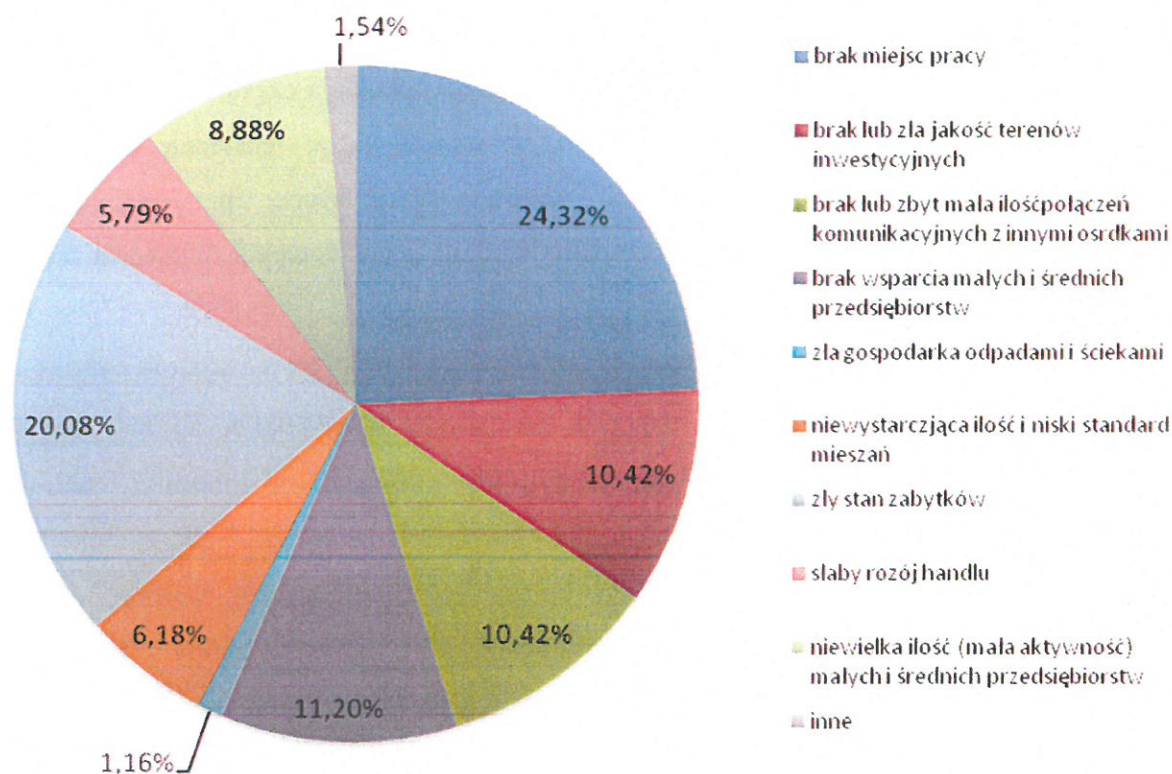
W analizowanym powyżej pytaniu, ankietowani spośród zaproponowanej kafeterii odpowiedzi, mieli możliwość wyboru maksymalnie pięciu ich zdaniem najważniejszych ich zdaniem czynników wpływających na degradację obszaru gminy. Podsumowując wypowiedzi ankietowanych, otrzymano 377 odpowiedzi, z których wyniki procentowe przedstawione zostały na wykresie kołowym.

W opinii mieszkańców najmniejszy wpływ na poziom degradacji obszaru gminy ma przestępczość (1,59%), zanieczyszczone środowisko (2,12%) oraz brak infrastruktury wodociągowej (3,45%).

Na uwagę zasługuje ponadto kategoria „inne” (6,10%), w której: 36% respondentów jako źródło niekorzystnych zjawisk dostrzega w braku aktywności społecznej, 20% starzeniu się społeczeństwa oraz wykluczeniu osób starszych i młodzieży, 8%-braku inwestycji,

natomiast 4% mieszkańców – w braku integracji społecznej. Wskazanie najważniejszych problemów ekonomicznych, których rozwiązania mieszkańcy oczekują w procesie rewitalizacji.

Obszar gminy mieszkańcy oceniają jako zdegradowany na wielu płaszczyznach. Powodem tej oceny jest w dużej mierze skala problemów społecznych, obniżających znacząco jakość życia mieszkańców. Duży wpływ na ogólny stan gminy mają jednak również czynniki natury ekonomicznej. Lokalny Program Rewitalizacji powinien przyczynić, w opinii mieszkańców, do kompleksowego rozwiązania zidentyfikowanych problemów oraz zainicjować korzystne zmiany gospodarczo-ekonomiczne.

Wykres 13 - Problemy ekonomiczne obszaru wymagającego rewitalizacji wskazane przez mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji

Wśród problemów ekonomicznych dostrzeganych przez mieszkańców, najwięcej z nich wskazało na niewystarczającą liczbę miejsc pracy (24,32%). Następną, wskazywaną najczęściej trudnością jest zły stan zabytków (20,08%), co w znaczny sposób obniża możliwości rozwojowe jednostki w oparciu o ruch turystyczny oraz wpływa negatywnie na

postrzeganie jakości przestrzeni publicznej. Brak wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw (11,20%), zbyt mała liczba i słaba aktywność podmiotów gospodarczych w zakresie powyższego sektora (10,42%) oraz niedostateczna jakość terenów inwestycyjnych (10,42%) stanowią natomiast czynniki obniżające w sposób znaczny atrakcyjność inwestycyjną gminy oraz ograniczają możliwości rozwoju lokalnego rynku pracy.

Stosunkowo niewielu respondentów wśród ekonomicznych uwarunkowań niekorzystnego stanu gminy, wymienia niewystarczającą ilość i niski standard mieszkań (6,18%) oraz słaby rozwój sektora handlowego (5,79%). 1,54% respondentów podkreśla ponadto znaczenie kategorii „inne”, w której wskazane zostały takie problemy jak zły stan infrastruktury oraz zwiększenie dochodów i poprawę jakości życia na terenie gminy.

Wskazanie najważniejszych problemów społecznych, których rozwiązania mieszkańcy oczekują w procesie rewitalizacji.

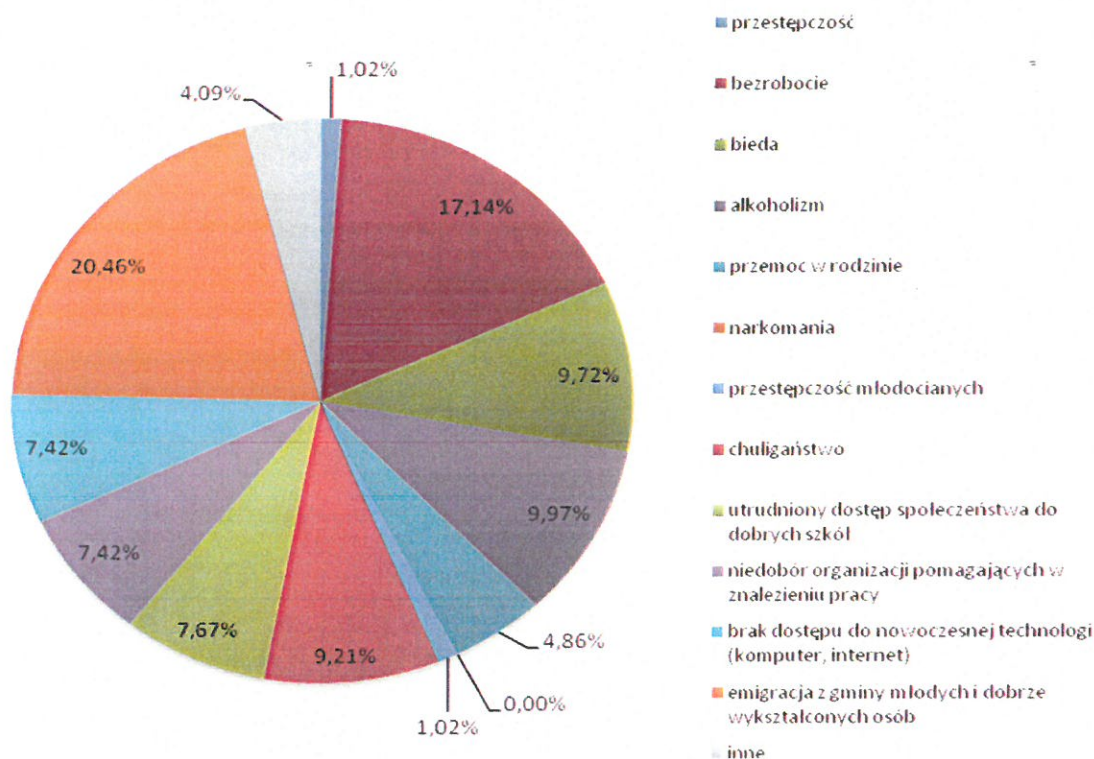
Przedstawione powyżej czynniki ekonomiczne pozostają często w ścisłej korelacji ze sferą społeczną, warunkując występujące w na jej gruncie obszary problemowe. Identyfikacja problemów ekonomiczno-gospodarczych stanowi zatem klucz do rozpoznania źródeł niekorzystnych zjawisk społecznych i umożliwia podjęcie efektywnych działań służących i ich zapobieganiu i rozwiązywaniu.

Kompleksową eliminację obszarów problemowych umożliwia przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych. Wśród najważniejszych problemów społecznych, których rozwiązania oczekują mieszkańcy, najczęściej wymienianym jest emigracja z terenu gminy osób młodych oraz dobrze wykształconych (20,46%) oraz powiązany z nią prawdopodobnie procesem sprzężenia zwrotnego, wysoki poziom bezrobocia (17,14%). Stworzenie warunków do rozwoju lokalnego rynku zatrudnienia umożliwia podniesienie atrakcyjności gminy, a co za tym idzie, minimalizację zjawiska emigracji ludności w wieku produktywnym. Zatrzymanie ludzi młodych, będących głównym źródłem potencjału rozwojowego gminy, stanowić będzie impuls do dalszego rozwoju obszaru, a w konsekwencji, do poprawy warunków bytowych mieszkańców oraz minimalizacji poziomu ubóstwa, wskazywanego jako istotny problem społeczny przez 9,72% ankietowanych.

Wśród problemów o najmniejszym znaczeniu społecznym, mieszkańcy wskazują przestępczość (1,02%), przestępczość wśród młodzieży (1,02%) oraz przemoc w rodzinie (4,86%).

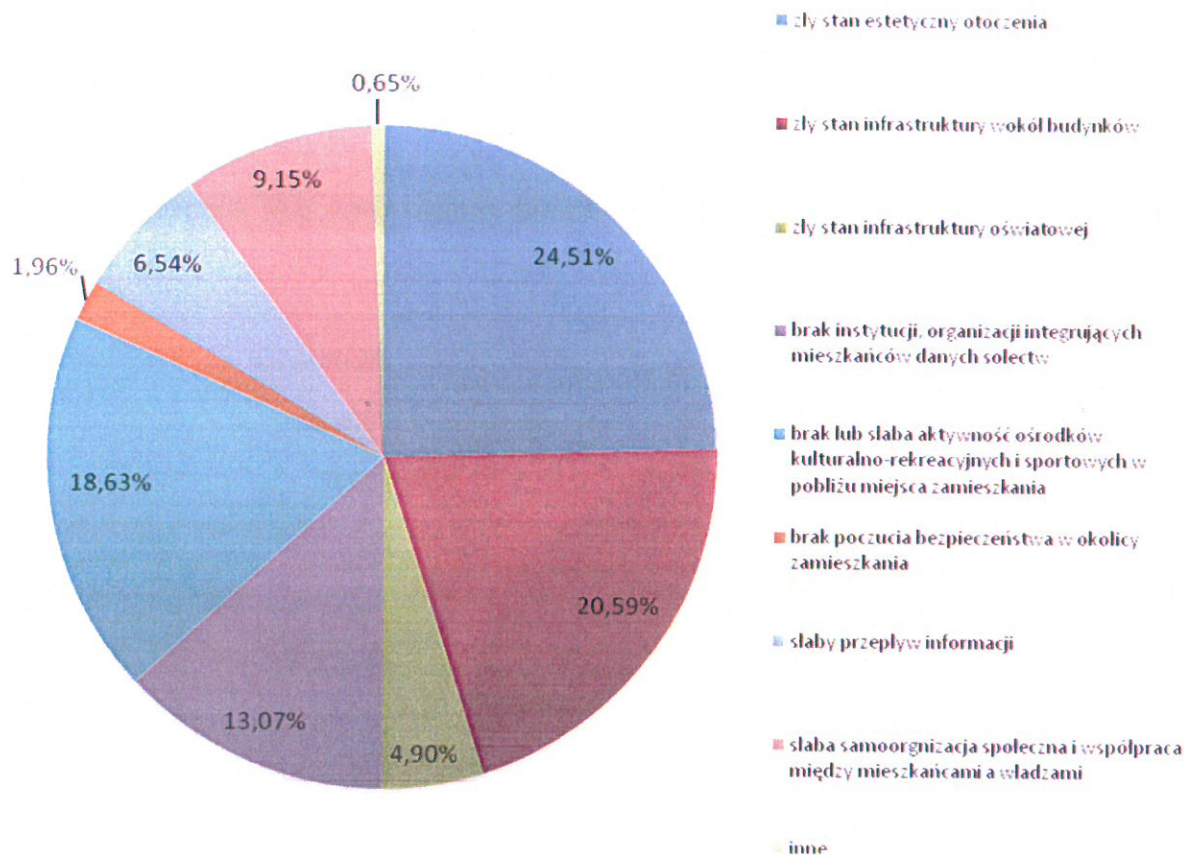
Oprócz przyczyn wymienionych powyżej, ankietowani zwrócili również uwagę na inne, nieuwzględnione w kafeterii odpowiedzi. 75% z nich problem dostrzegło w zjawisku izolacji i wykluczenia społecznego na terenie gminy, 13% - w marginalizacji osób starszych, a 6,25% w

niskiej aktywności społecznej wśród mieszkańców oraz niewystarczającym poziom integracji społecznej. Analiza powyższych danych wskazuje na potrzebę podjęcia działań w kierunku przeciwdziałania procesom wykluczenia społecznego, stworzenia możliwości większej integracji społecznej oraz wzmocnienia więzi społecznych wśród mieszkańców, co przyczyni się do wzmocnienia kapitału społecznego na terenie gminy i spowoduje wzrost zaangażowania w sprawy lokalne.

Wykres 14 - Problemy występujące na terenie gminy wskazane przez jej mieszkańców
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji

Jednym z najważniejszych elementów procesu konsultacji społecznych jest ustalenie źródeł problemów obniżających ocenę jakości życia mieszkańców. W celu ustalenia powyższej kwestii respondenci poproszeni zostali o udzielenie odpowiedzi na pytanie: Jakie problemy związane z jakością życia chciałby Pan(i) rozwiązać w procesie rewitalizacji? Spośród kafeterii odpowiedzi mieszkańcy zostali poproszeni o wybranie maksymalnie czterech, których rozwiązania oczekują w procesie rewitalizacji.

Wykres 15 - Problemy dotyczące jakości życia w gminie wskazane przez jej mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji

Wśród obszarów problemowych, których rozwiązania oczekują mieszkańcy gminy, dominują problemy związane z estetyką i jakością szeroko rozumianej przestrzeni publicznej. Najwięcej respondentów, jako element związany z jakością życia, wskazuje zły stan estetyczny otoczenia (24,51% wskazań) oraz zły stan infrastruktury wokół budynków (20,59%). Dodatkowo w procesie rewitalizacji oczekuje się efektów związanych ze stworzeniem i wzmocnieniem aktywności ośrodków kulturalno-rekreacyjnych i sportowych (18,63%) oraz powołanie instytucji koordynujących i wspomagających integrację mieszkańców gminy. Problemy w obszarze więzi międzyludzkich potraktować można z pewnością jako czynnik inicjujący inne niekorzystne zjawiska społeczne, jak na przykład, wskazywaną przez 9,15% ankietowanych, słabą samoorganizację społeczną oraz niski poziom współpracy.

Wśród obszarów wymagających rozwiązania w procesie rewitalizacji, stosunkowo najrzadziej wskazywanymi odpowiedziami jest słaby przepływ informacji (6,54%), zły stan infrastruktury oświatowej (4,90%) oraz brak poczucia bezpieczeństwa w okolicy zamieszkania

(1,96%). W kategorii „inne” mieszkańcy wskazali na brak oświetlenia ulicznego oraz brak miejsc dostosowanych w celu spotkań towarzyskich.

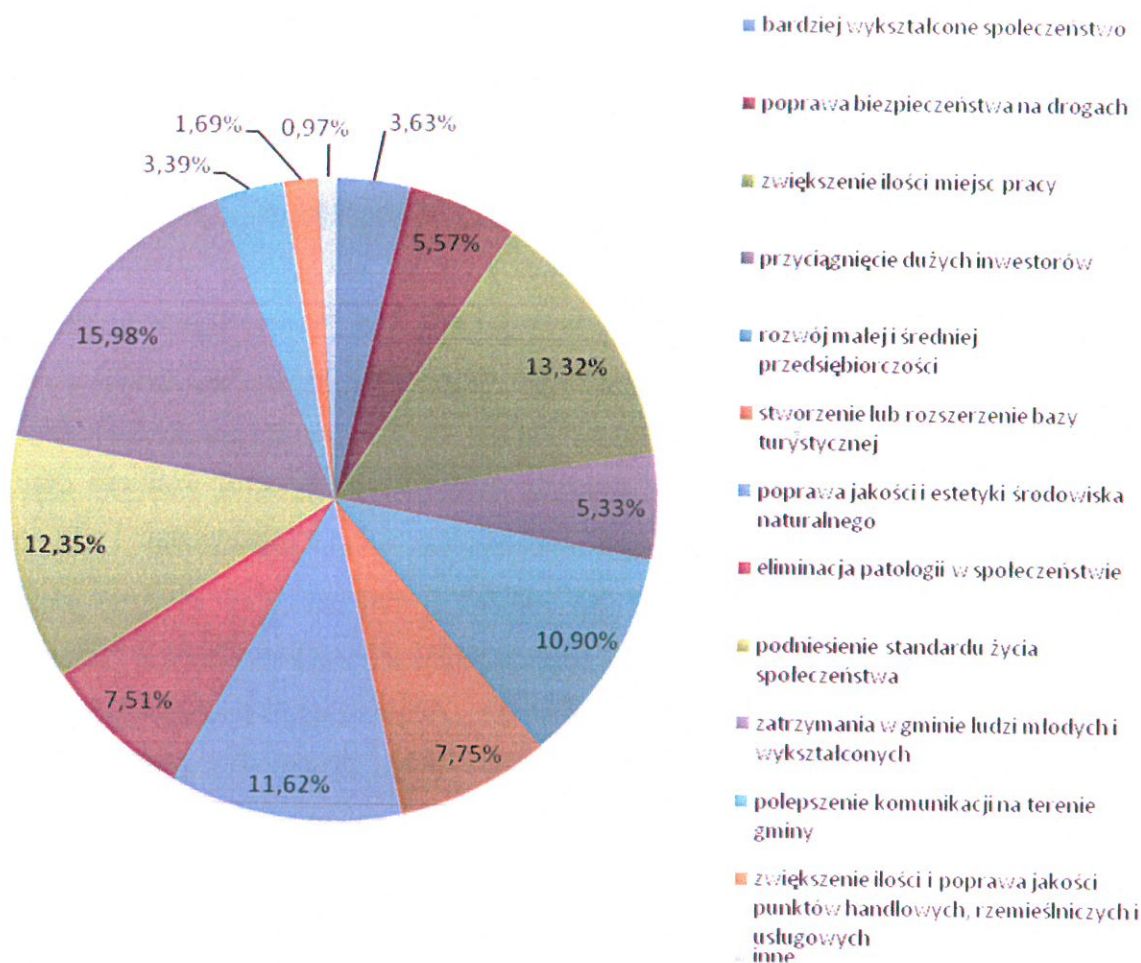
9.5 Wskazanie osiągnięcia zamierzonych efektów w procesie rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji będzie służył rozwiązaniu wielu problemów, z którymi na co dzień borykają się mieszkańcy gminy. Powyżej mieszkańcy wymieniali problemy społeczne, ekonomiczne oraz związane z jakością życia, których rozwiązania oczekują. W celu dalszej identyfikacji obszarów problemowych, respondenci poproszeni zostali o określenie efektów procesu rewitalizacji. W tym celu zadane zostało następujące pytanie: Jakie efekty zostaną według Pan(i) osiągnięte w procesie rewitalizacji? Spośród kafeterii odpowiedzi, mieszkańcy zostali poproszeni o wybranie maksymalnie sześciu odpowiedzi.

Lista oczekiwanych rezultatów jest zbieżna z wymienionymi powyżej problemami. Głównym efektem programu rewitalizacji oczekiwanym przez ankietowanych jest zatrzymanie w gminie ludzi młodych i wykształconych (15,98%), zwiększenia ilości miejsc pracy (13,32%) oraz podniesienie standardu życia społeczeństwa (12,35%). Dodatkowo mieszkańcy oczekują poprawy jakości i estetyki środowiska naturalnego (11,62%) oraz rozwój sektora małej i średniej przedsiębiorczości (10,90%) oraz odnowy zabytków, co wpłynie korzystnie na atrakcyjność turystyczną i inwestycyjną obszaru.

W sposób najmniejszy efekty rewitalizacji wpłyną natomiast w opinii mieszkańców na poprawę stanu bezpieczeństwa na drogach (5,57%), przyciągnięcie dużych inwestorów (5,33%), wyższy poziom wykształcenia społeczeństwa (3,63%), polepszenie komunikacji na terenie gminy (3,39%) oraz zwiększenie ilości i poprawę jakości punktów handlowych.

Mieszkańcy wskazali ponadto inne potencjalne efekty programu ożywienia gminy, wymieniając wśród nich zwiększenie stopnia integracji społecznej oraz aktywności społecznej.

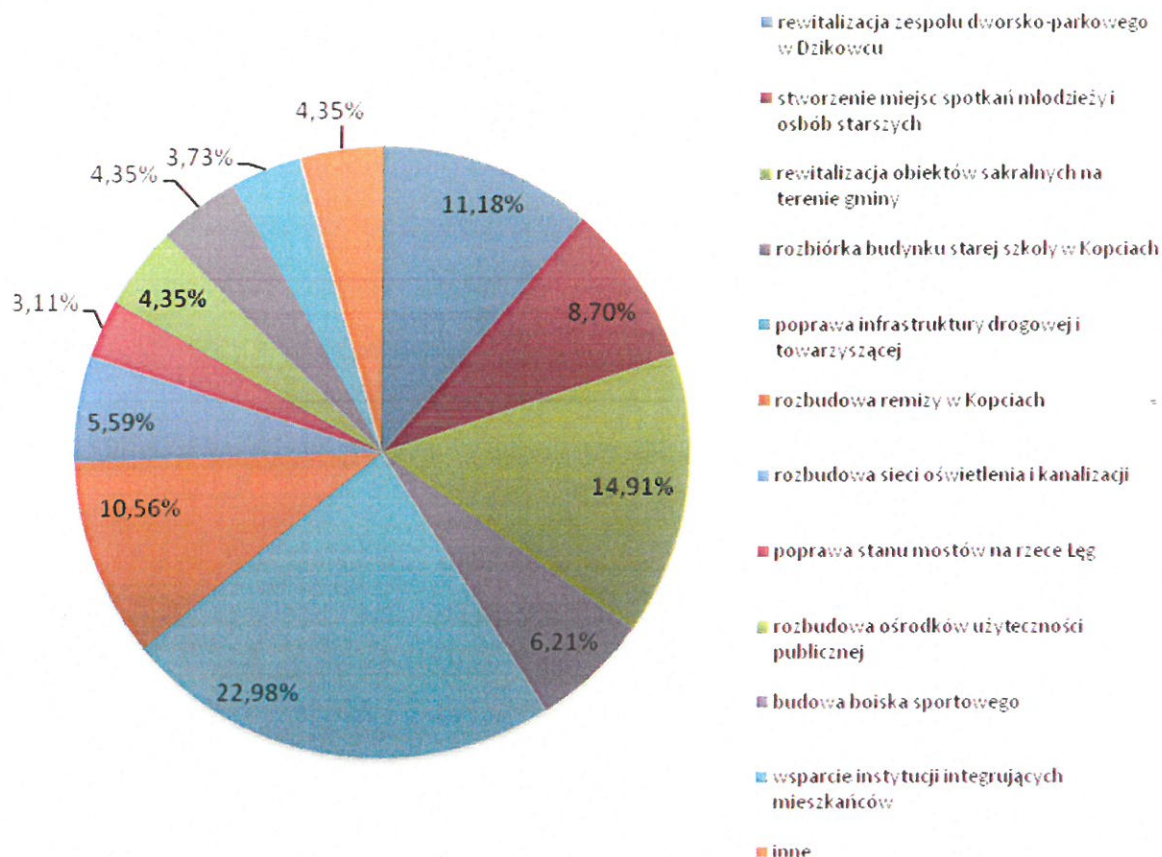

Wykres 16 - Efekty, których spodziewają się mieszkańcy gminy po przeprowadzeniu rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji

9.6 Proponowane nowe inicjatywy gospodarcze powstałe w związku z procesem rewitalizacji

Proces rewitalizacji gminy, zdaniem większości mieszkańców biorących udział w badaniu, powinien wpłynąć na pojawienie się nowych inicjatyw społeczno-gospodarczych. W procesie konsultacji społecznych mieszkańcy wypowiadali się co do charakteru instytucji i organizmów gospodarczych jakie powinny powstać na terenie jednostki. Propozycje mieszkańców obejmują głównie organizacje i inicjatywy o charakterze kulturalnym, edukacyjnym, społecznym, opiekuńczym oraz integracyjnym. Ze względu na otwarty charakter pytania i wielość koncepcji rozwojowych, konieczne było utworzenie 12 kategorii zbiorczych, których rozkład wizualizuje poniższy wykres.

Wykres 17 - Proponowane przez mieszkańców nowe inicjatywy gospodarcze w związku z rewitalizacją

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji

Najczęściej proponowaną przez ankietowanych inicjatywą jest poprawa stanu i rozbudowa infrastruktury drogowej i towarzyszącej (22,98%). Drugim, proponowanym najczęściej (14,91%) kierunkiem inwestycyjnym, jest rewitalizacja obiektów sakralnych (głównie otoczenia cmentarza i kościoła w Lipnicy). Warto wspomnieć, że na 25 mieszkańców opowiadających się za odnowieniem terenu kościoła i cmentarza, 96% stanowią mieszkańcy wsi Lipnica. Oczekiwanym efektem jest ponadto rewitalizacja zespołu dworsko-parkowego w Dzikowcu (11,18%) oraz modernizacja budynku remizy w miejscowości Kopcie. Rzadziej mieszkańcy wskazywali na konieczność budowy boiska sportowego, rozbudowy ośrodków użyteczności publicznej (4,35%) oraz wsparcie instytucji integrujących mieszkańców (3,73%). Wśród odpowiedzi wykraczających poza możliwości kategoryzacji, mieszkańcy wymienili między innymi potrzebę budowy siłowni na świeżym powietrzu, poprawę sytuacji finansowej i poziomu kształcenia szkoły w Mechowcu, utrzymanie szkoły w Kopciach, rozwinięcie

działalności usługowo-transportowej na terenie gminy, wsparcie talentów dzieci i młodzieży, budowę toru krosowego, rozwój bazy turystycznej oraz rozwój przedsiębiorczości.

10. Potencjał i bariery Gminy Dzikowiec

W poniższej tabeli przedstawiono syntetyczne zestawienie kluczowych potencjałów i barier rewitalizacji obszarów zdegradowanych na terenie Gminy Dzikowiec w sferze społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej.

Kluczowe potencjały i bariery rewitalizacji na terenie Gminy Dzikowiec

Tabela 39 - Kluczowe potencjały i bariery obszarów zdegradowanych na terenie gminy

Sfera	Potencjał	Bariery
Spoleczna	<ul style="list-style-type: none"> • Pojawiają się pojedyncze osoby z inicjatywą oraz społeczne grupy aktywności • Oferta oświatowa i infrastruktura opieki zdrowotnej na podstawowym poziomie • Potencjał instytucji pomocy społecznej na rzecz realizacji programów aktywizujących i integrujących społeczności lokalne • Miejsca z potencjałem dla tworzenia oferty kulturalno-sportowo-rekreacyjnej • Wystarczająco rozwinięta infrastruktura drogowa na potrzeby codziennego życia • Wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe do osiedlania się 	<ul style="list-style-type: none"> • W większości niechęć do zmiany, dostosowania się do norm społecznych i brak włączenia w życie społeczności części mieszkańców obszarów zdegradowanych • Bierność i apatia obecna w środowiskach dotkniętych bezrobociem i problemami społecznymi • Międzypokoleniowe przekazywanie negatywnych wzorców i zachowań w rodzinach z dysfunkcjami społecznymi • Przewaga postaw roszczeniowych nad chęcią korzystania z oferty aktywizującej w środowiskach dotkniętych różnymi formami wykluczenia • Podstawowa oferta kulturalno - sportowo-rekreacyjna, która jednak nie zaspakaja potrzeb osób z terenów zdegradowanych • Zły stan techniczny budynków mieszkalnych • Ograniczone możliwości ekonomiczne mieszkańców w zakresie finansowania modernizacji infrastruktury technicznej budynków, w tym rozwiązania problemu niskiej emisji • Skala degradacji terenów i dewastacji obiektów obniżająca atrakcyjność inwestycyjną i mieszkaniową gminy
Sfera przestrzenno - funkcjonalna	<ul style="list-style-type: none"> • Wystarczająco rozwinięta infrastruktura drogowa na potrzeby codziennego życia • Bardzo dobrze rozwinięta sieć wodociągowa 	<ul style="list-style-type: none"> • Zły stan niektórych dróg na terenie Gminy • Na terenie Gminy zlokalizowano głównie drogi gminne i powiatowe, przez jej teren przebiega z zachodu na wschód tylko DW 875 łączącą DK 9 od Kolbuszowej z S19 w

	<ul style="list-style-type: none"> • Dobre zaopatrzenie w infrastrukturę energetyczną (energia elektryczna) • Dość dobre zaopatrzenie w gaz ziemny gospodarstw domowych • Oferta oświatowa i infrastruktura opieki zdrowotnej na podstawowym poziomie 	Sokołowie Małopolskim co hamuje rozwój gminy w kierunku rozwoju mieszkalnictwa i sfery gospodarczej
Sfera Gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> • Dobre warunki do produkcji rolnej • Dobre warunki do prowadzenia agroturystyki • Położenie przy drodze wojewódzkiej DK875, która zapewnia dogodne połączenia z drogami wyższej kategorii • Niskie koszty prowadzenia działalności gospodarczej w porównaniu do obszarów położonych wokół miast i obszarów miejskich • Doświadczenie zawodowe mieszkańców wyniesione z tradycyjnych branż gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> • Skala degradacji terenów i dewastacji obiektów obniżająca atrakcyjność inwestycyjną i mieszkaniową gminy • Bierność i apatia obecna w środowiskach dotkniętych bezrobociem i problemami społecznym • Przewaga postaw roszczeniowych nad chęcią korzystania z oferty aktywizującej w środowiskach dotkniętych różnymi formami wykluczenia • Formy ochrony przyrody, które ograniczają możliwość lokalizacji niektórych form działalności gospodarczej
Techniczna	<ul style="list-style-type: none"> • Dobre warunki do wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych • Działania podejmowane przez Gminę Dzikowiec w celu poddania termomodernizacji budynków komunalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Duża część budynków publicznych na terenie gminy jest nieocieplona i znajduje się w złym stanie technicznym • System ciepłowniczy oparty jest częściowo o tradycyjne kotłownie na paliwa stałe • Występowanie na terenie Gminy zjawiska niskiej emisji • Nagminne spalanie w domowych piecach paliw niskiej jakości, a także odpadów • Ograniczone możliwości ekonomiczne mieszkańców w zakresie finansowania modernizacji infrastruktury technicznej budynków, w tym rozwiązania problemu niskiej emisji
Sfera środowiskowa	<ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjne walory przyrodnicze • Liczne tereny zielone, doliny oraz enklawy przyrodnicze niezdeformowane antropogenicznie • Prawie cały obszar gminy znajduje się w zakresie różnorodnych form ochrony przyrody • Niski poziom hałasu komunikacyjnego i zanieczyszczeń powietrza spowodowanych przez ruch tranzytowy 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczone możliwości ekonomiczne mieszkańców w zakresie finansowania modernizacji infrastruktury technicznej budynków, w tym rozwiązania problemu niskiej emisji • Skala degradacji terenów i dewastacji obiektów obniżająca atrakcyjność krajobrazową i środowiskową gminy

Należy zauważyć, że wiele potencjałów i barier występuje wielokrotnie w poszczególnych sferach, co wynika z tego, że sfera społeczna, gospodarcza, przestrzenno – funkcjonalna, techniczna i środowiskowa są ze sobą ściśle powiązane. Płaszczyzna środowiskowa ma znaczący wpływ na obszar zarówno społeczny, techniczny, jak i gospodarczy. Atrakcyjne tereny przyrodnicze, nieskażone przez działalność człowieka mają duże znaczenie dla osób poszukujących spokojnego miejsca zamieszkania. Obszar Gminy Dzikowiec charakteryzuje czyste środowisko naturalne i walory krajobrazowe. To interesujące miejsce zarówno dla rodzin z dziećmi, jak i osób w starszym wieku. Środowisko ma także znaczący wpływ na płaszczyznę techniczną i gospodarczą. Dla sfery technicznej ważne są możliwości wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Uwarunkowania przyrodnicze oraz występujące formy ochrony przyrody w dużej mierze decydują o możliwych formach prowadzenia działalności gospodarczej. Teren Gminy Dzikowiec prawie w całości pokryty jest różnorodnymi formami ochrony przyrody, co wyklucza możliwość lokowania dużych zakładów przemysłowych. Z jednej strony jest to bariera dla dalszego rozwoju niniejszej jednostki samorządu terytorialnego, z drugiej zaś strony, tkwi w tym również potencjał. Trzeba bowiem pamiętać, że walory przyrodnicze i związane z tym formy ochrony mogą stanowić atrakcyjne miejsce turystyczno – rekreacyjne, co z kolei może zostać wykorzystane do rozwoju agroturystyki. Ponadto nieskażone środowisko stanowi również niewątpliwy potencjał do rozwoju ekologicznego rolnictwa, a trzeba pamiętać, że popyt na zdrową, ekologiczną żywność jest coraz większy. W tym miejscu widoczne jest przenikanie się sfery gospodarczej ze sferą społeczną. Wykorzystanie potencjałów występujących w przestrzeni gospodarczej może przyczynić się do ograniczenia bezrobocia na terenie Gminy, a co za tym idzie do ograniczenia liczby osób dotkniętych problemami społecznymi i korzystających z pomocy GOPS. Trzeba też pamiętać, że jednym z głównych czynników branych pod uwagę przy wyborze miejsca zamieszkania jest możliwość znalezienia pracy oraz odległość od zakładu pracy, dlatego rozwój Gminy w sferze gospodarczej bezpośrednio wpłynie na kondycję sfery społecznej. Należy również zauważyć, że wzrost liczby mieszkańców Gminy pośrednio może przyczynić się do poprawy sytuacji gospodarczej niniejszej jednostki samorządu terytorialnego. Wśród nowych mieszkańców mogą znaleźć się przedsiębiorcze osoby chcące rozpocząć działalność gospodarczą na terenie Gminy, co z kolei przełoży się na ograniczenie liczby osób bezrobotnych i beneficjentów pomocy społecznej. Działania mające na celu poprawę sfery społecznej na terenie Gminy w dalszej perspektywie przyczynią się do zwiększenia dochodów własnych Gminy, a tym samym do zwiększenia jej możliwości inwestycyjnych (zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej oraz środowiskowej). Sfera techniczna oraz przestrzenno

– funkcjonalna oddziałują zarówno na sferę społeczną, jak i gospodarczą oraz środowiskową. Atrakcyjne obiekty mieszkaniowe, podstawowa infrastruktura techniczna i społeczna znacznie podnoszą atrakcyjność mieszkaniową i gospodarczą danego obszaru. Dobra kondycja infrastruktury technicznej przekłada się również na jakość środowiska naturalnego. Niestety wyżej wymienione obszary są ze sobą również ściśle powiązane w kontekście zjawisk kryzysowych. Występowanie problemów w jednej sferze powoduje ich nawarstwianie się i utrwalanie w pozostałych obszarach. Brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. dysfunkcji społecznych, przestępczości czy uzależnień), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Długotrwałe występowanie tych efektów bezrobocia w konsekwencji wpływa bezpośrednio na wzrost wydatków na pomoc społeczną w zakresie likwidacji lub minimalizacji tych zjawisk, jak również na pogorszenie wizerunku i atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej Gminy. Ogranicza to możliwości inwestycyjne, co wpływa na obniżenie atrakcyjności mieszkaniowej i gospodarczej, a to z kolei wpływa na spadek liczby mieszkańców i liczby podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Gminy. Niemniejsze znaczenie mają problemy w sferze technicznej, przestrzenno – funkcjonalnej i środowiskowej. Zdegradowane środowisko naturalne, zły jakości oraz niedostateczna infrastruktura techniczna nie zachęcają do osiedlania się na danym terenie, jak również ograniczają możliwość rozwoju rolnictwa i agroturystyki. Niniejsze uwarunkowania z kolei przekładają się na spadek liczby mieszkańców i turystów odwiedzających Gminę, a także negatywnie oddziałują na kondycję finansową mieszkańców i samej jednostki samorządu terytorialnego.

11. Założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec

11.1 Charakterystyka obszaru rewitalizacji

Obszary najbardziej zdegradowane pod względem społecznym to sołectwa Dzikowiec i Kopcie, które w całości są przeznaczone do rewitalizacji. Sołectwo Dzikowiec jest siedzibą gminy, i w opinii mieszkańców to najważniejszy punkt wyznaczonego obszaru zdegradowanego. Sołectwo Dzikowiec jest siedzibą gminy, tym samym z uwagi na najważniejsze znaczenie w rozwoju gminy i spełnianie zasadniczych funkcji centro twórczych gromadzi największą liczbę sprzeczności i konfliktów rozwojowych, które prowadzą do kumulacji negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych, społecznych, gospodarczych, a także technicznych na tym obszarze. Kumulacja zjawisk problemowych według przeprowadzonych analiz występuje także w sołectwie Kopcie.

Na obszarze rewitalizacji w miejscowości Dzikowiec i Kopcie występują koncentracje negatywnych zjawisk społecznych. Widoczne są wysokie wskaźniki obciążenia demograficznego w odniesieniu do ludności w wieku poprodukcyjnym, wysoki udział bezrobotnych, w tym również wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych, wysoki odsetek ludności korzystającej z pomocy społecznej, oraz umiarkowane uczestnictwo mieszkańców tych miejscowości w ofercie kulturalnej.

Liczba mieszkańców obszarów zdegradowanych, przeznaczonych do rewitalizacji stanowi **29,87%** mieszkańców gminy oraz **17,48%** powierzchni gminy.

Obszar zdegradowany, przeznaczony do rewitalizacji podzielony jest na 2 obszary:

Obszar nr 1 - Dzikowiec

Na obszarze zdegradowanym, przeznaczonym do rewitalizacji, obiekty które zostaną poddane pracom rewitalizacyjnym w celu nadania im nowych funkcji społecznych to:

- Zabytkowy spichlerz z 1787r. - budynek piętrowy. Po II wojnie światowej w budynku przechowywano zboże . W chwili obecnej stanowi magazyn dla Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej. Pod kuratelą Muzeum pełni funkcje magazynu eksponatów. Budynek wymaga przebudowy i zaadaptowania z przeznaczeniem do nowej funkcji . Budynek o konstrukcji tradycyjnej, murowanej, ściany nośne zewnętrzne o zmiennej w poszczególnych kondygnacjach grubości 100cm do 80 cm, osadzone na fundamentach ceglanych z ławami kamiennymi schodowymi. Konstrukcja stropu drewniana na podciągach o rozpiętości 4,80m. Konstrukcja dachu dwubelkowa oparta na stolcach z mieczami, belkach ukośnych równoległych do krokwi i zastrzały. Stolarka okienna i drzwiowa zdegradowana mechanicznie i biologicznie. Cały budynek wraz z pokryciem dachowym wymaga przebudowy. Budynek spichlerza wchodzi w skład zespołu parkowo-dworskiego i folwarcznego w Dzikowcu posiadający duże walory architektoniczne i krajobrazowe.
- zabytkowy dwór – Budynek dworku powstał po 1833 jako obiekt mieszkalny dla rodziny Botnickich. Dworek jest budynkiem parterowym, częściowo podpiwniczonym z nieużytkowym strychem przykrytym drewnianą więźbą dachową. Został wzniesiony jako prostokątny murowany w cegle budynek w stylu klasycystycznym z charakterystycznym wyraźnie zaznaczonym sześciokątem ryzalitem w środkowej części fasady ogrodowej, z którego prowadzi wyjście na ogród z widokiem na staw.

Dwór ma dwa boczne wejścia. Fasady zdobione są gzymsami okalającymi otwory okienne i drzwi wejściowe oraz gzymsem głównym poprowadzonym po całym obwodzie budynku. Elewacje są otynkowane dekorowane detalami architektonicznymi wyprowadzonymi w tynku. Dwór nakryty jest dachem czterospadowym o długiej kalenicy i mało spadzistych połaciach. Dach kryty jest blachą ocynkową łączoną na rąbek stojący malowaną w kolorze czerwieni. Trzony kominowe są z nagiej cegły.

- zabytkowa oficyna. Oficyna to murowany obiekt wybudowany na planie wydłużonego prostokąta, obustronnie tynkowany oraz malowany z zewnątrz na biało. Budynek jest parterowy z poddaszem nieużytkowym z dwuspadowym dachem pokrytym eternitem o kalenicy północ-południe. Elewacje są prawie pozbawione pierwotnych zdobień. Oficyna ma pięć wejść prowadzących do czterech rozłącznych części budynku. Brak możliwości przemieszczania się między strefami wewnątrz obiektu. W czasie użytkowania dworku przez przedszkola w budynku oficyny mieściły się przestrzenie dla pracowników min. gabinet dyrektora, intendenci, kuchnia, magazyn, pralnia oraz łazienka dla personelu. Budynek nadaje się do całkowitego remontu.
- Zabytkowe budynki znajdują się w 10 ha parku, w niedalekiej odległości dworu znajduje się staw dworski. Teren parku, jak i niezagospodarowane budynki są miejscem schadzek miejscowych smakoszy alkoholu, teren parku oraz budynków wymaga wykonania nowego ogrodzenia, oświetlenia aby stworzyć miejsce bezpieczne.
- budynek SCK – piętrowy - w skład którego wchodzi: na piętrze znajduje się: pomieszczenia dla SCK, pomieszczenia dla gminnej biblioteki publicznej z salą komputerową, hol, korytarze, pomieszczenia WC, pomieszczenie gospodarcze, na parterze znajduje się sala widowiskowa z aneksem kuchennym, korytarz oraz WC. W części wschodniej budynku znajduje się pomieszczenia Poczty Polskiej. W budynku brak jest pomieszczeń na pracownię np. malarskiej itp. Rozbudowa istniejącego budynku stworzy możliwości prowadzenia różnorodnych zajęć dla dzieci i młodzieży oraz kółek zainteresowań dla seniorów i nie tylko.
- Budynek Straży Grobowej w połowie obecnie pełni funkcję wartowni dla Honorowej Straży Grobowej w Dzikowcu. Budynek parterowy w części południowej przeznaczony na pomieszczenia mieszkalne./ Przez długie lata stanowił pomieszczenie dla Posterunku Policji w Dzikowcu. Obok budynku znajduje się garaż. Stan budynku dobry. Wymaga

wymiany pokrycia dachowego, docieplenie ścian zewnętrznych , wykonania elewacji oraz izolacji przeciwwilgociowej.

- Budynek przedszkola - obecnie przedszkole , które znajduje się w budynku Zespołu Szkół w Dzikowcu posiada dwie sale z możliwością przyjęcia łącznie 50 uczniów . Jak wynika z corocznych rekrutacji zapotrzebowanie na miejsce do przedszkola jest dużo większe. Istnieje pilna potrzeba aby stworzyć większą bazę dydaktyczną dla chętnych dzieci.
- Budynek szkoły podstawowej - Obiekt wymaga docieplenia i remontu pomieszczeń budynku szkoły wraz z wymianą stolarki okiennej i drzwiowej, wymianą instalacji wod.-kan , c.o. i instalacji elektrycznej.

Obszar nr 2 - Kopcie

- Budynek wielofunkcyjny, który wymaga przebudowy i nadbudowy istniejącego budynku z garażami pełniącego funkcję usługową, społeczno-gospodarczą w miejscowości Kopcie. Budynek parterowy – dwa pomieszczenia z przeznaczeniem na zebrania wiejskie, obok pomieszczenie garażu na samochód strażacki. Budynek wymaga przebudowy i rozbudowy parteru i poddasza z przeznaczeniem na pomieszczenia dla KGW, straży pożarnej , organizacja imprez kulturalnych i okolicznościowych, organizacja kółek zainteresowań. Wynikiem realizacji budynek zyska nową funkcję: powstanie nowoczesna kuchnia itp.

12. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych

12.1 Podstawowe przedsięwzięcia inwestycyjne

Zadanie inwestycyjne nr 1 – *„Rozbudowa zabytkowego zespołu parkowo-dworskiego w Dzikowcu i nadanie mu nowych funkcji”*. Przedmiotowy zakres projektu obejmuje aktywne włączenie osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym (w szczególności mieszkańców obszaru rewitalizacji) poprzez wykorzystanie różnego rodzaju narzędzi i działań prowadzących do poprawy sytuacji życiowej osób starszych , oraz poprawę dostępności do usług społecznych.

Projekt w swoim obszarze przewiduje realizację kompleksowych, zindywidualizowanych programów na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej.

Celem projektu będzie zwiększenie dostępności do usług społecznych w szczególności do usług środowiskowych i opiekuńczych oraz rozwój środowiskowych form pomocy poprzez utworzenie np. Klubu Seniora, dziennego ośrodka wsparcia.

Karta zadania inwestycyjnego nr1		
1.	Tytuł przedsięwzięcia inwestycyjnego:	Rozbudowa zabytkowego zespołu parkowo-dworskiego w Dzikowcu i nadanie mu nowych funkcji.
2.	Lokalizacja przedsięwzięcia	Dzikowiec (obszar rewitalizacji)
3.	Podmiot realizujący zadanie	Gmina Dzikowiec
4.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	<p>Rozbudowa zabytkowego zespołu parkowo-dworskiego w Dzikowcu i nadanie mu nowych funkcji poprzez rozbudowę i przebudowę zabytkowego spichlerza celem zmiany sposobu użytkowania z funkcji magazynowej na Ośrodek Wsparcia Dziennego Pobytu dla Osób Starszych i budowę 39 stanowisk postojowych, instalacji oświetlenia terenu na działkach nr ewid. gr 1245/1, 1245/3, 1246/1, 1246/4</p> <p>Ośrodek Wsparcia Dziennego jest placówką udzielającą pomocy seniorom, którzy nie wymagają opieki całodobowej, ale ze względu na swoje problemy potrzebują asysty w codziennym funkcjonowaniu. Obejmuje swoim zakresem, opiekę i rehabilitację osób nie wymagających hospitalizacji oraz zapewnia im pomieszczeń i wyżywienie odpowiednie do stanu zdrowia. W ośrodku tym osoba może przebywać</p>

czasowo, pięć dni w tygodniu . Ośrodek będzie obejmował opieką codzienną nie więcej niż 30 osób starszych , którzy nie wymagają całodobowej opieki , jednak ze względu na stan zdrowia i stopień niepełnosprawności oraz brak możliwości samodzielnego funkcjonowania w środowisku domowym wymagają opieki osób drugich w ciągu dnia w tym posiłki, rehabilitację, zajęcia kulturalno-oświatowe, terapię zajęciową grupową i indywidualną dla podtrzymywania kondycji psychofizycznej, psychoterapię i wspólne z innymi osobami starszymi spędzanie wolnego czasu. Wszystkie zajęcia będą odbywać się pod opieką doświadczonych specjalistów - pracowników socjalnych, terapeutów zajęciowych, fizykoterapeutów.

Świadczenia w ośrodkach dziennych obejmują :

- Opieka dzienna , posiłki
- Rehabilitacja ruchowa, psychiczna,-aktywizacja i specjalistyczna
- zajęcia kulturalno-oświatowe
- Terapia zajęciowa grupowa
- Zapewnienie konsultacji specjalistycznych
- Edukacja i poradnictwo zdrowotne
- Zapewnienie zleconego transportu
- Pomoc w zaopatrywaniu w przedmioty ortopedyczne i lecznicze środki techniczne

Kadra:

- Rehabilitant/fizjoterapeuta
- Logopeda
- Psycholog
- Terapeuta zajęciowy

- Pracownik socjalny/pielęgniarka społeczna

Warunki lokalowe:

- pomieszczenia dostosowane do potrzeb osób starszych, niepełnosprawnych oraz z zachowaniem prawa pacjenta do intymności,
- pomieszczenia umożliwiające przebywanie i spędzenie wolnego czasu przez osoby starsze,
- dostęp do łóżka i używanie sprzętu pielęgnacyjnego i wspomagającego
- gabinet dla pracownika socjalnego/pielęgniarki
- gabinet rehabilitacyjny ,
- sala terapii zajęciowej,
- sala dziennego pobytu,
- jadalnia, stołówka, aneks kuchenny.

Opis zadania:

- aktywizacja seniorów poprzez promowanie aktywnego stylu życia,
- zwiększenie udziału seniorów w życiu społeczności lokalnej,
- organizacja czasu wolnego, rozwój zainteresowań poprzez organizację spotkań, zabaw okolicznościowych oraz wycieczek,
- organizacja zajęć z zakresu rehabilitacji ruchowej oraz porad np. psychologicznych,
- całodienne dożywianie,
- świadczenie usług minimum 8 godzin dziennie, 5 dni w tygodniu, w godzinach dostosowanych do potrzeb adresatów zadania.
- kadra posiadającą odpowiednie kwalifikacje zawodowe i doświadczenie, gwarantujące odpowiedni poziom merytoryczny

			prowadzonych zajęć, potwierdzone stosownymi dokumentami,
5.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego:		Ok. 11 802 614,72 PLN, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • środki RPO 10 000 000,00 PLN, • środki budżetu gminy 1 802 614,72 PLN.
6.	Przewidywane źródła finansowania		RPOWP działanie 6.3, Gmina Dzikowiec
7.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu:	Termin rozpoczęcia:	2017r.
		Termin zakończenia:	2022r.
8.	Powiązanie krzyżowe projektu		RPO WP 2014-2020: Oś priorytetowa VIII. Integracja Społeczna, Działanie 8.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych
9.	Uzasadnienie wyboru tego zadania do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022		Utworzenie placówki wsparcia dziennego na terenie gminy Dzikowiec dla 30 osób jest konieczne z uwagi na starzenie się społeczeństwa gminy. oraz zapewnienia opieki i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na rzecz integracji społecznej

Zadanie inwestycyjne nr 2 – „**Rozbudowa, przebudowa i nadbudowa istniejącego budynku z garażami, pełniącego funkcją usługową społeczno–kulturalną wraz ze zmianą sposobu użytkowania poddasza z przeznaczeniem na cele użytkowe w miejscowości Kopcie**”. Realizacja projektu umożliwi dzieciom, młodzieży oraz seniorom aktywności kulturalnej w zakresie: muzyki, literatury, sztuk scenicznych i plastycznych ściśle związanych z historią miejscowości Kopcie. Projekt ten to ponadto kształcenie umiejętności pozyskiwania trwałego wsparcia społecznego w celu kulturowego ożywienia miejscowości, a także dzięki nawiązaniu współpracy pomiędzy domem kultury oraz KGW wypracowanie form i metod edukacji kulturowej na przyszłe lata.

Karta zadania inwestycyjnego nr 2		
1.	Nazwa przedsięwzięcia (tytuł projektu)	Rozbudowa, przebudowa i nadbudowa istniejącego budynku z garażami, pełniącego funkcją usługową społeczno – kulturalną wraz ze zmianą sposobu

		użytkowania poddasza z przeznaczeniem na cele użytkowe w miejscowości Kopcie.	
2.	Lokalizacja przedsięwzięcia	Kopcie (obszar rewitalizacji)	
3.	Podmiot realizujący zadanie	Gmina Dzikowiec	
4.	Krótki opis przedsięwzięcia, zakres rzeczowy	<p>Przebudowa i nadbudowa istniejącego budynku z garażami, pełniącego funkcję usługową i społeczno – kulturalną wraz ze zmianą sposobu użytkowania poddasza z przeznaczeniem na cele użytkowe w miejscowości Kopcie.</p> <p>Potencjalnymi odbiorcami projektu będą: osoby indywidualne, w tym przede wszystkim: dzieci i młodzież oraz dorośli i seniorzy z terenu Gminy, a także mieszkańcy pozostałych gmin i innych części regionu, , osoby zrzeszone w grupy/ zespoły, w tym przede wszystkim: wychowankowie i uczniowie placówek opiekuńczo-edukacyjnych z terenu Gminy oraz pozostałych gmin i innych części regionu, lokalni artyści, którzy będą mieli możliwość zorganizowania nieodpłatnych spotkań autorskich, czy wystaw.</p>	
5.	Okres rzeczowej realizacji projektu	Termin rozpoczęcia inwestycji	2017
		Termin zakończenia inwestycji	2020
6.	Szacowany koszt inwestycji (PLN)	<p>Ok. 3 000 000,00 PLN, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Środki PROW 500 000,00 PLN, • Środki budżetu gminy 2 500 000 PLN. 	
7.	Przewidywane źródła finansowania	budżet gminy; fundusze europejskie (PROW), Działanie 7. Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich	

8.	Powiązanie krzyżowe projektu z projektem społecznym	Warsztaty artystyczne i kulinarne realizowane corocznie „Rodzinne święta” – partner SCK, GOPS, Klub seniora, stowarzyszenia. Zachowanie dziedzictwa lokalnego- wzmocnienie kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych, zachowanie dziedzictwa lokalnego oraz promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych. Przedsięwzięcie LSR 1.2.2 oraz 1.3.1.
9.	Uzasadnienie wyboru tego zadania do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji	Realizacja projektu spowoduje utworzenie nowych wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych, które to działania wpłyną na uświadomienie znaczenia kultury i aktywności kulturalnej w rozwoju indywidualnym człowieka i społeczeństwa

Karta zadania społecznego nr 1 do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji

1.	Nazwa przedsięwzięcia	Przeciw wykluczeniu społecznemu – program profesjonalnego wsparcia i pomocy rodzinom z terenu gminy Dzikowiec. Działanie 8.4 oś pr. VIII integracja społeczna
2.	Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina Dzikowiec ⁵
3.	Podmiot realizujący zadanie	GOPS
4.	Partnerzy społeczni (jeśli dotyczy)	Stowarzyszenia

⁵ Realizowany projekt będzie miał szersze oddziaływania niż obszar rewitalizacji co przyniesie pozytywne skutki zarówno dla mieszkańców tego obszaru jak również całej gminy.

5.	Krótki opis przedsięwzięcia/ założenia merytoryczne, rzeczowe Harmonogram realizacji projektu	Projekt skierowany jest do osób zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz niepełnosprawnym. Celem projektu będzie zwiększenie dostępności do usług społecznych. Rodziny z powodu barier finansowych, dysfunkcji lub trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo –wychowawczych, nie korzystają z usług warunkujących ich prawidłowy rozwój. Odbiorcami projektu będą rodziny (rodzice z dziećmi) z terenu gminy korzystające ze świadczeń pomocy społecznej oraz zagrożone wykluczeniem społecznym, przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze ze szczególnym uwzględnieniem osób z terenu rewitalizowanego.
6.	Termin rozpoczęcia i zakończenia	2018- 2019
7.	Planowane efekty realizacji projektu	Wskaźniki produktu 30 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
		Wskaźniki rezultatu: 20 osób przygotowanych do podjęcia działań aktywizujących zawodowo – 5 osób znajdzie pracę lub samozatrudnienie
8.	Szacowany koszt zadania (PLN)	746 755,00
9.	Przewidywana źródła finansowania	budżet gminy; fundusze EU
10.	Powiązanie krzyżowe projektu z projektem inwestycyjnym	Remont, przebudowa i rozbudowa budynku wielofunkcyjnego w miejscowości Kopcie
11.	Uzasadnienie wyboru zadania do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji	Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem, działania na rzecz integracji społecznej

Karta zadania społecznego nr 2 do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji		
1.	Nazwa przedsięwzięcia	Poprawa dostępności usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz niepełnosprawnym z terenu Gminy Dzikowiec

2.	Lokalizacja przedsięwzięcia	Dzikowiec (obszar rewitalizacji)
3.	Podmiot realizujący zadanie	Gmina /GOPS/SCK
4.	Partnerzy społeczni (jeśli dotyczy)	Klub Seniora
5.	Krótki opis przedsięwzięcia/ założenia merytoryczne, rzeczowe	<p>Projekt skierowany jest do osób zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz niepełnosprawnym. Celem projektu będzie zwiększenie dostępności do usług społecznych w szczególności do usług środowiskowych i opiekuńczych oraz rozwój środowiskowych form pomocy poprzez utworzenie np. Klubu Seniora. Projekt obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, – usługi zwiększające mobilność, autonomię i bezpieczeństwo osób starszych i/lub niesamodzielnych, – wykorzystanie nowoczesnych technologii w usługach opiekuńczych, – stworzenie miejsc opieki dla osób niesamodzielnych (zapewnienie opieki dziennej – do 30 osób). <p>Celem projektu będzie utworzenie do 30 miejsc dla osób niesamodzielnych ze szczególnym uwzględnieniem osób z terenu rewitalizowanego. Wszystkie wyszczególnione formy wsparcia będą realizowane w rozbudowanym budynku zabytkowego zespołu parkowo-dworskiego w Dzikowcu, w tym zajęcia pozwalające na zdobywanie umiejętności społecznych.</p>
6.	Harmonogram realizacji projektu Termin rozpoczęcia i zakończenia	2018-2019
7.	Szacowany koszt zadania (PLN)	650 000, 00
8.	Przewidywana źródła finansowania	<p>budżet gminy; fundusze UE, RPO WP 2014-2020: Oś priorytetowa VIII – Integracja Społeczna, Cel tematyczny: działanie 8.3 Zwiększenie Dostępu do Usług Społecznych i Zdrowotnych</p>
9.	Powiązanie krzyżowe projektu z projektem inwestycyjnym	Rozbudowa zabytkowego zespołu parkowo-dworskiego w Dzikowcu i nadanie mu nowych funkcji”, współfinansowany z EFS.

10	Uzasadnienie wyboru zadania do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji	Zapewnienie osobom wykluczonym społecznie dostępu do usług kulturalno-społecznych a tym samym włączenie tych osób w życie i działania społeczności gminnej.
----	--	---

Karta zadania społecznego nr 3 do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji		
1.	Nazwa przedsięwzięcia	Piknik rodzinny
2.	Lokalizacja przedsięwzięcia	Teren zabytkowego parku ⁶
3.	Podmiot realizujący zadanie	SCK, Klub seniora, stowarzyszenie
4.	Partnerzy społeczni (jeśli dotyczy)	Stowarzyszenia Kultury Fizycznej w Dzikowcu, Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Dzikowiec „Nasza Szansa” w Dzikowcu -
5.	Krótki opis przedsięwzięcia/założenia merytoryczne, rzeczowe	Konkursy dla dzieci, młodzieży i dorosłych, gry i zabawy, pokazy, zajęcia edukacyjno-artystyczne
6.	Harmonogram realizacji projektu Termin rozpoczęcia i zakończenia	2018
7.	Szacowany koszt zadania (PLN)	150 000,00
8.	Przewidywana źródła finansowania	Budżet Gminy
9.	Powiązanie krzyżowe projektu z projektem inwestycyjnym	Gmina otwarta na kulturę poprzez rewaloryzację zabytkowego zespołu parkowo – dworskiego w Dzikowcu
10	Uzasadnienie wyboru zadania do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji	Celem jest poprawa jakości życia mieszkańców, poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej, udostępnienie dla osób niepełnosprawnych, podniesienie atrakcyjności miejscowości zwiększenie integracji społecznej, zwiększenie współpracy z organizacjami pozarządowymi, pobudzenie aktywności społecznej.

⁶ Realizowany projekt będzie miał szersze oddziaływania niż obszar rewitalizacji co przyniesie pozytywne skutki zarówno dla mieszkańców tego obszaru jak również całej gminy.

Karta zadania społecznego nr 4 do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji		
1.	Nazwa przedsięwzięcia	Warsztaty artystyczne i kulinarne „Rodzinne święta”
2.	Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina Dzikowiec ⁷
3.	Podmiot realizujący zadanie	GOK i GOPS w Gminie Dzikowiec
4.	Partnerzy społeczni (jeśli dotyczy)	Przedsiębiorcy, Klub Seniora, Stowarzyszenia Kultury Fizycznej w Dzikowcu, Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Dzikowiec „Nasza Szansa” w Dzikowcu -
5.	Krótki opis przedsięwzięcia/ założenia merytoryczne, rzeczowe	Warsztaty odbywać się będą przed świętami Wielkanocnymi i Bożym Narodzeniem. Celem warsztatów będzie podzielenie się wśród uczestników przepisami tradycyjny miana potrawy świąteczne, zwiększenie świadomości z zakresu tradycji świątecznych oraz wartości odżywczych poszczególnych produktów. Na koniec warsztatów uczestnicy spożyją wspólnie posiłek na który będą mogły zaprosić swoich najbliższych
6.	Harmonogram realizacji projektu Termin rozpoczęcia i zakończenia	2018
7.	Szacowany koszt zadania (PLN)	50 000,00
8.	Przewidywana źródła finansowania	Budżet gminy
9.	Powiązanie krzyżowe projektu z projektem inwestycyjnym	Podobszary obszaru rewitalizacji: Miejscowość Dzikowiec
10.	Uzasadnienie wyboru zadania do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji	Celem jest poprawa jakości życia mieszkańców, zwiększenie integracji społecznej, zwiększenie współpracy z organizacjami pozarządowymi, pobudzenie aktywności społecznej.

⁷ Realizowany projekt będzie miał szersze oddziaływanie niż obszar rewitalizacji co przyniesie pozytywne skutki zarówno dla mieszkańców tego obszaru jak również całej gminy.

Karta zadania społecznego nr 5 do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji		
1.	Nazwa przedsięwzięcia	Wirtualne i realne zwiedzanie miejsc Pamięci Narodowej w Unii Europejskiej
2.	Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina Dzikowiec ⁸
3.	Podmiot realizujący zadanie	SCK, Klub Seniora
4.	Partnerzy społeczni (jeśli dotyczy)	Przedsiębiorcy, Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Dzikowiec „Nasza Szansa” w Dzikowcu
5.	Krótki opis przedsięwzięcia/ założenia merytoryczne, rzeczowe	Poznanie miejsc Pamięci Narodowej na terenie Unii Europejskiej i na terenie Polski z wykorzystaniem narzędzi multimedialnych i Internetu z poprzedzającym wykładem z historii i architektury
6.	Harmonogram realizacji projektu Termin rozpoczęcia i zakończenia	2018
7.	Szacowany koszt zadania (PLN)	7 000,00
8.	Przewidywana źródła finansowania	Budżet gminy
9.	Powiązanie krzyżowe projektu z projektem inwestycyjnym	Podobszary obszaru rewitalizacji: Dzikowiec i Kopcie
10.	Uzasadnienie wyboru zadania do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji	Mała aktywność seniorów, zwiększenie wiedzy z zakresu historii i architektury poprawa jakości ich życia, Integracja społeczna, zwiększenie współpracy z organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami.

Karta zadania społecznego nr 6 do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji		
1.	Nazwa przedsięwzięcia	Teatr dla każdego
2.	Lokalizacja przedsięwzięcia	Gmina Dzikowiec ⁹

⁸ Realizowany projekt będzie miał szersze oddziaływanie niż obszar rewitalizacji co przyniesie pozytywne skutki zarówno dla mieszkańców tego obszaru jak również całej gminy.

⁹ Realizowany projekt będzie miał szersze oddziaływanie niż obszar rewitalizacji co przyniesie pozytywne skutki zarówno dla mieszkańców tego obszaru jak również całej gminy.

3.	Podmiot realizujący zadanie	SCK, Klub Seniora
4.	Partnerzy społeczni (jeśli dotyczy)	Przedsiębiorcy, Stowarzyszenia Kultury Fizycznej w Dzikowcu, Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Dzikowiec „Nasza Szansa” w Dzikowcu -
5.	Krótki opis przedsięwzięcia/założenia merytoryczne, rzeczowe	Zorganizowanie 3 wyjazdów do teatrów, organizacja warsztatów teatralnych i rozwijanie działalności grupy teatralnej w SCK
6.	Harmonogram realizacji projektu Termin rozpoczęcia i zakończenia	2017- 2020
7.	Szacowany koszt zadania (PLN)	4 000,00
8.	Przewidywana źródła finansowania	Budżet gminy
9.	Powiązanie krzyżowe projektu z projektem inwestycyjnym	Remont SCK w Dzikowcu oraz remont budynku wielofunkcyjnego w Kopciach
10.	Uzasadnienie wyboru zadania do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji	Celem jest aktywizacja społeczna oraz pobudzenie potrzeby uczestniczenia w kulturze mieszkańców gminy. Przybliżenie osobom niepełnosprawnym oraz innym grupom mieszkańców o utrudnionym dostępie do usług kulturalnych możliwości uczestniczenia w wydarzeniach kulturalno – artystycznych. W Dzikowcu i Kopciach konieczne są działania przeciw wykluczeniu grup dysfunkcyjnych wśród miejscowej ludności

Zapewnienie komplementarności projektów infrastrukturalnych finansowanych z EFRR z projektami planowanymi do realizacji z EFS w ramach RPO WP 2014-2020.

l.p. 1	
Projekt z EFRR planowany do finansowania w ramach działania 6.3 RPO WP 2014-2020	Projekt(y) planowane do finansowania z EFS
Tytuł projektu Rozbudowa zabytkowego zespołu parkowo-dworskiego w Dzikowcu i nadanie mu nowych funkcji	Tytuł projektu/projektów wraz z podaniem źródła finansowania (Program, Działanie)

<p><i>Wskazanie miejsca realizacji na obszarze rewitalizowanym</i></p> <p>Dzikowiec</p>	<p><i>Poprawa dostępności usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz niepełnosprawnym z terenu</i></p> <p>Gminy Dzikowiec.</p> <p>RPO WP 2014-2020 Działanie 8.3</p>
<p><i>Opis wpływu projektów na zdiagnozowaną sytuację kryzysową, w szczególności w sferze społecznej</i></p> <p>Przedmiotowy zakres projektu inwestycyjnego w ramach działania 6.3 dotyczącego przebudowy zabytkowego zespołu parkowo-dworskiego w Dzikowcu i nadaniu mu nowych funkcji.</p> <p>Pogłębiające się negatywne zjawiska, w szczególności o charakterze społecznym, wynikają z braku lub niedostatecznej dostępności do usług o charakterze publicznym na wyznaczonym obszarze rewitalizacji celem wsparcia lokalnej społeczności, w tym osób zagrożonych marginalizacją oraz wykluczeniem społecznym.</p> <p>Rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych i gospodarczych będzie możliwe w jedynych możliwych do wykorzystania na obszarze rewitalizacji budynkach, które można zaadoptować do pełnienia nowych funkcji. Obiekty które obecnie istnieją na obszarze rewitalizacji są zdegradowane i zniszczone, w większości wymagają dostosowania do pełnienia nowych funkcji. Stworzenie odpowiedniej infrastruktury pozwoli na pełną aktywizację osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, zapobieganiu wykluczeniu osób starszych i niepełnosprawnych.</p> <p>Działania dotyczące zwiększenia dostępu do usług zdrowotnych i społecznych zaplanowane w ramach projektów z działania 8.3 RPO WP 2014–2020.</p>	
<p><i>Uzasadnienie niezbędności projektów dla realizacji założonych celów programu rewitalizacji</i></p> <p>Cel strategiczny 1 - Ograniczenie skali bezrobocia i problemów społecznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • problem pogłębiających się negatywnych zjawisk, w szczególności o charakterze społecznym, wynikających z braku lub niedostatecznej dostępności do usług o charakterze publicznym na wyznaczonym obszarze rewitalizacji (w szczególności do usług środowiskowych i opiekuńczych). <p>Wykorzystanie wspartych w działaniach rewitalizacyjnych obiektów oraz ich otoczenia w celu stworzenia atrakcyjnych warunków technicznych i funkcjonalnych do wzrostu aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców oraz realizacji projektów mających na celu włączanie do życia społecznego osób wykluczonych i zagrożonych ubóstwem, a także wspieranie aktywności i podnoszenie kompetencji niezbędnych na rynku pracy wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p>	
<p><i>Opis komplementarności projektów</i></p> <p>Zawarta w Lokalnym Programie Rewitalizacji diagnoza wyznaczonego obszaru rewitalizacji wykazała sytuację kryzysową w postaci nawarstwienia się problemów społecznych i gospodarczych, ale również przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. W związku z tym zostały zaplanowane kompleksowe działania rewitalizacyjne m.in. w ramach projektu inwestycyjnego z</p>	

działania 6.3 oraz komplementarnego projektu społecznego finansowanego z EFS w ramach RPO WP 2014–2020.

Działania dotyczące wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizacją, usługami zwiększającymi bezpieczeństwo, zwiększającymi mobilność i zapewnienie aktywnego spędzania wolnego czasu, stworzenie miejsc opieki dla osób niesamodzielnych (zaplanowane w ramach projektów finansowanych z działania 8.3 EFS RPO WP 2014–2020, w ramach projektu społecznego nr 2)

12.2 Projekty uzupełniające dające efekt synergii

W ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022 prócz głównych projektów rewitalizacyjnych, zidentyfikowano także inne działania, które bezpośrednio nie przyczyniają się do eliminacji lub ograniczenia negatywnych zjawisk występujących na terenach rewitalizowanych, ale powodują wzmocnienie wzajemnych efektów skutkując ich maksymalizacją tzw. **efekt synergii**. Wśród projektów tych należy wymienić przedsięwzięcia jakie zostały zaplanowane w GMINNYM PROGRAMIE PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH GMINY Dzikowiec:

1. Zwiększenie dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu oraz narkotyków ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki wśród dzieci i młodzieży – w ramach tego działania przewidziano:
2. Rozpoznawanie w środowisku rodzin z problemem alkoholowym i uzależnieniem od narkotyków przez GOPS, Policję, szkoły, Ośrodek Zdrowia w celu podjęcia stosownej pomocy;
3. Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do uczestnictwa w mitingach AA;
4. Umożliwienie dojazdu do Punktu Konsultacyjnego w większych ośrodkach w celu uzyskania informacji o możliwościach podjęcia leczenia poprzez zabezpieczenie środków na przejazd;
5. Ścisłe powiązanie przyznawanej przez GOPS pomocy z utrzymaniem abstynencji alkoholowej przez osoby z niej korzystające. Zobowiązanie tych osób do podjęcia leczenia odwykowego lub uczestnictwa w mitingach grupy AA w Kolbuszowej,
6. Organizacja i rozpowszechnianie materiałów informacyjnych dotyczących problematyki alkoholowej w ośrodku zdrowia, urzędzie gminy oraz GOPS.

7. Pomoc dla członków rodzin z problemami alkoholowymi w tym pomocy psychospołecznej, prawnej a przede wszystkim ochrony przed przemocą w rodzinie – w ramach tego działania przewidziano:
8. Podejmowanie przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych czynności związanych z obowiązkiem poddania się leczeniu odwykowemu osób uzależnionych od alkoholu lub narkotyków:
 - Wspieranie lekarza pierwszego kontaktu w stosowaniu metod wczesnej diagnozy i krótkiej interwencji.
 - Finansowanie programów profilaktycznych.
 - Dofinansowanie obozów, kolonii, wycieczek dla rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, przemocą w rodzinie lub narkomanią.
 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
 - Występowanie z wnioskiem do Prokuratury w sprawie znęcania się nad rodziną (policja, GOPS).
9. Udzielanie pomocy i wsparcia rodzinom tego potrzebującym:
 - Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjno-edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, a także działań na rzecz dożywiania dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, narkomanią czy przemocą domową – w ramach niniejszego działania przewidziano:
 - Organizowanie lokalnych imprez profilaktycznych
 - Wspieranie działań mających na celu umożliwienie młodzieży spędzania wolnego czasu poprzez udział w zajęciach sportowych, a także umożliwienie zakupu sprzętu sportowego
 - Działalność profilaktyczna w formie konkursów, festynów, pikników dla młodzieży
 - Popularyzacja wiedzy na temat szkodliwości spożywania napojów alkoholowych i wynikających z tego zagrożeń np. poprzez propagowanie ulotek, plakatów
 - Wspieranie lokalnych inicjatyw propagujących trzeźwy styl życia
 - Podejmowanie działań edukacyjnych skierowanych na sprzedawców napojów alkoholowych oraz działań kontrolnych i interwencyjnych
 - Działalność na rzecz bezpieczeństwa w miejscach publicznych w kontekście problematyki alkoholowej oraz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców

- instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych pomocnych w rozwiązywaniu problemów alkoholowych, narkomanii i przeciwdziałania przemocy domowej. Wspomaganie działalności

Ww. działania będą realizowane w 2017 i 2018 roku. Na ich finansowanie przeznaczono środki przewidziane w budżecie. Należy ponadto podkreślić, że GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH jest uchwalany przez Radę Gminy w Dzikowcu co roku, zatem efekt wzajemnego uzupełniania się projektów rewitalizacyjnych - głównych i uzupełniających zostanie zachowany do 2022 roku. Trzeba wskazać, że powyższe przedsięwzięcia oraz główne projekty rewitalizacyjne są ze sobą ściśle powiązane. Działania te są spójne ze sobą pod względem lokalizacji - Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, obowiązuje na terenie całej Gminy Dzikwiec. Ponadto powyższe działania mają na celu kształtowanie nowego stylu życia, ograniczenie spożycia alkoholu, prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz działań zapobiegających powstawaniu nowych zagrożeń, zatem są one zgodne z jednym z głównych celów rewitalizacji jakim jest ograniczenie skali bezrobocia i problemów społecznych.

12.3 Identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych

Pod względem udziału osób w ekonomicznych grupach wiekowych, sytuacja na terenie gminy prezentuje się niekorzystnie. udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na terenie obszarów zdegradowanych niepokojąco wzrasta zbliżając się do średniej charakteryzującej Gminę. Podobnie kształtuje się sytuacja biorąc pod uwagę stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym. Niniejsze dane świadczą o tym, że podobnie do wartości charakteryzujących całą jednostkę samorządu terytorialnego, na obszarze niniejszej jednostki osadniczej występuje problem starzenia się społeczeństwa. Ze względu na dużą liczbę osób w wieku podprodukcyjnym konieczne jest utworzenie miejsca, gdzie ludzie starsi mogłyby aktywnie spędzać czas. Dzięki temu wzrośnie atrakcyjność mieszkaniowa niniejszego terenu, co przełoży się na wzrost liczby mieszkańców gminy, a co za tym idzie na wzrost jej dochodów i możliwości inwestycyjnych. Podobnie przedstawia się sytuacja jeśli chodzi o bezrobocie, które w znacznej mierze podyktowane jest zbyt małą ilością miejsc pracy. Duża liczba osób, nie może znaleźć zatrudnienia. Sytuacja materialna zmusza ich bardzo często do pracy „na czarno” lub do wyjazdów za granicę (co powoduje spadek liczby mieszkańców Gminy). Wiele osób z tego grona, korzysta z różnych form pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dzikowcu, gdyż ze względu na swój wiek (przeważnie około 50 lat) trudno im znaleźć pracę. Niniejszą sytuację potwierdza

wskaźnik udziału osób bezrobotnych w ludności ogółem na danym terenie, który dla gminy Dzikowiec jest wyższy niż średnia dla Gminy. Bezrobocie jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. ubóstwa, dysfunkcji społecznych, przestępczości czy uzależnień), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Konieczne jest zatem podjęcie działań, zmierzających do ograniczenia bezrobocia (szkolenia, staże, praktyki itp.). Aktywizacja osób bezrobotnych przyczyni się do zmniejszenia liczby mieszkańców dotknięta ubóstwem i innymi negatywnymi zjawiskami społecznymi. Przełoży się to z kolei na spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz ograniczenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej, których odzwierciedleniem są wskaźniki w sferze społecznej przyjmując na terenie Dzikowca i Kopci wartości mniej korzystne niż średnia wartość dla Gminy.

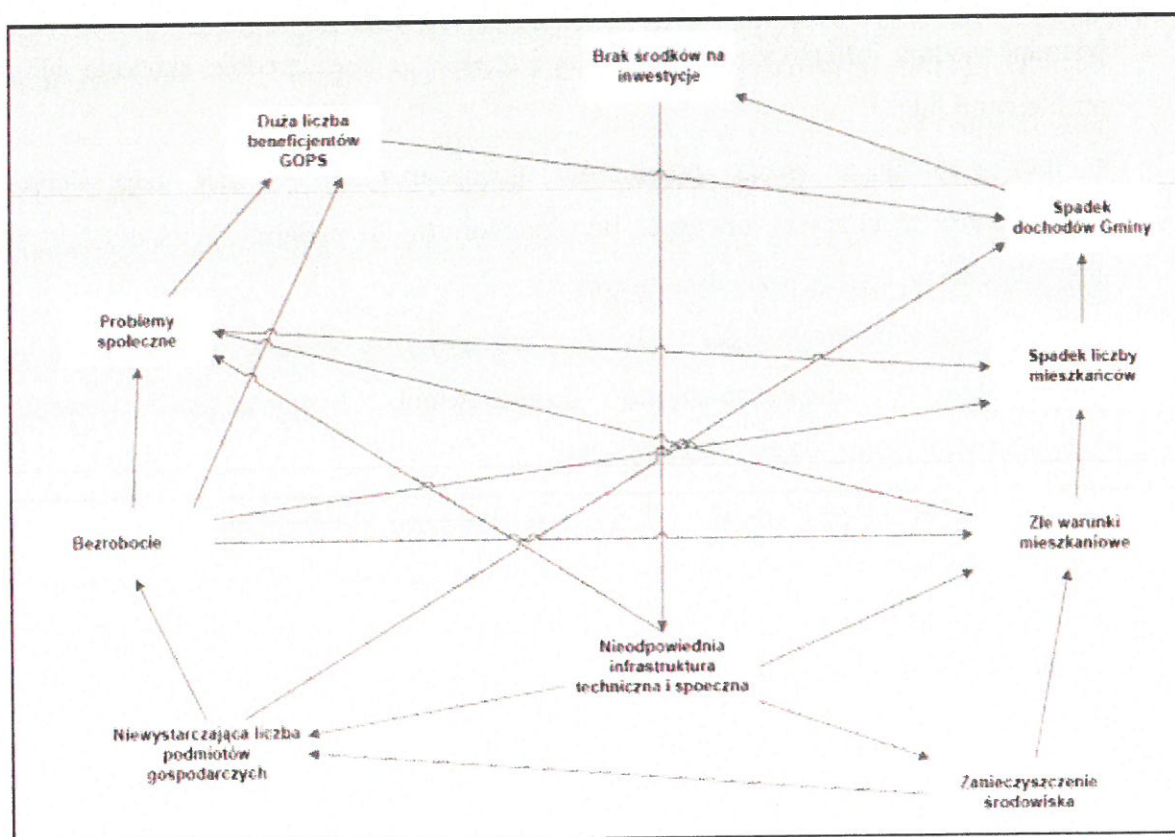
Problemy w sferze społecznej, przekładają się również na sytuację w sferze technicznej. Nieodpowiedni stopień termo-modernizacji budynków użyteczności publicznej ujemnie wpływa na zdrowie mieszkańców i ich sytuację finansową. Brak odpowiedniej izolacji cieplnej powoduje zbyt wysoką wilgotność powietrza wewnątrz przedmiotowych budynków, co sprzyja zagnieżdżaniu się grzyba i pleśni na nadprożach, ościeżach okiennych, pod parapetami, narożach pomieszczeń oraz za meblami. Stanowi to realne zagrożenia dla zdrowia osób przebywających w obiektach oraz powoduje powolne niszczenie konstrukcji budynków poprzez wnikanie wilgoci do ścian oraz pęcznienie drewnianych elementów architektonicznych, mebli oraz podłóg. Brak odpowiedniej termoizolacji przedmiotowych budynków nie tylko podwyższa koszty ich ogrzewania i utrzymania, ale obniża również komfort życia wszystkich użytkowników obiektów. Na podstawie przeprowadzonych wielorakich badań naukowych stwierdzono, iż nieutrzymanie wymaganego komfortu cieplnego, znaczne stężenie zanieczyszczeń w powietrzu, nieodpowiednia cyrkulacja powietrza oraz zbyt duża zawartość wilgoci w powietrzu pomieszczeń, jest powodem ogólnie złego samopoczucia, bólów i zawrotów głowy, zmęczenia i rozdrażnienia, problemów z koncentracją, podrażnienia błon śluzowych nosa, gardła, skóry, uczuleń i chorób dróg oddechowych. Nieodpowiednia termoizolacja charakteryzowanych obiektów, wywiera także negatywny wpływ na środowisko naturalne. Energochłonne obecnie budynki wymagają znacznych ilości materiałów i paliw opałowych mogących zapewnić odpowiedni komfort cieplny pomieszczeń. W efekcie spalanych paliw do atmosfery zostają emitowane znaczne ilości szkodliwych zanieczyszczeń, zarówno gazowych (SO₂, NO_x, CO), jak i pyłowych. Ponadto zostaje zachwiana oszczędna gospodarka zasobami energetycznymi, a tym samym bezpieczeństwo energetyczne państwa. Oszczędność energii stanowi niewątpliwie najszybszy, najskuteczniejszy i najbardziej opłacalny sposób ograniczenia emisji gazów cieplarnianych oraz poprawy jakości powietrza, szczególnie na terenach gęsto zaludnionych. Należy podkreślić, że sytuacja finansowa oraz warunki mieszkaniowe osób zamieszkujących niniejsze

obiekty bezpośrednio wpływa na ich sytuację społeczną. Zły stan obiektów negatywnie wpływa na środowisko naturalne. Brak odpowiedniego docieplania budynków i nieefektywne korzystanie z dostępnych zasobów wpływa na ilość zużywanego paliwa opałowego, co przekłada się na zwiększoną ilość emitowanych do powietrza zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, a to z kolei pogłębia zjawisko niskiej emisji na terenie Gminy Dzikowiec. Z kolei nie wystarczająca sieć infrastruktury kanalizacyjnej powoduje przedostawanie się zanieczyszczeń do wód i gleby, co wpływa na degradację środowiska na przedmiotowym obszarze. Niniejsze uwarunkowania niosą za sobą negatywne skutki dla życia i zdrowie mieszkańców Dzikowca i Kopci, jak również wszystkich mieszkańców Gminy Dzikowiec. Problemy w sferze technicznej nawarstwiają się i powodują utrwalanie sytuacji kryzysowej w sferze środowiskowej. Niedocieplone budynki i nieefektywne wykorzystywanie dostępnych zasobów, wpływa na ilość zużywanego paliwa opałowego, co przekłada się na zwiększoną ilość emitowanych do powietrza zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, a to z kolei pogłębia zjawisko niskiej emisji na terenie rewitalizowanym. Z kolei brak odpowiedniej infrastruktury kanalizacyjnej powoduje przedostawanie się zanieczyszczeń do wód i gleby, co wpływa na degradację środowiska na przedmiotowym obszarze. Niniejsze uwarunkowania niosą za sobą negatywne skutki dla życia i zdrowie mieszkańców Dzikowca i Kopci ora mieszkańców całej gminy. Problemy w sferze środowiskowej powodują także sytuację kryzysową w sferze gospodarczej. Zanieczyszczenie środowiska ogranicza możliwości otwierania gospodarstw agroturystycznych, co wpływa na wzrost bezrobocia. Ponadto zanieczyszczenie wód, gleb i powietrza uniemożliwia produkcję ekologicznej, zdrowej żywności, co również skutkuje wzrostem liczby osób pozostających bez pracy. Zjawiska kryzysowe są ze sobą ściśle owiązane i jedno implikuje kolejne. Bezrobocie w pierwszej kolejności implikuje takie zjawiska kryzysowe jak:

- problemy społeczne - brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. ubóstwa, dysfunkcji społecznych, przestępczości czy uzależnień);
- dużą liczbę beneficjentów GOPS – bezrobocie jest jedną z głównych przyczyn wsparcia udzielanego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzikowcu;
- spadek liczby mieszkańców na danym obszarze - osoby bezrobotne wyjeżdżają poza teren niniejszej jednostki osadniczej w celu poszukiwania pracy, jak również nie napływają nowi mieszkańcy, dla których jedną z zasadniczych kwestii przy wyborze miejsca zamieszkania jest możliwość znalezienia pracy i odległość od zakładu pracy;
- złe warunki mieszkaniowe – brak pacy i środków finansowych powoduje, że mieszkańcy terenów rewitalizowanych nie mają funduszy na modernizację i remonty swoich mieszkań, co przekłada się na pogarszające warunki bytowe.

Nieodpowiednia infrastruktura techniczna i społeczna bezpośrednio skutkuje takimi problemami jak:

- niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych – brak odpowiedniej infrastruktury technicznej zniechęca przedsiębiorców do podejmowania działalności gospodarczej na terenie rewitalizowanym;
- zanieczyszczenie środowiska – zły stan budynków na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji i niewystarczająca infrastruktura kanalizacyjna powodują zanieczyszczenie powietrza, wód oraz gleb;
- problemy społeczne - nieodpowiednie warunki mieszkaniowe powodują izolację społeczną, bierność mieszkańców w życiu społecznym oraz problemy w relacjach rodzinnych. Wyżej wskazane zjawiska z kolei warunkują dalsze problemy w poszczególnych sferach.

Rys. 8 - Schemat prezentujący powiązanie i nawarstwianie się zjawisk i kryzysowych na terenie miejscowości przeznaczonych do rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Analizując powyższy schemat można zauważyć, że najwięcej powiązań „wychodzi” od bezrobocia oraz nieodpowiedniej infrastruktury technicznej i społecznej:

1. Bezrobocie w pierwszej kolejności implikuje takie zjawiska kryzysowe jak:

- problemy społeczne - brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. ubóstwa, dysfunkcji społecznych, przestępczości czy uzależnień);
 - dużą liczbę beneficjentów GOPS – bezrobocie jest jedną z głównych przyczyn wsparcia udzielanego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzikowcu;
 - spadek liczby mieszkańców na danym obszarze - osoby bezrobotne wyjeżdżają poza teren niniejszej jednostki osadniczej w celu poszukiwania pracy, jak również nie napływają nowi mieszkańcy, dla których jedną z zasadniczych kwestii przy wyborze miejsca zamieszkania jest możliwość znalezienia pracy i odległość od zakładu pracy;
 - złe warunki mieszkaniowe – brak pacy i środków finansowych powoduje, że mieszkańcy terenów rewitalizowanych nie mają funduszy na modernizację i remonty swoich mieszkań, co przekłada się na pogarszające warunki bytowe.
2. Nieodpowiednia infrastruktura techniczna i społeczna bezpośrednio skutkuje takimi problemami jak:
- niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych – brak odpowiedniej infrastruktury technicznej zniechęca przedsiębiorców do podejmowania działalności gospodarczej na terenie rewitalizowanym;
 - zanieczyszczenie środowiska – zły stan budynków na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji i niewystarczająca infrastruktura kanalizacyjna powodują zanieczyszczenie powietrza, wód oraz gleb;
 - złe warunki mieszkaniowe – brak odpowiedniej infrastruktury kanalizacyjnej negatywnie wpływa na codzienne funkcjonowanie wszystkich mieszkańców i obniżenie komfortu życia. Ponadto brak właściwego ztermomodernizowania budynków przekłada się na złe warunki mieszkaniowe m.in. na niską temperaturę w pomieszczeniach, zagnieżdżanie się grzyba i pleśni w mieszkaniach;
 - problemy społeczne - nieodpowiednie warunki mieszkaniowe powodują izolację społeczną, bierność mieszkańców w życiu społecznym oraz problemy w relacjach rodzinnych. Wyżej wskazane zjawiska z kolei warunkują dalsze problemy w poszczególnych sferach.

13. Planowany efekt rewitalizacji oraz cele i kierunki działań mające na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk

13.1 Wizja obszaru po rewitalizacji

Wizja określa stan docelowy, do którego władze lokalne oraz ich partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Wizja stanowi opis oczekiwanego stanu na obszarze rewitalizacji - w wyniku przeprowadzonej interwencji. W wyniku realizacji działań rewitalizacyjnych, Dzikowiec i Kopcie staną się miejscem ożywionym i uzdrowionym społecznie, o podwyższonej jakości życia. Działania prowadzone w ramach programu przyczynią się do zwiększenia aktywności mieszkańców w wielu obszarach, a także pozwolą na ich silniejszą integrację. Gmina Dzikowiec oraz w szczególności sołectwa Dzikowiec oraz Kopcie staną się nowym centrum gospodarczym, a także rekreacyjnym oraz kulturowym regionu. Zrealizowane projekty zamienią gminę oraz poszczególne jej sołectwa w miejsca gdzie ich mieszkańcy chętnie, a przede wszystkim bezpiecznie będą spędzać swój czas wolny. Tak sformułowana wizja zostanie zrealizowana przez dwa główne cele strategiczne oraz odpowiadające im kierunki działań i konkretne zadania. Należy zaznaczyć, że zaplanowane do realizacji zadania stanowią odpowiedź na zgłoszone przez mieszkańców potrzeby. Po przeprowadzeniu diagnozy, wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i przewidzianego do rewitalizacji oraz spotkaniu z mieszkańcami Dzikowca zebrano propozycje mieszkańców obszarów zdegradowanych dotyczących przedsięwzięć jakie powinny być podejmowane na tym terenie. Mieszkańcy zaproponowali następujące projekty:

- organizację zajęć dla dzieci i osób starszych,
- szkolenia i kursy dla osób bezrobotnych,
- poradnictwo prawne dla osób najbardziej potrzebujących,
- wyjazdy integracyjne (do kina, teatru itp.) dla różnych grup wiekowych i społecznych,
- termomodernizację budynków,
- budowę instalacji fotowoltaicznych,
- budowę wraz z zagospodarowaniem terenów zielonych.

Wyżej wskazane propozycje zostały uwzględnione przy planowaniu działań rewitalizacyjnych do ujęcia w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2020

13.2 Cele rewitalizacji

Zasadniczymi celami *Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec* na lata 2016-2020 jest ożywienie społeczno-gospodarcze uznanych za zdegradowane obszarów na terenie gminy, aktywizacja mieszkańców związanych na co dzień z życiem społeczno-kulturalnym, którzy mogliby zmobilizować do działania mniej aktywnych mieszkańców. Chodzi przede wszystkim o pełne wykorzystanie potencjału społecznego, gospodarczego, kulturalnego, jaki posiada Dzikowiec i Kopcie. Kolejnym ważnym celem Programu będzie poprawa warunków do otworzenia na terenie miejscowości zdegradowanych własnej działalności gospodarczej przez osoby będące obecnie bezrobotne i zatrudnienie osób bezrobotnych z jej terenu, a także poprawa bezpieczeństwa mieszkańców i możliwości komunikacyjnych na obszarze rewitalizowanym, oraz ożywienie gospodarcze poprzez stworzenie dogodnych warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Miejscowości Dzikowiec i Kopcie. W wyniku realizacji działań rewitalizacyjnych znacznie podniesie się również estetyka terenów objętych rewitalizacją. Wszystkie wyżej opisane efekty działań rewitalizacyjnych pozwolą z jednej strony na przeciwdziałanie uciążliwym problemom społecznym i gospodarczym na obszarach zdegradowanych, a z drugiej strony pozwolą wykorzystać istniejący znaczny potencjał rozwojowy tych obszarów. Rewitalizacja to proces kompleksowy oraz długotrwały. Dotyczy on wybranych obszarów zamieszkałych przez grupę społeczną, dotkniętą określonymi problemami. Kompleksowa rewitalizacja obejmuje sferę społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno – funkcjonalną i techniczną. Aby proces ten mógł przynieść założone rezultaty, konieczna jest jego konsekwentna realizacja oraz czas – tylko wówczas możliwy jest widoczny rozwój społeczno-gospodarczy terenu rewitalizowanego.

Cel strategiczny 1 - Ograniczenie skali bezrobocia i problemów społecznych

W ramach pierwszego celu strategicznego zaplanowano działania zmierzające do ograniczenia skali bezrobocia, które jest jednym z głównych problemów na przedmiotowym obszarze i implikuje zjawiska kryzysowe w pozostałych przestrzeniach rewitalizacji. Zakłada się, że działania szkoleniowe i aktywizujące osoby bezrobotne wpłyną na ograniczenie tego negatywnego zjawiska, jak i innych problemów bezpośrednio z nim powiązanych tj.:

- problemów społecznych – zatrudnienie osób bezrobotnych i biernych zawodowo przyczyni się do ograniczenia takich negatywnych zjawisk jak ubóstwo, dysfunkcje społeczne, przestępczości czy uzależnienia;
- dużej liczby beneficjentów pomocy społecznej – ograniczenie liczby bezrobotnych, wpłynie na zmniejszenie liczby beneficjentów pomocy społecznej, które obecnie pobierają świadczenia właśnie z powodu bezrobocia;
- problemu spadającej liczby mieszkańców – większa liczba miejsc pracy na przedmiotowym obszarze zachęci potencjalnych mieszkańców do osiedlania się, co wpłynie na wzrost ogólnej liczby mieszkańców sołectw Dzikowiec i Kopcie;
- problemu pogłębiających się negatywnych zjawisk, w szczególności o charakterze społecznym, wynikających z braku lub niedostatecznej dostępności do usług o charakterze publicznym na wyznaczonym obszarze rewitalizacji (w szczególności do usług środowiskowych i opiekuńczych);

Wykorzystanie wspartych w działaniach rewitalizacyjnych obiektów oraz ich otoczenia w celu stworzenia atrakcyjnych warunków technicznych i funkcjonalnych do wzrostu aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców oraz realizacji projektów mających na celu włączanie do życia społecznego osób wykluczonych i zagrożonych ubóstwem, a także wspieranie aktywności i podnoszenie kompetencji niezbędnych na rynku pracy wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Drugim zasadniczym aspektem jest ograniczenie problemów społecznych, które występują na terenie rewitalizowanym i które są bezpośrednio związane z występującym bezrobociem. Dlatego też w ramach pierwszego celu strategicznego zaplanowano działania skierowane do dzieci i młodzieży (dodatkowe zajęcia) oraz nieodpłatne doradztwo prawne. Przewiduje się, że niniejsze przedsięwzięcia doprowadzą przede wszystkim do podniesienia kompetencji kluczowych u dzieci i młodzieży w wieku szkolnym (co przełoży się na lepsze osiągnięcia w nauce, a w dalszej przyszłości wpłynie na organicznie bezrobocia i wzrost liczby podmiotów gospodarczych na terenie sołectw Dzikowiec i Kopcie) oraz aktywizacji społecznej mieszkańców i ich integracji.

Cel strategiczny 2 - Dostosowanie infrastruktury społecznej i technicznej w celu niwelacji zjawisk kryzysowych

W ramach celu strategicznego zaplanowano działania zmierzające do rozwiązania drugiego głównego problemu zidentyfikowanego na przedmiotowym obszarze - nieodpowiedniej infrastruktury technicznej i społecznej. Jednym z działań rewitalizacyjnych

jest zagospodarowanie i rewitalizacja zabytkowego parku w który to projekt umożliwi aktywne spędzanie czasu wolnego, co wpłynie na jakość życia mieszkańców, ich integrację, a przede wszystkim na ich zdrowie. Ponieważ wśród problemów zidentyfikowanych na obszarze rewitalizacji zidentyfikowano dysfunkcje społeczne, brak zaangażowania i apatię mieszkańców, do realizacji poszczególnych przedsięwzięć np. w ramach zadania w zagospodarowanie terenu parku mogą zostać zaangażowani mieszkańcy Dzikowca i Kopci oraz całej gminy. Ich zaangażowanie na etapie tworzenia nowych nasadzeń może polegać np. na pomocy w uporządkowaniu terenu oraz sadzeniu roślin. Znacznie większy udział przewiduje się na etapie eksploatacji terenów zieleni – mieszkańcy będą dbać o jego utrzymanie w odpowiednie kondycji - wspólne prace sezonowe i porządkowe polegające np. na przycinaniu trawy, podlewaniu roślin itp., wpłynie na ich integrację i włączenia w życie lokalne oraz budowania poczucia dobra wspólnego. Kolejne projekty zakładają termomodernizację budynków i zabytkowych budynków oraz budowę instalacji odnawialnych źródeł energii. Niniejsze przedsięwzięcia przyczynią się przede wszystkim do polepszenia warunków egzystencjalnych osób zamieszkujących tereny przeznaczone do a także pośrednio mogą wpłynąć na włączenie społeczne i zaangażowanie osób wykluczonych społecznie w życie publiczne. Przedmiotowe inwestycje będą miały także pozytywny wpływ na środowisko naturalne. Termomodernizacja budynków oraz instalacje odnawialnych źródeł energii przyczynią się do zwiększenia efektywności energetycznej oraz ograniczenia emisji CO₂, co bezpośrednio będzie skutkowało poprawą jakości powietrza oraz pośrednio pozytywnie wpłynie na zdrowie i życie wszystkich mieszkańców obszarów rewitalizowanych.. Niniejsze przedsięwzięcia wpłyną na podniesienie standardu życia mieszkańców, i zapewnią lepsze warunki mieszkaniowe. Ponadto bezpośrednio wpłyną na poprawę jakości wód i gleb oraz zmniejszenie ilość substancji biogennych przedostających się do środowiska. Podsumowując, wymienione wyżej zadania przyczynią się do rozwiązania problemu nieodpowiedniej infrastruktury technicznej i społecznej na obszarze rewitalizacji. Przewiduje się, że ich realizacji spowoduje przede wszystkim:

- wzrost liczby podmiotów gospodarczych na terenie rewitalizacji - odpowiednia infrastruktura zachęci przedsiębiorców do lokowania działalności gospodarczej na tym terenie;
- poprawę jakości środowiska – budynki charakteryzujące się odpowiednimi standardami energetycznymi i odpowiednią infrastrukturą kanalizacyjną przyczynią się do poprawy jakości powietrza, wód oraz gleb na terenie rewitalizowanym;

- ograniczenie problemów społecznych - odpowiednie warunki mieszkaniowe wpłyną korzystnie na samopoczucie mieszkańców (mieszkańcy będą mieli mniej powodów do zmartwień) co przełoży się na poprawę relacji rodzinnych, większą aktywność społeczną oraz integrację społeczną.

Aby zrealizować cele strategiczne gmina podejmie działania:

1. pobudzenie aktywności środowisk lokalnych;
2. przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych dysfunkcjami społecznymi obszarach;
3. zwiększenie szans mieszkańców na zatrudnienie oraz samozatrudnienie;
4. polepszenie jakości życia mieszkańców;
5. stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego;
6. trwała odnowa obszaru, poprawa ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy poprzez zastosowanie wysokiej jakości rozwiązań architektonicznych i urbanistycznych;
7. odnowa lub wzmocnienie atutów rozwojowych obszarów zdegradowanych.

Oprócz rozwiązania wyżej wskazanych problemów zakłada się, że działania rewitalizacyjne pośrednio przyczynią się do wzrostu dochodów Gminy – wzrost liczby mieszkańców i podmiotów gospodarczych w wyniku przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych wpłynie na wzrost dochodów Gminy Dzikowiec, co spowoduje, że będzie ona miała więcej środków na inwestycje m.in. w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej, co z kolei przełoży się na poprawę jakości życia mieszkańców, wzrost atrakcyjności gospodarczej Gminy i poprawę jakości środowiska. Reasumując należy stwierdzić, że planowany efekt rewitalizacji stanowi odpowiedź na przeprowadzoną diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych. Natomiast cele wyznaczone do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016-2020 są adekwatne do potrzeb, a ich osiągnięcie spowoduje eliminację lub przynajmniej ograniczenie negatywnych zjawisk występujących na obszarze rewitalizacji..

Realizacja celów możliwa będzie przede wszystkim poprzez wdrożenie projektów rewitalizacyjnych o charakterze społecznym, a także przestrzenno-funkcjonalnym i gospodarczym. Lokalnym Program rewitalizacji zakłada realizację 2 projektów, które przyczynią się w dużej mierze do zniwelowania negatywnych zjawisk społecznych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji oraz dodatkowo przyczynią się do uporządkowania ładu przestrzennego i ożywienia gospodarczego. Realizacja projektów zwiększy poziom

integracji mieszkańców, w tym integracji międzypokoleniowej, zwiększy ich aktywność społeczną i zawodową, a także zwiększy poziom odpowiedzialności za dbałość o przestrzeń publiczną oraz za podejmowane przedsięwzięcia.

Wszelkie nierówności w dostępie do usług społecznych są jedną z przyczyn pogłębiającego się wykluczenia społecznego.

14. Planowane działania rewitalizacyjne w latach 2016-2022 wraz ze źródłami finansowania

Zadania inwestycyjne o charakterze rewitalizacyjnym planowane do zrealizowania w latach 2016-2022 będą nakierowane w dużej mierze na ożywienie społeczno-gospodarcze obszarów rewitalizowanych celem znacznego ograniczenia występujących na nich problemów, którym nie daje się przeciwdziałać tradycyjnymi metodami.

Wiele ze zrealizowanych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji projektów będzie bowiem generowało nowe miejsca pracy dla mieszkańców obszarów uznanych za zdegradowane, dzięki czemu powinien obniżyć się na tych terenach m.in. poziom ubóstwa, bezrobocia oraz przestępczości. Ponadto, powinna poprawić się również estetyka terenów rewitalizowanych, a także stan techniczny obiektów zabytkowych. Na skutek poprawy stanu technicznego infrastruktury edukacyjno – sportowo - kulturalnej powinno również nastąpić ożywienie kulturalno-rekreacyjne wśród mieszkańców.

Realizacja inwestycji rewitalizacyjnych na terenie gminy Dzikowiec ma bardzo silne poparcie ze strony wielu partnerów. Wszystkie instytucje, poza samymi mieszkańcami i Gminy, bardzo aktywnie włączają się zarówno w proces przygotowawczy jak i realizacyjny poszczególnych inwestycji. Udzielone wsparcie dla działań rewitalizacyjnych ze strony ww. podmiotów pozwala sądzić, iż Lokalny Program Rewitalizacyjny Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022 spełni swoje cele. Podczas realizacji Programu z pewnością liczba partnerów będzie się systematycznie zwiększała.

Realizacja działań inwestycyjnych na obszarach objętych rewitalizacją powinny mieć charakter kompleksowy i służyć zarówno poprawie jakości życia mieszkańców sołectw Dzikowiec i Kopcie, jak również przyczynić się do jego ożywienia społeczno-gospodarczego. Projekty przewidziane w ramach rewitalizacji muszą być realizowane jako kompleksowe przedsięwzięcia dotyczące wszystkich aspektów wpływających na sytuację kryzysową rewitalizowanego obszaru. Dotyczy to w szczególności takich działań jak:

1. Zagospodarowanie infrastrukturalnych z przeznaczeniem na cele społeczne, obejmujące: placówki oferujące wsparcie dzienne dla dzieci i młodzieży (np. żłobki, przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego, szkoły, świetlice, w tym środowiskowe); obiekty rekreacyjne (np. ścieżki zdrowia, place zabaw, boiska); obiekty infrastruktury kulturalnej; obiekty, w których świadczone są usługi służące aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców; obiekty wielofunkcyjne, w których łączone są różne funkcje społeczne;
2. Działania prowadzące do ożywienia gospodarczego rewitalizowanych obszarów (np. zagospodarowanie przestrzeni w celach gospodarczych);
3. Zagospodarowanie przestrzeni na cele publiczne lub społeczne (np. place, skwery, parki);
4. Modernizacja budynków użyteczności publicznej w celu poprawy ich estetyki zewnętrznej;
5. Modernizacja, renowacja części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych, tj. odnowienie elementów strukturalnych budynku (dachy, fasady, okna i drzwi w fasadzie, klatki schodowe i korytarze, windy). Projekty z zakresu mieszkalnictwa w zakresie modernizacji energetycznej budynków muszą mieć uzasadnienie w audycie energetycznym. Jeżeli to wynika z audytu energetycznego – możliwa jest ingerencja w substancję budynku w szerszym zakresie niż przywołany powyżej.

Głównym celem podejmowanych działań będzie rewitalizacja obiektów i modernizacja terenów użyteczności publicznej w celu poprawy ich funkcjonalności, rozszerzenia dotychczasowych funkcji oraz ich dostosowania do nowych potrzeb w zakresie usług, zdrowotnych, rekreacyjnych, kulturalnych i edukacyjnych. Realizacja zamierzeń rewitalizacyjnych przyczyni się także do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej zdegradowanych miejscowości, a przez to do zmniejszenia dysproporcji występujących pomiędzy rozwojem wskazanego obszarów zdegradowanych w odniesieniu do ośrodków o podobnym potencjale społeczno-gospodarczym w regionie.

Jako, że program rewitalizacji zakłada kompleksowe ożywienie obszaru zdegradowanych miejscowości, niezbędne dla osiągnięcia założonych celów jest

uwzględnienie w planie inwestycyjnym działań o charakterze społecznym, wymierzonych w eliminację występujących na niniejszym terenie problemów społecznych oraz zjawisk dysfunkcyjnych. Zjawiska te związane są głównie ze sferą ubóstwa, uzależnień, przestępczości, wykluczenia osób starszych i niepełnosprawnych, niewystarczającą liczbą miejsc pracy oraz brakiem alternatywnych form spędzania wolnego czasu. Działania zaplanowane w ramach programu rewitalizacji zorientowane są zatem przede wszystkim na aktywizację społeczności lokalnej, integrację jej członków poprzez promowanie form aktywnego spędzania czasu, prezentację dorobku kulturowego, popularyzację produktów lokalnych, propagowanie współpracy instytucji i organizacji pozarządowych działających w obszarze polityki społecznej, takich jak: kultura, oświata, służba zdrowia i bezpieczeństwo. Efektywność realizacji zaplanowanych działań społecznych będzie dodatkowo wzmacniana poprzez ich bezpośrednie powiązanie z działaniami inwestycyjnymi.

15. Planowane rezultaty osiągnięć

Efekty długofalowe zrealizowania działań ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016 - 2022:

- zmniejszenie skali zjawiska wykluczenia społecznego wśród mieszkańców obszarów rewitalizowanych przez ożywienie gospodarcze, stworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy, a także udzielania pomocy rodzinom dotkniętym patologiami społecznymi jak np. alkoholizm, itp.

Cel bezpośredni działań ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016 - 2022:

- ożywienie społeczno-gospodarcze obszarów uznanych na terenie gminy za zdegradowane.

Efekty natychmiastowe (Rezultaty) zrealizowania działań ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016 - 2022:

- zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców,
- poprawa estetyki przestrzeni gminnej,
- stworzenie warunków umożliwiających rozwój drobnej przedsiębiorczości,
- zachowanie i renowacja obiektów zabytkowych oraz wszystkich pozostałych budynków wymagających interwencji budowlano-remontowej.

Tabela 40 - Główne wskaźniki monitorowania zadań rewitalizacyjnych – wskaźniki rezultatu

Cel rewitalizacji	Kierunek działań	Zadanie	Wskaźniki/mierniki monitorowania realizacji działań/zadań	Wartość wskaźnika bazowa i oczekiwana	Źródło pozyskiwania danych
Ograniczenie skali bezrobocia i problemów społecznych	Aktywizacja społeczno – zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	Zajęcia dla dzieci i młodzieży oraz osób starszych, niepełnosprawnych, zagrożonych wykluczeniem mające na celu integrację i edukację	Liczba osób, które wzięły udział w zajęciach 30	Wartość bazowa:0 Wartość docelowa: 16 osób aktywnych społecznie	Raport z realizacji projektu / GUS
		Nieodpłatne doradztwo prawne	Liczba osób, które skorzystały z nieodpłatnego doradztwa prawnego	100	Raport z realizacji projektu / GUS
Dostosowanie infrastruktury społecznej i technicznej w celu niwelacji negatywnych zjawisk społ.	Remonty i rozbudowa obiektów i przestrzeni publicznych	Gmina otwarta na kulturę - Rewaloryzacja zespołu dworsko-parkowego. Rozbudowa i przebudowa SCK,	Liczba mieszkańców korzystających z obiektów i przestrzeni publicznych poddanych rewaloryzacji, remontom, przebudowie i rozbudowie.	Wartość bazowa: 0 Wartość docelowa: 1291- wszyscy mieszkańcy Dzikowca	Raport z realizacji projektu / GUS
		Remont budynku wielofunkcyjnego w Kopciach i nadanie mu nowych funkcji społecznych	Liczba mieszkańców korzystających z budynku wielofunkcyjnego Liczba organizacji NGO pracujących w budynku	Wartość bazowa:0 Wartość docelowa: 250 Wartość bazowa: 1 Wartość docelowa:4	Raport z realizacji projektu / GUS
Cel rewitalizacji	Kierunek działań	Zadanie	Wskaźniki/mierniki monitorowania realizacji działań/zadań	Wartość wskaźnika bazowa i oczekiwana	Źródło pozyskiwania danych
Ograniczenie skali bezrobocia i problemów społecznych	Aktywizacja społeczno – zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	Zajęcia dla dzieci i młodzieży oraz osób starszych, niepełnosprawnych, zagrożonych wykluczeniem mające na celu integrację i edukację w Gminnym Ośrodku Kultury	Liczba osób, które wzięły udział w zajęciach	Wartość bazowa:0 Wartość docelowa: 60	Raport z realizacji projektu / GUS

		Nieodpłatne doradztwo prawne	Liczba osób, które skorzystały z nieodpłatnego doradztwa prawnego	100	Raport z realizacji projektu / GUS
--	--	------------------------------	---	-----	------------------------------------

Źródło: opracowanie własne

Tabela 41 - Główne wskaźniki monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji

Cel rewitalizacji	Kierunek działań	Wskaźniki /mierniki monitorowania	Wartość bazowa	Wartość docelowa w 2022 roku	Źródło pozyskania danych
Ograniczenie skali bezrobocia i problemów społecznych	Aktywizacja społeczno zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	Zmniejszenie liczby osób, korzystających z pomocy społecznej o 15%	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej – 67 osób	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej – 57 osób	Raport z realizacji projektu / GUS
Dostosowanie infrastruktury społecznej i technicznej w celu niwelacji zjawisk kryzysowych	Poprawa infrastruktury technicznej i środowiskowej na terenie rewitalizowanym.	Zwiększenie dostępności do ulepszonej infrastruktury technicznej(wod-kan, , gaz, OZE) aleje w Parku oświetlenie i monitoring	Liczba mieszkańców, która korzysta z odpowiedniej infrastruktury technicznej – 0	Liczba mieszkańców, która korzysta z odpowiedniej infrastruktury publicznej - 2099	Raport z realizacji projektu / GUS
	Rozwój infrastruktury społecznej	Zwiększenie liczby osób zintegrowanych z lokalną społecznością i zaangażowanych w życie społeczne o 60%	Liczba mieszkańców, która aktywnie uczestniczy w życiu społecznym i integruje się z pozostałymi mieszkańcami - 98	Liczba mieszkańców, która aktywnie uczestniczy w życiu społecznym i integruje się z pozostałymi mieszkańcami - 157	Raport z realizacji projektu / GUS
Cel rewitalizacji	Kierunek działań	Wskaźniki /mierniki monitorowania	Wartość bazowa	Wartość docelowa w 2022 roku	Źródło pozyskania danych
Ograniczenie skali bezrobocia i problemów społecznych	Aktywizacja społeczno zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	Zmniejszenie liczby osób, korzystających z pomocy społecznej o 15%	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej – 55 osób	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej – 47 osób	Raport z realizacji projektu / GUS
Dostosowanie infrastruktury społecznej i technicznej w celu niwelacji zjawisk kryzysowych	Rozwój infrastruktury społecznej	Zwiększenie liczby osób zintegrowanych z lokalną społecznością i zaangażowanych w życie społeczne o 60%	Liczba mieszkańców, która aktywnie uczestniczy w życiu społecznym	Liczba mieszkańców, która aktywnie uczestniczy w życiu społecznym	Raport z realizacji projektu / GUS

			i integruje się z pozostałymi mieszkańcami - 408	i integruje się z pozostałymi mieszkańcami - 408	
--	--	--	---	---	--

Źródło: Opracowanie własne Urzędu Gminy w Dzikowcu

16. Komplementarność przedsięwzięć rewitalizacyjnych

16.1 Wymogi dotyczące komplementarności

- Zapisy Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 opracowanych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju jako wymóg konieczny przy opracowaniu programów rewitalizacji stawiają zapewnienie komplementarności projektów i szerzej – przedsięwzięć rewitalizacyjnych w pięciu następujących wymiarach:

- a) przestrzennym,
- b) problemowym,
- c) proceduralno-instytucjonalnym,
- d) międzyokresowym,
- e) źródeł finansowania.

Głównym celem zapewnienia powiązań pomiędzy poszczególnymi zadaniami, projektami i przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi jest efektywniejsze wykorzystanie potencjału przestrzeni rewitalizowanej oraz przede wszystkim potencjału społeczności, mieszkańców, którzy są użytkownikami tej przestrzeni. Komplementarność ma doprowadzić do efektu synergii również w wymiarze proceduralno-instytucjonalnym tj. zarządzania wdrażaniem programu rewitalizacji oraz w wymiarze finansowym tj. lepszym wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych na rewitalizację.

Program rewitalizacji realizowany jest przez Gminę, ale charakteryzuje się również włączeniem w proces tworzenia i realizacji różnych interesariuszy, w tym mieszkańców. Gmina pełnić będzie rolę lidera inicjującego współpracę interesariuszy oraz odpowiedzialna będzie za zorganizowanie procesu uspołecznienia, jak też monitoring i ewaluację.

Program będzie oddziaływał na cały obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych obszarach tj. społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym oraz środowiskowym, m.in. poprzez:

- rozwój infrastruktury społecznej oraz podnoszenie jakości przestrzeni publicznych,
- zmniejszenie skali negatywnych zjawisk społecznych oraz wzrost aktywności społecznej,
- wzrost aktywności gospodarczej i zawodowej.

W programie nie pominięto żadnego obszaru, ale szczególnie mocny nacisk położono na aspekt społeczny w tym zmniejszenie skali negatywnych zjawisk społecznych oraz zwiększenie aktywności społecznej. Zmniejszenie skali negatywnych zjawisk społecznych oraz wzrost aktywności społecznej, jak też projektów wzmacniających potencjał instytucjonalny na rzecz aktywności społecznej.

16.2 Komplementarność przestrzenna

Przedsięwzięcia zawarte w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022 zaplanowane zostały z uwzględnieniem wzajemnych powiązań. Projekty ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji dotyczą przede wszystkim mieszkańców obszaru rewitalizacji i przede wszystkim na tym obszarze będą realizowane. Należy jednak zauważyć, że zaplanowano również pozostałe przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które będą realizowane poza obszarem rewitalizacji i które pośrednio przyczyniają się do eliminacji lub ograniczenia negatywnych zjawisk występujących na terenach rewitalizowanych. Ich realizacja spowoduje wzmocnienie efektów osiągniętych w wyniku realizacji głównych projektów rewitalizacyjnych i tym samym spowoduje tzw. efekt synergii. Należy ponadto zaznaczyć, iż realizacja zaplanowanych zadań głównych zapewni efektywne oddziaływanie na cały obszar dotknięty kryzysem, nie tylko w pojedynczych miejscach. Rewitalizacja Obiektów użyteczności publicznej, budynków wchodzących w skład zabytkowego zespołu parkowo – dworskiego, szkoły, przedszkola, centrum kultury, terenów zieleni, budynku straży grobowej i budynku wielofunkcyjnego w Kopciach umożliwi między innymi aktywne spędzanie czasu wolnego przez wszystkich mieszkańców obszarów przeznaczonych do rewitalizacji, co korzystnie wpłynie na jakość ich życia, włączenie i integrację społeczną, a także na ich zdrowie. Skutek w postaci włączenia i integracji społecznej przyniosą również działania obejmujące zajęcia, kursy i szkolenia dla różnych grup społecznych i wiekowych – będzie to możliwe poprzez przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych między innymi poprzez rewitalizację SCK i budynku w Kopciach. Warunki techniczne dotyczące infrastruktury drogowej oraz technicznej negatywnie wpływają na atrakcyjność mieszkaniową i gospodarczą przedmiotowych sołectw, co implikuje dalsze konsekwencje (m.in. niewystarczającą liczbę podmiotów gospodarczych, dysfunkcje społeczne, spadającą liczbę mieszkańców, problemy środowiskowe itp.). Dlatego w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych zaplanowano, rewitalizację centralnie położonej części w Dzikowcu i Kopciach, termomodernizację i przebudowę budynku centrum kultury oraz obiektów z przeznaczeniem na działalność kulturalną w zdegradowanych sołectwach. Wszystkie te działania doprowadzą do poprawy jakości życia mieszkańców na terenie

rewitalizowanym i wpłyną na poprawę jakości życia mieszkańców dotkniętych sytuacją kryzysową. Ponadto niniejsze przedsięwzięcia wpłyną na wzrost atrakcyjności gospodarczej niniejszego obszaru i całej Gminy Dzikowiec, co w połączeniu z zadaniami szkoleniowymi i aktywizującymi mieszkańców obszarów rewitalizacji, doprowadzi do zmniejszenia bezrobocia na tym terenie a tym samym i na terenie całej Gminy Dzikowiec. Podobny efekt zostanie osiągnięty w sferze środowiskowej. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, instalacja odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie infrastruktury kanalizacyjnej wpłynie na poprawę jakości środowiska nie tylko na terenie rewitalizowanym, ale również na obszarze przedmiotowych jednostek samorządu terytorialnego. Podsumowując, zaplanowane działania nie będą skutkowały przenoszeniem problemów na inne obszary i nie będą prowadziły do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie, a wręcz przeciwnie spowodują rozwiązanie lub przynajmniej ograniczenie negatywnych zjawisk występujących na całym obszarze rewitalizacji (a pośrednio również na terenie Gminy Dzikowiec). Zaplanowane do realizacji zadania główne oraz pozostałe przedsięwzięcia będą się wzajemnie dopełniały, aby w jak największym stopniu osiągnąć cele rewitalizacyjne.

16.3 Komplementarność problemowa

- a) Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne, będą wzajemnie się dopełniały tematycznie, co sprawi, że Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022 będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, środowiskowym technicznym i przestrzennofunkcjonalnym). Zadania mające na celu aktywizację i podniesienie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych oraz zapobieganie procesom ubóstwa i wykluczenia społecznego wpłyną przede wszystkim na sferę społeczną tj. na ograniczenie bezrobocia i innych negatywnych zjawisk społecznych. Przy czym należy zauważyć, że będą one miały również znaczenie dla:
- b) sfery gospodarczej - szkolenia i aktywizacja osób bezrobotnych przyczyni się do wzrostu liczby pomiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji)
- c) technicznej - wzrost dochodów mieszkańców w wyniku podjęcia pracy lub rozpoczęcia działalności gospodarczej, przełoży się na poprawę sytuacji finansowej, a to z kolei może zachęcić do modernizacji i remontów mieszkań oraz domów na niniejszym obszarze. Z kolei działania ukierunkowane na poprawę infrastruktury technicznej oraz rozwój infrastruktury społecznej na terenie rewitalizowanym wpłyną na:

- d) sferę społecznej – atrakcyjna infrastruktura społeczna i lepsze warunki mieszkaniowe przełożą się na wzrost liczby mieszkańców, a także ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych;
- e) sferę gospodarczej – atrakcyjna infrastruktura zachęci do osiedlania się na tym terenie i lokowania działalności gospodarczej, ponadto czyste środowisko umożliwi zakładanie gospodarstw agroturystycznych i produkcję zdrowej, ekologicznej żywności;
- f) sferę środowiskową – termomodernizacja, instalacje odnawialnych źródeł energii i infrastruktura kanalizacyjna wpłyną na ograniczenie zanieczyszczeń powietrza, wód i gleb. Zaplanowane przedsięwzięcia doprowadzą do kompleksowej rewitalizacji zdegradowanych terenów w miejscowości Dzikowiec i Kopcie. Pożądanym stanem osiągniętym w wyniku działań rewitalizacyjnych jest ograniczenie bezrobocia, jak i innych problemów bezpośrednio z nim powiązanych tj.: ograniczenia problemów społecznych oraz zmniejszenia liczby beneficjentów pomocy społecznej. Ponadto zaplanowane działania rewitalizacyjne doprowadzą do poprawy warunków życia mieszkańców Dzikowca oraz Kopci, a co za tym idzie do wzrostu liczby mieszkańców. Pożądanym stanem, do którego mają doprowadzić projekty rewitalizacyjne jest także wzrost liczby podmiotów gospodarczych na terenie rewitalizacji oraz poprawa jakości środowiska. Wszystkie wymienione wyżej efekty rewitalizacji pośrednio przyczynią się do wzrostu dochodów Gminy co spowoduje, że będzie ona miała więcej środków na inwestycje m.in. w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej, co z kolei przełoży się na poprawę jakości życia mieszkańców, wzrost atrakcyjności gospodarczej Gminy i poprawę jakości środowiska. Skuteczna komplementarność problemowa oznacza także konieczność powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy na innych polach, co skutkuje lepszą koordynacją tematyczną i organizacyjną działań administracji. Strategia Rozwoju Gminy Dzikowiec stanowi rdzeń planowania na terenie Gminy Dzikowiec, Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022 rozwija zapisy Strategii i konkretyzuje zarówno cele, jak i przedsięwzięcia służące rewitalizacji. W Strategii zostały określone obszary strategiczne oraz cele strategiczne, w które wpisuje się w Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022:

Działania zaplanowane do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji są w pełni zgodne z celem strategicznym i celami operacyjnymi Strategii Gminy Dzikowiec oraz przyczynią się do ich pełnej realizacji. W ramach rewitalizacji zaplanowano bowiem m.in. termomodernizację, instalacje odnawialnych źródeł energii, a także zagospodarowania terenów wraz z rewitalizacją zabytkowych obiektów. Wszystkie te inwestycje znacząco

wpłyną na poprawę sfery technicznej obszarów rewitalizowanych oraz na jakość życia mieszkańców. Dla uzyskania lepszych efektów komplementarności problemowej przydatna jest także pogłębiona i usystematyzowana analiza zjawisk kryzysu na obszarze województwa przygotowana przez samorząd województwa. Taką analizę przedstawiono w Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego do roku 2030.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022 ma na celu przed wszystkim aktywizację i integrację społeczno – zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów, dlatego też zadania przewidziane do realizacji pośrednio przyczynią się do osiągnięcia celów wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego do 2030 r. Trzeba też zauważyć, że zaplanowane działania dotyczące poprawy efektywności energetycznej budynków, wzrostu wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, czy poprawy gospodarki ściekowej na terenach zdegradowanych przyczynią się do realizacji celu strategicznego

- g) Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska oraz
- h) Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia

16.4 Komplementarność międzyokresowa

Projekty realizowane w ramach rewitalizacji zachowują ciągłość programową. Tworzą odpowiedź na potrzeby wynikające ze zmian jakie zostały zidentyfikowane w ramach systematycznego monitoringu. Zadania wyznaczone w niniejszym Lokalnym Programie Rewitalizacji są komplementarne względem przedsięwzięć realizowanych w poprzednich latach na terenie Gminy Dzikowiec. Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016 – 2022 zachowuje ciągłość programową procesu rewitalizacji, a wszystkie projekty i przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich okresach programowych mają swoją kontynuację w obecnym dokumencie. Zakłada się ożywienie społeczne przestrzeni gminnych, które zostały częściowo zmodernizowane w poprzednich latach oraz ich modernizację infrastrukturalną wraz z dalszą integracją i aktywizacją społeczną mieszkańców oraz ożywieniem gospodarczym obszaru z zachowaniem dziedzictwa kulturowego. Zamierzenia te są ścisłą kontynuacją realizacji projektów z lat poprzednich. Wnioski z realizacji poprzednich działań pozwolą na bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej. Poniżej zamieszczono tabelę z projektami realizowanymi w poprzednich latach, które są potwierdzeniem zachowania ciągłości programowej.

Tabela 42 –Potwierdzenie zachowania ciągłości programowej – projekty realizowane w poprzednich latach

L.p.	Nazwa programu (np. PROW, RPO)	Tytuł operacji/zadania
1.	W ramach Osi Priorytetowej 4 Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013”	Przebudowa części budynku gimnazjum Zespołu Szkół w Wilczej Woli na budynek wielofunkcyjny jako centrum kulturalno – rekreacyjne wraz z wyposażeniem i budową chodnika.
2.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie 35-025 Rzeszów ul. Zygmuntowska 9	Termomodernizacja budynku gminnego w Dzikowie
3.	Program Operacyjny „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013”	Zabezpieczenie pomników przyrody w parku Dzikowiec”
4.	Odnowa i rozwój wsi”, objętego PROW na lata 2007 – 2013.	Przebudowa i rozbudowa budynku pełniącego funkcję społeczno - kulturalną wraz z budową placu zabaw i przebudową miejsca rekreacyjnego w Wilczej Woli”,
5.	Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013.	„Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z oczyszczalnią ścieków w Wilczej Woli”

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Dzikowiec

16.5 Komplementarność źródeł finansowania

Projekty, które zostały zaplanowane do realizacji w ramach *Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec* na lata 2016 – 2022 będą finansowane z różnych źródeł: EFRR, EFS, FS, środki publiczne oraz środki prywatne, które wzajemnie się uzupełniają i łączą. Taki sposób finansowania gwarantuje możliwie najkorzystniejsze uzyskanie efektów dla obszaru rewitalizacji. Ponadto projekty zapisane w dokumencie dają także możliwość stymulowania endogenicznych (lokalnych) źródeł finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych, szczególnie przy założeniu wzmocnienia lokalnej przedsiębiorczości oraz organizacji społecznych.

LP.	Tytuł projektu	Okres realizacji	Szacunkowe nakłady [PLN]	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA		
				Budżet gminy	Fundusze UE	RODZAJ FUNDUSZY
1	<i>Rozbudowa zabytkowego zespołu parkowo-dworskiego w Dzikowcu i nadanie mu nowych funkcji.</i>	2017-2022	11 802 614,72	1 802 614,72	10 000 000,00	Działanie 6.3 RPO WP 2014-2020
2	<i>Rozbudowa, przebudowa i nadbudowa istniejącego budynku z garażami, pełniącego funkcję usługową społeczno – kulturalną wraz ze zmianą sposobu użytkowania poddasza z przeznaczeniem na cele użytkowe w miejscowości Kopcie.</i>	2017-2020	3 000 000,00	2 500 000	500 000,00	Działanie 7. PROW
3	<i>Przeciw wykluczeniu społecznemu – program profesjonalnego wsparcia i pomocy rodzinom z terenu gminy Dzikowiec.</i>	2018-2019	746 755,00	-	-	Działanie 8.4 RPO WP 2014-2020
4	<i>Poprawa dostępności usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz niepełnosprawnym z terenu Gminy Dzikowiec</i>	2018-2019	650 000, 00	-	-	Działanie 8.3 RPO WP 2014-2020
5	<i>Piknik rodzinny</i>	2018	150 000,00	150 000,00	-	-
6	<i>Warsztaty artystyczne i kulinarne „Rodzinne święta”</i>	2018	50 000,00	50 000,00	-	-
7	<i>Wirtualne i realne zwiedzanie miejsc Pamięci Narodowej w Unii Europejskiej</i>	2018	7 000,00	7 000,00	-	-

8	<i>Teatr dla każdego</i>	2017-2020	4 000,00	4 000,00	-	-
---	--------------------------	-----------	----------	----------	---	---

Projekty rewitalizacyjne zawarte w niniejszym dokumencie będą współfinansowane z różnych źródeł, obejmujących m.in. środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), krajowych środków publicznych oraz środków prywatnych z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania. W przypadku braku możliwości realizacji projektów podstawowych z założonych zewnętrznych źródeł finansowania alternatywą będzie ich realizacja ze środków własnych gminy (przynajmniej w minimalnym zakresie, na który pozwoli budżet gminy) oraz pozyskiwanie sponsorów i/lub możliwych środków krajowych.

16.6 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec jest **Zespół ds. Rewitalizacji Gminy Dzikowiec**, który został powołany zgodnie z **ZARZĄDZENIEM nr 83/2016 z dnia 19.12.2016 r.** na etapie przygotowywania programu rewitalizacji. Obradom Zespołu przewodniczy Wójt Gminy Dzikowiec. W zespole zasiadają przedstawiciele organu wykonawczego, stanowiącego, przedstawiciele kluczowych jednostek organizacyjnych gminy, jednostek pomocniczych oraz przedstawiciele strony społecznej – reprezentanci organizacji społecznych i przedsiębiorcy. Taki skład Zespołu zapewni skuteczne zarządzanie wdrażaniem programu rewitalizacji oraz pozwoli na zintegrowanie i uspołnienie procesu planowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji lokalnych polityk publicznych w gminie. Zespół ds. Rewitalizacji jest społecznym organem konsultacyjnym Wójta Gminy Dzikowiec w zakresie rewitalizacji, udział strony społecznej wzmocni na etapie zarządczym element partycypacji procesu. Zespół został powołany na czas przygotowania i realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022. Członkowie Zespołu ds. Rewitalizacji powoływani i odwoływani są w drodze zarządzenia Wójta Gminy Dzikowiec. Zespół ds. Rewitalizacji został powołany w celu współpracy z wszystkim grupami interesariuszy, w tym w szczególności ze społecznością obszaru rewitalizacji. Do zadań zespołu należy współpraca w zakresie:

- diagnozowania obszarów zdegradowanych oraz wyznaczania terenów rewitalizowanych,

- priorytetyzacji problemów dotyczących obszar rewitalizacji,
- definiowania celów i kierunków działań procesu rewitalizacji,
- monitorowania i oceny wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022.

Szczegółowe informacje odnośnie Zespołu ds. Rewitalizacji zawarto w regulaminie, który jest załącznikiem do rozporządzenia nr 83/2016 Wójta Gminy Dzikowiec z dnia 19 grudnia 2016 r. Dla uzyskania jak największej efektywności poszczególnych projektów i przedsięwzięć ich realizacja oraz koordynowanie ich wdrażaniem zostanie zlecane merytorycznym jednostkom i podmiotom, które posiadają ku temu jak najlepsze kompetencje.

17. Ramy finansowe

Wdrożenie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec wymaga zapewnienia zdywersyfikowanych źródeł finansowania zaplanowanych przedsięwzięć. Biorąc pod uwagę różnorodność zaplanowanych celów interwencji oraz określonych rezultatów ma to kluczowe znaczenie dla efektywnej realizacji LPR. Montaż finansowy zakłada możliwość pozyskania środków pochodzących ze wszystkich możliwych do wykorzystania źródeł. Szansą jest tutaj zaangażowanie podmiotów prywatnych i publicznych, dla których dedykowane są poszczególne możliwości. Kluczową rolę odgrywać tu będą zdolności administracyjne i gotowość do absorpcji środków, a także ich dostępność. Podstawowym źródłem finansowania są środki pochodzące ze źródeł Unii Europejskiej, a dedykowanych wprost na przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji lub innych możliwych do wykorzystania na jej rzecz. Biorąc jednak pod uwagę ograniczoność tych środków, dużą konkurencję podczas procedur konkursowych oraz ograniczony czas możliwości ich pozyskiwania, głównym wyzwaniem będzie zaangażowanie środków pochodzących ze źródeł prywatnych. Mogą one stanowić istotne dopełnienie i wpłynąć na przyspieszenie procesu rewitalizacji, bazującego na potencjale endogennym. Istotne znaczenie dla zapewnienia finansowania procesu rewitalizacji będzie miała koordynacja zapewniona ze strony Zespołu ds. Rewitalizacji Gminy Dzikowiec. W ramach prac Zespołu prowadzony będzie stały monitoring możliwych do wykorzystania źródeł finansowania, a także włączanie różnorodnych interesariuszy do udziału w montażu finansowym

17.1 Planowane źródła finansowania procesu rewitalizacji

a) Środki publiczne UE

Głównym źródłem finansowania realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016 – 2022 są środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego zaprogramowane w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Wśród innych możliwości ujętych w RPO WP mogących uzupełnić podejmowane działania na rzecz rewitalizacji są przewidziane tam przedsięwzięcia dot. m.in. poprawy infrastruktury zdrowotnej i społecznej, polepszenia efektywności energetycznej budynków, zachowania dziedzictwa kulturowego. W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko przewidziane są możliwości wspierania przedsięwzięć dotyczących m.in. remontów obiektów zabytkowych, termomodernizacji, transportu, ochrony środowiska. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, w którym alokowane są środki Europejskiego Funduszu Społecznego, umożliwia zaplanowanie i realizację przedsięwzięć ukierunkowanych na wsparcie sfery społecznej. Możliwe są tu do sfinansowania działania dotyczące: przeciwdziałania bezrobociu, wykluczenia społecznego, rozwoju przedsiębiorczości czy edukacji formalnej i nieformalnej. Orientacyjna wielkość środków finansowych, które planuje się pozyskać to 10.000.000,00 zł. Planuje się wykorzystanie wsparcia oferowanego w ramach poniższych programów:

1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020
2. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020
3. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Tabela 43 - Możliwości finansowania projektów LPR w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020		
Oś Priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Działanie
III. CZYSTA ENERGIA	PI 4c: Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym.	3.2 Modernizacja energetyczna budynków
IV. OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO I	PI 6c: Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	4.4 Kultura
		4.6 Kultura – ZIT

DZIEDZICTWA KULTUROWEGO		
V. INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA	PI 7b: Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	5.1 Infrastruktura drogowa
VI. SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNA I SPOŁECZNA	PI 8b: Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	6.1 Rozwój potencjału endogenicznego regionu
	PI 9a: Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	6.2 Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej
	PI 9b: Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	6.3 Rewitalizacja przestrzeni regionalnej
		6.5 Rewitalizacja przestrzeni regionalnej – ZIT
	PI 10: Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	6.4 Infrastruktura edukacyjna
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020		
I ZMNIEJSZENIE EMISYJNOŚCI GOSPODARKI	PI 4 III Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	1.3 Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach

źródło: opracowanie własne na podstawie treści w/w programów

Tabela 44 - Możliwości finansowania projektów LPR w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Priorytet	Działanie	Poddziałanie	Typ operacji
6. Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich	M07 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich	Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii	Budowa lub modernizacja dróg lokalnych
		Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej	Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego
		Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury obejmuje typy operacji	Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne
			Kształtowanie przestrzeni publicznej
			Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów
	M19 Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER	Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego	-

	(RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	kierowanego przez społeczność	
		Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania	-
		Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji	-
		Wsparcie przygotowawcze	-

źródło: opracowanie własne na podstawie treści w/w programu

b) Programy dotacyjne poszczególnych ministerstw, np.:

Działania rewitalizacyjne mogą w przypadku Gminy Dzikowiec zostać sfinansowane z programów takich jak:

- Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020 umożliwiający finansowanie działań na rzecz integracji międzypokoleniowej, aktywizacji środowiska osób starszych.
- Program Młodzież Solidarna w Działaniu na lata 2016-2019 umożliwiający finansowanie działań dedykowanych różnym grupom wiekowym, w tym wsparcia rodziny na różnych etapach życia oraz stworzenia warunków rozwoju młodzieży.
- Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich 2014-2020 umożliwiający realizację przedsięwzięć dotyczących aktywizacji społecznej i obywatelskiej przez organizacje pozarządowe.

Innymi programami w ramach których Gmina Dzikowiec mogłaby pozyskać fundusze na przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych są w szczególności programy dwóch ministerstw: Sportu i Turystyki oraz Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Programy dotacyjne Ministerstwa Sportu i Turystyki:

1. Program Inwestycji Regionalnych – „Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Podkarpackiego”

Celem Programu jest rozwój i poprawa stanu podstawowej infrastruktury sportowej, poprzez wsparcie realizacji zadań inwestycyjnych obiektów sportowych na terenie województwa podkarpackiego. Program obejmuje w szczególności obiekty ogólnodostępne i umożliwiające masowe uprawianie sportu.

2. „Program szkolny”

Celem programu jest poprawa stanu przyszkolnej infrastruktury sportowej, przeznaczonej na potrzeby realizacji zajęć wychowania fizycznego, służącej lokalnym społecznościom do aktywnego spędzania czasu wolnego, jak również – w miarę możliwości - umożliwiającej współzawodnictwo sportowe.

Programy dotacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

1. „Dziedzictwo kulturowe”

Celem Programu jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

- Ochrona zabytków
- Wspieranie działań muzealnych
- Kultura ludowa i tradycyjna
- Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą
- Ochrona zabytków archeologicznych
- Miejsca Pamięci Narodowej

2. „Promocja literatury i czytelnictwa”

Celem Programu jest rozwój i promocja literatury, czytelnictwa oraz wspieranie wydawania i popularyzacji wartościowych czasopism kulturalnych.

Program „Promocja literatury i czytelnictwa” składa się z następujących priorytetów:

- Literatura
- Literatura - dodatkowy nabór
- Promocja czytelnictwa
- Czasopisma
- Partnerstwo publiczno-społeczne

3. „Rozwój infrastruktury kultury”

Celem Programu jest wsparcie infrastruktury i poprawa funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, szkół i uczelni artystycznych oraz domów kultury.

Program „Rozwój infrastruktury kultury” składa się z następujących priorytetów:

- Infrastruktura kultury

- Infrastruktura szkolnictwa artystycznego
- Infrastruktura domów kultury

Istnieje zatem możliwość sfinansowania działań rewitalizacyjnych z poszczególnych programów ministerialnych, aczkolwiek w przypadku gminy Dzikowiec nie planuje się wykorzystania tych źródeł, dlatego też orientacyjna kwota planowana do pozyskania jest równa 0,00 zł.

c) Środki jednostek samorządu terytorialnego

Środki Gminy Dzikowiec przewidziane na prowadzenie inwestycji publicznych na obszarze rewitalizacji, będą kluczowym źródłem finansowania. Gmina będzie miała możliwość angażowania środków jako udziału w prowadzonych inwestycjach, stanowić zapewnienie wkładu własnego dla lokalnych interesariuszy. Jeśli chodzi o orientacyjną wielkość środków finansowych, które planuje się wydatkować ze środków gminy Dzikowiec jest to kwota 1.802.814,00 zł.

d) Środki prywatne

Możliwość zaangażowania środków pochodzących z sektora biznesu czy osób fizycznych uzależnione jest od wielu czynników zewnętrznych i wewnętrznych np. dostępności środków w ramach programów pomocowych, kondycji finansowej. Zaangażowanie środków pochodzących z sektora biznesu może mieć różnorodną formę określoną w możliwościach prawnych. Środki pochodzące i/lub pozyskane przez organizacje pozarządowe mogą stanowić istotne dopełnienie działań podejmowanych na obszarze rewitalizacji, a wymaga włączenia przedstawicieli lokalnych organizacji. W przypadku gminy Dzikowiec nie planuje się wykorzystania środków prywatnych, dlatego też orientacyjna kwota planowana do pozyskania jest równa 0,00 zł.

18. Komunikacja społeczna

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022 będzie ciągle żywy i otwarty na wszelkie nowe inicjatywy lokalne. Celem komunikacji społecznej będzie informowanie mieszkańców o realizacji Programu, uzyskiwanie propozycji zadań, których realizacja jest pożądana przez społeczność, partycypacja społeczności lokalnej w rewitalizacji, zachęcenie do aktywnego udziału w programowaniu, wdrażaniu i ocenie skutków realizacji Programu. Ponadto, komunikacja społeczna będzie miała na celu:

- a) zapewnienie równego dostępu do informacji wszystkim partnerom,
- b) zachęcanie do aktywnego uczestniczenia w procesie rewitalizacji w różnych formach dostępnych dla poszczególnych partnerów,
- c) prowadzenie do budowania wzajemnego zaufania i sieci współpracy wśród partnerów nakierowanej na wyszukiwanie wspólnych celów i dążenie do skutecznego ich osiągnięcia,
- d) opieranie się na ciągłej wymianie informacji między podmiotami, która powinna niwelować ewentualne konflikty oraz prowadzić do zawierania kompromisów, w których każda ze stron coś zyskuje.

18.1 Mechanizmy włączenia mieszkańców

Program Rewitalizacji jest dokumentem o charakterze strategicznym. Skutki jego wdrożenia obejmują podmioty zlokalizowane na obszarze rewitalizowanym. W związku z tym, konieczne jest zaangażowanie przedstawicieli różnych grup interesariuszy do prac zarówno w proces przygotowania Programu Rewitalizacji, jak i w proces jego wdrażania, monitorowania oraz ewaluacji. Aktywny udział interesariuszy jest koniecznym warunkiem powodzenia długofalowego rozwoju obszarów znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Interesariuszami rewitalizacji na terenie Gminy Dzikowiec są w szczególności:

- Gmina Dzikowiec i jednostki organizacyjne jej podległe,
- mieszkańcy Gminy Dzikowiec, w tym przede wszystkim mieszkańcy obszaru rewitalizacji, czyli mieszkańcy sołectwa Dzikowiec i Kopcie,
- mieszkańcy spoza terenu Gminy Dzikowiec, którzy planują się na jej terenie osiedlić,
- przedsiębiorcy z terenu Gminy Dzikowiec,
- przedsiębiorcy spoza terenu Gminy Dzikowiec, którzy mogą rozpocząć swoją działalność na jej terenie,
- powiatowy urząd pracy,
- organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy Dzikowiec,
- inne podmioty zainteresowane realizacją Programu Rewitalizacji.

18.2 Udział interesariuszy w procesie tworzenia PR

Program Rewitalizacji jest wypracowywany przez samorząd gminny i poddawany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno - funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Podmiotem odpowiedzialnym za proces przygotowania Programu Rewitalizacji jest Gmina Dzikowiec. Prace nad przygotowaniem Programu, bądź jego aktualizacją, jak również wdrażanie programu opierają

się na współpracy z różnymi grupami interesariuszy. Fundamentem działań na każdym etapie procesu rewitalizacji jest partycypacja społeczna. W celu prawidłowego przeprowadzenia rewitalizacji i odniesienia sukcesu w tym zakresie, konieczne jest podjęcie wspólnych wysiłków przez różne podmioty. Stąd istotne jest, aby wszyscy interesariusze brali czynny udział na etapie diagnozowania, programowania, wdrażania i monitorowania procesu rewitalizacji. Sposób włączenia interesariuszy w proces opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec opierał się na przeprowadzaniu różnych form konsultacji społecznych do których należy zaliczyć:

- ankietyzację;
- uwagi w postaci papierowej lub elektronicznej;
- debaty;
- spotkania.

W ramach opracowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji wybrano wyżej wymienione techniki, ponieważ są one popularne, nieskomplikowane i dążą do bezpośredniego zaangażowania całej społeczności Gminy w proces rewitalizacji. Aby zapewnić jak największy udział mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i innych interesariuszy rewitalizacji, o każdej z form konsultacji zostali wcześniej powiadomieni na stronie internetowej Gminy, a także w sposób zwyczajowo przyjęty. Pierwszym etapem opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji było określenie czynników i zjawisk kryzysowych, które występują na terenie Gminy, a następnie ustalenie, gdzie skala tych problemów jest największa i gdzie występują najpilniejsze potrzeby rewitalizacyjne. Zasadniczym punktem niniejszego stadium, były spotkania konsultacyjne z mieszkańcami oraz ankietyzacja. Pierwszą z przeprowadzonych form konsultacji społecznych były spotkania z mieszkańcami, które pozwoliły na wyjaśnienie istoty rewitalizacji. Odkonstultacje odbyły się kilka spotkań konsultacyjnych w następujących terminach:

- 01.04.2016 r.,
- 12.06.2016 r.,
- 04.01.2017 r.,
- 20.07.2017 r.

Wszystkie ze spotkań odbyły się we wsi Dzikowiec, a średnia frekwencja ze wszystkich zorganizowanych spotkań to 15 osób. Jeśli chodzi o tematykę poszczególnych spotkań, wszystkie dotyczyły konsultacji w ramach opracowania projektu LPR gminy Dzikowiec. Spotkania przeprowadzone zostały w sposób ułatwiający zrozumienie prezentowanych treści.

Aby zachęcić mieszkańców do aktywnego udziału, zostały również przygotowane wizualizacje sporządzone w języku niespecjalistycznym z wykorzystaniem różnorodnych form graficznych. Po wyjaśnieniu istoty rewitalizacji i przedstawieniu podstawowych pojęć w tym zakresie, zostały przeprowadzone debaty. Miała ona na celu ustalenie, które według mieszkańców obszary powinny zostać uznane jako zdegradowane, a następnie wytypowane do rewitalizacji. Debata miała również na celu wstępne ustalenie koniecznych do podjęcia przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Drugim etapem konsultacji społecznych było przeprowadzenie ankiety. W ankiecie każdy mieszkaniec Gminy, chętny do udziału w tworzeniu Lokalnego Programu Rewitalizacji, mógł anonimowo wypowiedzieć się na temat problemów, jakie występują na terenie Gminy Dzikowiec, obszarów gdzie koncentracja negatywnych zjawisk społecznych jest największa oraz koniecznych do przeprowadzenia zadań rewitalizacyjnych. Wskazane przez mieszkańców odpowiedzi ukazały najistotniejsze problemy występujące na terenie Gminy Dzikowiec i pozwoliły na pełne przeprowadzenie diagnozy całej Gminy, jak i poszczególnych sołectw. Pierwsze spotkanie, a także wyniki badania ankietowego uzupełniły dane statystyczne, co pozwoliło na określenie głównych problemów na terenie Gminy i ustalenie, gdzie występuje ich największa koncentracja. Po przeprowadzeniu diagnozy, wyznaczeniu obszarów zdegradowanych i przewidzianych do rewitalizacji, zorganizowano drugie spotkanie z mieszkańcami sołectwa wyznaczonego do rewitalizacji - mieszkańcami Dzikowca i Kopci. Podczas spotkania, przeprowadzono debatę odnośnie przedsięwzięć jakie powinny zostać ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji. Po opracowaniu wstępnej wersji dokumentu, został on poddany konsultacjom społecznym. Dokument został wyłożony na 14 dni w formie papierowej w Urzędzie Gminy w Dzikowcu, jak również w wersji elektronicznej na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Dzikowiec. W tym czasie wszyscy zainteresowani mogli złożyć uwagi i wnioski do dokumentu (w wersji papierowej i elektronicznej), które następnie zostały w nim uwzględnione. Po zakończeniu konsultacji, została opracowana informacja podsumowująca ich przebieg, która jednocześnie wskazywała na zgłoszone uwagi wraz z odniesieniem się do nich. Informacja ta została opublikowana na stronie Biuletynu Informacji Publicznej. Zgodnie z powyższym należy podkreślić, że interesariusze w ramach ankietyzacji, debat, spotkań i wyłożenia dokumentu do wglądu publicznego mieli możliwość wskazania problemów jakie występują na terenie Gminy Dzikowiec. Ponadto mieszkańcy Gminy Dzikowiec odnieśli się do propozycji działań jakie zaplanowano w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022, by dany obszar wyprowadzić ze stanu kryzysowego oraz przedstawili propozycje własnych przedsięwzięć, które zostały uwzględnione w przedmiotowym dokumencie. Zorganizowane spotkania pozwoliły na

wyjaśnienie problematyki rewitalizacji, a dyskusja na temat problemów jakie występują na terenie Gminy oraz przewidzianych do realizacji zadań, dostarczyła konkretnych sugestii od społeczności i organizacji, zawartych następnie w Lokalnym Programie Rewitalizacji. Wspólna analiza możliwości rozwojowych i zgłoszone projekty przyczynią się niewątpliwie do pełnej realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Należy również wskazać, że Lokalny Programu Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022 uwzględniał strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko. Etapy procedury w zakresie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko były następujące:

- złożenie wniosku do RDOŚ i PWIS o stwierdzenie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego dokumentu.
- uzyskanie odpowiedzi od Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, który wydając opinię sanitarną uzgodnił w zakresie sanitarno-higienicznym odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022” (pismo z dnia 12.07.2017, nr SNZ.9020.1.175.2017.JM)
- uzyskanie odpowiedzi od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie, który stwierdził, iż dla „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2020” nie jest wymagane przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (pismo z dnia 05.07.2017, nr WOOŚ.410.1.180.2017.AP2)

W związku ze stanowiskiem zajęтым przez RDOŚ i PWIS w sprawie „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2020” odstąpiono od wykonania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Udział interesariuszy w prowadzonych pracach pozwolił na przyjęcie Programu Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022 w drodze uchwały przez Radę Gminy w Dzikowiec. Jak widać Lokalny Program Rewitalizacji był opracowany w procesie szerokiej partycypacji społecznej oraz w ścisłej współpracy z organizacjami społecznymi, instytucjami publicznymi oraz przedstawicielami środowiska gospodarczego Gminy.

18.3 Sposób włączenia interesariuszy w procesie wdrażania PR

Ze względu na planowane przedsięwzięcia, katalog interesariuszy jest szeroki i otwarty. Głównym sposobem włączenia interesariuszy w proces wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie ich aktywny udział w przewidzianych do realizacji działaniach. Interesariusze Lokalnego Programu Rewitalizacji będą wdrażali i monitorowali działania

dotyczące aktywizacji społecznej, likwidacji negatywnych zjawisk społecznych, działań o charakterze infrastrukturalnym, środowiskowym i przestrzenno - funkcjonalnym, co pozwoli na pełną realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji. Poniżej przedstawiono poszczególnych interesariuszy rewitalizacji i ich zadania wynikające z procesu wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022:

1. Gmina Dzikowiec – odgrywa kluczową rolę w procesie wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji. To główny podmiot inicjujący proces rewitalizacji na wyznaczonych obszarach oraz stwarzający uwarunkowania formalne do jego realizacji. Gmina odgrywa podstawową rolę w planowaniu przewidzianych do realizacji działań w wymiarze społecznym, przestrzenno – funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym. Ponadto tworzy podstawy prawne i formalne, które umożliwiają uczestnictwo w procesie rewitalizacji pozostałych interesariuszy. W sposób bezpośredni wywiera wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów rewitalizacji. Do głównych zadań Gminy Dzikowiec należy zaliczyć:

- inicjowanie projektów rewitalizacji, zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami,
- pozyskiwanie i rozliczanie środków finansowych, w szczególności na projekty, w których Gmina będzie beneficjentem,
- angażowanie publicznych środków budżetowych w proces rewitalizacji,
- komunikowanie oraz konsultowanie planów i zamierzeń ze społecznością lokalną,
- monitorowanie zapotrzebowania na działania z zakresu rewitalizacji,
- zarządzanie procesem rewitalizacji,
- tworzenie sieci współpracy między Interesariuszami,
- prowadzenie działań promocyjnych,
- monitorowanie zmian zachodzących w obszarach wsparcia oraz całego procesu rewitalizacji,
- wykonywanie innych zadań własnych samorządu gminnego, sprzyjających osiągnięciu poszczególnych celów długofalowego procesu rewitalizacji.

2. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzikowcu - to podmiot, który odgrywa zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. GOPS będzie jednym z głównych realizatorów i koordynatorów przeprowadzonych projektów „miękkich”. Ponadto odegra on główną rolę podczas oceny efektów rewitalizacji – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej posiada bowiem niezbędne dane na temat rodzaju udzielonych świadczeń społecznych, liczby osób pobierających świadczenia, a także skali problemów występujących na danym obszarze. Na

podstawie tych danych możliwe będzie ustalenie zasięgu i ilości koniecznych projektów mających na celu ograniczenie wykluczenia społecznego, ubóstwa, czy też innych dysfunkcji społecznych.

3. Powiatowy Urząd Pracy – podobnie jak Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej będzie odgrywał zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. PUP będzie głównym inicjatorem i koordynatorem działań „miękkich”, mających na celu ograniczenie skali bezrobocia i aktywizację zawodową. Odegra on także ważną rolę w procesie oceny działań rewitalizacyjnych. PUP jest bowiem w posiadaniu szczegółowych danych na temat osób bezrobotnych, co pozwoli w przyszłości określić, czy zadania zaplanowane w ramach rewitalizacji przynoszą wymierne efekty.

4. Mieszkańcy Gminy Dzikowiec – w kontekście interesariuszy rewitalizacji należy wziąć pod uwagę przede wszystkim mieszkańców obszarów wyznaczonych do rewitalizacji. Będą oni bowiem głównymi beneficjentami przedsięwzięć zaplanowanych w ramach rewitalizacji. Mieszkańcy będą mieli duży wpływ na ostateczny zakres realizowanych zadań. W ramach rewitalizacji przewidziano bowiem m.in. projekty szkoleniowe (szkolenia i kursy) dla osób bezrobotnych, których ostateczna forma, zakres i rodzaj zostaną ustalone na podstawie potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Podobnie ostateczny zakres i forma dodatkowych zajęć dla dzieci i młodzieży w Szkole Podstawowej w Dzikowcu będzie uzależniony od potrzeb niniejszej grupy docelowej. Zakres zajęć będzie uwarunkowany posiadanymi kompetencjami oraz zainteresowaniami dzieci, zweryfikowanymi przez odpowiednio do tego przygotowaną kadrę nauczycielską. Mieszkańcy obszarów rewitalizowanych będą mieli także wpływ na ostateczną formę udzielonej pomocy prawnej, która będzie odpowiadała na zgłoszone problemy. Większość działań infrastrukturalnych zaplanowanych w LPR będzie wykonywana przez specjalistyczne firmy (aby sprostać wymogom prawnym, w tym przede wszystkim normom bezpieczeństwa). Niemniej jednak mieszkańcy obszaru rewitalizacji mogą zostać po części zaangażowani w ich realizację. Ponieważ wśród problemów zidentyfikowanych na obszarze rewitalizacji zidentyfikowano dysfunkcje społeczne, brak zaangażowania i apatię mieszkańców, do realizacji poszczególnych przedsięwzięć np. w ramach zadania Zagospodarowanie terenu zabytkowego dworsko - parkowego mogą zostać zaangażowani mieszkańcy Dzikowca. Ich zaangażowanie na etapie rewitalizacji zabytkowego parku może polegać np. na pomocy w uporządkowaniu terenu oraz sadzeniu roślin. Znacznie większy udział przewiduje się na etapie eksploatacji parku –

mieszkańcy będą dbać o jego utrzymanie w odpowiednie kondycji - wspólne prace sezonowe i porządkowe polegające np. na przycinaniu trawy, podlewaniu roślin itp., wpłyną na ich integrację i włączenia w życie lokalne oraz budowania poczucia dobra wspólnego. Dzięki projektom „miękkim” poprawie ulegnie sytuacja społeczna i finansowa mieszkańców przedmiotowego obszaru, natomiast działania infrastrukturalne przyczynią się do podniesienia komfortu życia i integracji społecznej. Głównym zadaniem mieszkańców w procesie rewitalizacji będzie zatem aktywny udział i zaangażowanie w realizowane projekty, tak aby jak najlepiej zrealizować zaplanowane cele rewitalizacji. Ponadto należy wskazać, że Lokalny Program Rewitalizacji będzie oceniany pod względem aktualności i stopnia realizacji przez Wójta Gminy Dzikowiec co najmniej raz na 2 lata. Sporządzona ocena będzie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej. Podanie oceny stopnia realizacji Programu do publicznej wiadomości umożliwi mieszkańcom zapoznanie się z nią i zgłoszenie ewentualnych uwag. W ramach niniejszej procedury mieszkańcy obszarów rewitalizacji będą mogli również proponować nowe zadania do ujęcia w LPR, co będzie miało znaczący wpływ na przebieg rewitalizacji w kolejnych latach. Zgłoszone wnioski zostaną uwzględnione podczas aktualizacji LPR. Trzeba również pamiętać, że mieszkańcy na bieżąco mogą zgłaszać swoje problemy oraz propozycje ich rozwiązania Wójtowi Gminy Dzikowiec oraz pracownikom Urzędu Gminy i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (podczas codziennego przyjmowania interesantów), jak również podczas spotkań organizowanych na terenie poszczególnych sołectw i sesjach Rady Gminy (za pośrednictwem radnych i sołtysów). Do interesariuszy rewitalizacja należy także zaliczyć pozostałych mieszkańców Gminy, zamieszkujących tereny poza obszarem rewitalizacji. Dzięki przedsięwzięciom rewitalizacyjnym ograniczone zostaną negatywne zjawiska społeczne występujące na terenie całej Gminy, co wpłynie na komfort życia wszystkich mieszkańców Gminy Dzikowiec. Działania skierowane do mieszkańców obszarów rewitalizowanych przyczynią się do zwiększenia ich aktywności i zaangażowania w życie Gminy, co również przyniesie zasadnicze korzyści dla pozostałych mieszkańców. Działania polegające na termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, instalacji odnawialnych źródeł energii wpłyną na ograniczenie niskiej emisji, a tym samym poprawę jakości powietrza, co przełoży się na zdrowie wszystkich obywateli Gminy Dzikowiec. Głównym zadaniem mieszkańców Gminy Dzikowiec spoza obszarów rewitalizowanych, będzie wspieranie wszystkich pozostałych interesariuszy rewitalizacji, aby jak najlepiej zrealizować wyznaczone cele.

5. Przedsiębiorcy – będą oni przede wszystkim uczestniczyć w działaniach mających na celu ograniczenie skali bezrobocia i wzrost aktywizacji zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Mogą oni zasadniczo wpłynąć na osiągnięcie celów rewitalizacji poprzez organizację miejsc pracy z przeznaczeniem na staże lub praktyki. Ponadto przy wsparciu innych interesariuszy rewitalizacji mogą oni tworzyć nowe miejsca pracy, które niewątpliwie przyczynią się do ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych, występujących na terenie Gminy Dzikowiec. Po odbyciu szkoleń i kursów, osoby bezrobotne zostaną skierowane do przedsiębiorców biorących udział w projektach w celu zdobycia odpowiedniego doświadczenia zawodowego. Niewykluczone jest również, iż po odbyciu stażu czy praktyki, osoba bezrobotna zostanie zatrudniona u danego przedsiębiorcy, co przyczyni się do realizacji jednego z celów rewitalizacji, którym jest: Ograniczenie skali bezrobocia i problemów społecznych. Na etapie programowania rewitalizacji nie zgłosiły się podmioty chętne do współdziałania przy realizacji zaplanowanych projektów infrastrukturalnych, jednak nie wykluczone jest, iż na etapie wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych pojawią się prywatni inwestorzy, którzy wspomogą realizację tych zadań w wymiarze rzeczowym czy finansowym. Należy ponadto pamiętać, że Lokalny Program Rewitalizacji będzie oceniany pod względem aktualności i stopnia realizacji przez Wójta Gminy Dzikowiec co najmniej raz na 2 lata. Sporządzona ocena będzie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej. Podanie oceny stopnia realizacji Programu do publicznej wiadomości umożliwi przedsiębiorcom zapoznanie się z nią i zgłoszenie ewentualnych uwag. W ramach niniejszej procedury również podmioty gospodarcze działające na terenie Gminy Dzikowiec będą mogły zaproponować nowe zadania do ujęcia w LPR, co będzie miało znaczący wpływ na przebieg rewitalizacji w kolejnych latach. Zgłoszone wnioski zostaną uwzględnione podczas aktualizacji LPR. Trzeba również pamiętać, że przedsiębiorcy na bieżąco mogą zgłaszać swoje problemy oraz propozycje ich rozwiązania Wójtowi Gminy Dzikowiec i pracownikom Urzędu Gminy (podczas codziennego przyjmowania interesantów), jak również podczas spotkań organizowanych na terenie poszczególnych sołectw i sesjach Rady Gminy (za pośrednictwem radnych i sołtysów).

6. Organizacje pozarządowe - uzupełniają działania instytucji państwowych i prywatnych w zakresie pomocy i aktywizacji obywateli na różnych płaszczyznach życia. Jednostki te działają z własnej inicjatywy na rzecz wybranego interesu publicznego, ich celem nie jest osiągnięcie zysku. Na terenie sołectwa Dzikowiec działają organizacje pozarządowe, które mogłyby być bezpośrednio zaangażowane w proces rewitalizacji. Dla mieszkańców terenów zdegradowanych duże znaczenie ma także funkcjonowanie Ochotniczej Straży Pożarnej. Mieszkańcy obszarów

rewitalizowanych również zasilają jej struktury. Zaangażowanie w działalność OSP wpływa na integrację mieszkańców, nie tylko poprzez akcje ratownicze (dzięki którym mieszkańcy mają poczucie ochrony dobra wspólnego), ale także poprzez różnego rodzaju imprezy integracyjne (zawody, uroczystości gminne i kościelne). Lokalny Program Rewitalizacji będzie oceniany pod względem aktualności i stopnia realizacji przez Wójta co najmniej raz na 2 lata. Ocena sporządzona przez Wójta zostanie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej, dzięki czemu wszyscy interesariusze rewitalizacji będą mogli się z nią zapoznać i zgłosić ewentualne uwagi. W przypadku stwierdzenia że Program Rewitalizacji wymaga zmian, Wójt wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę, uwzględniając wnioski i uwagi zgłoszone przez interesariuszy rewitalizacji.

19. System wdrażania, monitoringu i oceny skuteczności działań oraz wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Programu Rewitalizacji

Z punktu widzenia efektywności realizacji założeń zawartych w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022 niezwykle ważne będzie odpowiednie monitorowanie oraz przeprowadzanie okresowej oceny postępów w jego realizacji. W tym celu określono następujący system monitorowania Programu:

- a) w Programie określono zestaw wskaźników wraz z ich miarami w zakresie produktów, rezultatów i oddziaływań,
- b) w procesie opracowywania Programu dokonano bardzo wnikliwej diagnozy stanu obecnego, co umożliwi, przy pomocy wybranych wskaźników, zbadać wpływ realizacji Programu na zmiany zachodzące na obszarach rewitalizowanych,
- c) jednostką odpowiedzialną za monitorowanie Programu będzie specjalny Zespół ds. Rewitalizacji Gminy Dzikowiec powołany zarządzeniem Wójta,
- d) okresowa i końcowa ocena realizacji Programu będzie dokonywana przez Radę Gminy na podstawie przedstawionych przez Wójta raportów z realizacji Programu (półrocznych, rocznych i końcowego).

Ponieważ Program jest swego rodzaju strategią rozwoju zbudowaną dla określonych w nim obszarach, będzie podlegał aktualizowaniu wraz ze zmieniającymi się warunkami wpływającymi na jego realizację. Proces aktualizacji Programu będzie się opierał na zasadach

wypracowanych w trakcie jego tworzenia, tzn. z inicjatywą wprowadzenia zmian będzie mógł wystąpić każdy podmiot, który w jakikolwiek sposób jest związany z obszarem realizacji Programu. Za techniczne przygotowanie wszelkich niezbędnych materiałów będzie odpowiedzialny Zespół ds. Rewitalizacji Gminy Dzikowiec, który po dokonaniu ewaluacji obowiązującego zakresu LPR oraz uzgodnieniu przygotowanych dokumentów z Wójtem przedstawi je do zaakceptowania Radzie Gminy, która podejmie ostateczną decyzję w zakresie akceptacji proponowanych zmian. Skuteczny monitoring wdrażania zapisów Lokalnego Programu Rewitalizacji (LPR) oraz jego ewaluacja (ocena, na ile założone cele i ich realizacja przyczyniają się do poprawy jakości życia mieszkańców obszarów rewitalizowanych oraz ogólnie w Gminie) wymaga funkcjonowania podmiotu, który będzie koordynował i zarządzał tymi procesami: wdrażaniem zapisów LPR, monitoringiem i ewaluacją. Takie zadanie zostało powierzone Zespołowi Zadaniowemu ds. koordynacji prac nad Programem Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec który został powołany w drodze **zarządzenia nr 83/2016 z dnia 19.12.2016 r. Wójta Gminy Dzikowiec** na etapie prowadzenia prac nad opracowywaniem programu rewitalizacji. Obradom Zespołu przewodniczy Wójt Gminy Dzikowiec. W zespole zasiadają przedstawiciele organu wykonawczego, stanowiącego, przedstawiciele kluczowych jednostek organizacyjnych gminy, jednostek pomocniczych oraz przedstawiciele strony społecznej – reprezentanci organizacji społecznych i przedsiębiorcy. Taki skład Zespołu zapewni skuteczne zarządzanie wdrażaniem programu rewitalizacji oraz pozwoli na zintegrowanie i uspołnienie procesu planowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji lokalnych polityk publicznych w gminie. Pozwoli również na możliwie szybkie reagowanie na zmiany oraz bariery w procesie wdrażania zapisów LPR. Udział strony społecznej w pracach zespołu wzmocni na etapie zarządczym element partycypacji procesu. Aktualnie skład Zespołu liczy 9 osób. Pełny skład osobowy zespołu został zawarty w zarządzeniu. Zespół zgodnie z treścią zarządzenia został powołany na czas przygotowania i realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016 – 2022. Przewodniczący Zespołu może zapraszać na posiedzenia inne osoby, których udział w posiedzeniu jest uzasadniony z uwagi na przedmiot posiedzenia. Osoby te są zapraszane na wniosek Przewodniczącego Zespołu osobiście lub na wniosek członka Zespołu, lub wskazaną przez niego osobę. Posiedzenia Zespołu są protokołowane. W cyklu dwuletnim Zespół będzie odpowiedzialny za opracowanie raportu z postępów we wdrażaniu zapisów LPR dla Gminy Dzikowiec na lata 2016 - 2022, uwzględniającego ewentualne bariery w realizacji zadań, powody ich wystąpienia oraz rekomendowane środki zaradcze. Raport powinien zawierać także ogólną ocenę realizacji zapisów LPR pod kątem skuteczności (czy zamierzone cele zostały osiągnięte), efektywności (proporcji nakładów ludzkich, finansowych,

rzeczowych etc. do osiągniętych rezultatów) oraz trafności (czy dobór celów operacyjnych przełożył się na realizację celów strategicznych). Treść raportu podawana jest do publicznej wiadomości oraz prezentowana na Lokalnym Forum ds. Rewitalizacji. Monitoring i ewaluacja powinny wykorzystywać możliwie wiele trafnych i stosunkowo łatwo dostępnych wskaźników sytuacji Gminy. Poniżej rekomendowana w procesie wyznaczania obszaru rewitalizowanego lista wskaźników, których wartości powinno się poddawać co dwa lata weryfikacji i analizie. W procesie monitoringu i ewaluacji należy poddawać ocenie również użyteczność zaproponowanych wskaźników (wartość informacyjną). Wskaźniki o stosunkowo niskiej wartości informacyjnej należy usuwać, a w razie potrzeby katalog wskaźników uzupełniać nowymi. Wskaźniki te dotyczą obszaru rewitalizowanego oraz odnoszą się również do wielkości dla całej Gminy. Poniższa lista obejmuje wskaźniki ze wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Należy pamiętać również, że każdy z projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych zapisanych w niniejszym programie, szczególnie znajdujących się na liście projektów podstawowych, zawiera swój szczegółowy zestaw wskaźników realizacji. Lista rekomendowanych wskaźników w procesie monitoringu i ewaluacji wdrażania LPR:

1. Liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców na obszarze rewitalizowanym i w gminie.
2. Liczba turystów odwiedzających gminę.
3. Liczba produktów lokalnych.
4. Liczba twórców lokalnych.
5. Liczba punktów usługowych na obszarze rewitalizowanym.
6. Liczba miejsc/ przestrzeni i budynków użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych
7. Liczba projektów dotyczących promocji gminy (również tych realizowanych w partnerstwie międzysektorowym).
8. Liczba imprez publicznych zorganizowanych na obszarze rewitalizowanym dla mieszkańców, w tym dla dzieci, młodzieży i seniorów.
9. Liczba nowych i zmodernizowanych obiektów infrastruktury w zakresie edukacji, kultury, turystyki, sportu i rekreacji.
10. Liczba przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom na obszarze rewitalizowanym np. place zabaw, skwery / tereny zielone z ławkami etc.
11. Liczba zabytków w obszarze rewitalizowanym.
12. Liczba odwiedzających te zabytki.

13. Długość nowej i zmodernizowanej infrastruktury komunikacyjnej m.in. dróg, chodników, ścieżek rowerowych etc.
14. Liczba mieszkańców biorących udział w spotkaniach dotyczących aktualnych spraw społeczności.
15. Liczba oraz temat aktywnych konsultacji społecznych w gminie.
16. Liczba osób korzystających z oferty ośrodka kultury i biblioteki.
17. Liczba wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych, sportowo-rekreacyjnych dla mieszkańców organizowanych przez ośrodek kultury, bibliotekę, organizacje pozarządowe, gminę etc. o charakterze lokalnym i ponadlokalnym.
18. Liczba organizacji pozarządowych działających w gminie i na terenie rewitalizowanym.
19. Liczba organizacji pozarządowych, działających na terenie gminy oraz liczba spółdzielni socjalnych, ZAZ-ów, WTZ-ów, CIS-ów, KIS-ów, wraz z podstawowymi działaniami.
20. Liczba projektów realizowanych na rzecz gminy i / lub jej mieszkańców przez NGO, niefinansowanych w całości ze środków budżetu gminy.
21. Procentowy i liczbowy udział osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogółu mieszkańców gminy w gminie i na obszarze rewitalizowanym.
22. Liczba osób bezrobotnych (ogółem, podział na płeć, uprawnionych do zasiłku, długotrwale bezrobotnych).
23. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w % w gminie i na obszarze rewitalizowanym.
24. Liczba osób fizycznych, które rozpoczęły działalność gospodarczą (ze środków PUP i ogółem w gminie).
25. Liczba punktów / instytucji doradzających osobom, które chcą założyć własną działalność gospodarczą w gminie.
26. Liczba osób skierowanych do Centrum Integracji Społecznej.
27. Liczba wykroczeń i przestępstw na obszarze rewitalizowanym i w gminie.
28. Wyniki egzaminu gimnazjalnego.
29. Liczba uczniów korzystających ze wsparcia poradni psychologiczno-pedagogicznej.
30. Liczba programów zachęcających do aktywności społecznej dla mieszkańców.
31. Średnia długość życia mieszkańców gminy.
32. Przyrost naturalny.
33. Saldo migracji.
34. Liczba lekarzy POZ i specjalistów w gminie.
35. Usługi medyczne świadczone na terenie gminy.

36. Usługi opiekuńcze i pielęgnacyjne.

37. Udział odpadów wyselekcjonowanych w ogólnej ilości odpadów komunalnych zebranych.

20. Podsumowanie

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Dzikowiec na lata 2016-2022 jest prezentacją głównych kierunków planowanych działań rewitalizacyjnych w odniesieniu do obszarów uznanych na terenie gminy Dzikowiec za zdegradowane. Realizacja tych działań jest niezbędna głównie z uwagi na szereg problemów społeczno-gospodarczych jakie dotyczą od dawna mieszkańców gminy Dzikowiec. Jednocześnie należy bardzo wyraźnie zaznaczyć, że zarówno obszary wytypowane w Programie jako w pierwszej kolejności przeznaczone do rewitalizacji, jak również mieszkańcy Dzikowca mają duży niewykorzystany potencjał. Środki Unii Europejskiej przeznaczone na rewitalizację z pewnością pozwolą rozwinąć ten potencjał z pożytkiem dla całej gminy.

Zakłada się, iż realizacja Programu będzie kontynuacją konsekwentnie realizowanego procesu rewitalizacji całej gminy Dzikowiec z udziałem jak największej liczby partnerów.

Spis tabel

Tabela 1 - Powierzchnia poszczególnych miejscowości gminy Dzikowiec	31
Tabela 2 - Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy Dzikowiec.....	37
Tabela 3 - Liczba bezrobotnych powyżej 50. roku życia i poniżej 25. roku życia w miejscowości Dzikowiec w latach 2011-2015.....	42
Tabela 4 - Liczba przestępstw w poszczególnych miejscowościach gminy Dzikowiec w latach 2011-2015.....	43
Tabela 5 - Liczba wykroczeń zanotowanych w poszczególnych miejscowościach gminy Dzikowiec w latach 2011-2015.....	44
Tabela 6 - Liczba dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół w Gminie Dzikowiec	45
Tabela 7 - Kadra pedagogiczna w szkołach i przedszkolach w Gminie Dzikowiec w latach 2011-2014.....	46
Tabela 8 - Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w gminie Dzikowiec w roku 2014 ...	47
Tabela 9 - Wydatki budżetu gminy Dzikowiec na pomoc społeczną	52

Tabela 10 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w wybranych miejscowościach gminy Dzikowiec wraz z powodem przyznania pomocy w roku 2015	54
Tabela 11 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w wybranych miejscowościach gminy Dzikowiec wraz z powodem przyznania pomocy w roku 2016	56
Tabela 12 - Liczba osób objętych procedurą Niebieskiej Karty w wybranych miejscowościach gminy Dzikowiec w latach 2012-2015.....	58
Tabela 13 - Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Dzikowiec w latach 2010-2014	63
Tabela 14 - Dochody budżetu gminy według działów w %.	65
Tabela 15 - Wydatki budżetu gminy według rodzajów w %	66
Tabela 16 - Charakterystyka systemu oczyszczania ścieków w gminie Dzikowiec w 2014 r. 68	
Tabela 17 - Ilości odpadów komunalnych wytworzonych na terenie gminy w okresie od 01 stycznia do 31 grudnia 2014 r.	69
Tabela 18 - Charakterystyka sieci kanalizacyjnej w gminie Dzikowiec w roku 2015	72
Tabela 19 - Wykaz zastosowanych wskaźników podsystemu przestrzenno-funkcjonalnego .	74
Tabela 20 - Wykaz zastosowanych wskaźników podsystemu społecznego	74
Tabela 21 - Wykaz zastosowanych wskaźników podsystemu gospodarczego.....	76
Tabela 22 - Wykaz zastosowanych wskaźników podsystemu technicznego	77
Tabela 23 - Wskaźnik oceny podsystemu przestrzennego dotyczącego obecności obiektów publicznych na danym obszarze w 2015 roku	80
Tabela 24 - Wskaźniki dotyczące bezrobocia w gminie Dzikowiec w 2015r.	82
Tabela 25 - Wskaźniki dotyczące ubóstwa w gminie Dzikowiec w 2015r.....	84
Tabela 26 - Wskaźniki dotyczące poziomu bezpieczeństwa w Gminie Dzikowiec w 2015r. .	86
Tabela 27 - Wskaźniki obciążenia demograficznego dla gminy Dzikowiec w 2015r.....	88
Tabela 28 - Wskaźniki dotyczące frekwencji w wyborach parlamentarnych i prezydenckich w 2015r. dla gminy Dzikowiec	90
Tabela 29 - Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości mieszkańców gminy Dzikowiec w 2015r.	92
Tabela 30 - Średnia ilość zarejestrowanych przedsiębiorstw w przeliczeniu na stu mieszkańców w latach 2011-2016	93
Tabela 31 - Wartości wskaźników dotyczących infrastruktury wodno-ściekowej w 2015r....	95
Tabela 32 - Zestawienie wskaźników podsystemu przestrzenno-funkcjonalnego służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Dzikowiec.....	98
Tabela 33 - Zestawienie wskaźników podsystemu społecznego służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Dzikowiec	99

Tabela 34 - Zestawienie wskaźników podsystemu gospodarczego dla wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji Gminy Dzikowiec	100
Tabela 35 - Zestawienie wskaźników podsystemu technicznego dla wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji Gminy Dzikowiec	100
Tabela 36 - Zestawienie liczby kryzysowych zjawisk dla jednostek urbanistycznych Gminy Dzikowiec.....	101
Tabela 37 - Frekwencja wyborcza dla sołectw Dzikowiec oraz Kopcie.....	103
Tabela 38 – Porównanie sołectw Dzikowiec oraz Kopcie z wartościami referencyjnymi dla Województwa Podkarpackiego	104
Tabela 39 - Kluczowe potencjały i bariery obszarów zdegradowanych na terenie gminy	119
Tabela 40 - Główne wskaźniki monitorowania zadań rewitalizacyjnych – wskaźniki rezultatu	154
Tabela 41 - Główne wskaźniki monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji.....	155
Tabela 42 –Potwierdzenie zachowania ciągłości programowej – projekty realizowane w poprzednich latach.....	161
Tabela 43 - Możliwości finansowania projektów LPR w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności.....	165
Tabela 44 - Możliwości finansowania projektów LPR w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich	167

Spis wykresów

Wykres 1 - Gmina Dzikowiec – ludność wg płci i wieku, 2014 r.	38
Wykres 2 - Przyrost naturalny w gminie Dzikowiec w latach 1995-2014.....	39
Wykres 3 - Migracje na pobyt stały w gminie Dzikowiec w roku 2014.....	40
Wykres 4 - Udział uczniów poszczególnych etapów kształcenia w ogólnej liczbie uczniów na terenie gminy Dzikowiec w roku szkolnym 2014/2015.....	46
Wykres 5 - Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w gminie Dzikowiec roku 2014.....	52
Wykres 6 - Liczba osób, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej w gminie Dzikowiec w latach 2012-2016.....	53
Wykres 7 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w gminie Dzikowiec w latach 2011-2015.....	55

Wykres 8 - Średnie miesięczne wynagrodzenie w gminie Dzikowiec w latach 2002-2014....	62
Wykres 9 - Dochody i wydatki budżetu gminy według rodzajów w 2014 r.....	65
Wykres 10 - Liczby ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w latach 2010-2014	67
Wykres 11 - Wskazane przez mieszkańców gminy obszary wymagające rewitalizacji.....	109
Wykres 12 - Przyczyny degradacji obszarów wymagających rewitalizacji wskazane przez mieszkańców gminy	111
Wykres 13 - Problemy ekonomiczne obszaru wymagającego rewitalizacji wskazane przez mieszkańców	112
Wykres 14 - Problemy występujące na terenie gminy wskazane przez jej mieszkańców	114
Wykres 15 - Problemy dotyczące jakości życia w gminie wskazane przez jej mieszkańców.....	115
Wykres 16 - Efekty, których spodziewają się mieszkańcy gminy po przeprowadzeniu rewitalizacji	117
Wykres 17 - Proponowane przez mieszkańców nowe inicjatywy gospodarcze w związku z rewitalizacją	118

Spis ilustracji

Rys. 1 - Mapa województwa podkarpackiego z podziałem na powiaty	31
Rys. 2 - Położenie gminy Dzikowiec na tle powiatu kolbuszowskiego.....	32
Rys. 3 - Położenie gminy Dzikowiec na terenach objętych ochroną przyrody.....	34
Rys. 4 - Budynek dworku Błotnickich w Dzikowcu.....	36
Rys. 5 - Frekwencja w wyborach do Sejmu - Gmina Dzikowiec	60
Rys. 6 - Frekwencja w wyborach prezydenckich- Gmina Dzikowiec	61
Rys. 7 - Teren sołectwa Dzikowiec podlegający wyłączeniu z obszaru rewitalizacji,	102
Rys. 8 - Schemat prezentujący powiązanie i nawarstwianie się zjawisk i kryzysowych na terenie miejscowości przeznaczonych do rewitalizacji.....	144

